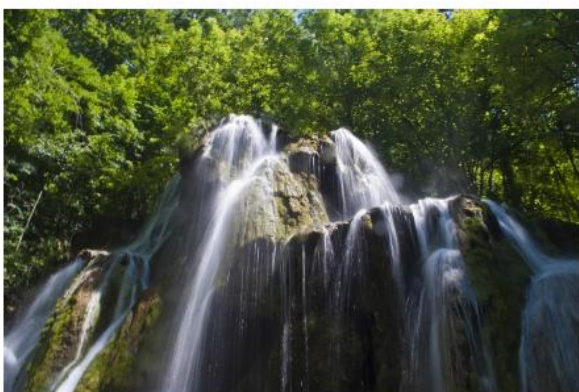

PLANUL PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ REGIUNEA VEST 2014-2020

Cuprins:

1. INTRODUCERE	3
2. PROFIL SOCIO-ECONOMIC AL REGIUNII. DISPARITĂȚI REGIONALE	9
A. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ	9
B. CADRUL NATURAL	11
C. STRUCTURA SISTEMULUI DE AȘEZĂRI	18
D. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI	30
E. INFRASTRUCTURA	43
F. MEDIU	60
G. ECONOMIA	67
H. CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE (CDI)	81
I. TURISMUL	94
J. DEZVOLTARE RURALĂ	107
K. SISTEMUL JUDICIAR ȘI SISTEMUL PENITENCIARELOR	121
3. ANALIZA SWOT	124
4. STRATEGIA PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ A REGIUNII VEST 2014-2020	131
5. ESTIMAREA NECESITĂȚILOR DE FINANȚARE ALE REGIUNII VEST	263
6. INDICATORI DE REALIZARE A OBIECTIVELOR CUPRINSE ÎN STRATEGIA PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ A REGIUNII VEST 2014-2020	267
7. MONITORIZAREA PDR	281
8. PROCESUL PARTENERIAL	290
ANEXE	298

1. INTRODUCERE

Procesul de planificare al dezvoltării la nivel regional oferă o bază strategică esențială pentru includerea măsurilor și a proiectelor implementate la nivel regional în viitoarele programe de finanțare, indiferent de sursele de finanțare ale acestor programe.

În procesul de elaborare al Planului pentru Dezvoltare Regională 2014-2020, ADR Vest a plecat de la următoarele aspecte:

- ❖ Corelarea cu Strategia Europa 2020;
- ❖ Activarea structurilor parteneriale regionale;
- ❖ Elaborarea studiilor și analizelor regionale;
- ❖ Analiza diferențelor față de perioada 2007-2013.

a) Corelarea cu Strategia Europa 2020

În ceea ce privește abordarea strategică avută în vedere pentru perioada post 2013, Comisia Europeană propune un număr de 11 obiective tematice pe care fiecare din cele cinci fonduri ale Cadrului Strategic Comun va trebui să le sprijine, în vederea atingerii **obiectivelor Strategiei Europa 2020**:

1. Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și a inovării;
2. Îmbunătățirea accesului și a utilizării, precum și creșterea calității tehnologiilor informației și comunicațiilor;
3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol (în cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru FEPAF);
4. Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele;
5. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor;
6. Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor;
7. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore;
8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;
9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;
10. Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții;
11. Consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă.

Pentru fiecare stat membru în Strategia Europa 2020 sunt prezentați o listă de indicatori ca ținte asumate pentru momentul 2020.

În luna octombrie 2011, Comisia Europeană a prezentat proiectul unui pachet legislativ referitor la Politica de Coeziune, respectiv Politica Agricolă Comună și Politica Comună pentru Pescuit, pentru perioada 2014-2020, stabilind astfel principalele elemente

de abordare integrată a programării acțiunilor structurale și a implementării acestora pentru o dezvoltare inteligentă și durabilă la nivel european, național, regional și local.

Comisia Europeană a adoptat **Cadru Strategic Comun**, document care transpune obiectivele UE în acțiuni cheie de utilizare a fondurilor comunitare și orientează strategic procesul de programare la nivelul statelor membre, facilitând coordonarea sectorială și teritorială a intervențiilor, precum și coordonarea cu celelalte politici și instrumente relevante ale UE.

Totodată, regulamentele europene pentru perioada 2014-2020 au fost aprobate la sfârșitul anului 2013, ceea ce a impus ca procesul de programare la nivel național să se desfășoare în paralel cu negocierile de la nivel european.

În luna noiembrie 2013, Parlamentul European a aprobat **Cadrul Financiar Multianual 2014-2020**. Bugetul general al UE pentru 2014-2020 este de **960 de miliarde pentru angajamente și de 908 miliarde pentru plăți efective și este numit buget "de investiții"**, cu 3,5, respectiv 3,7 puncte procentuale mai puțin decât bugetul pentru perioada 2007-2013.

Bugetul UE este împărțit în 6 mari capitole:

- ❖ 1A "COMPETITIVITATE PENTRU CREȘTERE ECONOMICĂ ȘI LOCURI DE MUNCĂ", VA INCLUDE CONECTAREA EUROPEI – 125.614 milioane Euro ;
- ❖ 1B "COEZIUNE ECONOMICĂ, SOCIALĂ ȘI TERITORIALĂ" – 325.149 milioane Euro;
- ❖ 2 "CREȘTERE DURABILĂ: RESURSE NATURALE", VA INCLUDE UN PLAFON PENTRU CHELTUIELI LEGATE DE PIAȚĂ ȘI PLĂȚI DIRECTE – 373.179 milioane Euro;
- ❖ 3 "SECURITATE ȘI CETĂȚENIE"- 15.686 milioane Euro;
- ❖ 4. "EUROPA GLOBALĂ" – 58.704 milioane Euro;
- ❖ 5. "ADMINISTRAȚIE", VA INCLUDE UN PLAFON SUB-ADMINISTRATIVE PENTRU CHELTUIELI- 61.629 milioane Euro;
- ❖ 6 "COMPENSAȚII"- 27.000 milioane Euro.

ALOCARE PENTRU ROMÂNIA

În exercițiul financiar multianual 2014-2020, România va beneficia de o alocare orientativă de **39,88 mld. euro** – fonduri structurale și de coeziune și fonduri destinate agriculturii - față de **33,5 mld. Euro**, cât i-a fost alocat în perioada 2007-2013. România va primi pentru programele operaționale, între 2014-2020, **21,82 mld. euro**, cu 10% mai mult față de alocările din perioada 2007-2013 (**19,8 mld. euro**). Pentru Politica Agricolă Comună (PAC), Romania va primi **17,5 mld. euro**, cu 27% mai mult față de alocările din actualul exercițiu financiar multianual al Uniunii (**13,8 mld. euro**).

b) Activarea structurilor parteneriale

La nivel național

Pe baza Cadrului Strategic Comun, fiecare stat membru a trebuit să elaboreze, în parteneriat cu partenerii săi și în dialog cu Comisia, un set de documente de programare, respectiv Acordul de Parteneriat care este documentul strategic național care fundamentează și stabilește obiectivele tematice de dezvoltare și alocare indicativă de fondurilor europene în perioada 2014-2020 și programele subsecvente, care vor transpune elementele prevăzute de Acordul de Parteneriat și care vor conține angajamente ferme ale SM privind îndeplinirea obiectivelor UE prin programarea fondurilor comunitare.

În ședința din 13 iunie 2012, Guvernul României a aprobat Memorandumul cu tema „Aprobarea acțiunilor și documentelor privind pregătirea accesării și implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020”. Prin acest memorandum, Ministerul Afacerilor Europene devenit între timp Ministerul Fondurilor Europene a elaborat un set de orientări metodologice privind stabilirea liniilor directoare astfel încât să se asigure coordonarea procesului de elaborare a documentelor de programare pentru perioada 2014-2020. De asemenea, memorandumul stabilește principalele elemente privind organizarea și funcționarea cadrului partenerial, astfel încât să se realizeze formalizarea cadrului instituțional care să corespundă abordărilor comunitare.

Memorandumul stabilește structurile parteneriale cu rol consultativ implicate la nivel național, respectiv:

- ❖ Comitetul Interinstituțional pentru Acordul de Parteneriat (CIAP)
- ❖ 12 Comitete Consultative:
 - 10 comitete tematice organizate pentru următoarele domenii: Transporturi; Mediu și schimbări climatice; Competitivitate și eficiență energetică; Comunicații și tehnologia informațională; Educație; Ocupare, incluziune socială și servicii sociale; Servicii de sănătate; Turism, cultură și patrimoniul cultural; Dezvoltare rurală, agricultură și pescuit; Administrație și bună guvernare;
 - 2 Comitete Consultative, respectiv **Comitetul Consultativ privind Dezvoltarea Regională (CCDR)** și Comitetul Consultativ privind Coeziunea Teritorială (CCCT).

Rolul Comitetelor consultative este de a stabili și prioritiza investițiile la nivel sectorial și regional, pe baza documentelor realizate în cadrul mai multor grupuri de lucru subsecvente.

La nivelul Regiunii Vest

În conformitate cu prevederile Memorandumului Guvernului pentru aprobarea acțiunilor și documentelor privind pregătirea accesării și implementării fondurilor europene

În perioada 2014-2020, se constituie la nivel regional, Comitetul regional pentru elaborarea PDR - **CRP**, organizat și coordonat de Agenția pentru Dezvoltare Regională, care asigură și secretariatul acestuia.

La nivel regional, pe baza priorităților tematice naționale și a priorităților regionale identificate, se constituie Grupuri Tematice Regionale (**GTR**), iar la nivel județean se poate constitui Grup de lucru subregional (**GLSR**)¹.

c) Elaborarea studiilor și analizelor regionale

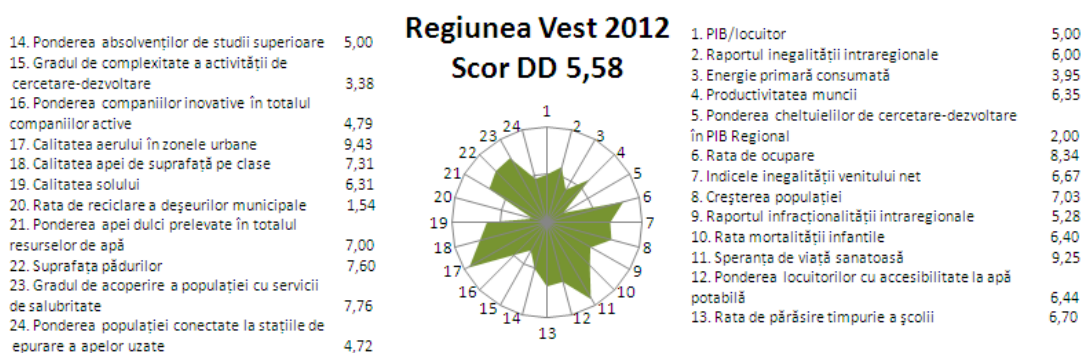
În paralel cu activitatea de actualizare a datelor statistice, ADR Vest a inițiat următoarele studii care susțin demersul de planificare:

▪ **Studiu regional de transport și mobilitate**

Sectorul transport a fost analizat prin prisma elementelor care țin de infrastructură (rutieră, feroviară, aeriană, navală, transport intermodal), dar și la nivelul activităților de transport pe diferitele căi de transport atât a pasagerilor, cât și a mărfurilor. În ceea ce privește analiza mobilității au fost avute în vedere principalele aspecte care țin de populație ca factor determinant al mobilității. Astfel, alături de analiza demografică realizată (scăderea populației, îmbătrânirea) s-a avut în vedere migrația internă și internațională. De asemenea, mobilitatea a fost analiză prin prisma cauzelor acesteia: loc de muncă, mobilitate școlară, turism, mișcarea naturală.

▪ **Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest**

Proiectul a constatat în elaborarea unei metodologii de analiză a nivelului dezvoltării durabile în Regiunea Vest care să permită o mai bună activitate de programare regională, conectată la direcțiile strategice europene, dar în același timp, bazată pe diagnosticarea resurselor și nevoilor de dezvoltare din prisma sustenabilității intervenției cu proiecte de finanțare.

¹ Detaliat activitate partenerială la nivel regional este prezentată în capitolul 8. Procesul partenerial

- **Studiu de potențial privind dezvoltarea axei Timișoara-Arad centrul de polarizare al dezvoltării în Regiunea Vest**

În cadrul proiectului a fost elaborată o analiză socială, economică și teritorială a orașelor Timișoara și Arad și a localităților din arealul de influență, o analiză a direcțiilor pentru dezvoltarea axei Timișoara-Arad, și a fost identificat un pachet de proiecte.

- **Creșterea impactului utilizării Fondurilor structurale asupra calității vieții locuitorilor din Regiunea Vest**

Prin intermediul proiectului a fost dezvoltat un **cadru metodologic** de analiză și monitorizare permanentă la nivel regional a calității vieții, precum și dezvoltarea de acțiuni concrete pentru îmbunătățirea acesteia. Totodată, se are în vedere creșterea **valorii adăugate și a impactului social și economic** al proiectelor, precum și **identificarea și dezvoltarea ideilor de proiecte** cu impact multisectorial și regional finanțate din noua generație de fonduri structurale și alte surse de finanțare.

- **„Servicii pentru creșterea competitivității și specializare inteligentă în Regiunea Vest”**

Proiectul a constatat în **două activități complementare**:

- *activitatea de evaluare a competitivității în economia regiunii*: analiza tendințelor existente la nivelul principalelor ramuri ale industriei și specializarea economică de la nivel național - și apoi în special din Regiunea Vest, cu o analiză complementară a politicilor economice.

- *studii de caz sectoriale pentru specializare inteligentă*. Pentru fiecare sector în parte, s-a analizat potențialul de cunoaștere și inovare al sectorului, respectiv nișele de specializare “smart” (inteligentă), adică subdomeniile care, prin utilizarea eficientă a rezultatelor cunoașterii și inovării, au potențialul de a acționa ca și factor dinamic al sectorului respectiv.

d) Diferențe față de perioada 2007-2013

Principalele caracteristici ale perioadei 2014-2020 sunt:

- **Concentrarea tematică** asupra obiectivelor Strategiei **Europa 2020**² pentru o **creștere inteligentă, durabilă și incluzivă**;
- Posibilitatea de a putea elabora **programe multi-fond** în cazul implementării instrumentelor structurale;
- Oportunități extinse pentru **abordarea teritorială a programării**;

² Europa 2020 reprezintă strategia UE de creștere economică pentru următorii zece ani. Într-o lume aflată în permanentă schimbare, UE dorește să devină o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Aceste trei priorități se sprijină reciproc și sunt în măsură să ajute UE și statele membre să obțină un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, de productivitate și de coeziune socială.

- Un accent crescut pe **performanță și monitorizarea rezultatelor**;
- **Simplificarea** procesului de implementare;
- Orientare clară către **rezultate – condiționalități** macro-economice și **ex-ante**, cadru de performanță (indicatori de rezultate clari și măsurabili) și rezervă de performanță (6% din alocările naționale);
- **Măsuri integrate:** dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității, investiții teritoriale integrate, operațiuni integrate, planuri de acțiune comune;
- Dezvoltare urbană va fi finanțată prin **strategii** care stabilesc acțiuni **integrate pentru orașe**.

2. PROFIL SOCIO-ECONOMIC AL REGIUNII. DISPARITĂȚI REGIONALE

A. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ

Regiunea de dezvoltare Vest este situată în partea de vest a României la granița cu Ungaria și Serbia, fiind alcătuită din punct de vedere administrativ-teritorial din patru județe: **Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș.**

Regiunea Vest are o suprafață de 32.034 km², reprezentând 13,4% din suprafața României, fiind comparabilă cu Republica Moldova sau Belgia. Regiunea este traversată de paralelele de 45° și 46° latitudine nordică și de meridianele de 21°, 22° și 23° longitudine estică.

Harta 1.1 – Așezarea Regiunii Vest în cadrul României și Europei

Regiunea Vest este delimitată de următoarele puncte extreme: extremitatea sudică a regiunii se află în localitatea Berzasca, județul Caraș-Severin - 44°35'12" lat. N, extremitatea nordică în localitatea Berechiu, județul Arad - 46°38' lat. N, extremitatea vestică în localitatea Beba Veche, județul Timiș - 20°15' 44' long. E, iar extremitatea estică în apropiere de localitatea Petrila, județul Hunedoara - 23° 27' long. E.

Poziția geografică a celor trei județe de frontieră (Arad, Caraș-Severin și Timiș) asigură Regiunii Vest un grad de deschidere determinant pentru viitorul său și constituie un atu major, iar prezența Dunării, care formează parțial frontiera cu Serbia, întărește această dimensiune de „zonă de trecere, zonă de contacte.”

De asemenea, așezarea Regiunii Vest în vecinătatea unui stat membru al UE (Ungaria) și a unui stat candidat la UE (Serbia) a constituit premisa unei cooperări transfrontaliere cu aceste țări vecine în contextul în care la nivel european „se vizează promovarea unei abordări coerente și integrate a dezvoltării regionale, tratând provocările comune, garantând eficiența și securitatea la granițele externe și încurajând cooperarea la nivel local.”³

În acest context, în perioada 2007-2013 două programe importante s-au derulat în regiune și anume (fig. 1.1):

- Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Ungaria
- Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Serbia

Fig. 1.1 – Programele de cooperare transfrontalieră ale Regiunii Vest (2007-2013)

Sursa: www.huro-cbc.eu, www.romania-serbia.net, cu modificări

Obiectivul general al programului România-Ungaria este acela „de a aduce diferiți actori - oameni, actori economici și comunități - mai aproape unii de alții, cu scopul de a exploata mai bine oportunitățile oferite de dezvoltarea comună a zonei de frontieră.”⁴ „Mai mult decât atât, programul are drept scop îmbunătățirea competitivității și atractivității zonei de frontieră, prin intervenții diverse care contribuie la dezvoltarea integrată a zonelor de nivel NUTS III.”⁵

Din cadrul Programului de Cooperare Transfrontalieră România-Ungaria fac parte județele Arad și Timiș, fiind disponibile fonduri de peste 100 de mil. Euro. În județul Arad au fost finanțate 15 proiecte în cadrul acestui program, pentru ca în județul Timiș să fie finanțate 41 de proiecte.⁶

³ http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17104_ro.htm

⁴ http://www.huro-cbc.eu/en/objectives_and_priorities

⁵ Ibidem

⁶ [http://www.huro-cbc.eu/en/financed_projects?areas\[0\]=0&area\[0\]=0&county\[19\]=19&page=4](http://www.huro-cbc.eu/en/financed_projects?areas[0]=0&area[0]=0&county[19]=19&page=4)

Zona de graniță România-Serbia are 546 km lungime, Dunărea formând o frontieră naturală pe aproximativ 230 km din lungimea totală. Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România-Republica Serbia se adresează regiunilor din zona de graniță dintre România și Republica Serbia. Acest program de finanțare oferă ambelor țări oportunitatea de a-și continua cooperarea transfrontalieră în cadrul noului Instrument de Asistență pentru Pre-aderare (IPA).⁷ Scopul strategic al Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România-Republica Serbia este de a obține o dezvoltare mai echilibrată și durabilă din punct de vedere socio-economic a zonei de graniță România-Serbia pe baza proiectelor transfrontaliere și a demersurilor realizate în comun de către reprezentanții din România și Republica Serbia.⁸

B. CADRUL NATURAL

i. Relieful

Regiunea Vest este așezată într-un **cadru natural variat**, distribuit armonios în zone de munte, deal și câmpie care coboară în trepte de la est la vest, altitudinea maximă fiind înregistrată în **Vf. Parângu Mare: 2519 m**, iar altitudinea minimă în **zona Moldova Nouă: 62 m** (harta 2.1).

Sectorul montan al regiunii este reprezentat de unități montane aparținând **Carpaților Meridionali** și **Carpaților Occidentali** și predomină în județele Caraș-Severin și Hunedoara, unde munții ocupă circa 65% din suprafața totală. Astfel, Carpații Meridionali sunt prezenți în județele Hunedoara și Caraș-Severin, în timp ce Munții Banatului apar numai în județul Caraș-Severin. La interferența județelor Timiș, Hunedoara și Caraș-Severin se individualizează Munții Poiana Ruscă. Unitatea cea mai importantă a Carpaților Occidentali - Munții Apuseni – este reprezentată prin subunități montane în județele Hunedoara și Arad.

Între aceste culmi muntoase se profilează depresiuni montane și culoare de văi despărțitoare precum: Depresiunea Brad-Hălmagiu, Depresiunea Gurahonț, Depresiunea Zărandului, Depresiunea Almăjului (Bozovici), Depresiunea Caraș-Ezeriș, Depresiunea Liubcova, Depresiunea Domașnea-Mehadia, Culoarul Mureșului, Culoarul Bistrei, Culoarul Timiș-Cerna și Defileul Dunării.

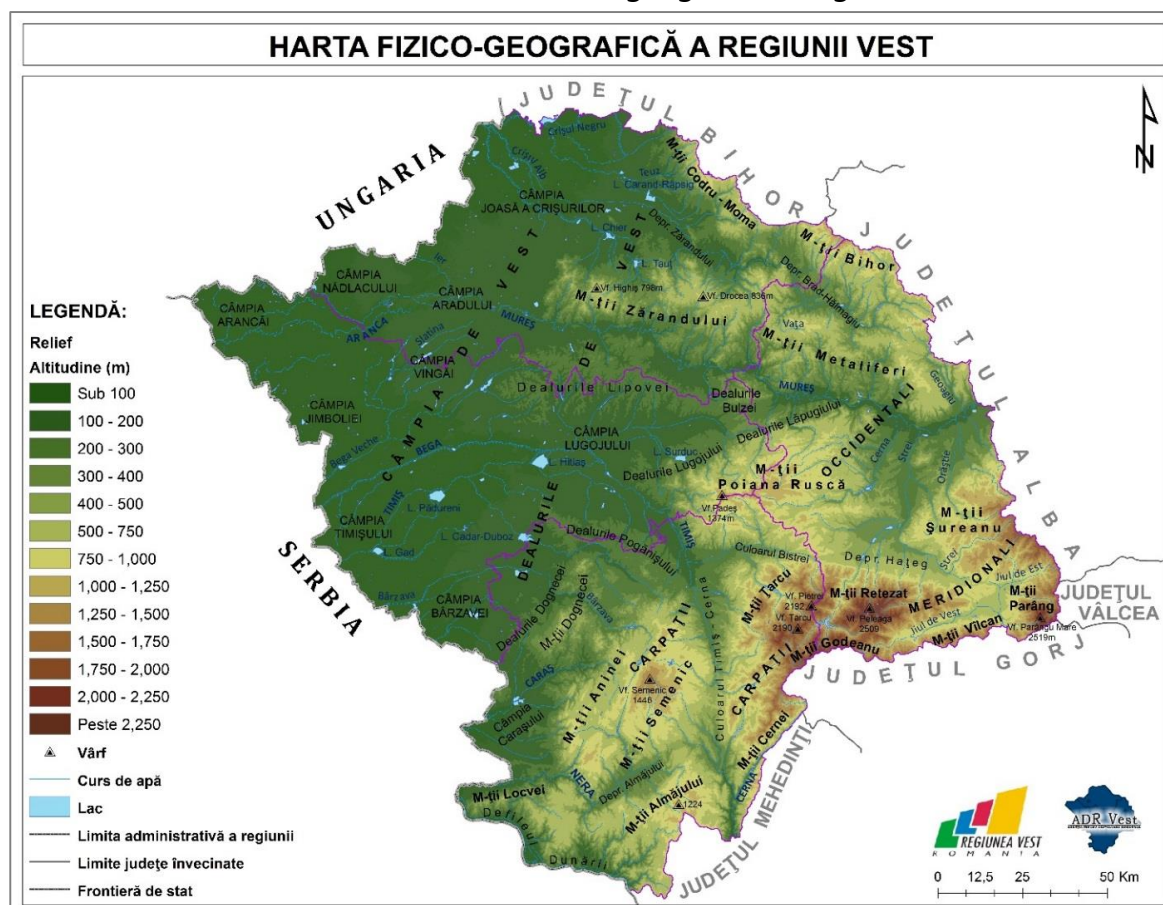
Sectoarele de deal sunt incluse Dealurilor Banatului și Crișanei, subunități ale **Dealurilor de Vest**. Dealurile Crișene sunt așezate între Câmpia Crișurilor și Munții Apuseni, altitudinea acestora nedepășind 300 m. Dealurile Bănățene au trăsătură distinctă caracterul discontinuu și se constituie ca o treaptă de tranziție între zona montană reprezentată de Munții Banatului și Munții Poiana Ruscă și sectoarele mai joase, de câmpie dinspre vest.

⁷ http://www.romania-serbia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=28&lang=ro

⁸ Ibidem

Câmpia de Vest are aspectul unei fâșii înguste de 15-75 km cu intrânduri în zona colinară de la est sau prezentând contact direct cu munții, cum este cazul contactului dintre Munții Zărandului și Câmpia Aradului. Câmpia de Vest se prezintă, de la nord la sud, ca o succesiune de zone joase (Câmpia Joasă a Timișului, Câmpia Crișului Alb, Câmpia Jimboliei, Câmpia Arancăi, Câmpia Bârzavei) și zone înalte (Câmpia Aradului, Câmpia Gătaiei, Câmpia Cermeiului, Câmpia Vingăi), fiecare cu aspecte proprii.

Harta 2.1 – Harta fizico-geografică a Regiunii Vest

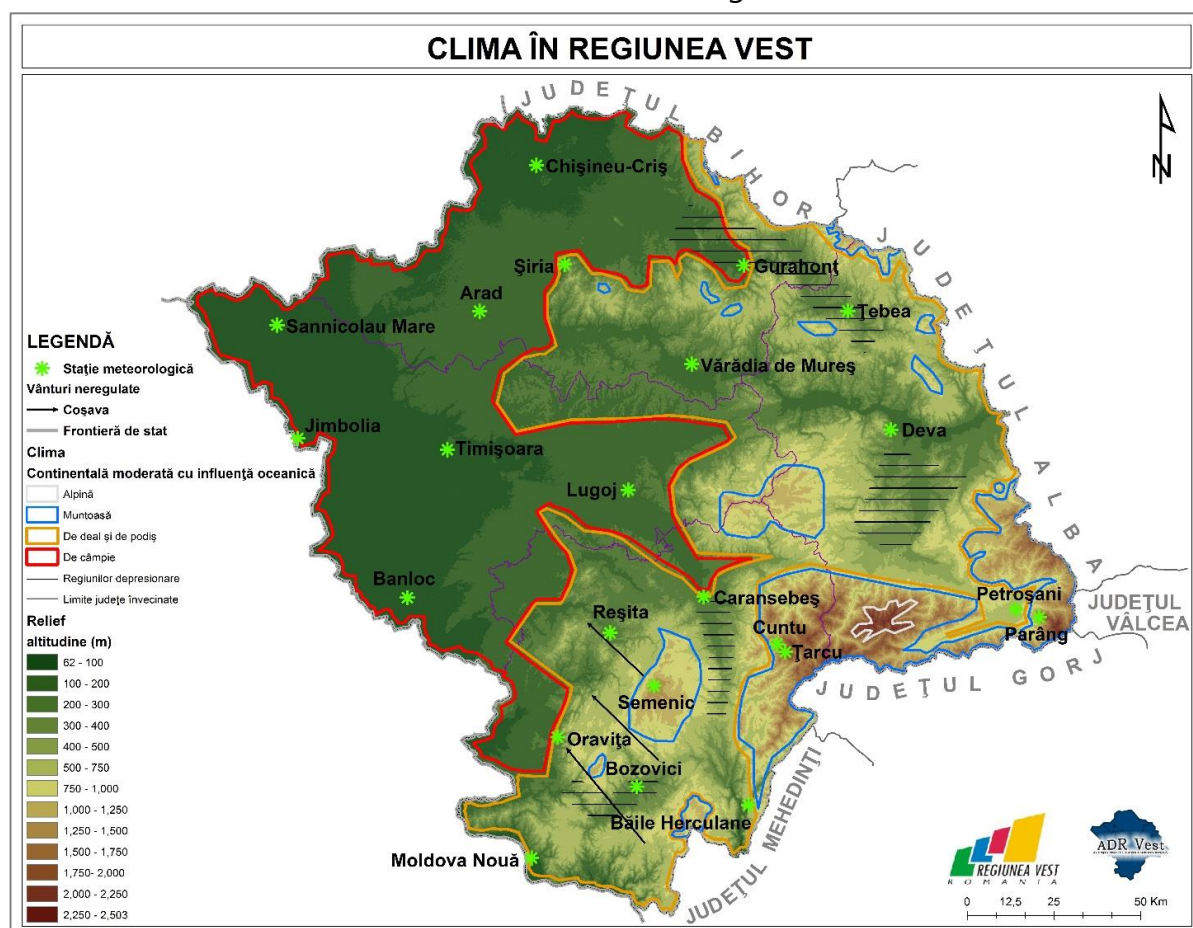
ii. Clima

Cel mai important rol asupra climei îl poartă relieful, astfel că cea mai mare parte a Regiunii Vest cade sub incidența **climatului temperat moderat cu influențe oceanice și mediteraneene** (harta 2.2).

Temperatura medie anuală oscilează între 10-12 °C, cu valori mai ridicate în Câmpia de Vest și de-a lungul Dunării; în Culoarul Mureșului valorile depășesc peste tot 10°C ca și în Dealurile Banatului (excepție fac unele înălțimi mai mari), în Culoarul Timiș-Cerna, Depresiunea Almăjului. O dată cu altitudinea, valorile scad progresiv atingând 3,7°C la stația Semenic (1400m) și - 0,5°C la Țarcu (2180m) sau pot atinge valori de aproximativ - 2°C în Munții Parâng și Retezat.

Precipitațiile medii anuale depășesc 600 mm în partea sudică și estică (Timișoara 631 mm, Lipova 623 mm) și chiar 700 mm la contactul cu unitatea deluroasă (Făget 737 mm). Interesant de remarcat este faptul că optimul pluviometric se situează la altitudini medii (1200 – 1600 m), mai ales dacă versanții au expoziție vestică, și au tendința de scădere la înălțimi mai mari. Astfel, dacă la stația Semenici (1400 m) se înregistrează valori de 1259 mm, pe Vf. Țarcu (2190 m) acestea se ridică doar la 1151 mm.

Harta 2.2 – Clima în Regiunea Vest

iii. Hidrografia

Din punct de vedere **hidrografic** remarcăm existența unor rețele de suprafață importante ce **aparțin bazinelor Mureșului, Crișului Alb, Crișului Negru, Begăi, Timișului, Carașului, Nerei, Cernei și Jiului** (harta 2.1). De asemenea, putem aminti și câțiva afluenți importanți ai acestor râuri, cum ar fi: Geoagiu, Orăștie, Strei (cu Râul Mare), Cerna, Ier, Aranca (afluenții Mureșului), Bistra, Pogăniș, Bârzava (afluenții Timișului), Teuzul (afluent al Crișului Negru), Cigher (afluent al Crișului Alb), Carașul, Nera (cu Miniș și Bei), Berzasca și Cerna (afluenți direcți ai Dunării).

Este de remarcat faptul că **toate cursurile de apă ale regiunii sunt afluate fluviului Dunărea**, care reprezintă cel mai mare curs de apă din Regiunea Vest, precum și

faptul că râurile Crișul Alb, Crișul Negru, Mureș, Bega, Timiș, Bârzava, Caraș și Nera au și caracter transfrontalier, trecând în Ungaria și/sau Serbia.

Cel mai important curs permanent de apă care drenează teritoriul Regiunii Vest este **fluviul Dunărea**, care intră în țară la Baziaș și parcurge pe teritoriul României o distanță de 1075 km, din care **60 km parcurși pe teritoriul Regiunii Vest**.⁹ Se consideră că la Baziaș începe sectorul de defileu carpatic al Dunării, cu o lungime de 315 km, între Munții Locvei și Munții Almăjului, pe de o parte și Podișul Stara Planina din Serbia, pe de altă parte.

Un aspect important este cel al existenței unui mare număr de lacuri naturale, situate în special în zonele montane ale regiunii. Cele mai semnificative sunt lacurile carstice precum: Lacul Dracului (în Cheile Nerei) și Ochiul Beiului (Beușnița), Lacul Coronini toate în Munții Aninei și lacurile glaciare, cum ar fi: Iezerul Țarcu (Munții Țarcu), Tăul Mare, Tăul Mic, Tăul Negru, Tăul Porții, Bucura, Zănoaga Mare, (Munții Retezat), Gâlcescu, Roșiile, Zăvoaiele, Mândra, Deneș (Munții Parâng), Iezerul Mare și Iezerul Mic (Munții Șureanu).

iv. Resursele de apă de suprafață și subterane

În județul Arad resursele de apă subterană pot să varieze între adâncimi de 0,5 - 15 m¹⁰. În zona de luncă a Mureșului și în cea a Crișului Alb, apele sunt cantonate la adâncimi mici (0,5 – 1m). În zona de câmpie apele se găsesc aproape de suprafață (1 - 2m) iar în zona de dealuri acestea se găsesc la adâncimi de 10 - 15m. În zona de munte apele subterane se găsesc la adâncimi de 2 – 5 m.¹¹ De asemenea în cadrul județului se găsesc importante izvoare minerale, renumite pentru calitățile sale – Apele minerale Lipova.

În județul Caraș-Severin, nivelele hidrostatice medii (adâncimea la care găsește apă) se situează la adâncimi cuprinse între 2 – 5 m (zonele joase) și peste 5 m în zonele înalte.¹² De o importanță deosebită o reprezintă apele termo-minerale de la Băile Herculane, izvoare termale care prin efectele curative și prin vechimea exploatării lor aduc stațiunii Băile Herculane o importanță deosebită la nivel european.

În județul Hunedoara zăcămintele acvifere sunt formate din strate acvifere în cristalin până la cele sub sedimentare, o caracteristică aparte fiind cea a „apelor de infiltrație și cursurilor subterane în zonele calcaroase.”¹³ Importante resurse de ape minerale și termale se găsesc la Băcaia, Boholt, Călan, Geoagiu și Vața de Jos.

Din totalul resurselor de apă, în județul Timiș aproximativ 75% sunt reprezentate de apele de suprafață și 25% de apele subterane.¹⁴ În acest județ cele mai importante ape subterane se găsesc în zona de câmpie, adâncimea acestora variind între 1 – 2 m în zona

⁹ Județele Patriei – Județul Caraș-Severin, 1981

¹⁰ Județele Patriei – Județul Arad, 1979

¹¹ Ibidem

¹² Județele Patriei – Județul Caraș-Severin, 1981

¹³ Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980, p.27

¹⁴ Județele Patriei – Județul Timiș, 1979

joasă și 5-10 m în zona înaltă de câmpie.¹⁵ În zona de deal apele subterane se găsesc la o adâncime de 6 – 10m.

v. Biodiversitatea

Regiunea Vest se încadrează, din punct de vedere fitogeografic, la două mari regiuni fitogeografice europene și anume: regiunea central-europeană și regiunea macaronezo-mediteraneană (subregiunea submediteraneană). Regiunea central-europeană este caracteristică masivelor Codru-Moma, Metaliferi, Bihor, depresiunilor intramontane de pe Crișul Alb, munților ce fac parte din grupa Retezat-Godeanu (Retezat, Țarcu, Godeanu, Vâlcan) și din grupa Parâng (Parâng, Șureanu), inclusiv depresiunile intramontane (Petroșani, Hațeg). Regiunea macaronezo-mediteraneană include Munții Poiana Ruscă, Munții Banatului, Munții Cernei, Munții Mehedinți, Munții Zarandului, Culoarul Murelului, Dealurile Banato-Crișene și Câmpia de Vest.

Din punct de vedere a zonalității latitudinale a vegetației, cea mai mare parte a teritoriului Regiunii Vest se include zonei silvestrei, cu o subzonă a pădurilor de pădure de stejari mezofili, în principal cu stejar pedunculat (*Quercus robur*) la nord de Mureș; o subzonă a pădurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu stejar pufos (*Quercus pubescens*), în zonele de câmpie joasă și o subzonă a pădurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*).

Prin varietatea, bogăția și originalitatea ei, fauna acestei regiuni prezintă o importanță deosebită și reprezintă totodată pentru multe specii limita nordică a arealului de răspândire. Diversitatea mare de elemente se datorează în primul rând varietății biotopurilor, ceea ce a determinat existența, în regiune, a numeroase specii de câmpie joasă și chiar de stepă, de zăvoaie, precum și numeroase elemente caracteristice zonelor colinare și regiunilor carstice și montane.

Mamiferele de interes comunitar, întâlnite la nivelul Regiunii Vest sunt: pisica sălbatică (*Felis silvestris*), râsul (*Lynx lynx*), ursul (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), vidra (*Lutra lutra*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*) și liliacul mare cu bot ascuțit (*Myotis myotis*).

vi. Solurile

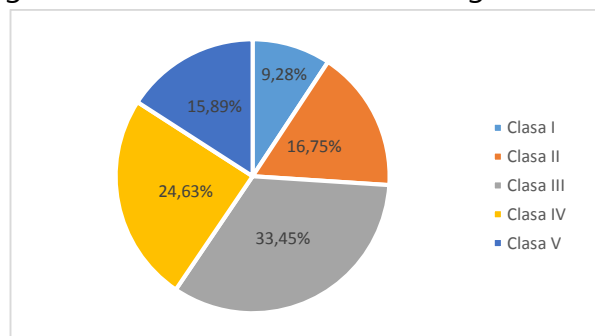
Toate clasele de soluri sunt bine reprezentate în regiune, acestea prezentând o etajare altitudinală. Astfel, Câmpiei Banato-Crișene îi sunt specifice molisolurile și pe arii mai restrânse vertisolurile (harta 2.3). În Dealurile Banatului și Crișanei s-au dezvoltat solurile din clasa argiluvilosuri și cambisoluri. În Munții Carpați se întâlnesc spodosoluri la altitudini de peste 1500-1600m și umbrisoluri la altitudini mijlocii (1000-1400m) și mari (peste 1800m). În depresiunile intra- și submontane sunt caracteristice argiluvisolurile, cambisolurile și

¹⁵ Ibidem

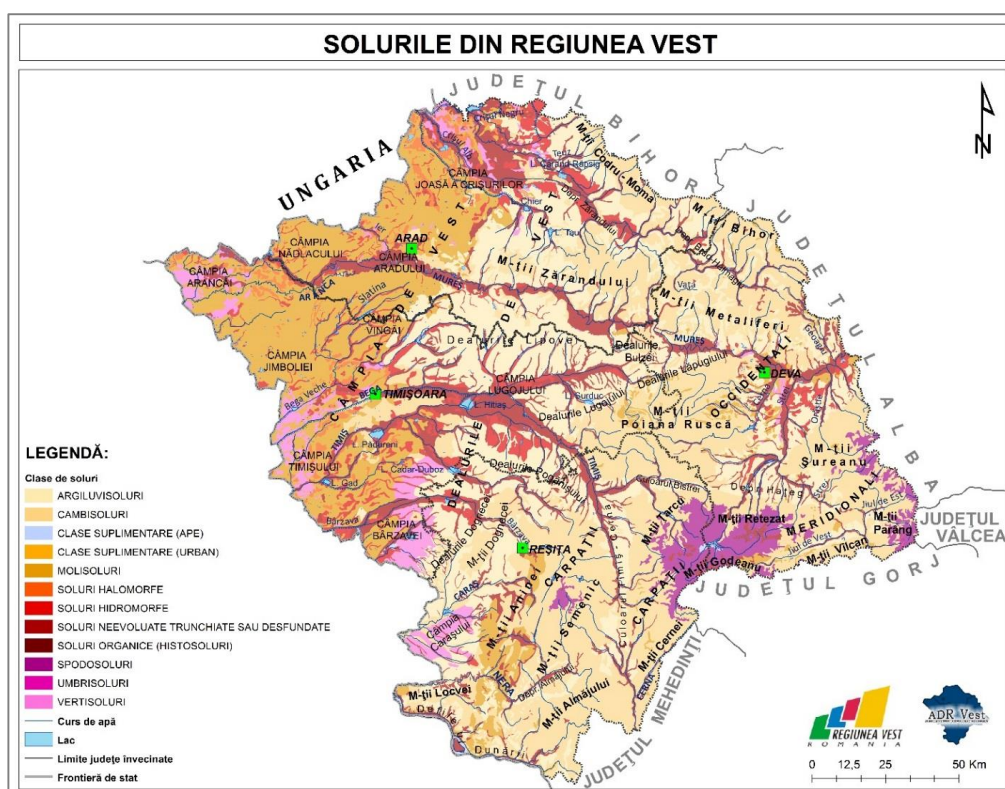
solurile hidromorfe. În sectoarele joase, slab drenate ale Câmpiei Banato-Crișene și în luncile și terasele unor râuri se întâlnesc soluri hidromorfe, halomorfe, soluri organice și soluri neevoluate.

Pentru Regiunea Vest, repartitia suprafețelor agricole pe clase de activitate este redată în figura de mai jos:¹⁶

Fig. 2.1 – Terenurile agricole. Clasele de calitate din Regiunea Vest în anul 2004

Harta 2.3 – Solurile din Regiunea Vest

În anul 2011 în Regiunea Vest pădurile¹⁷ ocupau 31,9% din totalul suprafeței regiunii (superioară mediei naționale – 26,7%), aceasta crescând cu aproximativ 3,8% într-o perioada 2005-2011, o creștere superioară mediei naționale de 2,2% (harta 2.4).

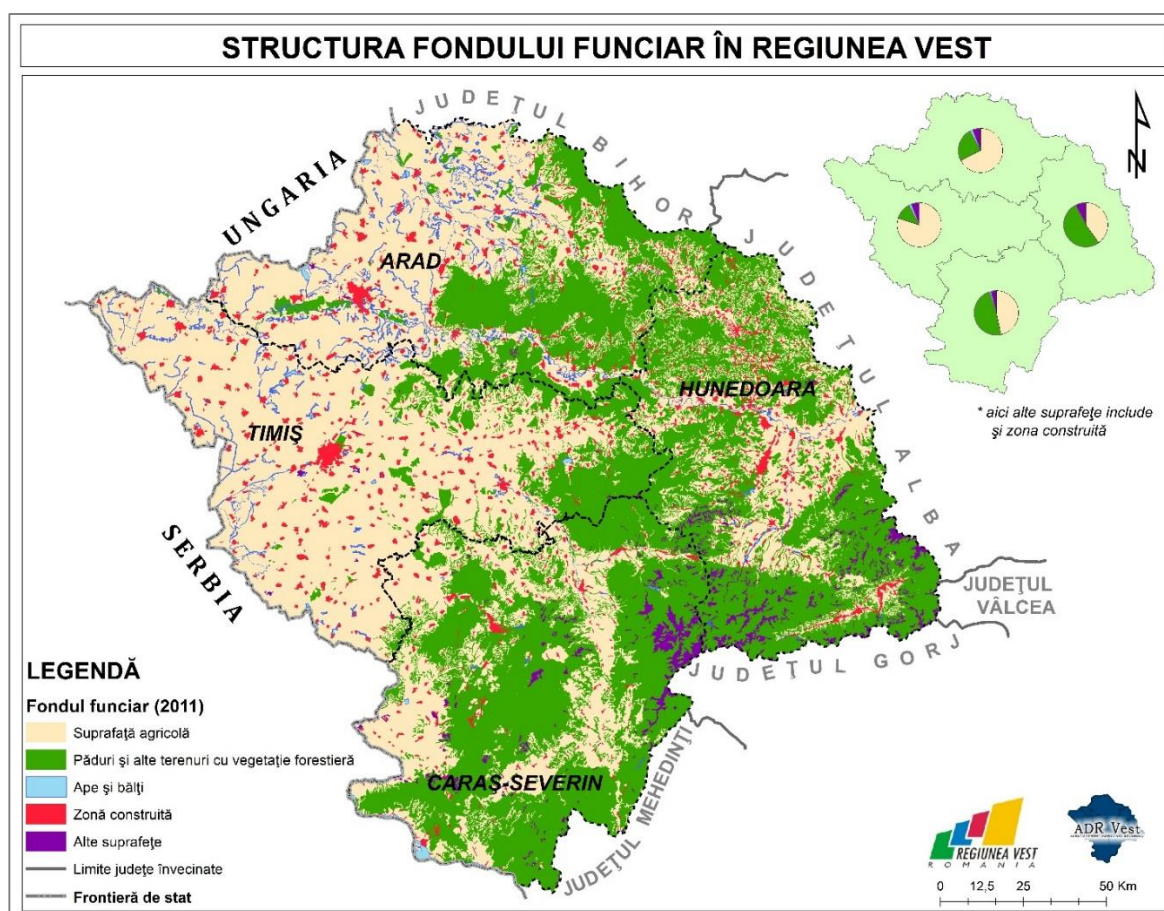
¹⁶ Planul Regional de Acțiune pentru Mediu 2006-2013

¹⁷ totalitatea suprafețelor de teren acoperite cu vegetație forestieră, constând din arbori și arbuști, reproducși natural sau artificial, care își creează un mediu specific de dezvoltare biologică și care constituie componenta direct productivă a fondului forestier, având o suprafață individuală de cel puțin 0,25 hectare

În perioada 2005 – 2011 suprafața pădurilor crește, cea mai susținută creștere fiind înregistrată în județul Arad cu 6%, mai apoi Caraș-Severin 5,3%, județul Timiș cu 2% și Hunedoara cu 1% creștere.

Cu toate că datele statistice relevă o creștere a suprafeței cu păduri, atât la nivel național cât și la nivel regional s-au semnalat cazuri de despăduriri ilegale, ceea ce duce la pierderea echilibrului natural (afectarea versanților, accentuarea fenomenelor de risc) cât și la pierderea unei resurse importante care poate să ducă la creștere economică prin valorificarea turismului dar și a unor produse lemnoase cu valoare adăugată.

Harta 2.4 – Structura fondului funciar

vii. Resursele subsolului

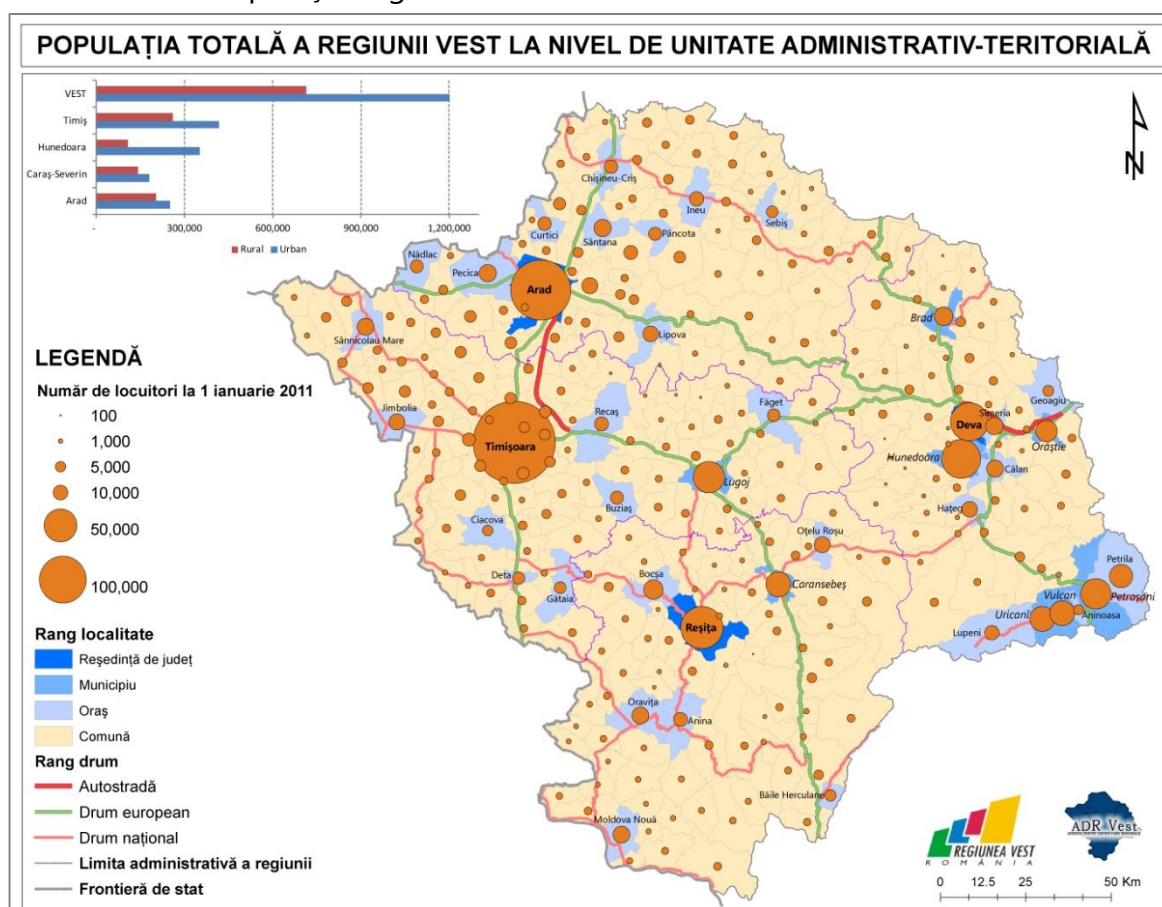
Prin faptul că regiunea Vest este caracterizată de o mare diversitate a formelor de relief (câmpie, deal și podiș și munte) aceasta a permis accesul la numeroase **resurse naturale diversificate**: hidrocarburi lichide și gazoase (petrol și gaze naturale), minereurile de metale feroase și neferoase (aur, cupru, fier, minereuri complexe, minereuri radioactive), zăcăminte de cărbuni (antracit, cărbune brun, huilă, lignit, șisturi bituminoase), materiale de construcții (andezit, asbest, argile refractare, calcar, marmură, nisip, granit), izvoarele termale, minerale și de apă plată, cu rol important în dezvoltarea durabilă a regiunii.

C. STRUCTURA SISTEMULUI DE AȘEZĂRI

i. Caracterizare generală

Populația Regiunii Vest este concentrată în **323 unități administrativ teritoriale**. Acestea se împart în **42 orașe** (din care **12 municipii**) și **281 comune**. Localitățile urbane ale Regiunii Vest sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici și mijocii (sub 20.000 locuitori), în timp ce orașe mari cuprind **municipiul Timișoara** (306.854 locuitori în anul 2011) și **municipiul Arad** (164.728 locuitori în anul 2011), toate acestea fiind reprezentate mai jos (harta 3.1).

Harta 3.1 – Populația Regiunii vest la nivel de unitate administrativ-teritorială

Sursa: INS, Statistică teritorială 2012

În secolele XI – XIV numeroase așezări de pe teritoriul actual al Regiunii Vest sunt atestate documentar și anume: Arad – 1028, Timișoara – 1175, Chișineu-Criș – 1202, Pâncota – 1216, Ciacova – 1234, Lipova – 1245, Hunedoara – 1265, Deva – 1269, Caransebeș – 1289, Ineu – 1295, Nădlac – 1313, Receaș – 1319, Buziaș – 1321, Gătaia – 1323, Pecica – 1329, Sânnicolau Mare, Jimbolia, Lugoj și Bocșa – 1333 și Călan – 1387. În secolele XV - XVII sunt atestate documentar Aninoasa – 1435, Brad – 1445, Sebiș – 1542, Făget – 1548 și Reșița – 1673.

Pe teritoriul actual al României au existat anumiți factori (de natură economică, socială sau culturală) care au constituit premisele dezvoltării mai ample a unor anumite așezări, dintre acestea conform Atlasului României (2006) în anul 1930 existau doar *12 orașe*, două în județul Arad (Arad și Lipova), două în județul Timiș (Timișoara și Lugoj), trei în Caraș-Severin (Caransebeș, Reșița și Oravița) și cinci în Hunedoara: Deva, Hunedoara, Hațeg, Orăștie și Petroșani.¹⁸

Dacă scopul acordării rangului de oraș localității Lipova dar și a altor orașe din partea de Vest era acela de a acoperi unele „goluri” din regiune, între 1948-1956 scopul era acela de a încuraja producția industrială și minieră.¹⁹

Între anii 1966-2004, urbanizarea atinge zonele rurale, după 1999 având loc ultimul val de localități care au obținut statul de oraș, dintre acestea la nivelul Regiunii Vest evidențiindu-se în județul Arad orașele Pecica și Sântana și în județul Timiș orașele Recea, Ciocova și Gătaia.

Se poate observa așadar, că județele Arad și Timiș au modele asemănătoare de dezvoltare respectiv județele Caraș-Severin și Hunedoara. Acestea din urmă sunt formate din sisteme urbane cu localități ridicate la rangul de oraș până în anul 1966, marcate de ample procese de industrializare și urbanizare (județul Hunedoara este unul dintre cele mai urbanizate județe din România - 76,6% populație urbană - locul 2 din țară după București).

Perioada de după '89 este o perioadă foarte interesantă din punctul de vedere al mediului de reședință al populației pentru că se schimbă tendințele regionale. În această perioadă (după '89), potrivit datelor de la recensăminte, atât populația urbană cât și cea rurală scade.

Potrivit graficului de mai jos (fig. 3.1), între anii 2002-2011 populația regiunii a scăzut cu 130.335 persoane²⁰, dintre care -58.057 (-4,9%) persoane în mediul urban. Din graficul de mai jos, se observă că potrivit datelor de la recensământ, populația din mediul rural a avut o scădere mai puternică decât în mediul rural: -9,4% (-72,278 persoane).

Pe de altă parte, dacă ar fi să se calculeze numărul de persoane din mediul urban fără a se lua în calcul populația localităților care au dobândit statutul de oraș în ultimul val (2000-2004), atunci scăderea din mediul urban în perioada 2002-2011 ar fi mult mai mare la nivel regional.

Cele mai mari scăderi în perioada 2002-2011 ale numărului de locuitori au avut loc în Gătaia (-26,6%), Ciocova (-27,7%), Lupeni (23,7%), Curtici (-23,3%), Vulcan (-18,8%), Anina (-18,3%), Petroșani (-17,8%), Aninoasa (-14,6%), Orăștie (-14,1%) și Călan (13,4%). Așa cum se observă mai sus, cele mai mari pierderi de populație s-au petrecut în orașele monoindustriale și îndeosebi în bazinul Petroșani, unde măsurile de închidere a minelor de exploatare cât și

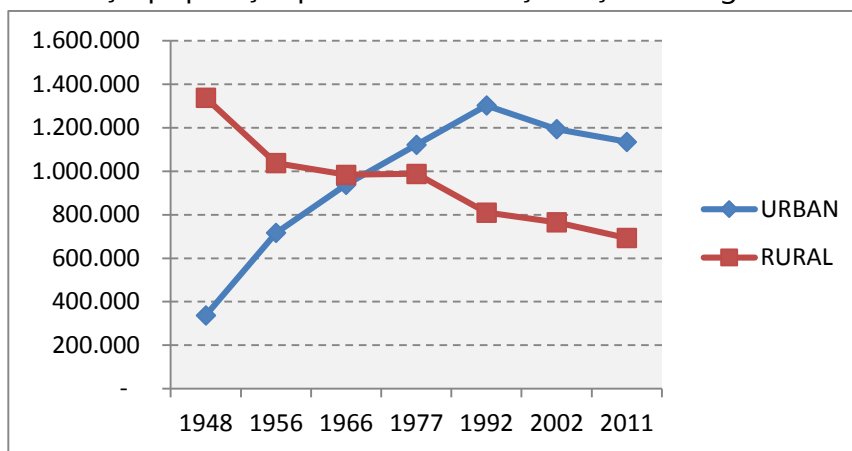
¹⁸ Atlasul României, Violette Rey 2006

¹⁹ Atlasul României, 2006, p.78

²⁰ Date recensăminte

declinul unor activități industriale au avut ca efect migrarea locuitorilor în localitatea de origine.

Fig. 3.1 – Evoluția populației pe mediul de reședință din Regiunea Vest

Sursa: <http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol1/tabele/t01.pdf>

ii. Sistemul urban

În Regiunea Vest, **62,7% din totalul populației din anul 2011 locuiau în spațiul urban**. La nivelul județelor, cel mai slab urbanizat județ este Arad cu aproximativ 55,1% din populație care locuiește la oraș, apoi Caraș-Severin cu 56%, respectiv Timișul cu 61,5% din oameni. Cel mai urbanizat județ este Hunedoara, 76,6% locuind în mediul urban. De asemenea, județul Hunedoara ocupă locul 2 din țară (după București), Timiș pe locul 8, Caraș-Severin pe locul 12 și Arad pe locul 13 (din 42).

Aplicarea **tipologiei urban-rurale** utilizată de Eurostat indică **caracterul mai mult rural al regiunii Vest**, din perspectiva Uniunii Europene. Tipologia (care este o modificare recentă a tipologiei OCDE) evaluează în primul rând populația urbană și rurală folosind celulele de rețea (celule grilă cu o densitate a populației de minim 300 de locuitori pe km² și o populație de cel puțin 5.000 locuitori sunt clasificate ca urbane). Pe acest considerent regiunile NUTS 3 se împart în trei tipuri: regiuni predominant urbane – cu o pondere a populației rurale mai mică de 20 % din totalul populației; regiuni intermediare - cu o pondere a populației rurale între 20 % și 50 % din totalul populației; regiuni predominant rurale - cu o pondere a populației rurale de 50 % sau mai mult din totalul populației.²¹

O dimensiune suplimentară se aplică la regiunile intermediare și predominant rurale: aproape de oraș – cel puțin 50% din populația zonei locuiește la mai puțin de 45 de minute de mers pe șosea până la un oraș cu cel puțin 50.000 de locuitori; la distanță - toate celelalte.

Pentru Regiunea Vest, datele privind tipologia urban-rural sunt după cum urmează:

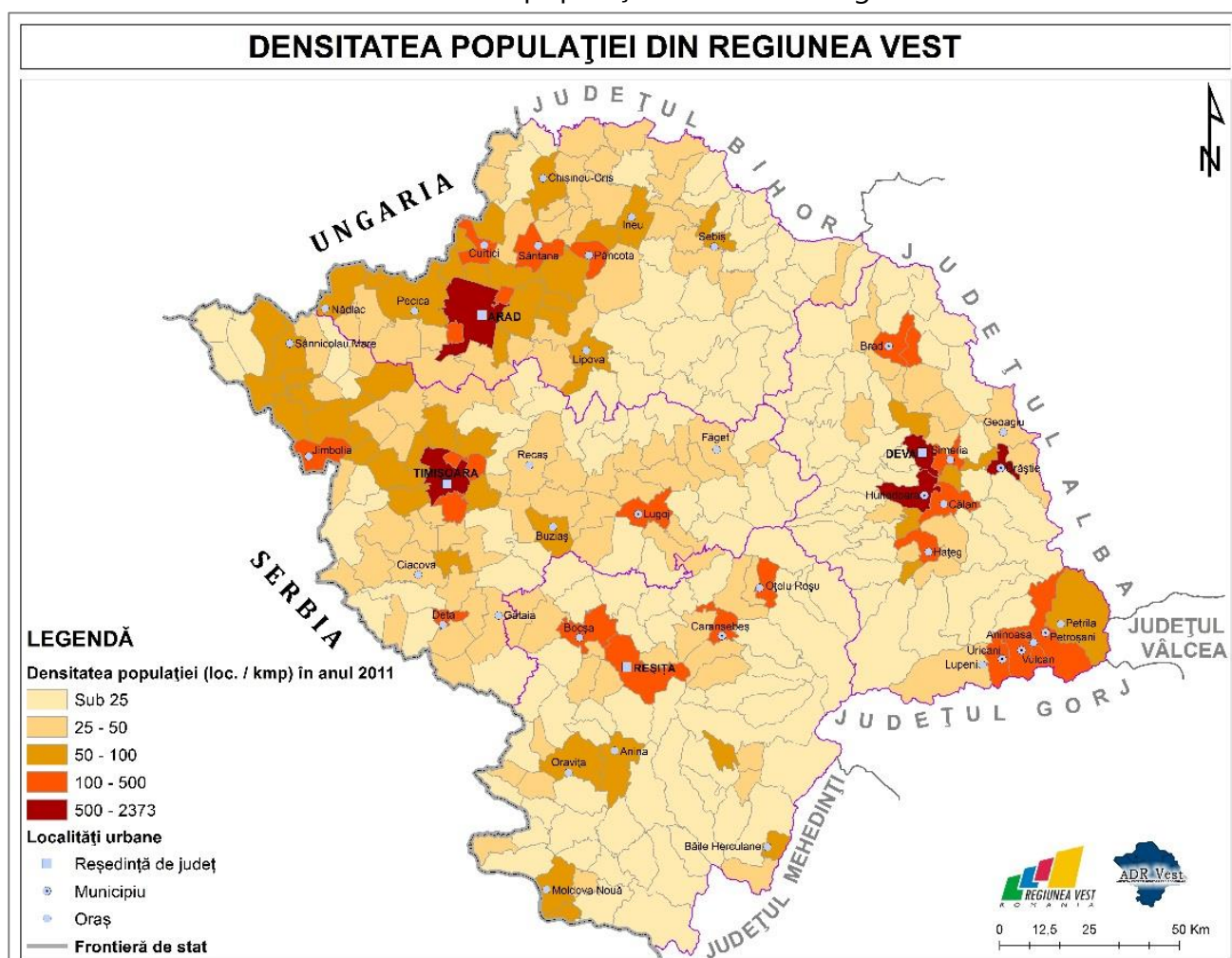
- Nici o regiune nu este clasificată ca predominant urbană (în România doar Bucureștiul este o regiune de acest tip);

²¹ Anuarul regiunilor Eurostat 2010, p. 249

- Două regiuni de nivel NUTS III sunt clasificate ca **intermediare, apropiate de oraș** - Timiș și Hunedoara; numărul județelor de acest tip în România este de 18 (în mod normal sunt 2-3 pe regiune cu excepția București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia - 1);
- Regiune este clasificată ca predominant rurală inclusiv "predominant rurală în apropierea unui oraș" - Arad. Numărul județelor de acest tip în România este de 15, cu cea mai mare concentrare în Sud - Vest Oltenia (4) și Sud Muntenia (3);
- Regiune predominant rurală, izolată – Caraș-Severin; numărul județelor de acest tip în România este de 8 cu cea mai mare concentrare în Nord - Vest (3).

Densitatea locuitorilor din orașe în Regiunea Vest se situează între 29 loc / km² și zone care concentrează densități de peste 1.000 de locuitori cum ar fi orașele Deva și Timișoara (harta 3.2).

Harta 3.2 – Densitatea populației urbane din Regiunea Vest

Sursa: INS, Statistică teritorială 2012

Din harta de mai sus, se observă două mari zone bine populate din regiune și anume arealul din zona municipiilor Arad și Timișoara și zona Deva-Hunedoara. Zonele slab populate (sub 25 loc./km²) se suprapun în general zonelor muntoase.

iii. Centre de polarizare

„Starea zonei de influență definește starea general a unui oraș”, astfel încât se pot îmbunătăți politicile existente de dezvoltare cu unele noi, politici legate de „necesitatea includerii tuturor localităților rurale în zone de influență urbană active, concordanța dintre structura bazei economice a orașului și resursele ariei adiacente, dezvoltarea infrastructurii locale, aprecierea capacității orașelor de a satisface necesitățile zonei de influență, cât și optimizarea nivelului de dotare social-culturală, comercială și edilitară a orașelor.”²²

Pentru a calcula zona de influență a unui oraș de rang inferior față de un oraș de rang superior se folosește formula Reilly-Converse, formulă care „ia în calcul doar populațiile celor două orașe și distanța dintre acestea”²³ Formula este ilustrată figura de mai jos (fig. 3.2), „ D_B fiind distanța de la linia externă a zonei de influență până la centru B”, D_{AB} fiind distanța dintre cele două orașe A și B, iar P_A , P_B reprezintă populațiile celor două orașe.”²⁴

Fig. 3.2 - Formula Reilly – Converse

$$D_B = \frac{D_{AB}}{1 + \sqrt{\frac{P_A}{P_B}}}$$

sursa: Ianoș, 2005, cu modificări

Zona de influență aplică la Regiunea Vest a fost calculată după câteva principii de bază și anume că în primă fază orașele mari – reședințele de județ s-au calculat în funcție de un oraș mai mare (rang superior – rang inferior) dar și pe considerentul proximității (în cadrul județelor). Pentru municipiul Timișoara, s-a păstrat lungimea zonei de influență a polului de creștere.

În acest context, orașul Arad a fost calculat în funcție de Timișoara, Reșița în funcție de Timișoara și orașul Deva în funcție de orașul Reșița, acesta din urmă fiind mai mare cu aproximativ 20.000 de locuitori și este mai aproape cu aproximativ 50 de km (100 de km distanță liniară între Reșița și Hunedoara) față de Arad sau Timișoara care se află la distanțe (liniare) de aproximativ 140-150 km.

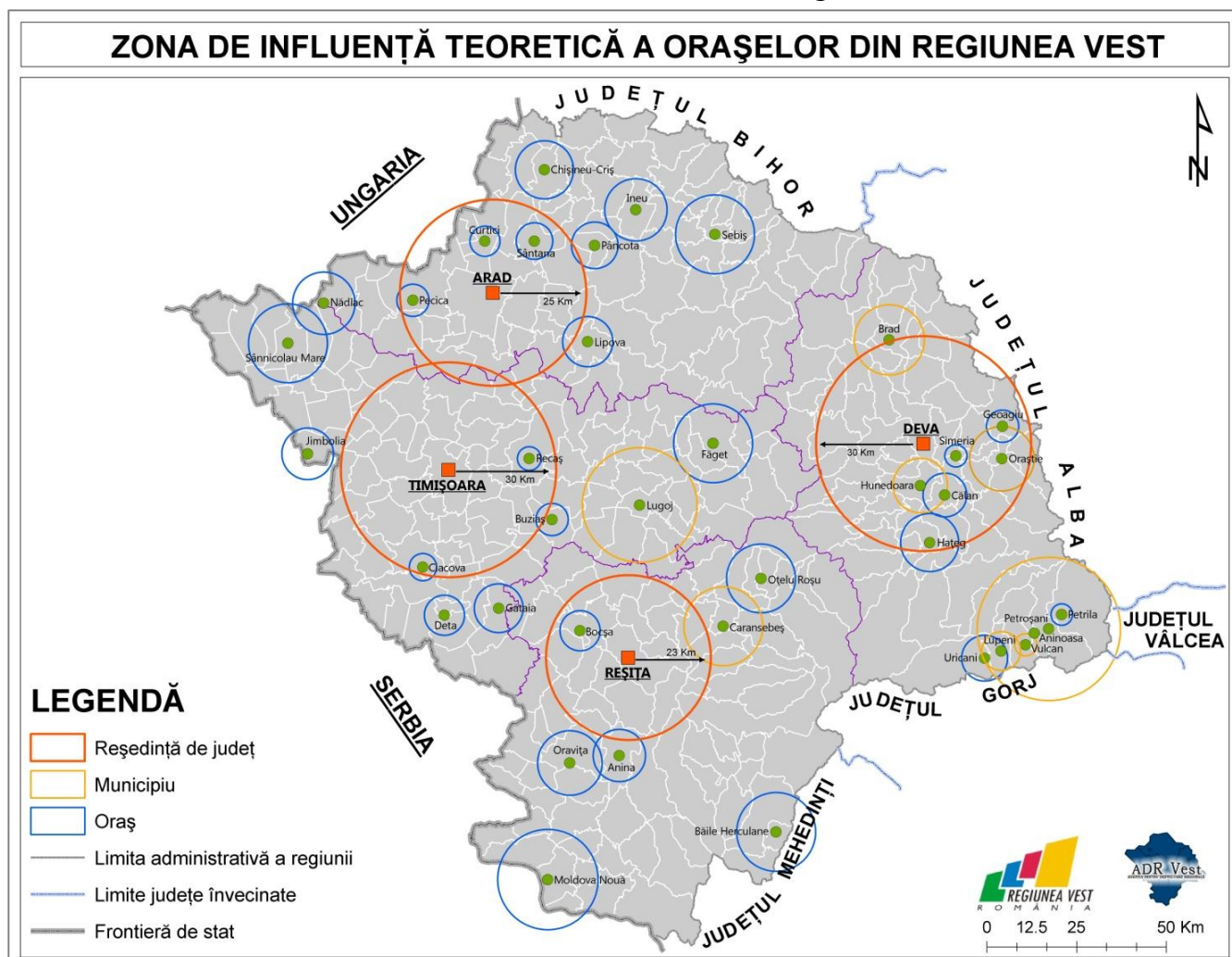
În Regiunea Vest conform hărții de mai jos (harta 3.3) și a argumentelor prezentate mai sus, cea mai mare influență în regiune este orașul Timișoara, centrul polarizator al regiunii. Fiind un oraș de rangul I, având cei mai mulți locuitori din regiune (306.854 în anul 2011) și deținând cele mai multe și importante funcții administrative, orașul Timișoara și-a câștigat de drept titlul de cel mai dezvoltat oraș al regiunii.

²² Ianoș, 2005, p.67

²³ Ibidem, p.66

²⁴ Ianoș, 2005, p.66

Harta 3.3 – Zona de influență teoretică a Regiunii Vest

Al doilea oraș ca importanță, Aradul, în teorie are o influență de 25 km în jurul său, mai mică decât în orașul Deva, însă este important de reținut că orașul Arad are o influență deosebită și în partea de nord a județului din care face parte și că, spre deosebire de Deva, este în proximitatea Timișorii, astfel încât atracția Timișorii este mai puternică în zona Aradului. În principiu, distanța dintre un oraș de rang inferior și unul de rang superior va determina gradul de influență a celui inferior. Astfel se poate explica și inflența relativ mare a unor orașe mici cum sunt Brad, Băile Herculane, Moldova Nouă, Sebiș. Fiind izolate acestea tind să atragă mai mult localitățile de rang inferior din jurul acestora, având posibilitatea să se dezvolte și să crească din punct de vedere socio-economic.

Formula zonei de influență este una teoretică, fiind calculată între două orașe de ranguri diferite (superior-inferior), care utilizează ca și criterii populația (anul 2011) și distanța (distanța este cea liniară), fără a ține cont de funcționalitatea unui anumit oraș și plecând de la premisa că mărimea unui oraș influențează și numărul de funcționalități al acestora. De asemenea, această formulă nu ține cont de sistemul urban ca și ansamblu, spațiul geografic fiind uniform, influența rezultată cel puțin în teorie nu include și orașele mici care în practică depind în unele aspecte ce țin de administrație de orașele mai mari.

Timișoara - Pol de creștere

Conform HG 998/228 au fost desemnate la nivel național poli de creștere și poli de dezvoltare urbane în care se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională, astfel că din cei 7 poli de creștere la nivel național, Timișoara este unul dintre aceștia.²⁵ De asemenea, în Regiunea Vest se regăsesc doi poli de dezvoltare urbană (din cei 13 la nivel național), municipiile Arad și Deva, acestea fiind sprijinite cu prioritate din investiții din axa prioritară 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor - poli urbani de creștere" a Programului operațional regional 2007 - 2013, astfel cum este definită prin Decizia Comisiei Europene nr. 3.470 din 12 iulie 2007, și din programele cu finanțare națională, în conformitate cu legislația în vigoare.

Municipiul Arad

Acesta cunoaște după 1989 o dezvoltare economică susținută, mult peste cea națională. Au contribuit la acest succes investițiile în noi unități industriale realizate prin atragerea investitorilor străini și români. Printre investitori cei mai mulți sunt cei din Italia (775 companii), Germania (480 companii), Statele Unite ale Americii (77 companii) și Franța (58 companii).

În perioada de planificare 2007-2013, prin axa prioritară 1, municipiul Arad a accesat importante fonduri în valoare nerambursabilă de 12,68 milioane euro, dintre care cele mai importante investiții au fost făcute pentru Reabilitarea Centrului Istoric Vechi al Municipiului și reabilitarea podului Traian.

Municipiul Deva

În localitatea Deva a existat o puternică industrie bazată pe sectorul minier (utilaje necesare mineritului și confecții metalice), în prezent întreprinderile, în mare parte, și-au închis porțile sau se află în faza de privatizare, datorită restructurării acestui sector. Într-o continuă dezvoltare se află sectoare care sunt reprezentate de firme private, cum ar fi prelucrarea lemnului, materiale de construcții, industria alimentară (panificație și prelucrarea cărnii), construcții, industria vehiculelor și componentelor auto, centre logistice pentru transport de marfă containerizat, servicii bancare, asigurări, servicii de transport marfă și călători. Se menține la un nivel competitiv și producția de energie electrică și termică.

Municipiul Deva a beneficiat de importante finanțări prin intermediul axei prioritare 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor - poli urbani de creștere" a Programului Operațional Regional 2007 - 2013, astfel că au fost contractate 3 proiecte individuale, cu o valoare nerambursabilă de 5,82 milioane euro.

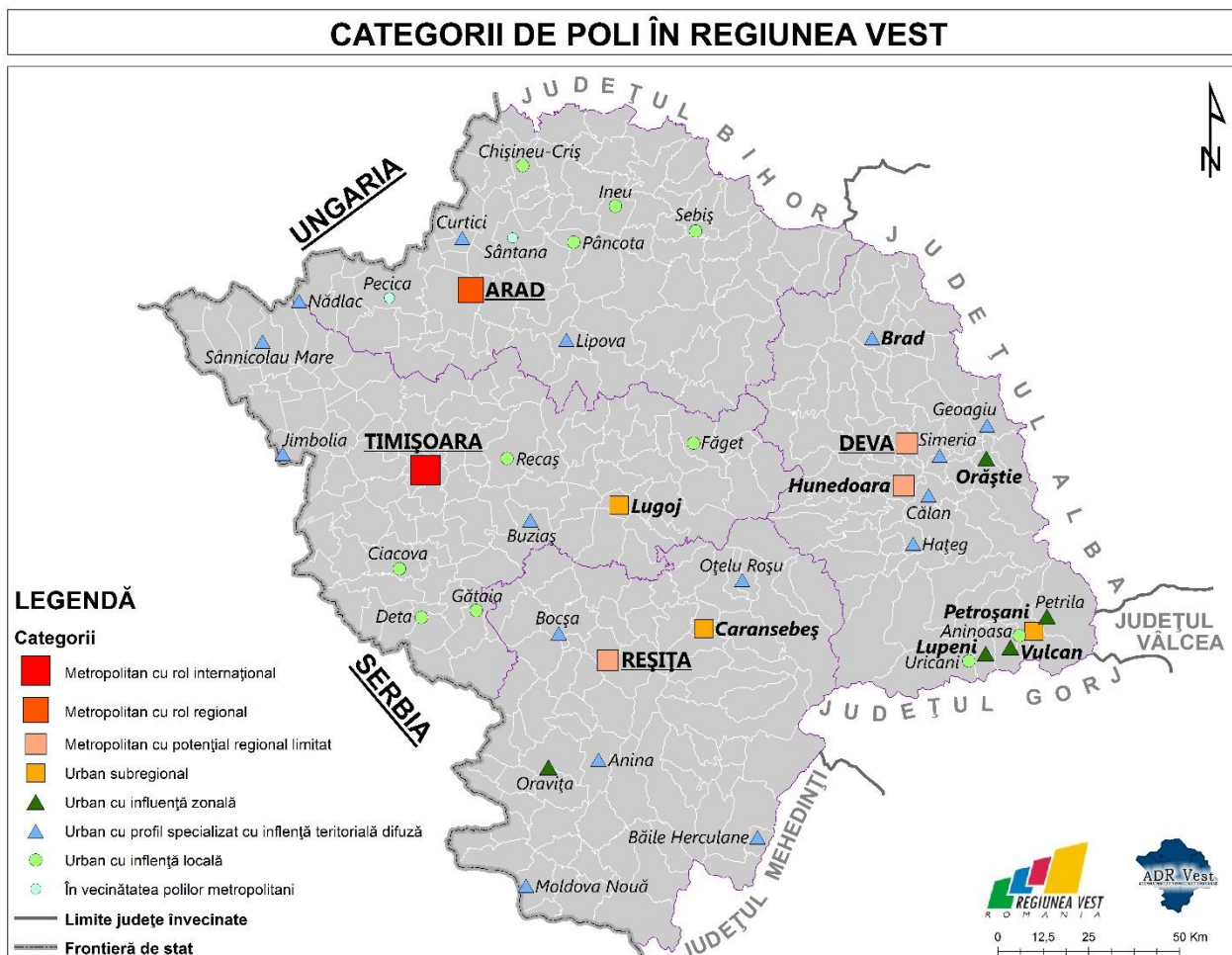
iv. Clasificarea urbană – poli metropolitani și urbani

Direcția Generală de Dezvoltare Teritorială a desemnat în anul 2012 pe baza unor criterii (demografic, istoric, diversitate funcțională, gradul de accesibilitate la sistemele de

²⁵ www.dreptonline.ro

transport – rețeaua TEN-T, nivelul de furnizare al serviciilor de interes general către localitățile învecinate – învățământ, unități spitalicești), prezența unităților cu potențial de inovare, prevederi PATN, etc.) anumite categorii de poli metropolitani și urbani cu scopul creșterii competitivității și coeziunii la nivel național prin intermediul politicii de coeziune, astfel că au fost propuse (harta 3.4):

Harta 3.4 – Categoriile de poli metropolitani și urbani din Regiunea Vest

➤ Poli metropolitani:

- *Cu potențial internațional* (5): București, **Timișoara**, Constanța, Cluj Napoca, Iași.
- *Cu potențial supraregional sau interregional* (6): Brașov, Craiova, Galați-Brăila, Oradea, Ploiești
- *Cu potențial regional* (13): Bacău, **Arad**, Sibiu, Tg. Mureș, Baia Mare, Satu Mare, Suceava, Dr. Tr. Severin, Pitești, Buzău, Botoșani, Rm. Vâlcea, Piatra Neamț
- *Cu potențial regional limitat* (18): Celelalte municipii reședințe de județ (inclusiv cele sub 50000 loc.). În regiunea Vest: **Deva-Hunedoara, Reșița**.

➤ Poli urbani / centre urbane:

- *Subregionali cu potențial de zone urbane funcționale* (31): Peste 30000 loc (majoritatea până în 50000 loc)
- *Cu influență zonală* (30): centre urbane cu potențial de polarizare relativ ridicat pentru ariile rurale din jur, între 20000 și 30000 loc.
- *Cu profil specializat și influență teritorială difuză* (86): centre de atracție zonală, între 10000 și 20000 locuitori.
- *De importanță / influență locală* (96): Sub 10000 loc.

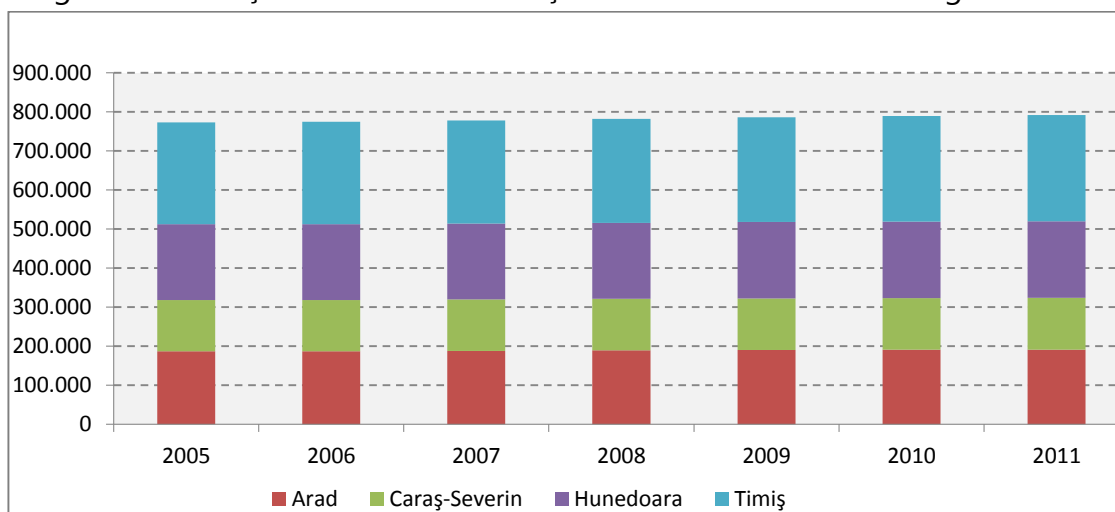
v. Fondul de locuințe, construcțiile și eficiența energetică

Locuința reprezintă una din nevoile de bază ale omului, disponibilitatea, accesul și dotările acesteia reprezentând variabile ce constituie veritabili indicatori ai calității vieții. De asemenea accesul la o locuință este important deoarece dă omului sentimentul de apartenență la un anumit spațiu; prin proprietate omul face parte integrantă dintr-un anumit loc și o anumită societate. Mai mult de atât, accesul la o locuință dă omului un sentiment de siguranță, acest adăpost constituind primul loc în care o ființă se dezvoltă atât din punct de vedere fizic cât și psihic, emoțional și / sau intelectual.

Din figura de mai jos, se observă că Regiunea Vest deține cel mai număr mic de locuințe din cele 8 regiuni de dezvoltare, 63,4% din acestea fiind localizate în mediul urban. Doar 3,8% din totalul locuințelor aveau ca proprietar statul, din acestea aproape $\frac{3}{4}$ fiind localizate în mediul urban.

Fondul de locuințe al Regiunii Vest, înregistrează o evoluție ascendentă de 4,9% în intervalul 2000-2010 când crește de la 773.176 (anul 2005) la 792.134 (anul 2011) – fig. 3.3.

Fig. 3.3. – Evoluția fondului de locuințe între anii 2000-2011 în Regiunea Vest

Sursa: INS – Statistică teritorială 2011 și Fondul de locuințe 2012

În ceea ce privește **confortul locuirii** acesta poate fi redat prin numărul camerelor pe o locuință, suprafața locuibilă și numărul persoanelor pe o locuință.

Tabelul 3.1. Principalii indicatori pentru fondul de locuințe în anul 2010

	Camere pe o locuință	Suprafață locuibilă			Nr. pers.pe o locuință	Nr. pers.pe o cameră
		Pe o cameră	Pe o locuință	Pe o persoană		
Nord-Est	2,6	14,8	37,7	14.0	2.7	1.1
Sud-Est	2,8	13,9	39,3	15.1	2.6	0.9
Sud-Muntenia	2,8	13,4	38,0	15.2	2.5	0.9
Sud-Vest Oltenia	2,8	13,3	36,8	15.4	2.4	0.9
Nord-Vest	2,4	16,5	40,3	16.1	2.5	1.0
Centru	2,4	17,0	40,5	15.9	2.5	1.1
București-Ilfov	2,6	16,3	42,2	17.4	2.4	0.9
Vest	2,5	16,6	41,7	17.3	2.4	1.0
România	2,6	15,0	39,4	15.6	2.5	1.0

Sursa: INS – Fondul de locuințe 2011

În general se observă o „îmbunătățirea condițiilor de locuit ale populației, în toate regiunile de dezvoltare, diferențiat însă, ca intensitate, de la o regiune la alta.”²⁶ Din tabelul de mai sus, se relevă că Regiunea Vest se situează destul de bine comparativ cu media națională la fiecare indicator, iar în comparație cu regiunile de dezvoltare Regiunea Vest se situează pe locul III la numărul de camere pe locuință ceea ce înseamnă că regiunea este dominată de locuințe relativ medii (2 camere), locul II la suprafața locuibilă pe o cameră, locul II la suprafața locuibilă pe locuință, locul II la suprafața locuibilă pe o persoană și locul IV la numărul de persoane pe o locuință.

Calitatea locuințelor poate fi dată și de indicatori precum numărul de populație neavând nici baie nici duș în interiorul locuinței, ponderea populației totale într-o locuință cu scurgeri în acoperiș, ziduri umede sau putregai în fundație, podele sau ferestre și ponderea populației care nu aveau toaletă în casă.²⁷ Pentru acești indicatori România ocupă în principal ultimele poziții, fiind necesare recuperarea multor decalaje față de statele Uniunii Europene. Chiar dacă acești indicatori sunt indisponibili pentru Regiunea Vest și bazat pe poziția înregistrată (locul II) la indicatorii de mai sus se poate deduce că regiunea deține o calitate bună comparativ cu nivelul național însă există destul loc de îmbunătățire a condițiilor de locuire.

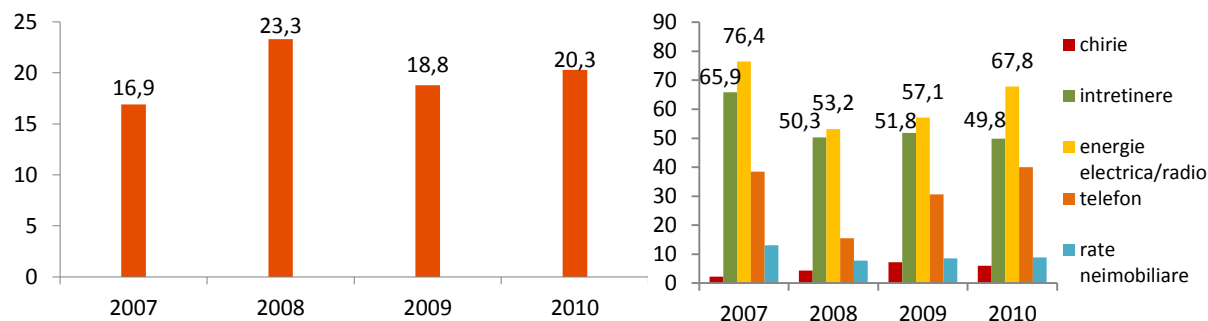
Problematica energiei a devenit centrală în ultimii ani zeci din cauza constatării riscului epuizării resurselor de combustibili fosili, a variațiilor prețului acestora și a implicațiilor politice la nivel național în relația cu țările care le livrează dar și regional în ceea ce privește posibilitățile de dezvoltare economică și de asigurare a unui standard al calității vieții rezonabil.

Devalorizarea monetară, degradarea infrastructurii de utilități, pierderile din sistemul de distribuție lipsa eficienței CET-urilor au generat o continuă creștere a prețurilor utilităților

²⁶ INS – Fondul de locuințe 2011, p.6²⁷ EUROSTAT -http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/data/main_tables

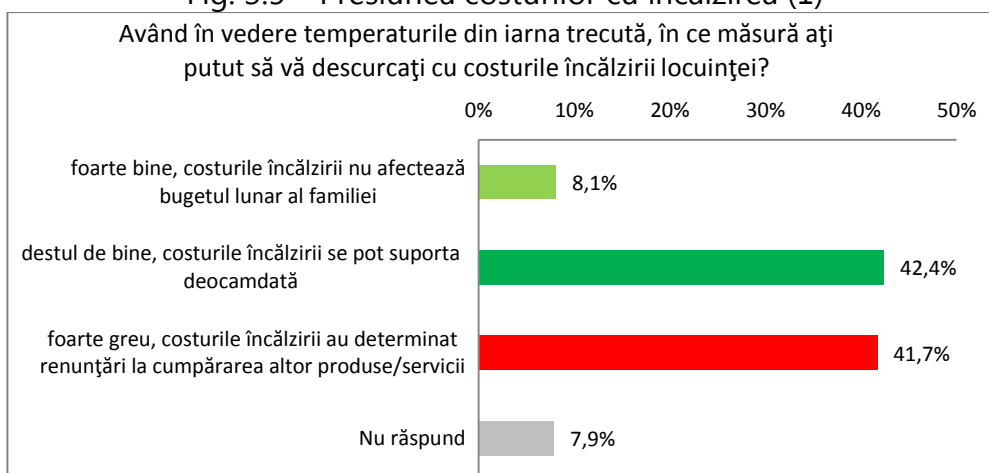
de energie afectând bugetul familiilor și determinând soluții individuale de adaptare la inerția sistemului centralizat (fig. 3.4, fig. 3.5, fig. 3.6).

Fig. 3.4 – Evoluția locuințelor restanțiere la plăți

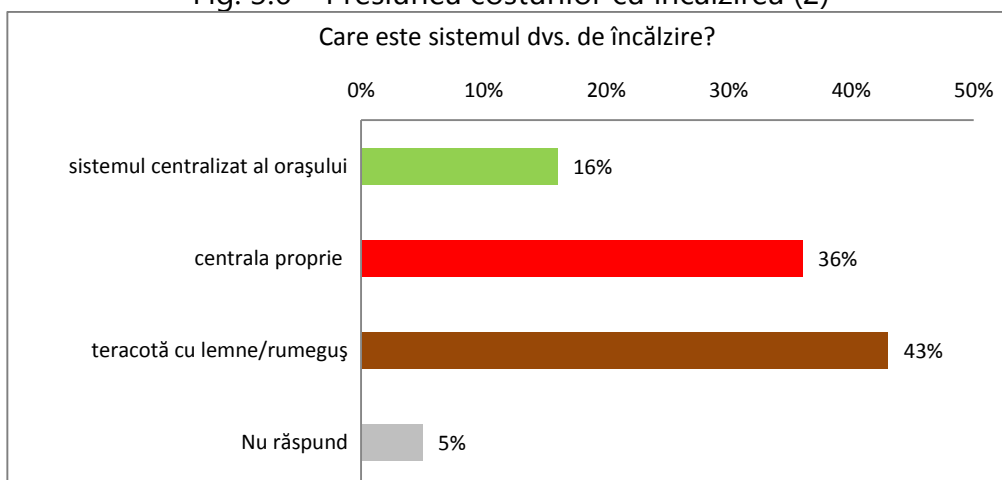
Sursa: INS – Condiții de viață a populației pe 2011

Fig. 3.5 – Presiunea costurilor cu încălzirea (1)

Sursa: Studiu calitatea vieții ADR Vest 2012

Fig. 3.6 – Presiunea costurilor cu încălzirea (2)

Sursa: Studiu calitatea vieții ADR Vest 2012

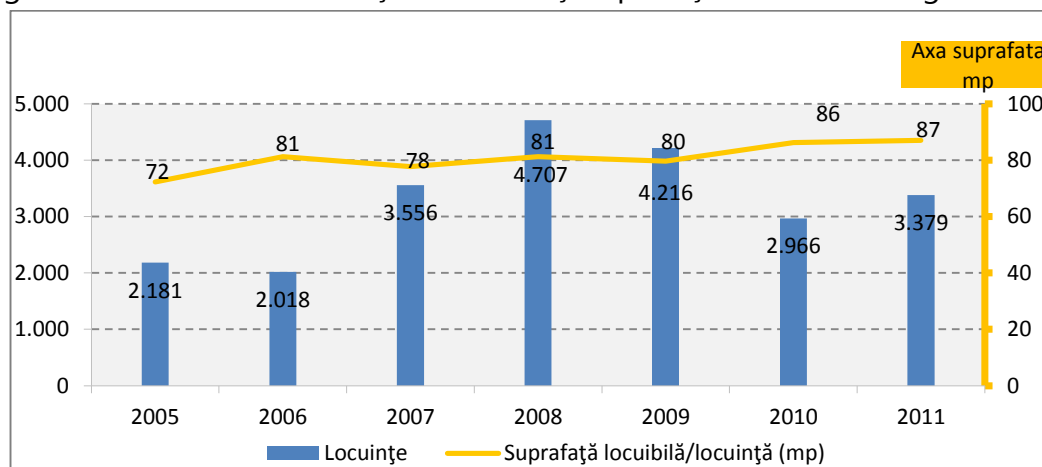
În acest context, este nevoie de implementarea unor măsuri necesare pentru eficientizarea energetică a locuințelor, deoarece prin acesta se poate ajunge la scăderea

consumului de energie, implicit costuri mai reduse pentru utilități și preservarea resurselor naturale pentru generațiile viitoare.

În cadrul regiunii, între anii 2005-2011 construcția și terminarea de locuințe nu cunoaște o tendință clară, ci mai degrabă una oscilantă cu perioade de creșteri în anii 2006-2008, o scădere puternică între anii 2008-2010, și o creștere începând cu anul 2010, creștere care este comparabilă cu anul 2007 (fig. 3.7).

Dinamica locuințelor terminate redă dinamica pieței imobiliare cu punctul maxim atins în 2008, urmat de declinul evident din 2010. Un alt trend important se referă la creșterea suprafeței locuibile pe locuință indicând orientarea pieței spre confort din punct de vedere al spațiului, acest lucru având implicații asupra prețului, costurilor de întreținere și nevoii de energie termică.

Fig. 3.7 – Numărul de locuințe terminate și suprafața locuibilă în Regiunea Vest

vi. Spațiile verzi pe cap de locuitor

Conform bilanțului anual al IPP (Institutul pentru Politici Publice) numai trei municipii mari din România respectau în anul 2011 norma europeană de 26 mp de spațiu verde/ cap de locuitor și anume Brașov (29mp), Craiova (27,6 mp) și Botoșani (27,6 mp). Media la nivel național este în prezent de 13 mp spațiu verde/cap de locuitor, neînregistrându-se nici o îmbunătățire comparativ cu anul 2010. Jumătate din municipiile reședință de județ nu reușeau în anul 2011 să atingă media națională.

La nivelul Regiunii Vest, situația spațiilor verzi pe cap de locuitor în municipiile reședință de județ este prezentată în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.2 - Spații verzi/cap de locuitor în Regiunea Vest (mp)

Municipiul	2008	2009	2010	2011
Arad	6	7	7	7
Deva	3,32	7,5	7,65	7,8
Reșița	8	13	7	8
Timișoara	16,2	16,34	16,43	16,86

Sursa: Bilanțul anual IPP, 2012

D. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

i. Evoluția populației

Având în **anul 2011 - 1.913.831 de locuitori**, Regiunea Vest este regiunea din România cu cea mai scăzută populație (8,9% din populația României, 0,4% din populația UE).

La nivel regional, cei mai mulți dintre locuitori sunt concentrați în **jud. Timiș – 678.347 locuitori (35,4%)**. Județele Arad și Hunedoara au o populație aproape identică: **jud. Arad – 455.126 (23,8%), jud. Hunedoara – 459.967 (24%)**. Cel mai slab populat din regiune este **jud. Caraș-Severin – 320.391 (16,7%)**.

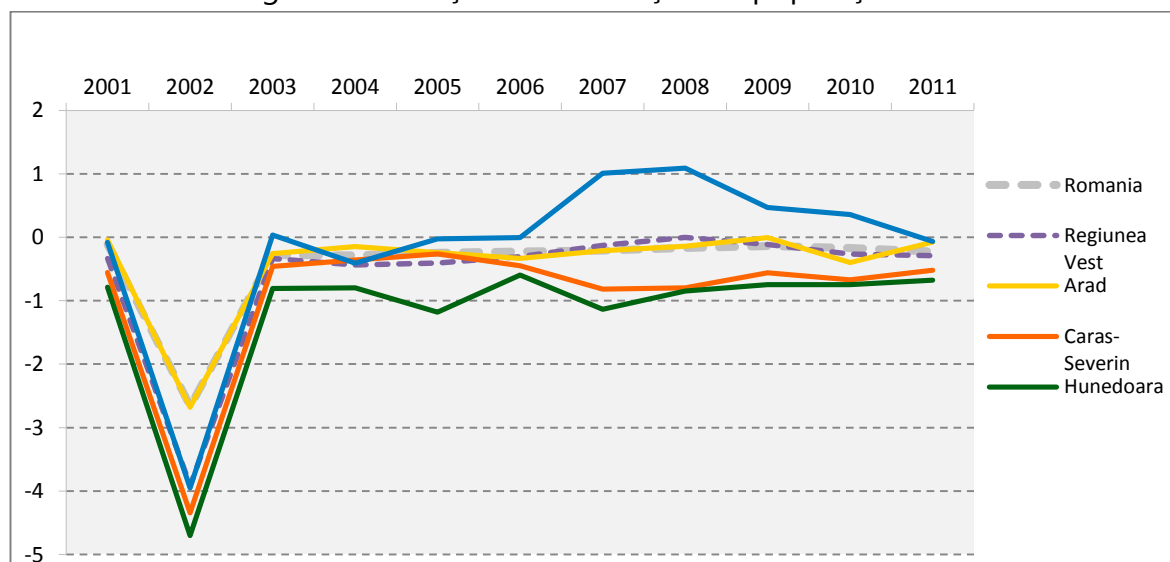
Tabelul 4.1- Populația Regiunii Vest la 1 ianuarie 2011

	2011	% regiune
Arad	455.126	23.8
Caraș-Severin	320.391	16.7
Hunedoara	459.967	24.0
Timiș	678.347	35.4
Regiunea Vest	1.913.831	100

Sursa: Populația româniei pe localități la 1 ianuarie 2011, INS

Regiunea este pe locul 5 în România în termeni de modificare a populației în valori absolute pentru perioada 2000-2011, cu o scădere totală de -127.298 persoane. Scăderea totală pentru această perioadă este de -6,2% printr-o scădere anuală medie de -0,59%, scăderea fiind mai accentuată decât cea a României (-0,43%). Există diferențe foarte mari în modificarea populației (rată %) în cadrul regiunii. Timișul este singurul județ cu modificare pozitivă în perioada 2007-2010, după care în 2011 scade cu 0,07%.

Fig. 4.1 – Evoluția ratei de creștere a populației 2001-2011

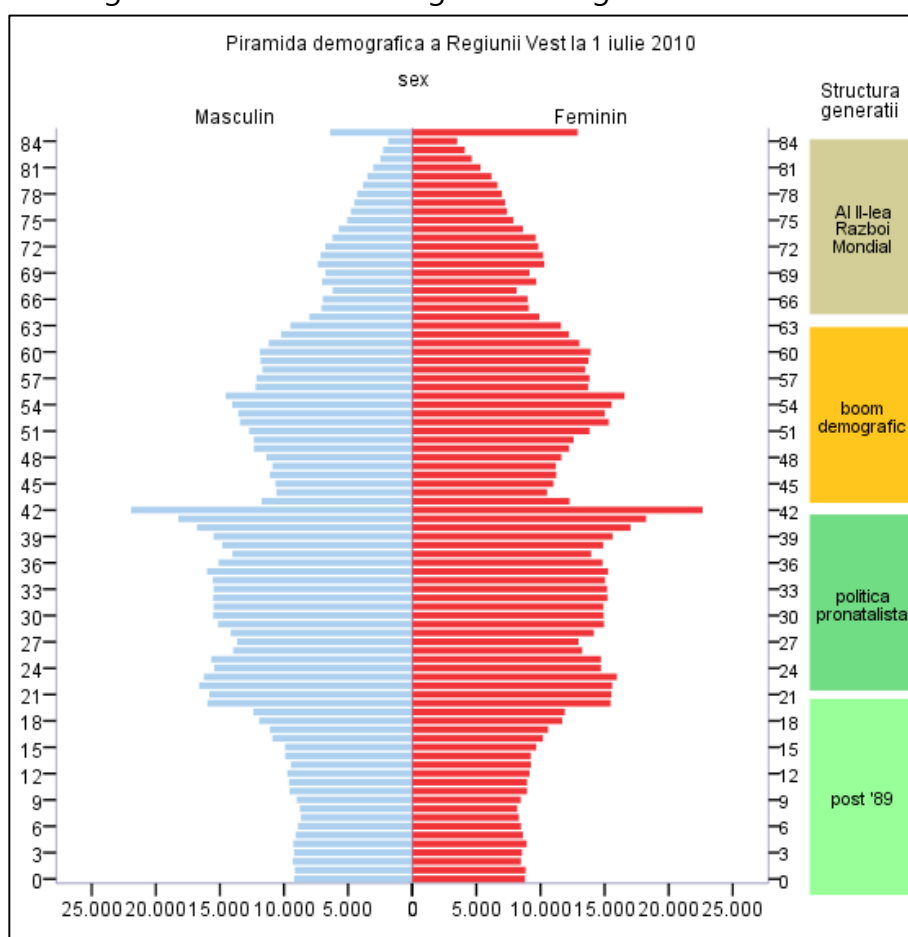

Densitatea populației în regiunea Vest în anul 2011 era de 59,7 locuitori/km², cu 30,1 locuitori/km² mai mică decât densitatea medie la nivel național (vezi harta 3.2).

La 1 ianuarie 2011 populația Regiunii Vest era alcătuită din **989.950 femei (51,7%)**, și **923.881 bărbați (48,3%)**. Din punct de vedere al evoluției în perioada 2000-2011, la nivel regional se înregistrează o scădere a cotei populației masculine cu -6,5%, concomitent cu o scădere a populației feminine cu -5,9%. Cele mai semnificative variații în structura populației se înregistrează la nivelul județului Arad, în mediul rural. Populația de sex feminin a scăzut cu 7,5%, iar cea de sex masculin cu 3,5%.

Structura populației pe vârste și sexe se reprezintă grafic folosind ceea ce în literatura de specialitate este cunoscut sub numele de piramida demografică²⁸. Mai jos este redată piramida demografică pentru Regiunea Vest la 1 iulie 2010²⁹, care constituie un bun instrument de analiză a stării și evoluției populației (fig. 4.2).

Fig. 4.2 – Piramida demografică a Regiunii Vest la 1 iulie 2010

Structura pe vârste a populației și modificarea acesteia în timp au un efect semnificativ asupra dezvoltării, afectând aspecte precum forța de muncă, ocuparea forței de muncă, nevoile de servicii și infrastructură în educație, sănătate și servicii sociale. În acest context,

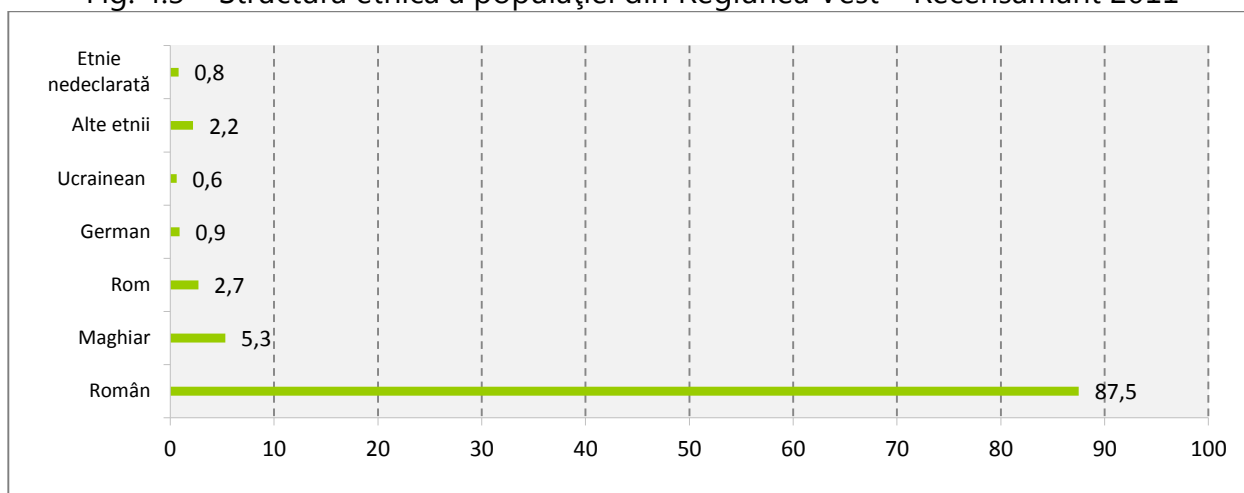
²⁸ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, (2004), *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 19

²⁹ INS, (2010), *Populația României-principalele caracteristici demografice la 1 iulie 2010*.

Regiunea Vest se caracterizează prin: cotă mare a populației cu vârsta între 15-64 ani care corespunde în mare populației cu vârstă de muncă: 71,5% în 2010 (locul 2 în România și 18 în UE27), respectiv cote aproximativ egale ale populației cu vârsta între 0-14 ani (14,1%) și 65+ ani (14,4%). Intervalul de vârstă cel mai numeros este cel de 40-44 de ani. O altă trăsătură a piramidei demografice este aceea că 50% din populație intră pe intervalul 0-39 ani. Segmentul de 0-24 ani reprezintă un prag critic din punct de vedere demografic, în această situație fiind persoanele născute imediat după momentul 1989.

În ceea ce privește structura etnică (fig. 4.3), potrivit rezultatelor intermediare ale Recensământului din anul 2012, populația regiunii Vest este în prooportie de **87,5% de etnie română** (aproape de media națională de 88,6%). Populația care s-a declarat de **etnie maghiară reprezintă 5,3%** din totalul populației stabile, iar cea de **etnie romă 2,7%**. Celelalte minorități etnice au cote nesemnificative (sub 1%) iar populația de alte etnii, decât cele specificate reprezintă 2,2%.

Fig. 4.3 – Structura etnică a populației din Regiunea Vest – Recensământ 2011

Religia este cea mai înaltă expresie a vieții spirituale a omului. Ea este un indicator semnificativ al vieții culturale și morale a acestuia. Fiecare ființă umană e dotată cu rațiune, emoție și imaginație, însușiri ce o definesc ca atare.

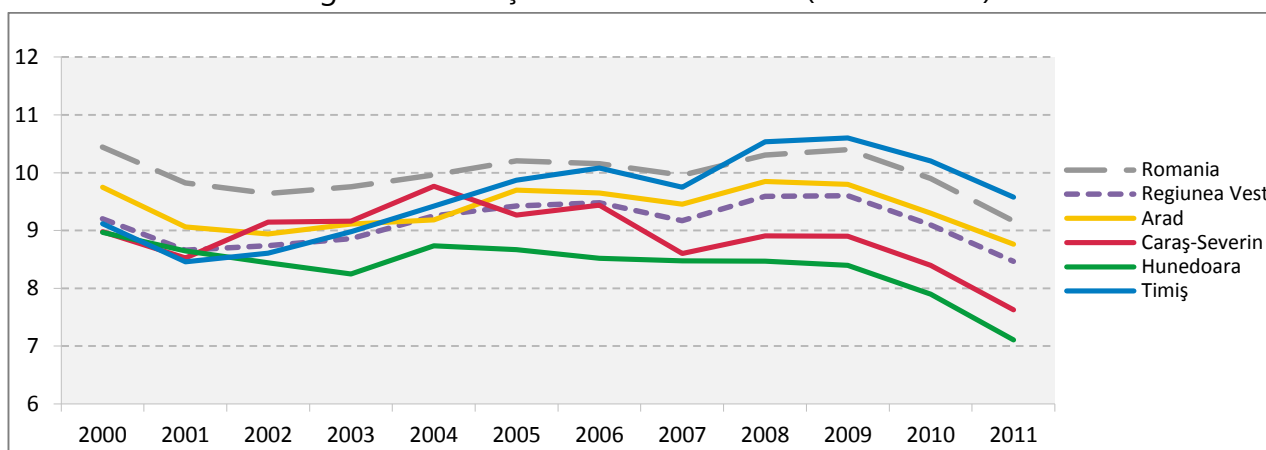
Situația prezentă la nivelul Regiunii Vest din punct de vedere confesional scoate în evidență faptul că **religia majoritară este cea ortodoxă**, la nivel național fiind vorba despre 18.251.823 de persoane. Celelalte confesiuni, în număr de 14, sunt caracteristice pentru 20% din populație. Cei mai numeroși sunt romano-catolicii, urmați de penticostali, baptiști, reformați și greco-catolici.

Situația demografică a Regiunii Vest are la bază evoluțiile negative ale celor trei componente care modelează numărul și structura pe vârste a populației (natalitatea, mortalitatea generală și migrația externă). Reducerea numărului populației Regiunii Vest are ca și cauze: scăderea naturală, prin schimbarea raportului dintre mortalitate și natalitate, în contextul situării natalității sub nivelul mortalității, menținerea

mortalității generale și a celei infantile la niveluri înalte, reducerea ratei de creștere demografică și transformarea acesteia în creștere negativă, soldul negativ al migrației externe (al celei cunoscute și înregistrate statistic).

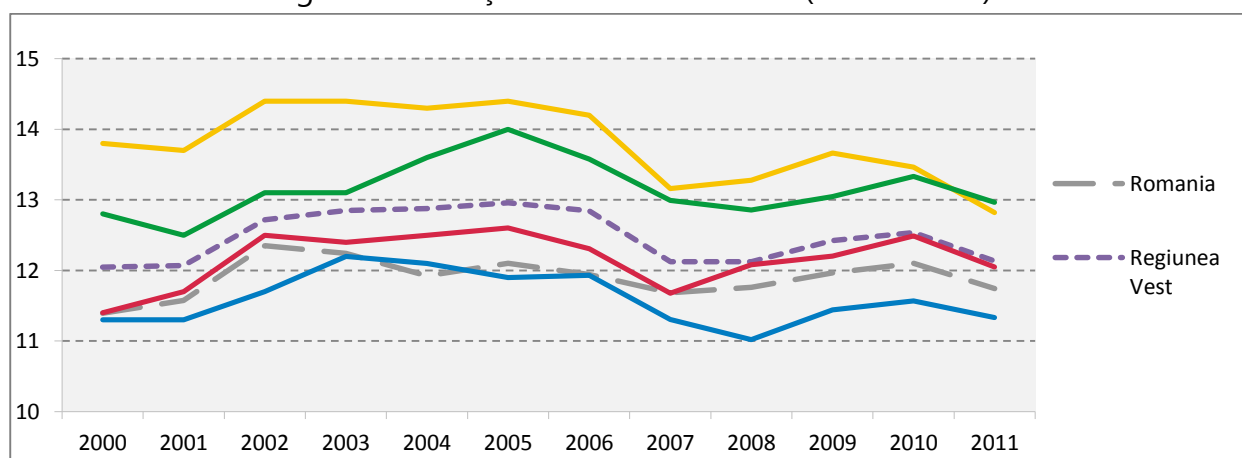
Numărul celor **născuți vii** la nivelul anului 2011 în Regiunea Vest a fost de **16.200**, din care 40.1% în județul Timiș. În perioada 2000-2011, **rata de natalitate** la nivelul regiunii Vest, a avut o fluctuație discretă de la 9,2‰ la 9,6‰ în 2009, după care scade brusc până în 2011 la **8,5‰**. Toate județele regiunii au avut aceeași dinamică recentă reflectată și la nivel național (fig. 4.4).

Fig. 4.4 – Evoluția ratei de natalitate (2000 - 2011)

Comparativ cu nivelul național, **rata de mortalitate** în Regiunea Vest este superioară în perioada 2000-2011. Totuși, începând cu 2006 în Regiunea Vest se remarcă o scădere a ratei de mortalitate, apropiindu-se de cea existentă la nivel național. Din punct de vedere al procentului populației decedate din populația totală în anul 2011, acesta a fost în Regiunea Vest de **12,1‰** (fig. 4.5).

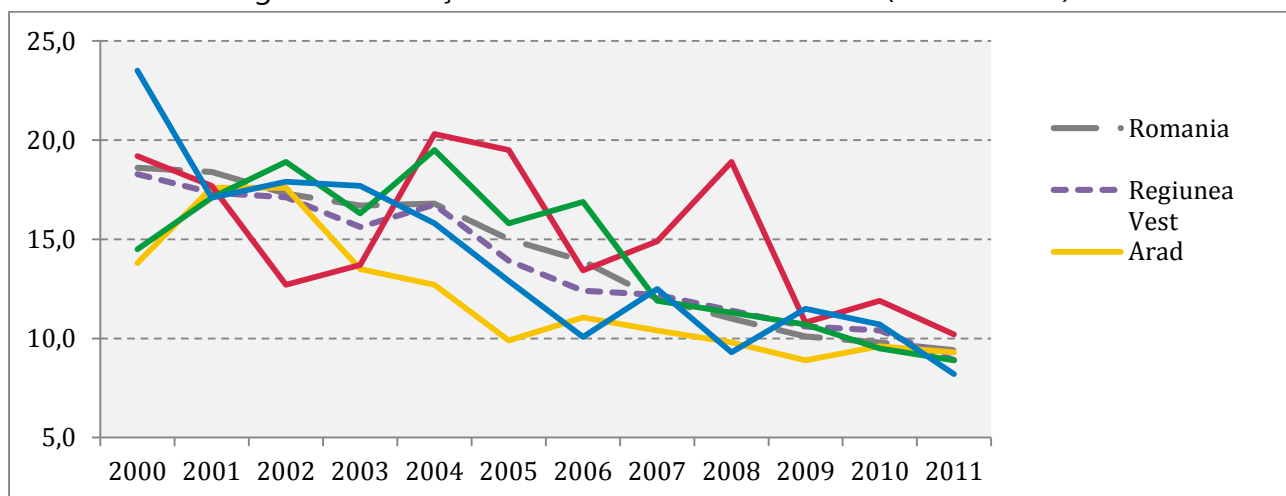
Fig. 4.5 – Evoluția ratei de mortalitate (2000 - 2011)

În perioada 2000-2011, s-au înregistrat scăderi evidente ale ratei de mortalitate infantilă la nivel național, regional și județean. În cazul județelor Timiș, Arad și Hunedoara

valorile din anul 2008 sunt sub cele naționale. Județul Caraș-Severin se caracterizează printr-o fluctuație evidentă, înregistrându-se începând cu anul 2007 o ușoară creștere (vezi fig. 4.6).

Fig. 4.6 – Evoluția ratei de mortalitate infantilă (2000 - 2011)

Sporul natural al populației în perioada 2000-2011 este negativ, atât în fiecare an, cât și la nivelul fiecărui județ. Pentru această perioadă, totalul pierderilor înregistrate la nivel de regiune este de 78.485 de persoane (291.993 persoane decedate și 213.508 născuți vii). Față de anul 2000, se înregistrează o scădere cu 5,7% a deceselor, în timp ce numărul născuților vii a scăzut cu 13,9%, fapt ce determină creșterea sporului natural negativ cu 20,8% în 2011 comparativ cu anul 2000.

Rata de creștere naturală sau rata sporului natural măsoară intensitatea creșterii / descreșterii unei populații din cauza unui surplus sau a unui deficit de nașteri față de decese. Aceasta este exprimată ca un procentaj din populația de bază și nu include efectele imigrației sau emigrației.³⁰

În cele ce urmează este redată rata sporului natural al populației în 2011, în funcție de cei doi factori majori care o influențează: nașterile și decesele.

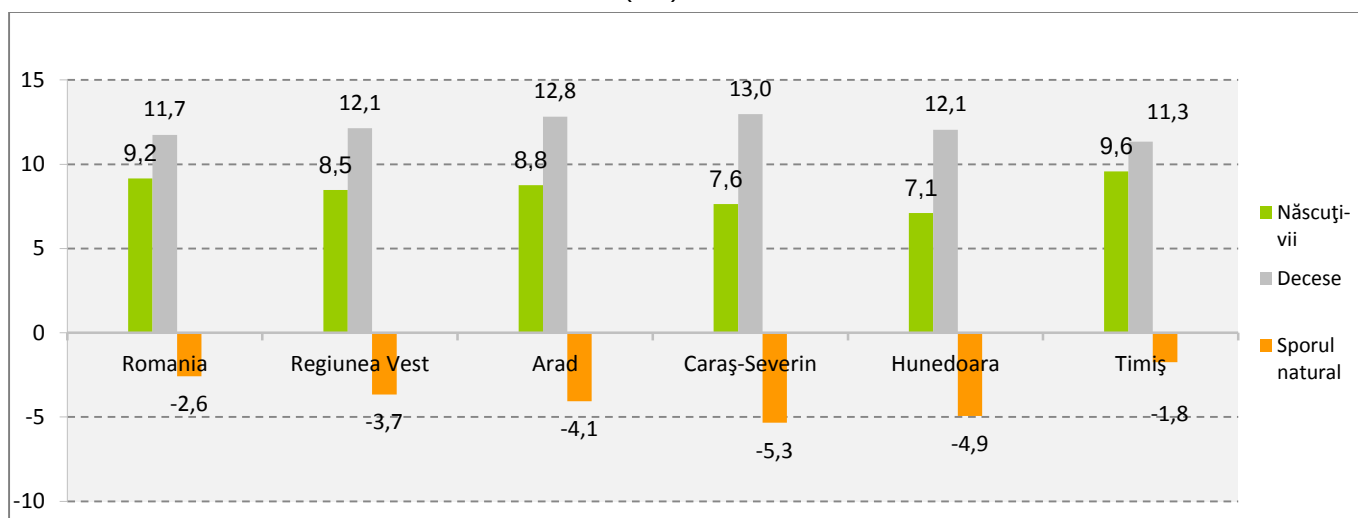
Din figura de mai jos (fig. 4.7), se observă faptul că **regiunea are un spor natural mai scăzut față de nivelul național (-3,7‰ față de -2,6‰)**. Teritorial, situația nu este deloc bună, deoarece, cu excepția județului Timiș toate județele din regiune au înregistrat valori mult mai scăzute decât nivelul național.

În anul 2011 speranța de viață pentru o persoană de 0 ani din Regiunea Vest, era de **74,1 ani**, dintre care **pentru femei era de 77,5 iar pentru bărbați de 70,7 ani**.³¹ Speranța de viață a crescut în ultima perioadă având în vedere dezvoltarea serviciilor medicale și creșterea accesului la acestea.

³⁰ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 61

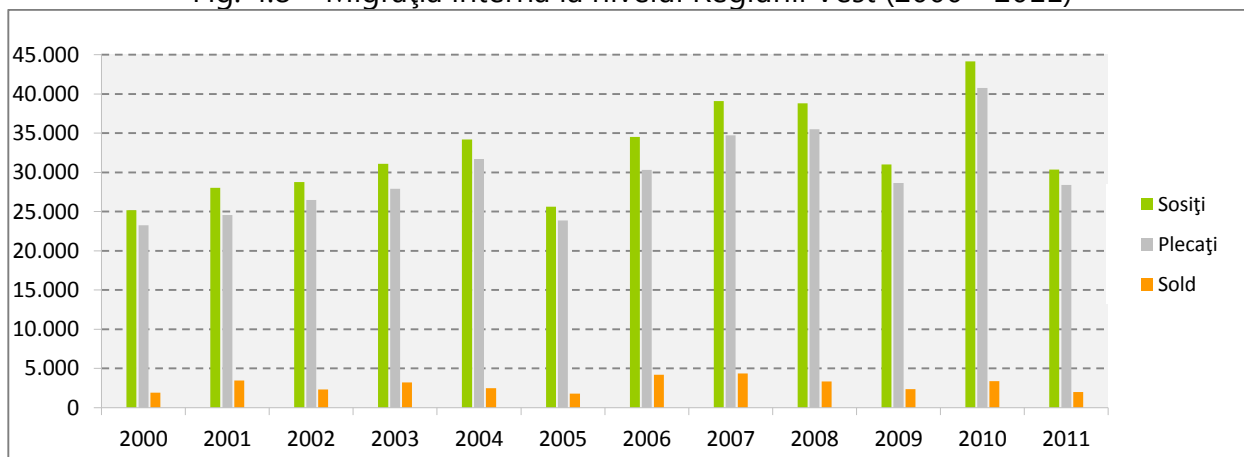
³¹

Fig. 4.7 – Analiza ratei sporului natural al populației în Regiunea Vest și România în 2011 (%)

La nivelul Regiunii Vest migrația internă se manifestă cu precădere între cele 4 județe, având în vedere proximitatea geografică, și are loc dinspre județele Hunedoara și Caraș-Severin către județele Timiș și Arad (fig. 4.8).

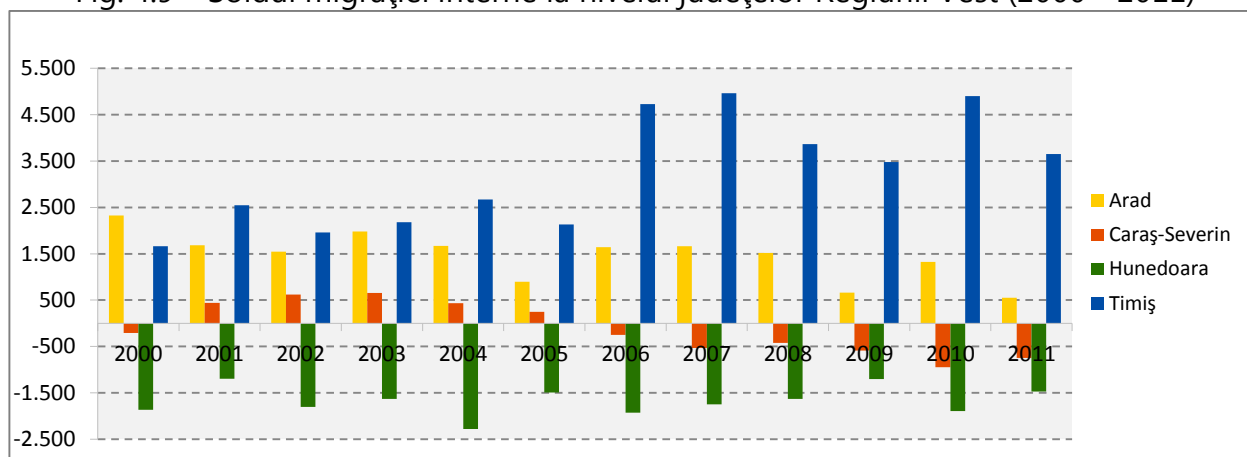
Fig. 4.8 – Migrația internă la nivelul Regiunii Vest (2000 - 2011)

Regiunea Vest a avut în anul 2011 un flux mai mare de intrări decât de ieșiri, fapt ce s-a concretizat într-un **sold pozitiv de 1979 de persoane**. De altfel, în toată perioada de analiză, 2000-2011 soldul migrației interne în Regiunea Vest a fost pozitiv.

Aprofundarea analizei soldului pe perioada 2000-2011, a relevat însă existența unor diferențe între județele regiunii. Astfel, în **județul Hunedoara** se înregistrează valori negative ridicându-se la un total de **-20.151 de persoane** pe întreaga perioadă analizată, datorită migrației interne. Soldul în județul Caraș-Severin are la rândul său o valoare negativă începând cu anul 2006. Județele Arad și Timiș, cu precădere datorită municipiilor **Arad** și **Timișoara**, constituie principalii poli de atracție ai populației, fiind vorba de un total de **17.469 de persoane**, respectiv **38.752 de persoane**.

Fig. 4.9 – Soldul migrației interne la nivelul județelor Regiunii Vest (2000 - 2011)

ii. Starea de sănătate a populației

Pe baza datelor statistice disponibile, în conformitate cu Indicatorul de Competitivitate Regională, sănătatea reprezintă domeniul în care Regiunea Vest este mai puțin competitivă față de alte regiuni din România. Scorul scăzut al Regiunii Vest constituie un semn de avertizare, din perspectiva capitalului uman în termeni de stare de sănătate și bunăstare, cu un accent special asupra forței de muncă. Condițiile bune de sănătate ale populației conduc la o participare mai mare în cadrul forței de muncă, o viață activă mai lungă, creșterea productivității, costuri de asistență medicală și sociale mai mici.

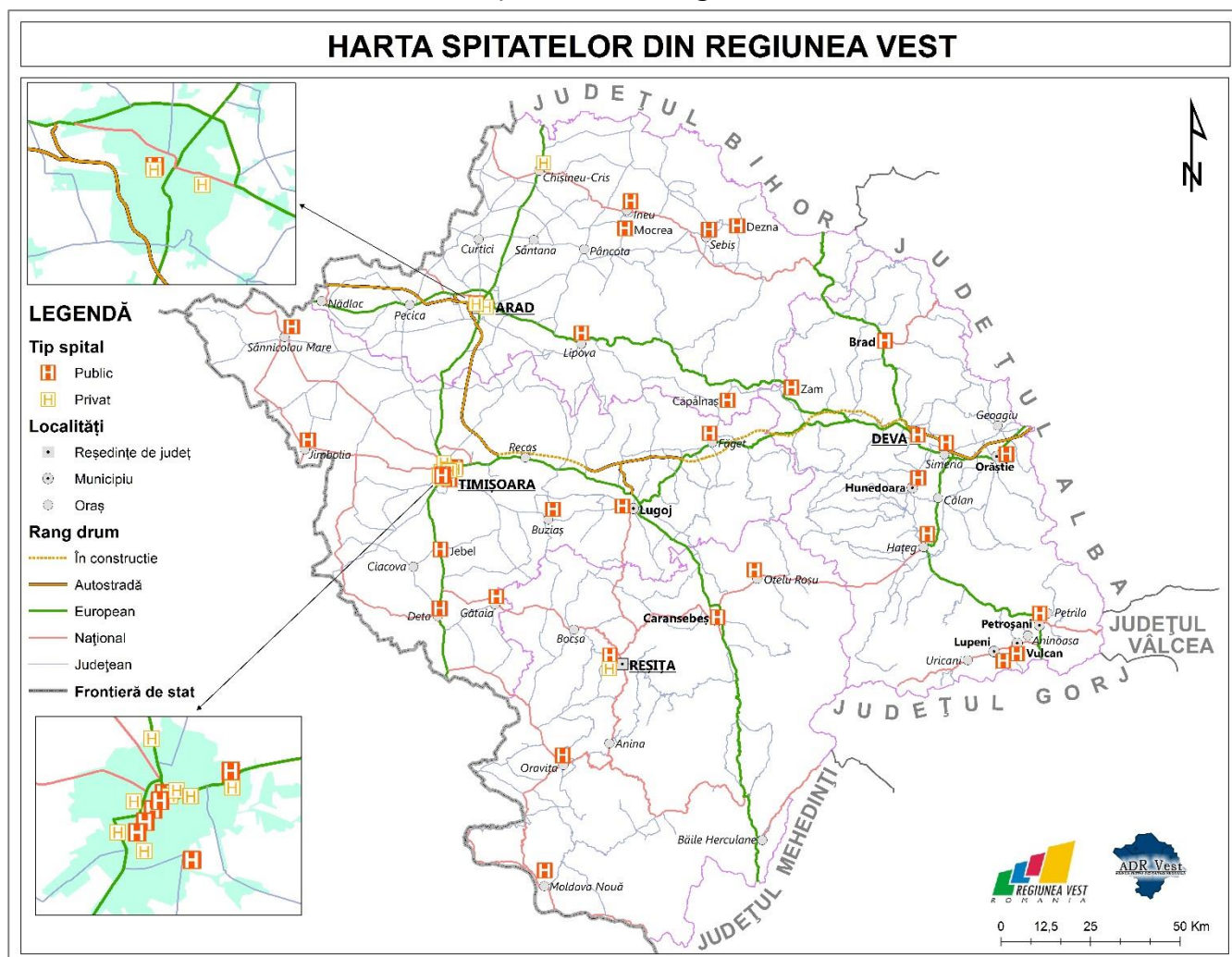
În ciuda dovezilor de îmbunătățire a indicatorilor de sănătate pentru Regiunea Vest, aceștia sunt îngrijorători. Există o problemă reală: la nivelul anului 2010, raportat la populația Regiunii Vest, bolnavii de boli hipertensive reprezintă 8,47% din populația regiunii, bolnavii de boli pulmonare cronice reprezintă 1,79%, bolnavii de boli cerebrovasculare au o pondere de 1,64%, bolnavii de cancer reprezintă 0,3%, iar bolnavii de TBC 0,1%. Incidența bolnavilor de boli hipertensive este inferioară ponderii acestora la nivel național (9,77%), în timp ce în cazul celorlalte boli se remarcă o incidență superioară celei naționale.

Una dintre analizele cele mai pertinente pentru starea generală de sănătate se referă la cauzele de deces. Structura cauzelor de deces în regiunea Vest în anul 2010 este similară structurii înregistrate la nivel național și diferită de structura UE: boli ale sistemului circulator – 59,8%, neoplasm (tumori) – 20,2%, boli ale sistemului respirator – 6,2%, boli ale sistemului digestiv – 4,1%, cauze externe – 3,7%, alte cauze – 6%.

Deși în aparență gradul de acoperire cu infrastructură de sănătate în regiune este bun, aceasta este de într-un stadiu avansat de deteriorare și degradare, oferind un confort scăzut pacienților. Multe dintre spitalele din regiune sunt uzate fizic (funcționând în clădiri foarte vechi), fiind improprie pentru oferirea unor servicii medicale adecvate.

În Regiunea Vest se regăsesc 9,5% din spitalele din România și 9,7% din unitățile ambulatorii, pentru a deservi aproximativ 9% din populația României (harta 4.1).

Harta 4.1 – Clasificarea spitalelor din Regiunea Vest în anul 2011

Cu 59% din populația întregii regiuni, județele Arad și Timiș posedă aproximativ 67% din spitalele din regiune (ca număr). Cu ceva mai puțin de jumătate din populația din Timiș, județul Caraș-Severin are un sfert din numărul de spitale din județul Timiș. În ceea ce privește raportul brut dintre structurile spitalicești și numărul de rezidenți din fiecare județ, acest raport variază în jurul mediei regionale de 1 spital: 38.989 persoane, respectiv 1:45.407 (în Arad); 1:53.102 (în Caraș-Severin); 1: 45.793 (în Hunedoara); 1:29.558 (în Timiș). În mod clar raportul în județul Caraș-Severin este oarecum diferit de celelalte – iar acest fapt se corelează cu realitatea că în acest județ există, de asemenea, un număr mai mic număr de paturi de spital disponibile. În ceea ce privește județul Timiș, chiar dacă raportul între numărul de spitale și numărul de locuitori ai județului este sub media regională, trebuie din nou avut în vedere faptul că Timișoara reprezintă un centru de medicină care atrage pacienți din toată regiunea și chiar dincolo de granițele regiunii, astfel că în realitate acest raport este mult mai ridicat.

Datele regionale privind personalul medical asigură o imagine amplă a resurselor umane disponibile să ofere asistență medicală pentru populație. Regiunea Vest are **330 medici la 100.000 locuitori**, fapt ce clasează regiunea pe locul 3 în România, cu 134% din

media națională. Județul Timiș are 499 doctori la 100.000 locuitori – 155,5% din media regională, ceea ce poziționează județul pe locul 3 în România, după București și Cluj, în timp ce comparativ cu cea mai bună regiune, București-Ilfov (524,66 medici la 100.000 loc.) regiunea are 62,9%.

La nivel NUTS III, județul Caraș-Severin are numai 185 medici la 100.000 locuitori (56,1% din media regională), Arad (234 medici) și Hunedoara (238 medici). Județul Timiș are 523 medici la 100.000 de loc., ceea ce reprezintă un nivel egal cu regiunea București-Ilfov.

În Regiunea Vest există 1.482 medici, stomatologi, farmaciști, fizioterapeuți, asistente medicale și moașe la 100.000 de locuitori. Peste 22% din personalul de asistență medicală din Regiunea Vest îl reprezintă medicii. Există unele disparități intra-regionale în ceea ce privește numărul de medici, stomatologi, farmaciști, fizioterapeuți, asistente medicale și moașe în Regiunea Vest: Timiș are cel mai mare număr – 1.922, urmat de Hunedoara – 1.386, Arad -1.166 și Caraș-Severin - 1.133.

În concluzie, sănătatea reprezintă o problemă reală, putând fi considerată ca un punct slab la nivelul Regiunii Vest. Dacă starea generală de sănătate a populației este "problema", atunci sistemul de sănătate, în loc să fie înțeles ca soluție de însănătoșire, ar trebui să fie de tip preventiv acolo unde este posibil și să ofere și alte forme curative de tratament și îngrijire în caz de boală.

În acest sens, o soluție viabilă pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate o reprezintă oportunitatea oferită de Programul Operațional Regional prin intermediul domeniului major de intervenție 3.1 „Reabilitarea/modernizarea/echiparea infrastructurii serviciilor de sănătate”. Astfel, cu o cofinanțare proprie de 2% din valoarea eligibilă a proiectului, unitățile administrative-teritoriale din Regiunea Vest au implementat proiecte care vizează reabilitarea, modernizarea și dotarea ambulatoriilor din cadrul spitalelor județene și orașenești.

iii. Nivelul de instruire al populației

Educația, formarea profesională, precum și învățarea continuă joacă un rol vital în contextul economic și social. Calitatea învățământului influențează nu doar dezvoltarea personală, dar și poziția în societate și oportunitățile viitoare de angajare ale fiecărui individ. Calitatea educației este direct legată de calitatea proceselor de învățare, precum și a infrastructurii educaționale. În 2012, populația din Regiunea Vest în intervalul de vârstă 25-64 de ani au absolvit:

- 20,9% - educația de bază (preșcolar, primar și secundar inferior);
- 63,7% - învățământul secundar superior și postsecundar;
- 15,4% - învățământul terțiar.

Această structură a nivelurilor educaționale este mai bună în comparație cu structura din România, per ansamblu, (24,1%; 60,5%; 15,4%). Față de media UE27 (25,8%; 46,5%; 27,7%) regiunea Vest are o pondere a populației cu educație secundară superioară și post secundară cu mult mai mare (cu 17,2 puncte procentuale) și o pondere mai mică a populației doar cu educația de bază (-4,9 puncte procentuale). Regiunea Vest este departe de a atinge obiectivul Europa 2020 pentru educație superioară (40% din persoanele de 30-34 de ani cu educație terțiară). Cota corespunzătoare în 2008 a fost de 15,4%, plasând regiunea pe locul 2 în România însă semnificativ sub capitală (32%).

În anul 2011, în Regiunea Vest au fost înregistrate în mod oficial 395.900 de persoane în toate nivelurile de educație: cea mai mare pondere de elevi este din învățământul terțiar: 24,9% și secundar superior 22,7%, învățământul primar, gimnazial și terțiar au o pondere aproape egală (18-19%), ponderea învățământului preșcolar este semnificativ mai mică (14,3%), iar învățământul post-secundar non-terțiar este aproape nesemnificativ (1,5%). Comparativ cu UE27, Regiunea Vest are o mai mare pondere a învățământului secundar superior (cu 2,6%), precum și superior (cu 6,3%) și ponderi mai mici de învățământ primar (cu 8,2% mai mică) și secundar inferior (cu 1,1% mai mică).

Părăsirea timpurie a școlii este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă învățământul în România. Dintre cauzele cel mai des întâlnite care determină elevii să renunțe la studii și să părăsească sistemul de educație amintim: situația economică precară, mediul familial dezorganizat și munca părinților în străinătate. Un fenomen la fel de grav și cu cauze similare celor întâlnite în cazul părăsirii timpurii a școlii este neșcolarizarea. **Indicatorul persoane care abandonează timpuriu școala** (populația cu vârsta între 18-24 ani cu cel mult un nivel de educație secundară inferioară) are în vedere obiectivul Europa 2020 de a reduce părăsirea timpurie a școlii la 10% la nivel de UE și la 11,3% în România. **Cu o valoare de 13,6% Regiunea Vest se apropie de obiectivul pentru România și este pe locul 2 în România (în ordine inversă) după București-Ilfov (7,4%). Această valoare situează regiunea puțin peste media UE27 de 12,8%.**

Unul dintre scopurile cadrului strategic al Uniunii Europene pentru cooperarea în domeniul educației și formării profesionale este implicarea în procesul de învățare pe tot parcursul vieții a cel puțin 15% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 25-64 ani. **Doar 1,0% din totalul persoanelor din Regiunea Vest cu vârste cuprinse între 25-64 ani au participat la unele forme de educație sau de formare profesională, în anul 2012. Regiunea ocupă ultimul loc în România în ceea ce privește procentul persoanelor adulte la învățarea pe tot parcursul vieții.**

Valorile în permanență scădere ale natalității după anul 1990 au condus la reducerea populației de vârstă școlară, care a determinat diminuarea capacității reale a unităților de învățământ.

În anul 2011, în Regiunea Vest au fost înregistrate 636 unități de învățământ, predominând unitățile de învățământ secundar inferior (46,1%), învățământ secundar

superior (26,3%) și învățământul preșcolar (21,4%). Numărul și ponderea unităților în învățământul primar, post secundar și terțiar sunt sub 4%. O reducere radicală a numărului total de unități de învățământ s-a produs în perioada 2000-2011 (cu 73%), similară cu cea a țării în ansamblu. Doar numărul acelor unități de învățământ care deservește învățământul secundar superior a crescut ușor, iar numărul de unități din învățământul terțiar a rămas neschimbat.

Dimensiunea și calitatea profesională a personalului didactic influențează în mod direct rezultatele procesului educațional. **În Regiunea Vest, în anul 2011 au fost înregistrate 16.069 cadre didactice.** Comparativ cu anul 2000, media personalului didactic a scăzut cu 22,7%, valoare similară cu scăderea medie din România (-22%) și ușor mai mică decât scăderea numărului de elevi (aproape -24%).

Raportul număr de elevi la un cadru didactic în anul 2011, pentru nivelul de educație preuniversitar, din Regiunea Vest, este de 14,9 față de 15,0 - media obținută la nivel național.

În Regiunea Vest, în anul școlar/universitar 2010-2011, **numărul de absolvenți a fost de 51.551** reprezentând **9,4% din totalul absolvenților** pe toate nivelele de educație din țară.

Fondurile structurale ale Uniunii Europene au reprezentat în perioada 2007-2013 o oportunitate importantă pentru finanțarea educației. Prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) 2007 – 2013, în Regiunea Vest au fost finanțate proiecte strategice și proiecte de grant, ce au vizat dezvoltarea resurselor umane, adresate învățământului preuniversitar și învățământului superior.

Investițiile care vizează infrastructura de educație s-au putut finanța prin Programul Operațional Regional 2007-2013, domeniul major de intervenție 3.4: „Reabilitarea /modernizarea/ dezvoltarea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă”. S-au finanțat proiecte care se adresează reabilitării, modernizării, dezvoltării și echipării infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă.

iv. Serviciile sociale și riscul de sărăcie și excluziune socială

În condițiile în care, în anul 2008, 80 de milioane de europeni se aflau sub pragul sărăciei, reprezentând 16,4% din populația totală a UE, în Strategia Europa 2020 a fost inclus obiectivul care prevede: *„promovarea incluziunii sociale, în special prin reducerea sărăciei, urmărindu-se eliminarea riscului de sărăcie și excludere pentru cel puțin 20 de milioane de persoane”*. Astfel, indicatorul de bază privind incluziunea socială, stabilit prin Strategia Europa 2020 îl reprezintă numărul de persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială.

În Regiunea Vest, în anul 2011 **ponderea populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială este de 33,1%**, fiind astfel sub media națională de 40,3% și cunoscând o ușoară scădere față de anul 2007 (1,1 puncte procentuale), după ce în anul 2010 crescuse

la 35,5% (tabelul 4.2). Scăderea cu 1,1 puncte procentuale a acestui indicator în intervalul de timp 2007-2011 relevă faptul că în Regiunea Vest s-a înregistrat o diminuare a acestui indicator mai mică decât media națională (5,6 pp) și decât în celelalte regiuni. **Comparativ cu media UE27, ponderea populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială din Regiunea Vest este încă peste media europeană de 23,4%.**

Tabelul 4.2 – Populația cu risc de sărăcie sau excluziune socială, % din populația totală

	2007	2008	2009	2010	2011	Modificare
România	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	-5,6
Nord-Vest	38,3	33,7	35,2	30,8	34,3	-4
Centru	37,6	37,2	33,2	30,3	28,5	-9,1
Nord-Est	55,1	54,5	52,9	51,0	51,2	-3,9
Sud-Est	51,0	48,6	42,4	51,8	50	-1
Sud - Muntenia	50,3	45,6	48,1	42,7	43,1	-7,2
București - Ilfov	35,1	36,2	41,9	34,4	28,4	-6,7
Sud-Vest Oltenia	55,4	56,5	52,9	48,0	44,8	-10,6
Regiunea Vest	34,2	33,4	30,1	35,5	33,1	-1,1

Sursa: Eurostat, Populația cu risc de sărăcie sau excluziune socială pe regiuni NUTS II

În Regiunea Vest, în anul 2010, funcționau un număr total de **16 cămine pentru persoane vârstnice**, 7 fiind administrate de consiliile locale, 6 de către organizații non-guvernamentale (ONG) și 3 de DGASPC. Numărul beneficiarilor din căminele pentru persoane vârstnice era în anul 2010 de 786 persoane în medie pe lună.

În ceea ce privește situația infrastructurii sociale pentru copii, în Regiunea Vest în anul 2010 funcționau **161 de servicii rezidențiale pentru copii** numărul acestora scăzând din anul 2006 cu 31. Dintre acestea, 104 servicii rezidențiale pentru copii sunt în subordinea Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) și 57 de astfel de servicii sunt ale organismelor private acreditate (ONG). Un număr de 2.158 de copii din Regiunea Vest beneficiau în 2010 de măsuri de protecție specială în centre de tip rezidențial. Dintre aceștia, 1.467 copii se află în serviciile rezidențiale din subordinea DGASPC iar 691 sunt în centrele rezidențiale private.

Comparativ cu celelalte regiuni, în Regiunea Vest sunt cele mai puține servicii publice de tip rezidențial pentru copii, reprezentând 8,72% din totalul acestor servicii din țară. În ceea ce privește numărul serviciilor rezidențiale private pentru copii gestionate de ONG-uri, Regiunea Vest este pe locul 3 pe țară (după regiunea Centru și Nord-Vest), cu 15,79% din centrele de acest tip de la nivel național, situația în acest caz fiind mai bună decât în cazul căminelor de bătrâni.

În ceea ce privește sistemul de servicii sociale pentru persoane cu handicap, în Regiunea Vest au fost înregistrate la sfârșitul anului 2010 un număr de **67.601 persoane cu handicap**, ceea ce reprezintă **3,5%** din totalul populației Regiunii Vest. Un număr de **66.144 persoane cu dizabilități** sunt neinstituționalizate, trăind în familiile aparținătoare. Dintre

acestea, 229 persoane cu handicap sunt înregistrate în diferite tipuri de centre nerezidențiale pentru persoane cu handicap.

Un număr de 1.457 persoane cu handicap, reprezentând 2,16% din totalul persoanelor cu handicap din regiune, sunt instituționalizate în centre rezidențiale.

Numărul **copiilor cu handicap** din Regiunea Vest este de **6.343**, dar conform statisticilor, nu au fost înregistrați copii cu dizabilități instituționalizați în centre rezidențiale.

În intervalul 2006-2010 numărul persoanelor cu handicap din regiune a crescut cu 45,54%, adică cu 21.154 persoane, trendul fiind unul crescător, dar rata de crește fiind descreșcătoare.

Când analizăm situația personelor cu handicap, trebuie să ne referim și la incluziunea acestora pe piața forței de muncă, pentru a vedea gradul de integrare sau de excluziune socială al acestora. Numărul persoanelor cu handicap angajate în muncă în Regiunea Vest este de 3.126 în anul 2010, reprezentând un procent de numai 4,73% din numărul total de persoane cu handicap înregistrate în Regiunea Vest (67.601).

În anul 2010 în Regiunea Vest funcționau un număr de **37 de centre sociale pentru persoane cu handicap**, dintre care 33 de centre sunt de tip rezidențial și 4 centre sunt nerezidențiale (centre de zi sau care oferă servicii de îngrijire la domiciliu). În cele 37 de centre pentru persoane cu handicap din regiune au fost înregistrați un număr de 1.686 beneficiari, din care 1.457 persoane cu handicap sunt instituționalizate în centrele rezidențiale și un număr de 229 persoane cu handicap sunt înregistrate în centrele de tip nerezidențial.

În Regiunea Vest în anul 2011 funcționau **16 cantine de ajutor social**, cu o capacitate de 3.420 persoane. Numărul mediu zilnic de beneficiari ai cantinelor sociale este de 3.420 persoane.

Fondurile structurale ale Uniunii Europene au reprezentat în perioada 2007-2013 o oportunitate importantă pentru finanțarea serviciilor sociale. Investițiile care vizează infrastructura de servicii sociale s-au putut finanța prin Programul Operațional Regional 2007-2013 (POR 2007-2013), domeniul de intervenție 3.2: „Reabilitarea / modernizarea / dezvoltarea și echiparea infrastructurii serviciilor sociale”, precum prin domeniul de intervenție 1.1 „Planuri integrate de dezvoltare urbană”, prin proiectele contractate/ în contractare fiind reabilite 24 centre sociale din regiune.

E. INFRASTRUCTURA

Transporturile reprezintă un sector vital pentru economia europeană: fără conexiuni bune, Europa nu va crește. Noua politică a UE privind infrastructura a instituit o rețea europeană de transport solidă în toate cele 28 de state membre, cu scopul de a promova creșterea economică și competitivitatea. Această rețea face legătura între est și vest și înlocuiește mozaicul de transporturi actual cu o rețea autentic europeană.

Rețeaua centrală constituie coloana vertebrală a transporturilor în cadrul pieței unice a Europei și contribuie la înlăturarea blocajelor, la modernizarea infrastructurii și la eficientizarea operațiunilor transfrontaliere de transport pentru călătorii și întreprinderile din întreaga UE. Implementarea sa va fi accelerată prin crearea a nouă coridoare majore de transport care vor reuni statele membre și părțile interesate, permițând concentrarea unor resurse limitate și obținerea de rezultate.

Noua rețea TEN-T centrală va fi susținută de o rețea globală de rute la nivel regional și național, destinate să alimenteze rețeaua centrală. Scopul este ca treptat, până în 2050, cea mai mare parte a cetățenilor și a întreprinderilor din Europa să se afle la cel mult 30 de minute distanță, ca timp de deplasare, de această rețea globală.

Cele 9 coridoarele din rețeaua centrală sunt:

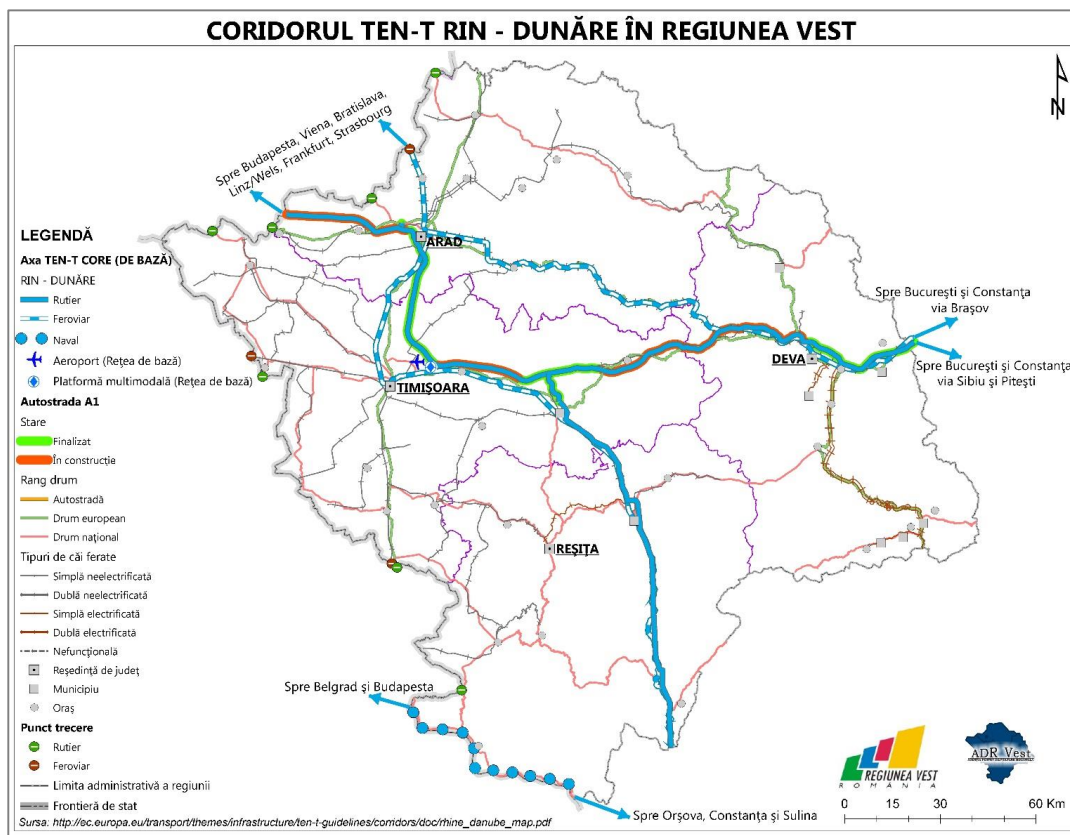
- Coridorul Marea Baltică - Marea Adriatică
- Coridorul Marea Nordului - Marea Baltică
- Coridorul Mediteranean
- Coridorul Orient/Est-mediteraneean
- Coridorul Scandinavo-mediteranean
- Coridorul Rin-Alpi
- Coridorul Atlantic
- Coridorul Marea Nordului - Marea Mediterană
- Coridorul Rin-Dunăre

De interes deosebit pentru regiunea Vest sunt 2 coridoare care traversează regiunea și anume:

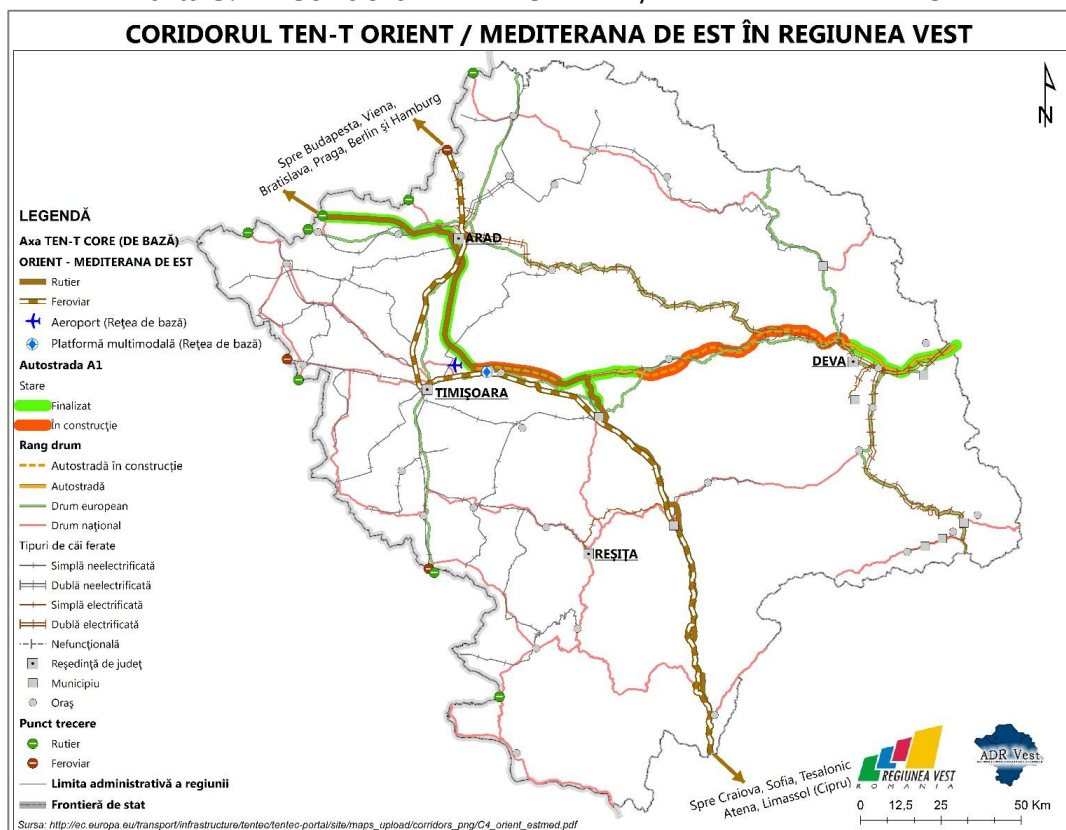
- **Coridorul Orient/Est-mediteraneean** face legătura între interfețele maritime ale Mării Nordului, Mării Baltice, Mării Negre și Mării Mediterane, optimizând utilizarea porturilor vizate și a autostrăzilor maritime aferente. Având drept cale navigabilă interioară râul Elba, acest coridor va ameliora conexiunile multimodale dintre nordul Germaniei, Republica Cehă, regiunea panonică și sud-estul Europei. El se extinde, pe mare, din Grecia până în Cipru.
- **Coridorul Rin-Dunăre**, a cărui axă principală este formată de căile navigabile interioare Main și Dunăre, leagă regiunile centrale din jurul orașelor Strasbourg și Frankfurt, trecând prin sudul Germaniei spre Viena, Bratislava, Budapesta și, în fine,

Marea Neagră, de o ramură importantă ce pornește de la Munchen spre Praga, Zilina, Kosice și frontiera cu Ucraina.

Harta 5.1 – Coridorul TEN-T RIN - DUNĂRE

Harta 5.2 – Coridorul TEN-T ORIENT / MEDITERANA DE EST

i. Infrastructura rutieră

Infrastructura rutieră a Regiunii Vest este printre cele mai slab dezvoltate din România. Acest fapt se evidențiază atât prin lungimea redusă a drumurilor publice, 10.428 km la începutul anului 2011 (ultima regiune din România, din acest punct de vedere, neluând în calcul Regiunea București-Ilfov, care are un statut aparte), cât și prin densitatea drumurilor publice la 100km² teritoriu, de 32,6% , ceea ce o plasează doar înaintea Regiunilor Centru și Sud-Est și sub media națională, de 34,6% (tabelul 5.1).

Analizând, la nivel județean, din punctual de vedere al lungimii rețelelor de drumuri, cel mai bine sunt dezvoltate infrastructurile din județele Hunedoara și Timiș, cu 3.289 km, respectiv 2.930 km având densități care sunt apropiate sau chiar depășesc media națională (46,6% respectiv 33,7%) – tabelul 5.2.

Tabelul 5.1 – Drumurile publice din regiunile de dezvoltare (2011)

Regiunea de dezvoltare	Total	din care:		Din total drumuri publice:						Densi tatea drumu rilor publice pe 100 km ² teritoriu (%)
		Moderni zate	Cu îmbrăcă minți ușoare rutiere	Dru muri naționa le ¹⁾		din care:	Dru muri județe ne și comu nale	din care:		
					Moderni zate	Cu îmbrăcă minți ușoare rutiere		Moderni zate	Cu îmbrăc ăminți ușoare rutiere	
Nord – Vest	12.322	3.028	3.563	2.265	1.965	254	10.057	1.063	3.309	36.1
Centru	10.801	3.575	2.446	2.259	2.175	49	8.542	1.400	2.397	31.7
Nord - Est	13.672	3.763	3.113	2.684	2.433	213	10.988	1.330	2.900	37.1
Sud - Est	10.763	2.537	3.760	2.211	1.985	180	8.552	552	3.580	30.1
Sud - Muntenia	12.672	4.193	4.007	2.794	2.679	92	9.878	1.514	3.915	36.8
București - Ilfov	890	725	98	309	309	-	581	416	98	48.9
Sud - Vest Oltenia	10.838	4.241	2.493	2.118	1.832	236	8.720	2.409	2.257	37.1
Vest	10.428	3.109	2.820	1.912	1.868	39	8.516	1.241	2.781	32.6
ROMÂNIA	82.386	25.171	22.300	16.552	15.246	1.063	65.834	9.925	21.237	34.6

Sursa: Anuarul Statistic al României 2012 (Tabel 2.32 Populația în profil teritorial, la 1 iulie 2011; Tabel 17.18 Drumurile publice, în profil teritorial, la 31 decembrie 2011) și calcule proprii

TRN139A - Lungimea drumurilor publice pe tipuri de drumuri, de starea drumurilor. Datele sunt calculate ca o sumă de autostrăzi și alte drumuri.

Tabelul 5.2 – Drumurile publice din Regiunea Vest și județele componente - 2011- km

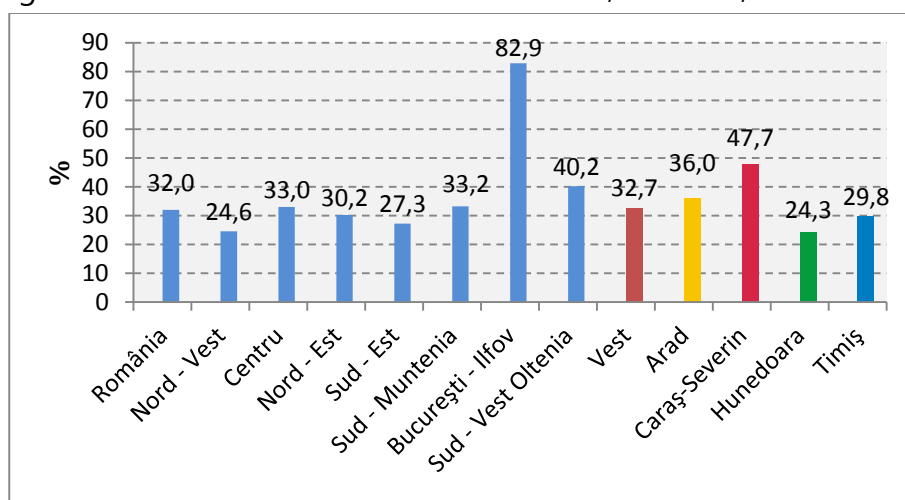
Regiunea	Total	din care:		Din total drumuri publice:					Densitate a drumuri
		Moder		Dru		din care:	Dru	din care:	

de dezvoltare Județul		nizate	Cu îmbrăcă minți ușoare rutiere	muri național e ¹⁾	Moder nizate	Cu îmbrăcă minți ușoare rutiere	muri județen e și comun ale	Moder nizate	Cu îmbrăcă minți ușoare rutiere	lor publice pe 100 km ² teritoriu (%)
Arad	2.260	660	731	405	405	-	1.855	255	731	29.1
Caraș- Severin	1.949	899	544	561	543	18	1.388	356	526	22.9
Hunedoara	3.289	780	572	383	361	17	2.906	419	555	46.6
Timiș	2.930	770	973	563	559	4	2.367	211	969	33.7
Vest	10.428	3.109	2.820	1.912	1.868	39	8.516	1.241	2.781	32.6
ROMÂNIA	82.386	25.171	22.300	16.552	15.246	1.063	65.834	9.925	21.237	34.6

1) Inclusiv autostrăzi și drumuri europene. Sursa: Anuarul Statistic al României, 2012

Calitatea drumurilor în Regiunea Vest este relativ scăzută în comparație cu regiunile de dezvoltare (locul V), doar 3.420 km (32,7%) din toate drumurile fiind modernizate, valoarea fiind ușor peste media națională (fig. 5.1).

Fig. 5.1 – Ponderea drumurilor modernizate, din total, în anul 2011

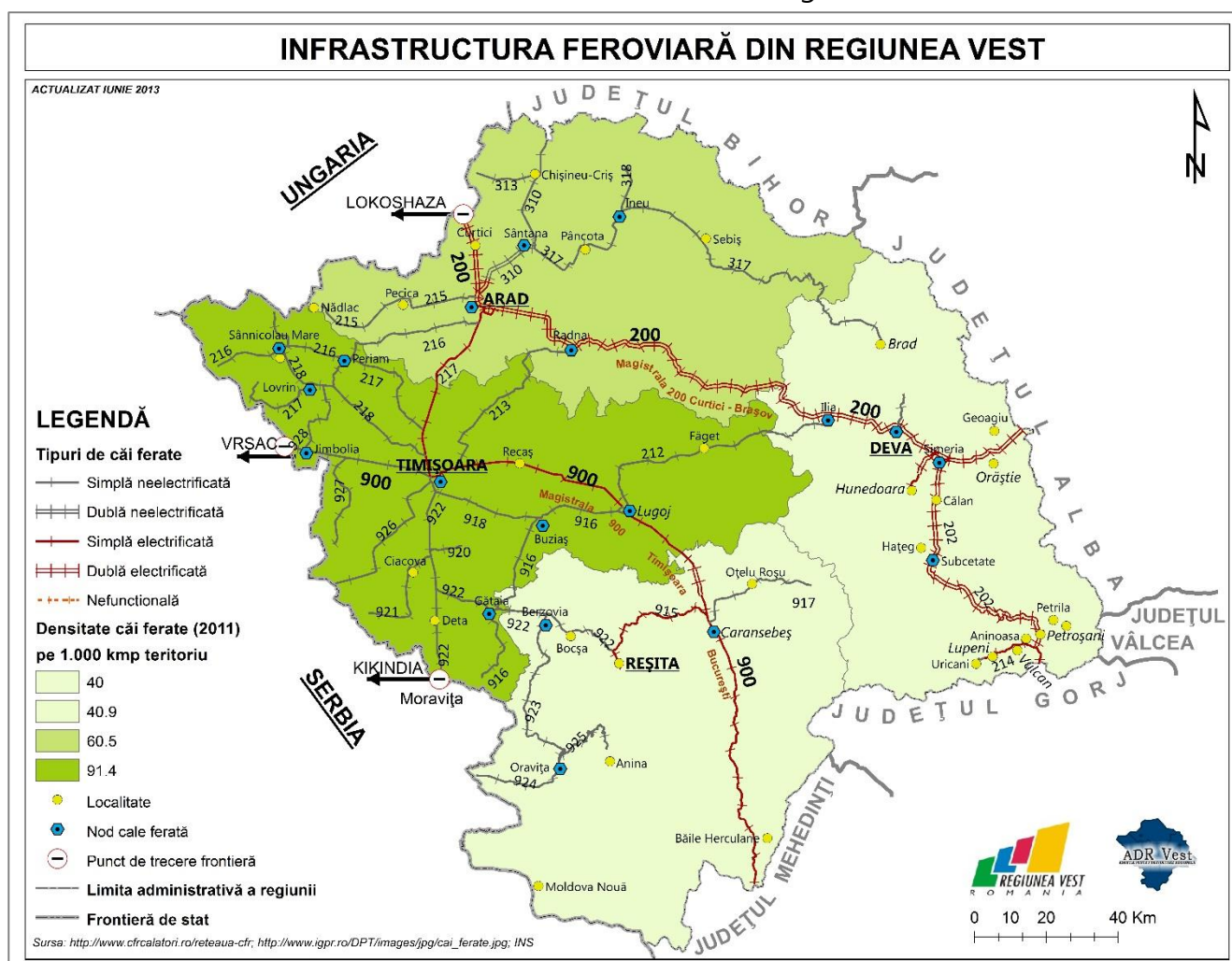

Sursa: INS, 2011

ii. Infrastructura feroviară

Infrastructura feroviară este dată, în general, de totalitatea lucrărilor care susțin suprastructura căii ferate, asigurând legătura cu terenul și transmiterea către acesta a eforturilor statice și dinamice. Cu o lungime a liniilor de cale ferată de 1.894 km (anul 2011), Regiunea Vest rămâne, ca și în anii precedenți zona cu cea mai întinsă rețea feroviară (harta 5.3), de pe teritoriul României (aproximativ 17,6% din totalul rețelei la nivel național).

Harta 5.3 – Infrastructura feroviară din Regiunea Vest

Cu toate acestea, evoluția din perioada 2000-2011 (tab. 5.3) arată că rețeaua se diminuează permanent în România. În regiune, în anul 2011 aceasta a fost cu -5,8% mai redusă comparativ cu anul 2000.

Tabelul 5.3 – Evoluția lungimii căilor feroviare, între anii 2000 și 2011 - km

	2000	2002	2004	2006	2008	2011	Evoluție 2000-2011 (%)
Nord-Vest	1.645	1.645	1.641	1.678	1.668	1.668	1,4
Centru	1.470	1.457	1.516	1.346	1.337	1.332	-9,4
Nord-Est	1.506	1.506	1.498	1.624	1.619	1.620	7,6
Sud-Est	1.329	1.329	1.355	1.716	1.749	1.745	31,3
Sud-Muntenia	1.699	1.699	1.703	1.253	1.251	1.251	-26,4
București - Ilfov	354	354	343	279	279	279	-21,2
Sud-Vest Oltenia	1.001	1.001	990	989	988	988	-1,3
Vest	2.011	2.011	2.007	1.904	1.894	1894	-5,8
ROMÂNIA	11.015	11.002	11.053	10.789	10.785	10.777	-2,1

Sursa: INS – Tempo Online

La nivel național, cele mai mari scăderi ale rețelei feroviare în perioada 2000-2011 au avut loc în regiunea Sud-Muntenia (-26,4%), București-Ilfov (-21,2%) și Centru (-9,4%) însă se înregistrează și evoluții pozitive în Regiunea Sud-Est (+31,3% creștere), Nord-Est (+7,6% creștere) și Nord-Vest cu 1,4% creștere.

Cu o densitate de cale ferată de 59 km/1000 km² (130,8% din media națională), regiunea ocupă locul 2 în România și are o valoare semnificativ mai mare decât următoarele regiuni românești (Nord-Vest, Sud-Est – 48,8 și Nord-Est – 44) – tab. 5.4.

Cu toate acestea, densitatea de cale ferată este de aproximativ de 2,5 ori mai mică decât în regiunea capitalei (153). Dotarea căilor ferate este mai mare decât media UE (118,7% din UE-27 și 124,9% din UE15) și similară cu media pentru noile state membre (103,1%).

Tabelul 5.4 – Densitatea căilor ferate - comparație națională și UE, 2000-2010

	Km/ 1.000 km ²				Km/100.000 locuitori (2011)
	2000	2011*	Schimbare 2000-2011	Medie de creștere anuală 2000-2011	
Regiunea Vest	63	59	-5,9%	-0,5%	99
România	46	45	-2,2%	-0,2%	50
București-Ilfov	194	153	-21,2%	-2,1%	12
Poziție în România	2	2	5	5	1
% față de media din România	136%	130,8%			196%
% față de media București-Ilfov	32%	38,6%			801%

Sursa: Anuarul Statistic al României 2012 (Tabel 2.32 Populația în profil teritorial, la 1 iulie 2011; Tabel 17.19 Liniile de cale ferată în exploatare, în profil teritorial, la 31 decembrie 2011) și calcule proprii

Dacă, raportat la indicatorii vizând lungimea și densitatea rețelei, Regiunea Vest este bine poziționată, în ceea ce privește calitatea infrastructurii feroviare, situația este complet diferită. Analizând doar situația liniilor electrificate, din total, Regiunea Vest se situează pe locul 6 în România cu 34,3%, înainte de Sud-Est (29,9%) și Nord-Vest (18,7%), ușor sub media națională (37,3%) și semnificativ sub București-Ilfov (93 %), dar pe locul 3 în funcție de lungimea acestor linii electrificate – Tabelul 5.5.

Tabelul 5.5 – Comparații regionale între dotarea cu diferite tipuri de cale ferată, între anii 2000-2011 - km

	2000				2011				Evoluție 2000-2011 (%)			
	TOTAL	Electr.	Normale Total, din care	Cu două căi	TOTAL	Electr.	Normale Total, din care	Cu două căi	TOTAL	Electr.	Normale Total, din care	Cu două căi
Nord-Vest	1.645	166	1.622	255	1668	312	1586	244	1,4	88,0	-2,2	-4,3

Centru	1.470	621	1.470	402	1332	669	1332	320	-9,4	7,7	-9,4	-20,4
Nord-Est	1.506	573	1.488	413	1620	663	1589	540	7,6	15,7	6,8	30,8
Sud-Est	1.329	573	1.313	525	1745	522	1719	490	31,3	-8,9	30,9	-6,7
Sud – Muntenia	1.699	621	1.699	692	1251	439	1251	615	-26,4	29,3	-26,4	-11,1
București-Ilfov	354	201	354	133	279	259	279	137	-21,2	28,9	-21,2	3,0
Sud-Vest Oltenia	1.001	505	1.001	241	988	507	988	248	-1,3	0,4	-1,3	2,9
Vest	2.011	690	2011	304	1894	649	1894	315	-5,8	-5,9	-5,8	3,6
România	11.015	3.950	10.958	2.965	10777	4020	10638	2909	-2,2	1,8	-2,9	-1,9
Poziția Regiunii Vest	1	1	1	5	1	3	1	5	5	7	5	2

Principalele caracteristici ale rețelei feroviare din Regiunea Vest pot fi sintetizate astfel:

- Existența unui număr de trei puncte transfrontaliere de cale ferată, unul la granița cu Ungaria (Curtici din județul Arad) și două la granița cu Serbia - Moravița și Jimbolia (județul Timiș)
- Existența a trei rute internaționale și anume:
 - (România) - București – Craiova – Timișoara – Jimbolia – (Serbia);
 - (România) - București – Timișoara – Stamora-Moravița – (Serbia);
 - (România) - București – Brașov – Sibiu – Deva – Arad – Curtici – (Ungaria).

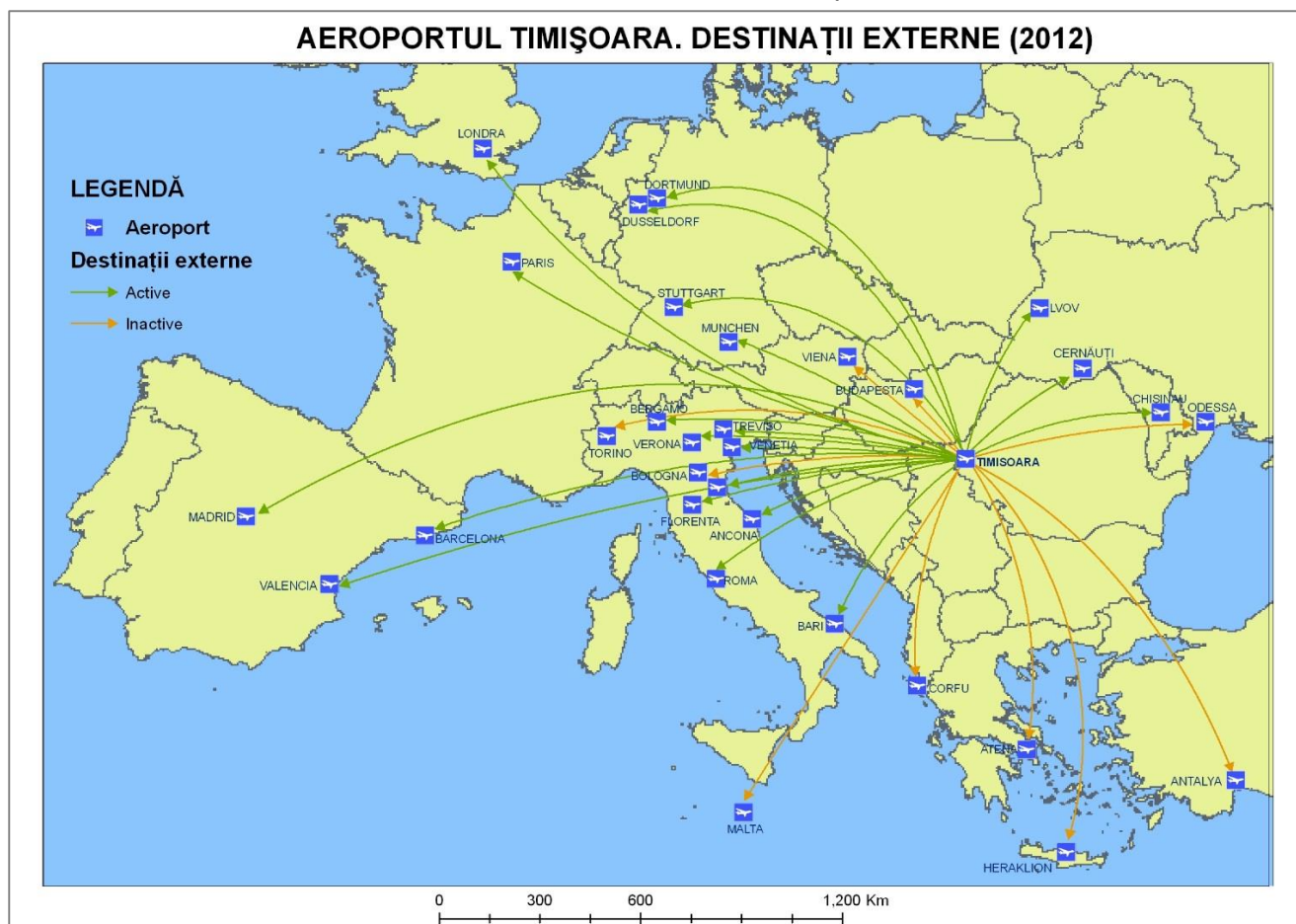
iii. Infrastructura aeriană

În cadrul Regiunii Vest, există un număr de trei aerogări. Din cele trei aeroporturi două sunt internaționale (Timișoara și Arad) și unul doar pentru traficul intern (Caransebeș). Totuși, în cadrul Regiunii mai există și o a patra aerogară, la Deva, specializată doar pe activități de aviație sportivă.

De departe, cel mai important aeroport este, însă, cel de la Timișoara, fiind al treilea aeroport ca mărime din România, după aeroporturile „Henri Coandă” și „Aurel Vlaicu” din București, și deservește o populație de peste 2,5 milioane de locuitori, acesta asigurând legături cu cele mai mari și îndepărtate orașe din România, dar și cu importante centre urbane din Europa (harta 5.3).

Un alt aeroport important, internațional, al Regiunii Vest este cel din Arad, aflat la doar patru kilometri de centrul orașului și cu acces la drumul european E68 (Budapesta-Arad-Deva-București) și la axa feroviară internațională Budapesta-Curtici-Arad-București.

Harta 5.3 – Destinațiile externe ale aeroportului Timișoara

Sursa: www.aerotim.ro

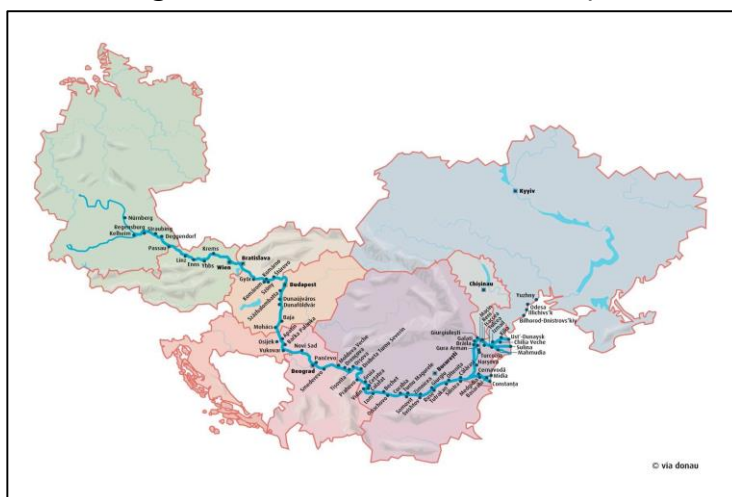
iv. Infrastructura navală

În ultima perioadă, în Europa, transportul fluvial a cunoscut o tendință de creștere mai accentuată. Mai mult de 37.000 km de cale fluvială leagă sute de orașe din zone industriale. Aproximativ 20 din cele 27 state membre practică acest mod de transport iar 12 țări au rețele fluviale interconectate.

Dunărea constituie principala cale navigabilă interioară a României, împreună cu canalele Dunăre - Marea Neagră și Poarta Albă - Midia Năvodari. Din cei 2411 km navigabili, peste 40% (1075 km) constituie granița naturală a României sau străbat teritoriul acesteia. De la vărsarea în Marea Neagră și până la Brăila, pe o distanță de 170 km au acces pe Dunăre și navele maritime de până la 12.500dwt. România dispune de 28 de porturi funcționale pe Dunăre, dintre care Galați, Brăila și Tulcea au o infrastructură care permite accesul navelor maritime.

Dunăre-Rin–Main constituie o axă importantă europeană TEN-T legând sud-estul (Constanța) de nord-vestul (Rotterdam) Europei (vezi figura 5.2). Dunărea asigură țărilor riverane Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Moldova și Ucraina o alternativă importantă la transportul terestru.

Fig. 5.2 – Fluviul Dunărea în Europa

Sursa: ria.org.ro/ria/images/platina/danube/localizare%20dunare.pdf

În cadrul Regiunii Vest Dunărea este navigabilă pe tronsonul Baziaș-Orșova, iar râul Bega pe o lungime de 40 km. Există, totodată încă un canal navigabil care străbate și Regiunea Vest și anume cel al râului Mureș (între Alba Iulia – Arad).

Amenajarea și întreținerea acestor canale navigabile implică lucrări mari de gospodărire a apelor, lacuri de acumulare care să asigure nivelurile corespunzătoare și debitele de ecluzare, plus resurse financiare și umane considerabile.

Perspectiva dezvoltării durabile a transporturilor în Regiunea Vest considerăm că va schimba această optică, existența canalelor navigabile pe teritoriul Regiunii Vest fiind un atu în crearea și dezvoltarea unor centre logistice multimodale.

v. Transportul în comun

Regiunea Vest ocupă **locul al cincilea între regiunile României, cu 7,8% din totalul transportului local de pasageri** în condițiile în care Regiunea București-Ilfov se clasează prima cu 45,1% urmată de Regiunile Sud-Est, Nord-Vest și Centru.

În cadrul Regiunii Vest există transport public în trei dintre cele patru județe (Timiș, Arad și Caraș-Severin) lungimea rețelelor (tramvaie și troleibuze) însumând 255,9 km, ceea ce reprezintă 19,8% din totalul acestor rețele, la nivel național (tabelul 5.6).

Tabelul 5.6 – Lungimea rețelelor de transport public din Regiunea Vest (2011)

	Lungimea liniei simple		
	Tramvaie	Troleibuze	Metrou
Arad	96.0	-	-
Caraș-Severin	9.9	-	-
Hunedoara	-	-	-
Timiș	90.0	60.0	-
Regiunea Vest	195.9	60.0	-
ROMÂNIA	883.5	406.4	162.4

Sursa: INS, 2012

Cele mai bine reprezentate rețele de transport în comun sunt, în cadrul orașelor Timișoara și Arad.

Analizând datele statistice ce vorbesc despre lungimea rețelei pietonale, reiese că cea mai extinsă rețea există în județul Hunedoara (919 km), dar gradul de modernitate cel mai ridicat, se regăsește în județul Timiș (665 km).

Tabelul 5.7 – Lungimea rețelei pietonale în Regiunea Vest (2011)

	Lungimea zonei pietonale (km)		
	Total	din care modernizate:	
		număr	%
Arad	873	514	58,9
Caraș-Severin	449	326	72,6
Hunedoara	919	620	67,5
Timiș	908	665	73,2
Regiunea Vest	3149	2125	67,5
ROMÂNIA	27846	17413	62,5

Sursa: INS, 2012

În Regiunea Vest, rețeaua de piste de biciclete este în expansiune, doar la Timișoara în anul 2011 existând circa 60 km.³²

Un proiect interesant este cel prin care este vizată construcția unei piste de biciclete la granița dintre România și Ungaria, pe teritoriul comunei Cenad. Lungimea traseului proiectat este de 14,334 km, piața urmând să fie construită, în totalitate, separat de rețelele actuale existente în zonă. Lățimea pistei este proiectată la doi metri, pentru a face posibilă atingerea, în siguranță, a vitezei de 25 km/h.

vi. Infrastructura suport pentru transport durabil

Transporturile durabile sunt definite ca fiind acel sistem complex care să satisfacă necesitatea de mobilitate a generațiilor actuale, fără a deteriora factorii de mediu și sănătatea și care să-și eficientizeze consumurile energetice, astfel încât să fie posibilă satisfacerea necesității de mobilitate a generațiilor viitoare.

În general, pe plan internațional, legat de utilizarea succesivă a mai multor moduri de transport, pentru deplasarea mărfurilor, de la origine până la destinație, există definite următoarele relații:

Transportul multimodal este un transport succesiv mixt care utilizează două sau mai multe moduri de transport.

Transportul intermodal reprezintă deplasarea mărfurilor în aceeași unitate de încărcare sau același vehicul rutier, care utilizează succesiv două sau mai multe moduri de transport, fără manipulări ale mărfii propriu-zise la schimbarea modurilor.

³² Sursa: Cotidianul Renașterea bănățeană, (<http://www.renasterea.ro/pdf/4d999148baeba.pdf>)

Transportul combinat este un transport intermodal, al cărui parcurs principal se realizează pe căi ferate, navigabile sau aeriene, iar parcursul inițial și/sau terminal se realizează pe căi rutiere și este cât mai scurt posibil.

Marile avantaje ale transportului combinat sunt: 1) păstrarea integrității mărfurilor și 2) scurtarea timpului de transport - timpul de trecere, de transfer de la un mod de transport la altul se reduce substanțial prin înlocuirea acțiunilor de încărcare/descărcare la care se adaugă timpul de depozitare dintr-un mijloc de transport în altul.

Infrastructura de transport multimodal cuprinde, în principal:

- căile rutiere, ferate și navigabile care sunt adecvate transportului combinat;
- terminalele sau nodurile multimodale;
- instalațiile de transbordare între modurile de transport, din terminale.

În zona Vest, din perspectiva terminalelor multimodale există un singur centru, la Glogovăț (lângă Arad) care trebuie modernizat și adus la parametrii care să satisfacă actuala cerere de transport. În același timp, se are în vedere construirea unui terminal ultramodern în apropierea localității Recaș (sau Remetea Mare) ambele în județul Timiș.

Un sistem eficient, utilizat destul de mult la nivel European, și anume transportul de autotrenuri rutiere cu vagoane specializate pe calea ferată, tip RO-LA, nu este funcțional, la nivel național, datorită costurilor ridicate de la calea ferată.

România reușea în anul 2006 să transporte în acest sistem 7680 tiruri pe relația Glogovăț-Wels și Wels-Episcopia Bihorului. Un an mai târziu transportul de tip RO-LA a devenit ineficient ca urmare a creșterii prețului transportului pe calea ferată. Diferența de preț, pe rutele amintite, de circa 570 euro pe calea ferată față de circa 350 euro la rutier, a dus la dispariția sistemului RO-LA în România, într-un moment când acest sistem cunoaștea o dezvoltare tot mai mare la nivel European.

Conform datelor de la Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, pentru a menține această activitate ar fi fost necesare subvenții de circa 300 euro pentru fiecare TIR transportat. În tabelul 5.6 sunt prezentate câteva comparații referitoare la costurile specifice în cazul transportului de tip RO-LA.

Tabelul 5.8 – Comparație costuri sistem RO-LA - transport rutier

Parametrii tren RO-LA	Relația de transport RO-LA	Costuri totale de transport feroviar euro/TIR și sens	Costuri transport rutier euro/TIR și sens (cu autorizație rutieră gratuită)	Costuri transport rutier euro/TIR și sens (cu autorizație rutieră cu plată)
1200 tb/500 m	Glogovăț - București Progresul	572	238	338

Sursa: Strategia de transport intermodal în România 2020, Guvernul României, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, mai 2011

vii. Logistica

Logistica se referă la acele activități ce au ca scop planificarea, implementarea, monitorizarea livrărilor eficiente de mărfuri, depozitarea și returul acestora, dar și asigurarea fluxului de informații între punctul de expediție și cel de destinație.

Comisia Europeană a evidențiat o dată cu revizuirea intermediară a Cărții Albe ³³ a politicii transporturilor, rolul cheie pe care logistica îl deține în asigurarea unei mobilități durabile și competitive în Europa și contribuția acesteia la îndeplinirea altor obiective, precum un mediu înconjurător mai curat, securitatea aprovizionării cu energie, siguranța și securitatea transporturilor.

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, cadrul strategic privind politica în domeniul transportului durabil în România s-a aliniat politicii și principiilor europene în domeniul transportului în general și în ceea ce privește dezvoltarea durabilă în subsidiar.

La nivel național, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii au adoptat o serie de măsuri și strategii în scopul eficientizării transportului și îmbunătățirii impactului acestuia asupra mediului și a siguranței traficului în România, precum *Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030* și *Strategia de transport intermodal în România 2020*.

Printre obiectivele acestor strategii se numără promovarea transportului intermodal și modernizarea și/sau construirea unor terminale intermodale și a infrastructurii aferente. S-au stabilit, astfel, mai multe locații din România corespunzătoare unor poli de dezvoltare economică și traficului de mărfuri, printre care și Timișoara.

Transportul intermodal definește mișcarea mărfurilor prin utilizarea a cel puțin două sau mai multe moduri diferite de transport de către o singură unitate de încărcare, astfel încât să se permită realizarea unui lanț de transport „din ușă în ușă”.

Această abordare trebuie să se bazeze pe 3 elemente interconectate fără de care transportul intermodal în sine nu poate avea eficiență:

- Terminale de transport intermodal
- Logistica transportului și centre logistice
- Platforme industriale.

Conform estimărilor, **ponderea industriei logistice în România este de 9,7% din PIB, care este cu aproximativ 50% mai mică decât media în Europa**. Suprafața de spații logistice livrate s-a ridicat în 2008 la 350.000 mp, în creștere cu 40% față de stocul livrat în anul 2007, dar potrivit estimărilor din piață, este de așteptat ca suprafața totală de spații logistice livrate să scadă. Vestul și sudul țării sunt mai vizate de dezvoltatorii imobiliari, fiind mai aproape de granițele cu deschidere comercială. La acestea se adaugă porturile de la mare.

³³ COM(2006) 314.

Cele mai multe structuri logistice sunt localizate în zona orașelor Timișoara și Arad, orașe atractive din cauza apropierii de granițe. Actualmente, în zona Timișoara nu există o structură logistică în proprietatea autorităților publice locale, care să asigure servicii la standardul impus de cerințele pieții și corelate cu distribuția amplasamentelor pentru producție și desfacere, cu planurile de urbanism și tendințele de dezvoltare strategică locală, regională și transfrontalieră.

viii. Infrastructura de utilități și locuințele

Alimentarea cu apă

Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă în Regiunea Vest, comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare și județe ale regiunii a fost în 2011 de **1.241.830**, în creștere față de anul 2008 cu 90.938 persoane.

În 2011, 77,7% din localități (municipii, orașe și comune), în Regiunea Vest aveau instalații de apă potabilă (peste media pe țară de 72,4%), situându-se pe poziția a treia după regiunile Sud-Est (87,44%) și Nord-Vest (84,30%), dar înaintea regiunilor București-Ilfov (68,29%) și Centru (74,64%). Cu alte cuvinte, **în zonele rurale există 72 de localități în totalitate fără acces la rețeaua publică de alimentare cu apă (25,6%).**

Tabelul 5.9 – Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă

Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă	Ani			
	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011
	UM: Numar persoane			
	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane	Numar persoane
ROMÂNIA	11.336.676	11.790.494	11.931.011	12.089.562
NORD-VEST	1.434.038	1.570.587	1.591.467	1.632.031
CENTRU	1.450.470	1.458.807	1.499.379	1.555.589
NORD-EST	1.341.998	1.436.411	1.471.864	1.472.048
SUD-EST	1.713.807	1.722.968	1.713.969	1.688.664
SUD-MUNTENIA	1.594.334	1.635.562	1.633.995	1.706.732
BUCUREȘTI - ILFOV	1.727.078	1.772.364	1.792.012	1.799.149
SUD-VEST OLTENIA	924.059	992.763	993.091	993.519
VEST	1.150.892	1.201.032	1.235.234	1.241.830
Arad	2596.92	262.568	264.406	252.721
Caras-Severin	137.156	143.741	166.548	161.178
Hunedoara	302.064	329.931	337.218	337.313
Timiș	451.980	464.792	467.062	490.618

Accesul la rețeaua publică de alimentare cu apă dezvăluie diferențieri intra-regionale semnificative. Cu toate că au unele lacune, Arad și Timiș se clasează mult mai bine (88,5%, respectiv 90,9% din toate localitățile care au acces la apă), pe locul 5, respectiv 4 în România.

În anul 2011, 30 de localități (39%) din județul Caraș-Severin și 24 (35%) de localități din județul Hunedoara nu au instalații de apă potabilă, aceste județe clasându-se pe locurile 35, respectiv 30 între județele din România.

Tabelul 5.10 – Sistemele publice de alimentare cu apă potabilă

	Localități cu sisteme de alimentare cu apă potabilă în anul 2011						Apă potabilă furnizată, m3/loc		
	Număr			%			2000	2011	Variație, %
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural			
România	2.304	317	1.987	72,4%	99,1%	69,5%	77,6	47,9	-38,3%
Vest	251	42	209	77,7%	100,0%	74,4%	89,9	45,1	-49,8%
Arad	69	10	59	88,5%	100,0%	86,8%	92,6	42,1	-54,5%
Caraș-Severin	47	8	39	61,0%	100,0%	56,5%	66,7	35,2	-47,3%
Hunedoara	45	14	31	65,2%	100,0%	56,4%	74,4	39,4	-47,0%
Timiș	90	10	80	90,9%	100,0%	89,9%	100,7	55,7	-44,7%

Sursa: INS, Tempo online GOS106C - Număr de localități cu instalații de apă potabilă, GOS108B - Cantitatea de apă potabilă furnizată consumatorilor și calcule proprii

Rețeaua de canalizare

În anul 2011, **115 din localitățile Regiunii Vest aveau rețele de canalizare menajeră**. Dintre acestea, mai mult de jumătate se află în mediul rural (64,3%), în timp ce doar 35,7% din numărul localităților cu canalizare din regiune se află în mediul urban. Numărul localităților urbane cu canalizare a crescut cu 10,8% (4 în mărimi absolute) în 2011 comparativ cu 2000. **Regiunea deține 13,4% din numărul localităților cu canalizare din România și se află pe locul 4**, după regiunile Centru (162), Nord Est (148) și Nord Vest (130). Pe ultimul loc în țară se află regiunea București Ilfov, cu doar 23 de localități cu canalizare.

Disparitățile interregionale sunt nesemnificative. Pe primul loc în regiune ca număr al localităților cu canalizare se află Hunedoara, cu 31 de localități (14 în mediul urban și 17 în mediul rural), urmat de Timiș, cu 29 de localități (9 în mediul urban și 20 în mediul rural), apoi județul Arad cu 28 de localități (10 în mediul urban și 18 în mediul rural), și județul Caraș-Severin, cu 27 de localități (8 în mediul urban și 19 în mediul rural).

Tabelul 5.11 – Numărul localităților cu canalizare publică

	Mediu de rezidență	2000	2011	Modificare 2000-2011 %
Regiunea VEST	Urban	37	41	10,8
	Rural	39	74	89,7
Arad	Urban	8	10	25,0
	Rural	12	18	50,0
Caraș-Severin	Urban	8	8	0,0
	Rural	6	19	216,7

Hunedoara	Urban	14	14	0,0
	Rural	12	17	41,7
Timiș	Urban	7	9	28,6
	Rural	9	20	122,2

Sursa: INS, TEMPO Online – GOS110C Numarul localitatilor cu canalizare publica și calcule proprii

Alimentarea cu energie electrică

În ceea ce privește locuințele dotate cu instalații de energie electrică, Regiunea Vest se situează peste media națională de 96,3%, cu un procent de 98,2%, care reprezintă un grad foarte mare de conectivitate la rețeaua de distribuție a energiei electrice.

La nivel județean, situația distribuției energiei electrice este următoarea:³⁴

- județul Arad este situat pe locul 3, cu 182.480 locuințe dotate cu instalație electrică, care reprezintă 98,2% din totalul locuințelor din județ, valoare egală cu media pe regiune;
- județul Caraș-Severin și din acest punct de vedere pe ultimul loc, cu 127.405 locuințe dotate cu instalație electrică, respectiv 97,2% din totalul locuințelor, puțin sub media regională;
- județul Hunedoara este pe locul 2, cu 189.455 locuințe dotate cu instalație electrică, respectiv 97,9%, situându-se de asemenea puțin sub media regională;
- județul Timiș este cel mai bine clasat, cu 255.5827 locuințe dotate cu instalație electrică, respectiv 99,1% din totalul locuințelor, fiind singurul peste media regională.

Alimentarea cu energie termică

Numărul localităților care au beneficiat de sisteme centralizate de producere și distribuție a energiei termice a fost într-o continuă scădere, după cum se vede și din graficul de mai jos - 188 localități în anul 2002, 121 localități în 2008, 110 localități la nivelul anului 2011.

În ceea ce privește structura rețelelor de termoficare la nivel județean, disparitățile inter-regionale sunt semnificative. Cea mai mare lungime a rețelelor este în județul Timiș (398,3 km, 36,9% din totalul regional), urmat de Hunedoara (300,7 km, 27,9% din totalul regional), în timp ce Caraș-Severin este pe ultimul loc, cu doar 13,1% din lungimea totală a rețelei de termoficare. Din punct de vedere al tipului rețelei însă, Arad este pe primul loc în regiune ca lungime a rețelelor de transport a energiei termice (cu 133 km, respectiv 41,7%), urmat de Hunedoara și Timiș, cu valori apropiate (27,4%, respectiv 22,9%). Caraș-Severin deține doar 8% din lungimea rețelei de transport, fiind din nou pe ultimul loc în regiune. În

³⁴ va fi completat în momentul disponibilității datelor, până atunci au fost folosite în text date la nivel de 2002

cea ce privește lungimea rețelei de distribuție, primul loc în regiune îl ocupă Timiș (cu 42,8%), urmat de Hunedoara (28%). Arad este pe ultimul loc, după Caraș-Severin, ambele având sub 20% din lungimea rețelei de distribuție (14%, respectiv 15,2%).

Tabelul 5.12 – Lungimea rețelelor de termoficare

2011	Lungimea rețelelor (KM)		
	Transport	Distribuție	Total
România	2.719,5	6.946,5	9.666
Regiunea Vest	319,1	760,6	1.079,7
Arad	133	106,7	239,7
Caraș-Severin	25,6	115,5	141,1
Hunedara	87,6	213,2	300,8
Timiș	73	325,3	398,3
	%		
Regiunea Vest	11,7	10,9	11,2
Arad	41,7	14,0	22,2
Caraș-Severin	8,0	15,2	13,1
Hunedara	27,4	28,0	27,9
Timiș	22,9	42,8	36,9

Sursa: Raportul anual ANRSC

Furnizarea gazului metan

Având în vedere gradul de conectivitate al localităților la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, la sfârșitul anului 2011, la nivel național existau 876 de localități conectate, dintre care 241 în mediul urban și 635 în mediul rural. **Regiunea Vest deține 9,36% din totalul localităților conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale**, având un număr de **82 de localități conectate**, dintre care **32 în mediul urban și 50 în mediul rural**. Regiunea se află pe locul 5 în România în ceea ce privește numărul localităților conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, pe locul 3 în ceea ce privește numărul de zone urbane conectate și pe locul 5 în ceea ce privește numărul zonelor rurale conectate.

La nivel regional, situația este următoarea:

- Județul Arad se află pe locul 3, având la sfârșitul anului 2011 un număr de 20 localități conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, dintre care 8 urbane și 12 rurale. Comparativ cu anul 2000, numărul localităților urbane conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale a crescut cu 9.
- Județul Caraș-Severin este pe ultimul loc, având doar 8 localități conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, dintre care 4 zone urbane și 4 zone rurale. Situația nu a suferit modificări față de anul 2009.
- Județul Hunedoara se află pe locul 2, cu 21 de localități conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, dintre care 13 zone urbane și 9 zone rurale. Comparând aceste date cu cele din tabelul de mai jos, județul are un singur oraș care în care nu se distribuie gaze naturale.

- Județul Timiș este cel mai bine clasat în ceea ce privește numărul localităților în care se distribuie gaze naturale, având un număr total de 32 de localități, din care 7 în mediul urban și 25 în mediul rural.

Telecomunicații

Accesul la internet face posibil să se ia parte la societatea informațională. Termenul acces nu se referă la conectivitate, de exemplu conexiunile pot fi realizate în zona gospodăriilor sau pe străzi, dar cei din gospodărie trebuie să fie capabili să utilizeze internetul acasă. În 2011, în medie, aproape 3/4 (74,6%) dintre gospodăriile în Europa, cu membrii cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 ani, au acces la internet acasă.³⁵

Tabelul 5.13 – Gospodării cu acces la internet (acasă) - (%)

	2008	2011	Modificare 2008-2011
Regiunea Vest	31,0	53,0	71,0%
România	30,0	47,0	56,7%
București-Ilfov	50,0	71,0	42,0%
Locul în România	2	2	2
% față de media României	103,3%	112,8%	125,4%
Mediana UE 27	58,0	73,0	17,2%
% față de mediana UE 27	53,4%	72,6	411,6%
% față de prima regiune UE	35,2%	54,1%	
% față de ultima regiune UE	124,0%	151,4%	

Sursa: baza de date EUROSTAT: isoc_r_iacc_h, 10-12-2010

În aproape toate statele membre, accesul în bandă largă a fost de departe cea mai utilizată formă de acces la internet în 2008 (o medie de 67 % din toate gospodăriile UE 27 în 2011 comparativ cu 5 % din gospodăriile cu acces dial-up sau ISDN), excepție făcând România (31% acces bandă largă și 23% prin modem sau ISDN).³⁶

Tabel 5.14 - Gospodării cu acces la bandă largă (%)

	2008	2011	Modificare 2008-2011
Regiunea Vest	10	30	200,0%
România	13	31	138,5%
București-Ilfov	21	54	157,1%
Clasare în România	7	5	1
% din media pe România	77%	97%	144,4%
% din media București-Ilfov	48%	56%	
Media UE 27	45	67	48,9%
% din media UE 27	22%	45%	
% din prima regiune UE	12%	33%	
% din ultima regiune UE	111%	176%	

³⁵ Anuarul statistic Eurostat 2010, p. 121, 132

³⁶ Europe în cifre - Eurostat anuar 2010, p. 400

F. MEDIU

i. Calitatea factorilor de mediu

Problemele cele mai importante privind calitatea aerului sunt generate de emisiile atmosferice. Ele produc acidifierea atmosferei, afectează producția de ozon troposferic, măresc concentrația în atmosferă a particulelor în suspensie, a pulberilor cu metale grele și a gazelor cu efect de seră, epuizează stratul de ozon, produc schimbări climatice.

Sursele de poluare sunt diverse și provin din arderea combustibililor fosili, silvicultura, transportul rutier, activități agricole, transportul gazului natural, fermentarea deșeurilor, procese industriale.

Emisiile preliminare de poluanți atmosferici inventariați în anul 2011, este prezentată prin anumiți indicatori compuși din:

- Emisii de gaze cu efect acidifiant (dioxid de sulf - SO₂, dioxid de azot - NO₂, amoniac - NH₃)
- Emisii de compuși organici volatili nemetanici (NMVOC)
- Emisii de metale grele

Dioxidul de sulf provine în mare măsură din sectorul energetic. Arderile combustibililor fosili, industria metalurgică, în special cea neferoasă, cocseriile, (județul Hunedoara) industria alimentară, etc, contribuie la emisiile de SO₂.

Pe perioada analizată se observă o scădere a emisiilor de SO₂ cu până în 2009 cu 79% urmând să-și reia trend-ul crescător care atinge în 2011 peste 34 mii t/an chiar și fără contribuția județului Arad. Emisiile reprezintă astfel cel puțin pentru perioada recentă un indicator al intensității activității industriale în contextul economic național și global.

Din totalul emisiilor pe regiune din 2011, 95% provin din județul Hunedoara unde este concentrată industria metalurgică și de prelucrare, pe lângă cea energetică.

Tabel 6.1 – Emisii anuale de SO₂ (t/an)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arad	14.109	13.309	11.833	11.666	10.988	8.634	7 530	8.624	-
Caraș-Severin	19.972	19.857	19.832	19.517	2.933	874	648	323	147
Hunedoara	79.900	54.100	43.400	41.600	45.600	39.700	22.900	16.500	32.580
Timiș	4.373	3.973	3.333	3.900	3.550	3.686	1.283	1.488	1.561
Regiunea Vest	118.354	91.239	78.398	76.683	63.071	52.894	24.831	26.935	34.288

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

Principalele surse de poluare cu oxizi de azot sunt reprezentate de arderile energetice, industriile de transformare și traficul rutier. Dioxidul de azot este unul din cei mai periculoși poluanți. Acesta contribuie nemijlocit la formarea smogului fotochimic, un produs complex

alcătuit din diverși compuși chimici și având ca substrat fizic mici suspensii solide sau lichide (aerosoli) din atmosferă. Față de anul precedent se observă o creștere a emisiilor de NO₂.

Tabel 6.2 – Emisii anuale de NO_x (t/an)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arad	7.514	10.013	4.839	5.806	1.001	4.811	4.126	3.460	-
Caraș-Severin	4.336	3.884	3.951	3.353	2.663	2.433	2.930	2.191	759
Hunedoara	91.000	14.800	14.800	14.200	15.800	13.500	13.500	8.800	19.464
Timiș	1.291	1.380	1.320	2.967	3.820	4.988	3.594	1.286	1.477
Regiunea Vest	104.141	30.077	24.910	26.326	23.284	25.732	24.150	15.737	21.700

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

Principala sursă de poluare cu amoniac o constituie agricultura, ca de exemplu: arderea biomasei rezultate din defrișări, fermentarea reziduurilor provenite de la animale. De asemenea, soiurile cultivate emit mari cantități de amoniac.

Emisiile de amoniac, aferente anului 2011, reprezintă cea mai mică valoare din perioada analizată și prezintă o scădere de 67% față de anul precedent. La aceasta contribuie cu 61% activitatea din județul Timiș. Cea mai mare cantitate de amoniac provine din agricultură, respectiv și din tratarea și depozitarea deșeurilor.

Tabel 6.3 – Emisii anuale de NH₃ (t/an)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arad	4.625	4.953	5.055	5.260	4.795	4.798	4 427	4.196	-
Caraș-Severin	5.236	5.951	5.805	5.349	3.891	3.894	3.174	2.601	1.584
Hunedoara	500	900	1.000	800	4.400	4.600	2.700	2.600	533
Timiș	4.834	9.295	5.179	5.238	5.835	6.408	7.662	7.187	3.299
Regiunea Vest	15.195	21.099	17.039	16.647	18.921	19.700	13.536	16.584	5.416

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

Metalele grele sunt compuși care nu pot fi degradați pe cale naturală, având timp îndelungat de remanență în mediu, iar pe termen lung sunt periculoși deoarece se pot acumula în lanțul trofic. Metalele grele pot proveni de la surse staționare și mobile: procese de ardere a combustibililor și deșeurilor, procese tehnologice din metalurgia metalelor neferoase grele și traficul rutier. Printre acestea, plumbul, cadmiul și mercurul sunt cele mai toxice.

Evoluția emisiilor de cadmiu și mercur pe Regiune față de anul trecut este prezentată mai jos și se observă o reducere de 5,6%:

Tabel 6.4 – Emisii anuale de cadmiu și mercur, kg/an

	2009	2010	2011
Arad	58,91	40,33	-
Caraș-Severin	45,81	45,50	33,30
Hunedoara	218,77	184,00	236,09
Timiș	15,00	15,52	0,02

Regiunea Vest	338,49	285,35	269,41
----------------------	---------------	---------------	---------------

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

În totalul emisiilor de poluanți atmosferici inventariați în anul 2011 în Regiunea Vest, nu au fost incluse emisiile din județul Arad. Se poate observa totuși o scădere a tuturor poluanților (cu excepția SO₂ și NO_x), din cauza diminuării activităților economice poluatoare și îndeplinirii măsurilor din planurile de conformare impuse de APM-urile din regiune în autorizațiile de mediu. În prezent nu sunt modificări semnificative asupra stării de sănătate a populației.

ii. Calitatea apei

În **județul Arad** există mai multe cursuri de apă și rezerve subterane apreciabile. Teritoriul județului Arad, aparține următoarelor bazine hidrografice: Crișul Alb, Crișul Negru, Mureș, Bega. Dintre suprafețele lacustre amintim, în special, lacurile naturale de luncă, numeroase pe Valea Mureșului, lacurile antropice cum ar fi lacul de baraj de la Tauț.

Județul Arad dispune de unele dintre cele mai importante rezerve de apă din România. Cele două râuri, Mureșul și Crișul Alb, care străbat județul de la est la vest aduc un important aport de debite și în același timp au construit pe parcursul ultimei ere geologice, două mari acvifere, conurile aluvionare, cu mari rezerve de ape subterane, ce a permis dezvoltarea alimentărilor cu apă pentru populație și ramuri economice.

În **județul Caraș - Severin**, resursele de apă tehnic utilizabile totale ale Spațiului Hidrografic Banat sunt de aproximativ $1,50 \times 10^9$ m³/an, din care de suprafață $392,2 \times 10^6$ m³/an și $1,11 \times 10^9$ m³/an subterane.

Prelevările de apă din **județul Hunedoara**, la nivelul B.H. Crișuri:
din subteran :

- alimentare cu apă de gospodărie comunală: 839,947 mii mc
- alimentare cu apă în scop industrial: 395,201 mii mc

din suprafață:

- alimentare cu apă de gospodărie comunală: 392,111 mii mc
- alimentare cu apă în scop industrial și servicii: 240,873 mii mc
- alimentare cu apă pentru piscicultură: 538,79mii mc

Resursele de apă teoretice totale ale Spațiului Hidrografic Banat din **județul Timiș** sunt de aproximativ $4,58 \times 10^9$ m³/an, din care de suprafață $3,38 \times 10^9$ m³/an și $1,20 \times 10^9$ m³/an subterane.

Tabelul 6.5 – Resurse de apă din Regiunea Vest

Bazinul hidrografic	Resursă de suprafață		Resursă din subteran	
	Teoretică	Utilizabilă	Teoretică	Utilizabilă

Arad-Mureș	187 mc/s	162 mc/s	11,4 mc/s	9,0 mc/s
Arad-Crișul Alb	2.937,4 mil. mc	397,7 mil. mc	788,4 mil. mc	350,0 mil. mc
Caraș-Severin	$3,38 \times 10^9$ mc	$0,007472 \times 10^9$ mc	$1,20 \times 10^9$ mc	$1,11 \times 10^9$ mc
Hunedoara-Jiul	420 mil. mc	380 mil. mc	1,637 mil. mc	1,287
Hunedoara-Crișuri	2937,40 mil. mc	394,734 mil. mc	788,400 mil. mc	350,0 mil. mc
Timiș	215	400	375	500

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

iii. Solul

Acesta se poate degrada prin următoarele activități:

- agricole: prin îngrășăminte, reziduuri zoothenice
- industriale: exploatare miniere la zi, balastiere, halde, iazuri de decantare, depozite de steril de la flotare, substanțe purtate de aer (hidrocarburi, etilenă, amoniac, dioxid de sulf, cloruri, fluoruri, oxizi de azot, compuși cu plumb etc.), cu materii radioactive, cu petrol de la extracție, prelucrare și transport
- cu emisii de la termocentrale pe cărbune

iv. Biodiversitatea

Diversitatea biologică este într-o continuă amenințare datorită intensificării activităților economice ce exercită presiuni puternice asupra mediului. Presiunile antropice se manifestă prin creșterea gradului de ocupare a terenurilor, a numărului populației, dezvoltarea agriculturii și economiei, modificarea peisajelor și a ecosistemelor, distrugerea spațiului natural, utilizarea nerațională a solului, supra-concentrarea activităților pe zone sensibile cu valoare ecologică ridicată.

Printre principalii factori antropici care au dus la diminuarea efectivelor speciilor de faună și floră sălbatică se pot enumera: **reducerea și fragmentarea habitatelor** din cauza urbanizării, dezvoltarea intensă a activităților industriale și de agrement, crearea lacurilor de acumulare, desecarea luncilor inundabile ale râurilor, creșterea poluării apelor și solului, agricultura de tip industrial și suprapășunatul, creșterea folosirii pesticidelor, vânătoarea.

În **județul Caraș-Severin** se constată tendința de extindere a intravilanului, chiar și în ariile protejate. Extinderea intravilanului - în zonele din imediata vecinătate a ariilor naturale protejate sau chiar în interiorul acestora - cu scopul de realizare ulterioară a unor zone rezidențiale sau chiar stațiuni turistice - vor genera o presiune puternică asupra ariilor naturale protejate. Astfel de cazuri sunt prezente în *Parcul Natural Porțile de Fier*.

De asemenea se intensifică și fenomenul de schimbarea categoriei de folosință a terenurilor în vederea exploatării resurselor neregenerabile (ex. Centralele eoliene, microcentrale pe cursurile de ape etc.).

În **județul Hunedoara** s-a constatat prezența depozitelor necontrolate de deșeuri menajere în rezervațiile naturale cum ar fi Vârful Poieni, Locul fosilifer cu dinozauri de la

Sânpetru, Tufurile calcaroase din Valea Bobâlna și Pădurea Bejan, în timp ce pe halda de gunoi amplasată la poalele Măgurii Uroiului deșeurile ușoare de ambalaje sunt împrăștiate cu ușurință de vânt pe o arie relativ largă în jurul depozitului.

La nivelul **județului Timiș** se înregistrează o creștere a planurilor urbanistice zonale pentru extinderea intravilanului localităților, pentru viitoare zone rezidențiale și funcțiuni complementare, amplasamente ce se găsesc în ariile naturale protejate și în vecinătatea acestora. De asemenea se constată schimbarea categoriei de folosință a terenurilor în vederea exploatarei agregatelor minerale (balastiere, cariere).

Supraexploatarea resurselor naturale, prin realizarea de cariere sau pășunat excesiv ce îngreunează regenerarea naturală a vegetației arboricole, extragerea excesivă de masă lemnoasă din pădurile private și de stat, reprezintă o permanentă amenințare la adresa biodiversității, prin cantitățile exploatate, prin modul de extragere a arborilor din parchete pe cursul pâraielor de munte etc.

v. Gestionarea deșeurilor

În Regiunea Vest utilizarea resurselor și generarea de deșeuri continuă să crească. Oricum, există diferențe considerabile între cele 4 județe ale Regiunii în utilizarea resurselor pe persoană și generarea deșeurilor, determinată în principal de diferite condiții sociale și economice, precum și de diferite niveluri de conștientizare a aspectelor de mediu. În timp ce extracția resurselor a fost stabilizată în ultimul deceniu, dependența de importuri este în creștere.

De asemenea în regiune se observă o preocupare pentru implementarea unui sistem integrat de gestiune a deșeurilor, prin realizarea de proiecte complexe în toate cele patru județe ale Regiunii.

Sistemul de management integrat al deșeurilor, la nivelul fiecărui județ din Regiunea Vest este format în principal din următoarele componente: colectarea separată a deșeurilor menajere atât în zona urbană cât și în cea rurală, stații de transfer, de sortare, instalații de compostare, compostare individuală, tratare mecano-biologică, depozite neconforme care urmează să fie închise, construirea și exploatarea în depozite conforme.

Cele mai mari fluxuri de deșeuri în Regiunea Vest provin din activitățile de producție și în mai mică măsură din construcții - demolări. Majoritatea deșeurilor municipale se mai trimit încă la depozitele de deșeuri. Încet-încet însă, apar sisteme de reciclare sau compostare, dar este doar un început în gestionarea integrată a deșeurilor din Regiune. Dacă la nivelul anilor 2005 – 2006 peste 95% din deșeurile colectate se eliminau prin depozitare, în anul 2010 în jur de 75% din deșeurile municipale au ajuns pe depozite, restul, colectate selectiv, fiind valorificate.

vi. Riscuri tehnologice și surse majore de poluare

Pe baza evaluării calității mediului în Regiunea Vest au fost identificate o serie de probleme de mediu sintetizate pe categorii în cele ce urmează.

În ceea ce privește **poluarea atmosferică**, principalele probleme sunt generate de traficul în zonele urbane pe arterele intens circulate care a determinat o depășire aproape zilnică a nivelului admis de particule de suspensie în județul Timiș. De asemenea activitatea industrială siderurgică, de producere a energiei electrice și termice, producerea materialelor de construcție sau cea extractivă contribuie major la poluarea pe această componentă.

În ceea ce privește **poluarea apelor**, cele mai grave situații de poluare a stratului acvifer freatic, cu depășirea limitei maxime admise la mai mulți indicatori, se înregistrează la: sulfatți, cloruri, amoniu, fosfați și azotați.

Valoarea concentrațiilor de nitrați depășesc limita maximă admisă privind calitatea apei potabile în forajele amplasate în interfluvii în apropierea localităților sau a zonelor agricole unde se practică o agricultură intensivă prin infiltrații, utilizarea neconformă a îngrășămintelor sau a avacurilor.

Zone cu o fostă activitate industrială intensă precum S.C. Solventul din zona Margina activitatea continuă să influențeze calitatea apelor subterane deși și-a încetat activitatea.

Pe de altă parte lipsa sau insuficienta rețea de canalizare menajeră a localităților aflate în spațiul bazinului hidrografic contribuie la fenomenul poluării.

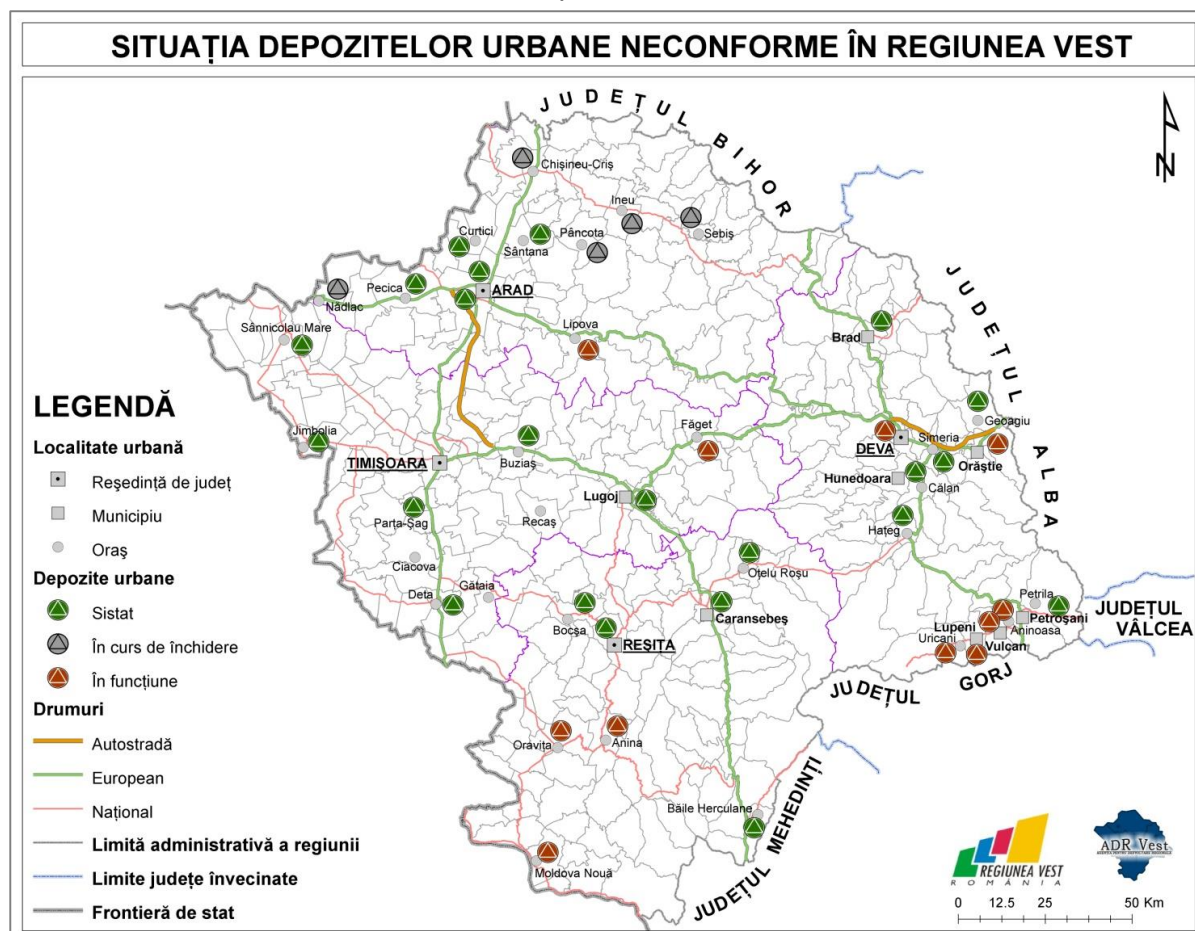
În ceea ce privește **poluarea solului**, cea mai gravă formă de poluare a solului este cea generată de exploatarea minieră de suprafață, suprafața afectată fiind de circa 780 ha în județul Caraș-Severin determinând scăderea calității terenurilor cu 1-3 clase unele suprafețe devenind neproductive. Potențialul de dezvoltare a activității agricole într-o arie preponderent rurală este diminuat de exploatarea industrială.

Acoperirea solului cu deșeuri și reziduuri solide a determinat scoaterea din circuitul agricol a 334,77 ha de terenuri agricole. Creșterea volumului deșeurilor industriale și menajere ridică probleme deosebite: ocuparea unor suprafețe de teren importante, cât și afectarea stări de sănătate a oamenilor și animalelor.

Alte surse importante de poluare în regiune sunt reprezentate de **depozitele de deșeuri menajere** ale localităților din mediul urban și **depozitele de deșeuri industriale**: haldele de steril și iazurile de decantare și depozitele de zgură și cenușă încă active datorate activității de producere a energiei termice.

Situația depozitelor urbane neconforme din Regiune la finele anului 2011 este prezentată în harta următoare:

Harta 6.1 – Situația depozitelor urbane neconforme

Sursa: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

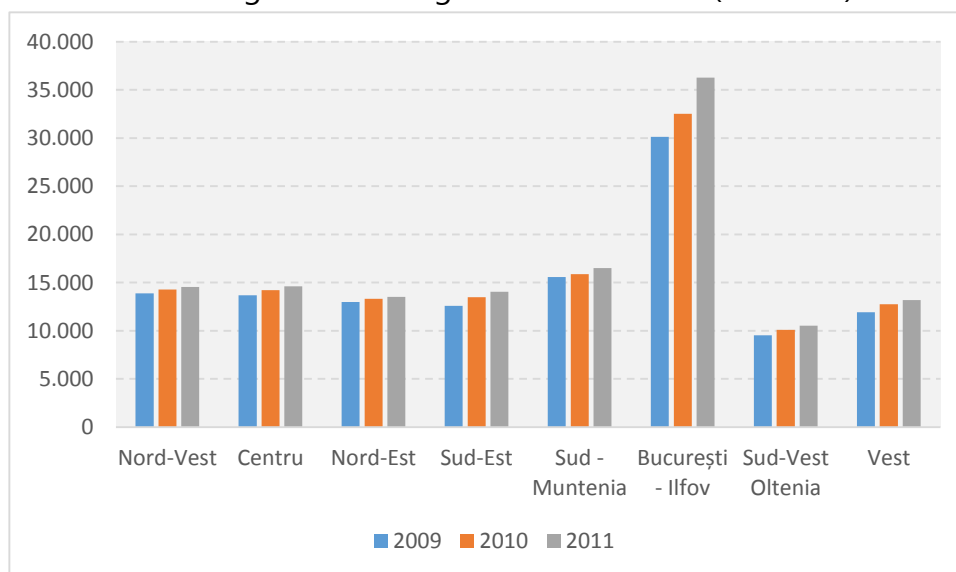
G. ECONOMIA

O indicație majoră despre cât de bine performează o regiune din punct de vedere economic este dată de nivelul său actual de dezvoltare, de productivitatea afacerilor și într-o lume a piețelor integrate, de capacitatea sa de a exporta bunurile și serviciile pe care le produce.

i. Produsul Intern Brut

De regulă, dezvoltarea economică a unei regiuni este exprimată prin produsul său intern brut (PIB). Acest indicator măsoară rezultatele economice realizate în interiorul granițelor naționale sau regionale, indiferent dacă acestea sunt datorate persoanelor angajate rezidente sau persoanelor angajate nerezidente. Astfel, PIB-ul regional nu ar trebui să fie echivalat cu veniturile primare regionale.³⁷ PIB-ul ar putea fi privit ca o măsură a dimensiunii economiei, iar împreună cu mărimea populației constituie un indiciu cu privire la dimensiunea pieței potențiale.

Fig. 7.1 – PIB regional - 2009-2011 (mil. Euro)

Sursa: EUROSTAT

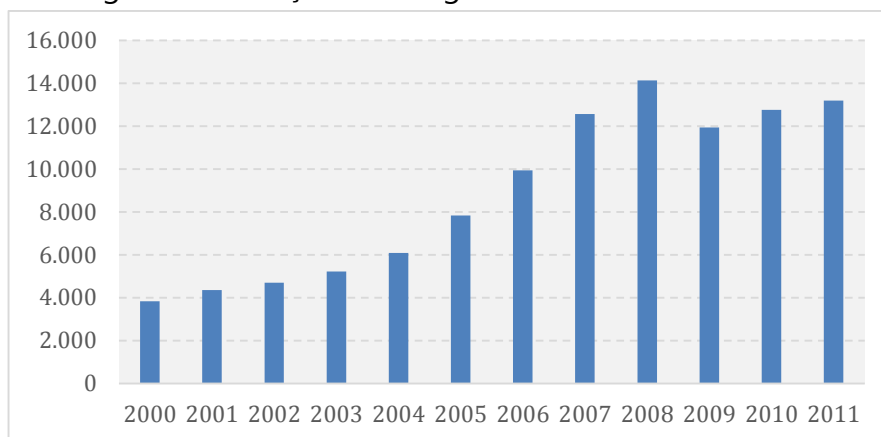
Din punct de vedere al PIB-ului, Regiunea Vest ocupă în 2011 în valoare absolută **locul 7 în România** cu **13.189 de milioane de euro** sau **9.89% din PIB-ul național**. Economia regiunii Vest reprezintă 36% din volumul economiei din regiunea capitalei.

Chiar dacă a pornit de la o bază inferioară, **Regiunea Vest a fost caracterizată de o creștere economică foarte dinamică, din perspectiva evoluției PIB-ului**. Deși încă nu a fost atinsă valoarea anului 2008, în perioada 2009-2011, PIB-ul se afla în creștere. Pentru

³⁷ Anuarul Eurostat regional 2010, p. 74

perioada 2000-2011, volumul PIB în termeni nominali a crescut de mai mult de 3 ori, cu o rată medie anuală de creștere de 20,4%.

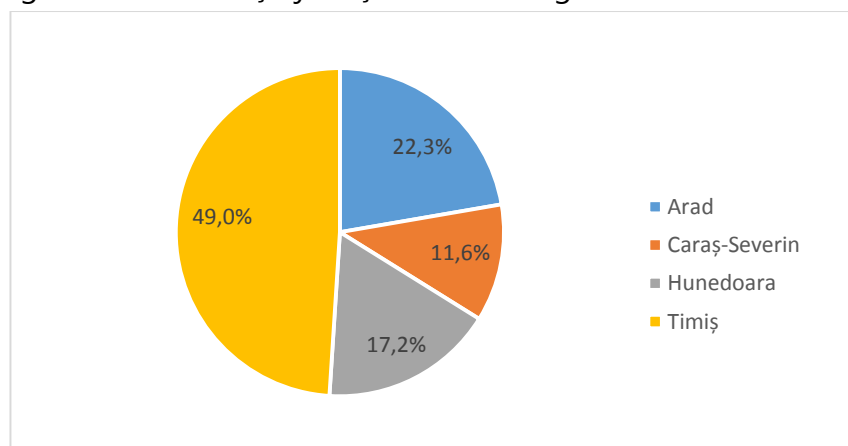
Fig. 7.2 – Evoluția PIB - Regiunea Vest 2000-2010 - mil. euro

Sursa: EUROSTAT

La nivelul anului 2011 existau diferențe considerabile în cadrul regiunii cu privire la dimensiunea economiei - județul Timiș conducea cu aproape jumătate (49%) din PIB-ul regional și era al doilea în România, la nivel de județ / NUTS III (după București). Caraș-Severin avea cea mai slab dezvoltată economie în cadrul regiunii NUTS 2 - Vest, cu doar 11,6% din PIB-ul regional (fig. 7.3). În 2011, PIB-ul în județul cel mai dezvoltat (Timiș) a fost de 4 ori mai mare decât în județul cel mai puțin dezvoltat (Caraș-Severin).

Fig. 7.3 – Contribuția județelor la PIB Regiunea Vest - 2011 - %

Sursa: EUROSTAT

PIB-ul p.c. este un indicator cheie pentru măsurarea dezvoltării economice și de performanță a unei țări sau regiuni, dar și pentru a compara diferite țări sau regiuni. Măsoară rezultatele economice realizate în interiorul granițelor naționale sau regionale, indiferent dacă acestea au fost atribuite persoanelor angajate rezidente sau nerezidente.

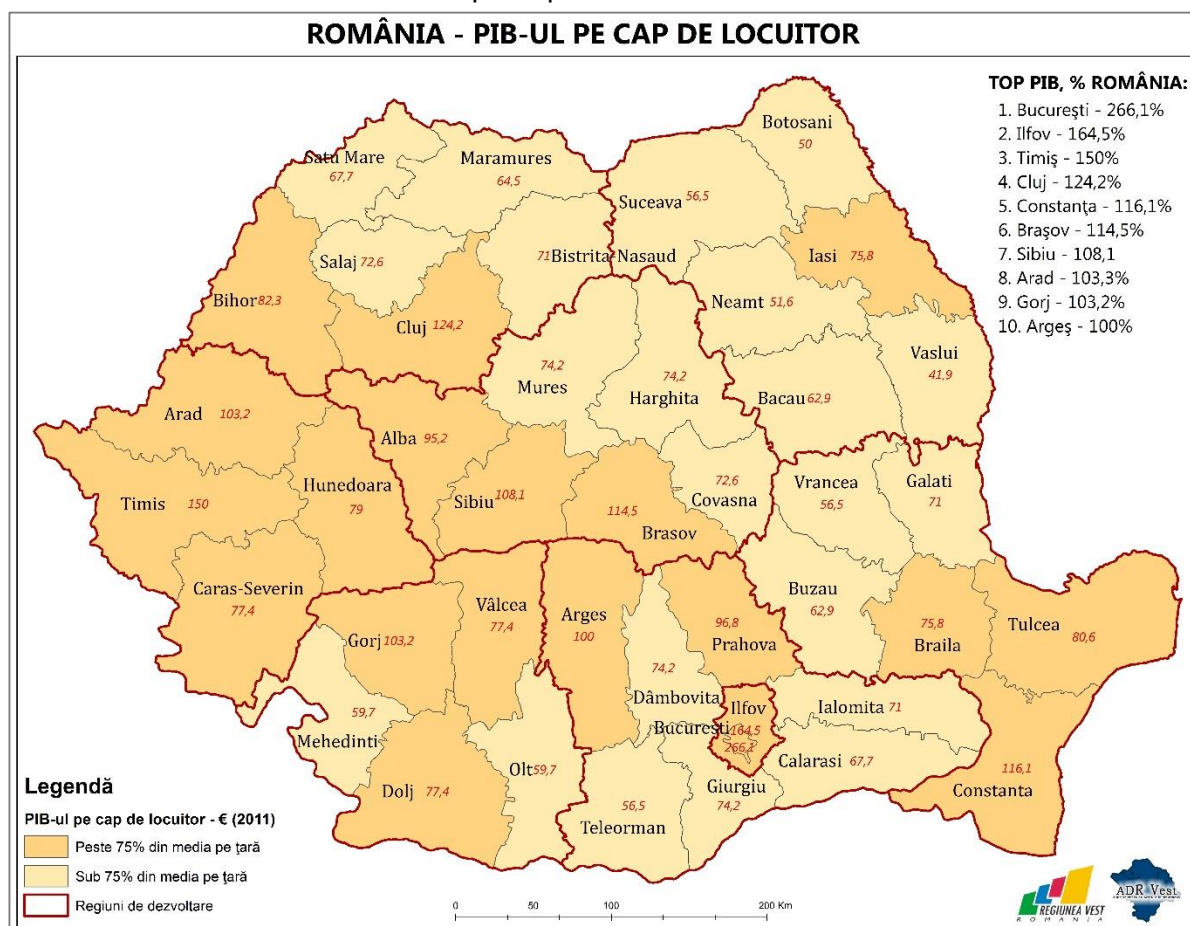
Raportat la PIB-ul pe p.c. PPS 2011³⁸, regiunea Vest ocupă locul 2 în România

(după regiunea capitalei - București-Ilfov – 30.700 EUR p.c. PPS), cu 13.500 EUR p.c. PPS și deține o valoare semnificativ mai mare decât regiunea românească următoare (regiunea Centru – locul 3 din România, cu 11.400 EUR p.c. PPS). Cu toate acestea, raportat la PIB p.c. PPS, Regiunea Vest este cu mult sub media UE 27 (54% din media UE27).

Disparitățile în cadrul Regiunii Vest în ceea ce privește PIB-ul p.c.³⁹ sunt semnificative.

În regiunea Vest, județul care are cel mai mare aport la PIB este Timișul. În 2011, acest județ a înregistrat cu PIB de 9.300 EUR p.c., adică 150% din media PIB p.c. a României (6.200 EUR p.c.), fiind pe locul 3 în România. Cu 6300 EUR p.c., jud. Arad s-a situat ușor peste media PIB p.c. de la nivel național (103,2%), acesta ocupând locul 8 la nivel județean.

Harta 7.1 – PIB-ul pe cap de locuitor în România (2011)

În anul 2011, cu excepția regiunii București-Ilfov, Regiunea Vest a fost singura în care toate județele au înregistrat o medie mai mare decât 75% a nivelului național (România=100%).

³⁸ Prin exprimarea PIB-ului în PPS - SPC (standarde ale puterii de cumpărare) se elimină diferențele între nivelurile de preț dintre țări. Raportarea acestui indicator pe cap de locuitor permite compararea economiilor și regiunilor semnificativ diferite în mărime absolută

³⁹ Informațiile sunt disponibile doar la nivel de PIB regional pe locuitor în lei

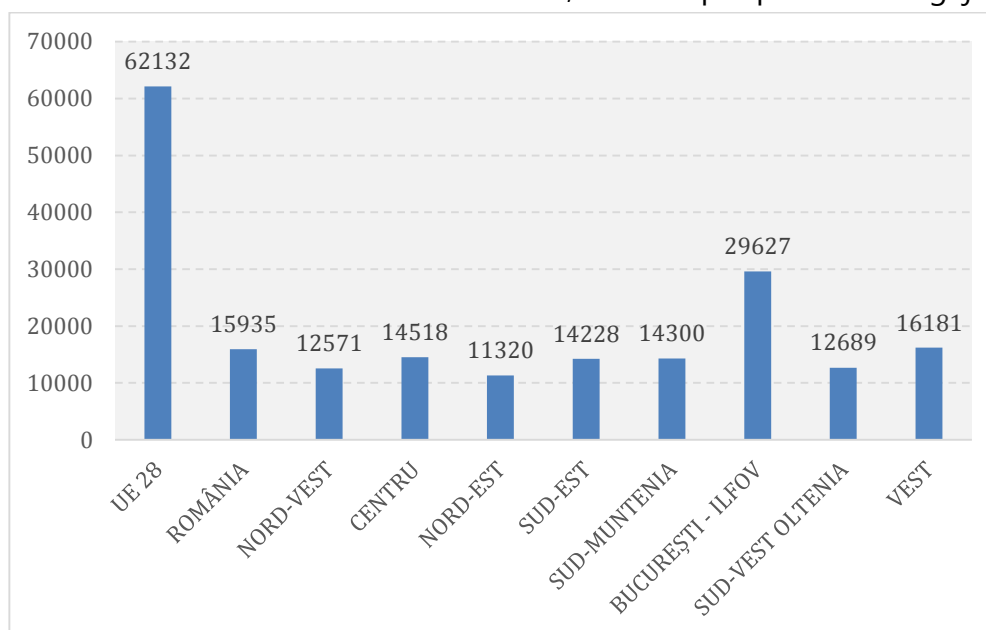
Chiar dacă există disparități importante între județele mai dezvoltate ale regiunii (Timiș și Arad) și cele mai puțin dezvoltate (Hunedoara și Caraș-Severin), disparitățile intra-regionale nu sunt în nici un caz extreme, chiar și cele mai puțin dezvoltate județe sunt apropiate de media națională și prezintă un ritm de creștere superior mediei naționale și a celor mai multe dintre județele românești. Hunedoara ocupă locul 15, în timp ce Caraș-Severin este pe locul 16 în România după PIB p.c.

ii. Productivitatea muncii

Există diverși indicatori pentru a măsura productivitatea muncii, de exemplu, valoarea adăugată sau PIB-ul raportat la numărul de persoane angajate sau la numărul de ore lucrate⁴⁰ sau VAB raportată la numărul persoanelor angajate. Utilizăm o abordare pe baza produsului intern brut (PIB) raportat la numărul de persoane angajate.

În anul 2011, Regiunea Vest a înregistrat o productivitate a muncii de 16.181 euro/persoană ocupată, fiind astfel pe locul 2 în România, după București-Ilfov (29.627 Euro). Productivitatea muncii în Regiunea Vest este peste media pe țară (101,5%), dar este aproape de două ori mai mică decât în București-Ilfov și de aproape patru ori mai mică decât media UE. În România, există mari disparități regionale la acest indicator în România - cel mai puțin dezvoltată fiind regiunea Nord-Est cu doar 11.320 Euro / 1 (persoană) angajat.

Figura 7.4 – Productivitatea muncii în anul 2011, mii EUR per persoană angajată

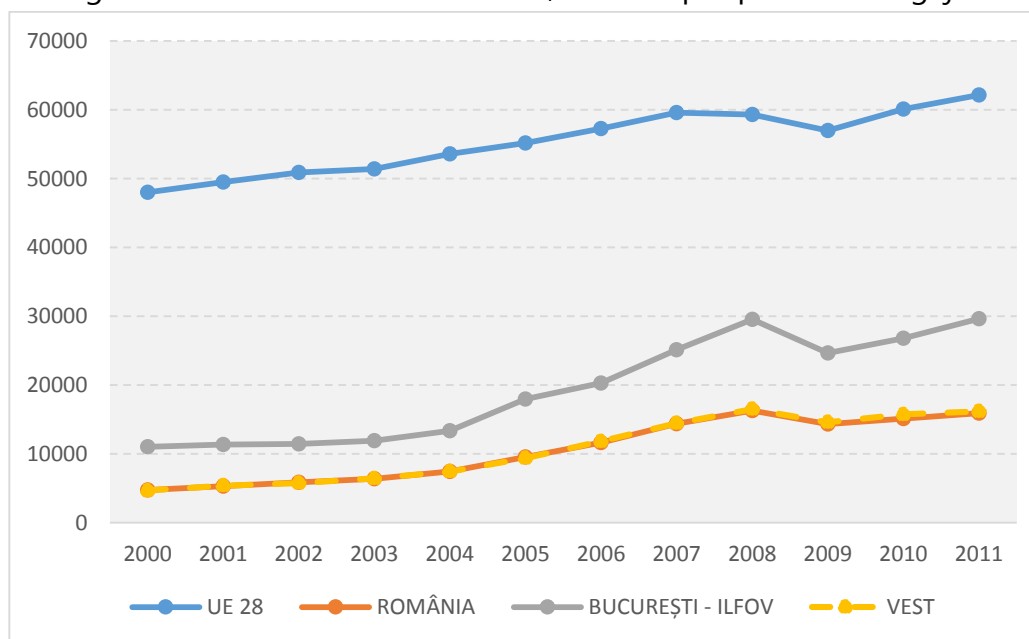
Sursa: EUROSTAT

Pornind de la o bază inferioară, **Regiunea Vest a înregistrat totuși o creștere semnificativă a productivității muncii în perioada 2000-2011**, respectiv de mai mult de

40 Europa în cifre – Anuarul Eurostat 2010, p 90

3,5 ori, cu o rată medie anuală de creștere de 20,6%, net superioară mediei UE (2,4%). Având ca referință acest indicator, Regiunea Vest este o regiune dinamică la nivel NUTS II, nu numai în România, dar și în cadrul UE 27. Chiar dacă pentru perioada 2000-2009 regiunea înregistrează o creștere semnificativă a productivității muncii, în 2009 se înregistrează o scădere a acestor valori comparativ cu cele înregistrate în 2008. La nivelul regiunii, scăderea este de -14,3% plasându-se pe locul 2 în România. Scăderi s-au înregistrat și în București-Ilfov și la nivel UE 27.

Figura 7.5 – Productivitatea muncii, mii EUR per persoană angajată

iii. Orientarea către export

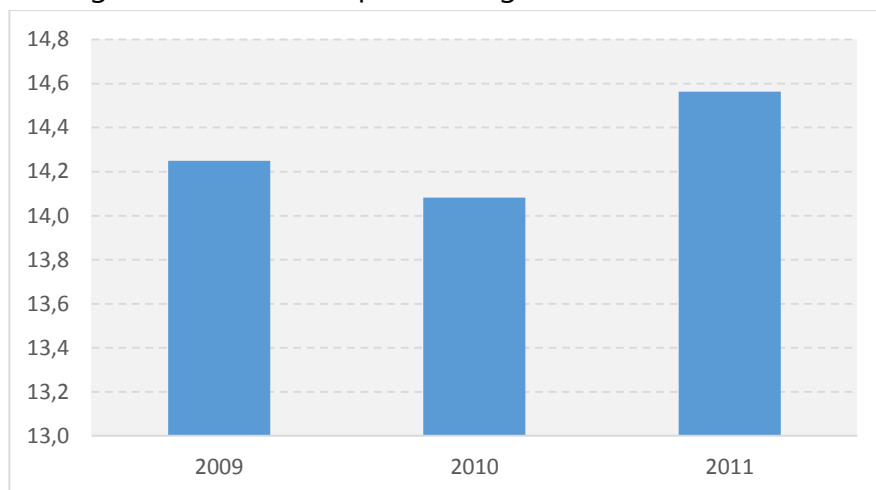
Capacitatea de a exporta a unei regiuni dă indicii despre cât de puternică este o regiune. Capacitatea de a exporta a unei regiuni dă indicii despre cât de puternică este o regiune. Acesta indică capacitatea de a produce bunuri și servicii care să treacă testul concurenței internaționale. Evaluarea acestui indicator se face din perspectiva poziției (ca pondere) pe care o ocupă Regiunea Vest în România, precum și în raport cu PIB-ul regional în ceea ce privește comerțul de bunuri.⁴¹

Regiunea Vest a ocupat locul 2 între regiunile României din punct de vedere a ponderii exporturilor în volumul total de export al României, însă și-a pierdut această poziție ajungând pe locurile 3, respectiv 4 în 2009 și 2010.

În anul 2011, Regiunea Vest a deținut 14,6% din exporturile României. Față de anul 2010, în anul 2011 a crescut volumului exporturilor, respectiv ponderea exporturilor regionale în România.

⁴¹ Nu există date disponibile pentru exportul și importul de servicii

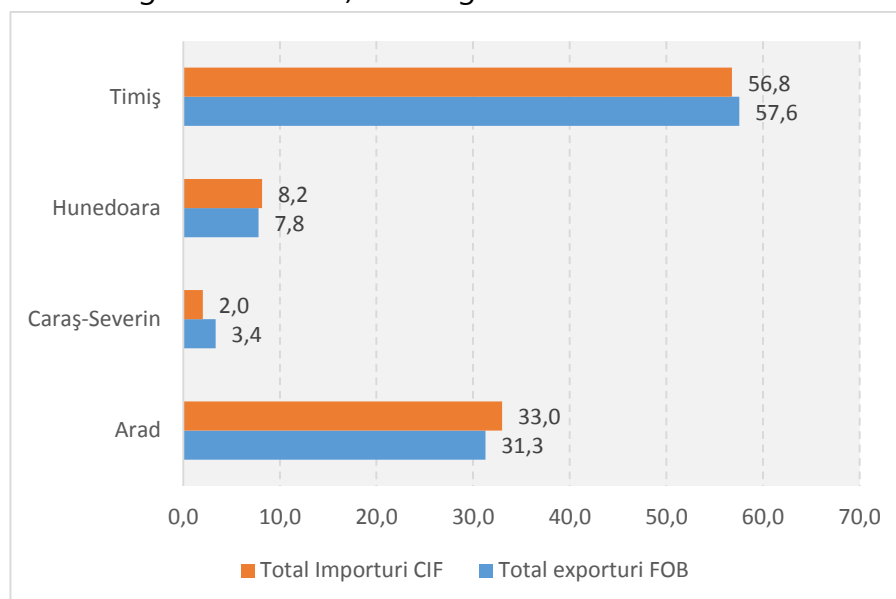
Fig. 7.6 – Pondere exporturi Regiunea Vest în România

Sursa: INS: Regiunea Vest – Buletin statistic lunar

Cu toate acestea, se remarcă decalaje uriase la nivelul județelor. Locul ocupat de Regiunea Vest din perspectiva exporturilor se datorează aproape în întregime județelor Timiș (57,6% din export în 2014) și Arad (31,3%). Cota județului Caraș-Severin este foarte scăzută (3,4%), iar a Hunedoarei semnificativ sub primele două clasate (7,8%).

Fig. 7.7 – Comerțul în Regiunea Vest în anul 2011

Sursa: INS: Regiunea Vest – Buletin statistic lunar

iv. Structura întreprinderilor

Structura întreprinderilor după mărime prezintă importanță din cel puțin 4 motive:

- Regiunile în care activitatea economică este situată în principal în firme mari, mature, indică o creștere relativ mai redusă a valorii adăugate brute decât regiunile cu o activitate intensă a IMM-urilor. De asemenea, rotația resurselor umane și a firmelor în

cea de a doua categorie de regiuni poate fi semnificativ mai ridicată, conducând la piețe ale muncii și comunități de afaceri mai prospere⁴².

- Numărul firmelor din cadrul unui sector determină gradul de concentrare și concurență. Natura concurenței este un factor determinant important al profitabilității, de ex. un sector cu concurență ridicată versus unul cu monopol.⁴³
- Inițierea de afaceri (care este exprimată în principal de crearea de noi IMM-uri) este un indicator al activității antreprenoriale într-o regiune.⁴⁴
- Ultimul, dar nu cea din urmă, sprijinul public (inclusiv prin fonduri UE) este direcționat către un anumit segment al întreprinderilor și anume IMM-uri.

În principiu, se consideră că o pondere mai mare a IMM-urilor ar trebui interpretată ca și indicator al unei economii mai puțin concentrate, mai dinamice și mai inovative. Totuși, această analiză nu este directă – este cunoscut faptul că datorită economiilor de scară în majoritatea activităților economice întreprinderile mai mari au o productivitate mai mare.

Structura întreprinderilor după dimensiune

În 2011 se înregistrau **41.904 întreprinderi în Regiunea Vest**. Majoritatea dintre acestea (86,9%) erau microîntreprinderi (cu 0-9 salariați) – similar mediei naționale (87,2%) și majorității regiunilor din România. Pentru toate celelalte categorii de întreprinderi, ponderea regională este foarte asemănătoare cu nivelul național:

- întreprinderi mici (9-49 salariați): 10,7 % față de 10,6% nivelul național;
- întreprinderi mijlocii (50-249 salariați): 2% față de 1,9% nivelul național;
- întreprinderi mari (peste 250 salariați): 4% pentru ambele niveluri;

În ultimii 5 ani (2011-2007), anul 2008 a reprezentat un an de vârf al numărului de întreprinderi, astfel că datele pentru anul 2011 se vor raporta la acest an.

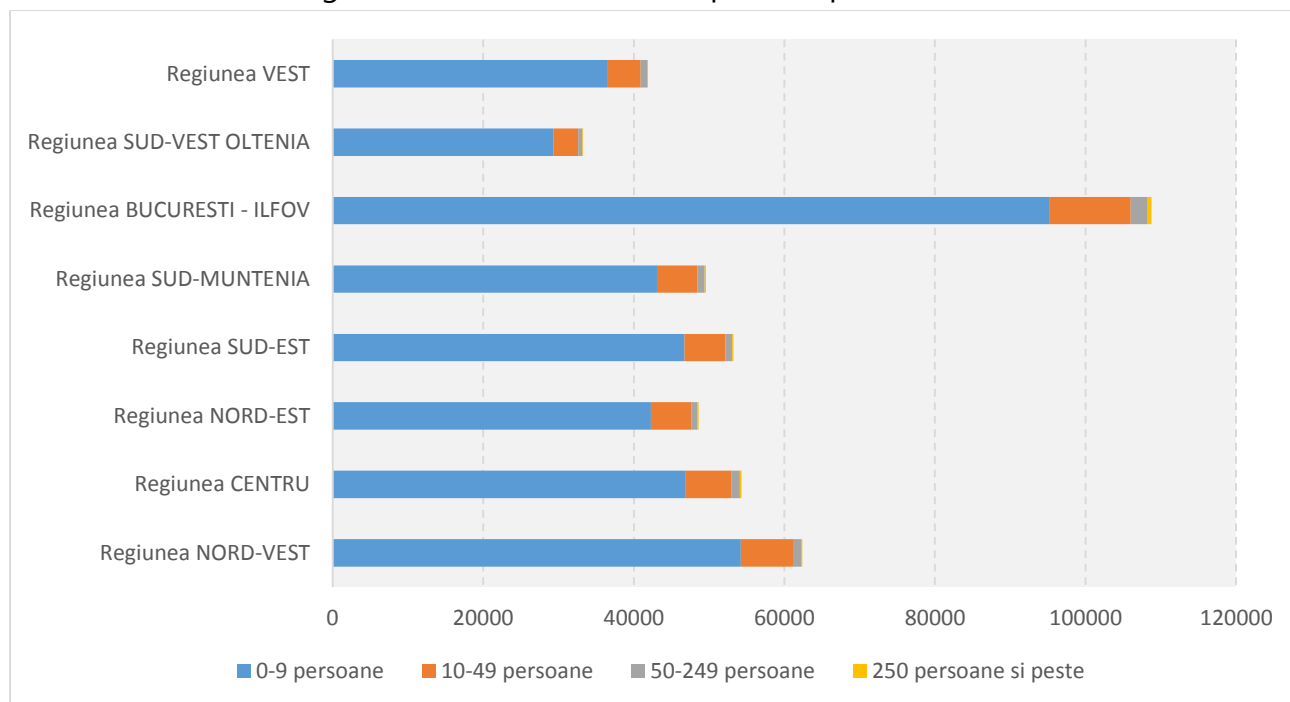
Comparativ cu anul 2008, în anul 2011, numărul întreprinderilor din regiune a scăzut de la 52.621 la 41.904 întreprinderi, scăderea fiind de -20,4%. Această scădere a fost peste media națională (-18,6%), iar la nivel regional, această scădere a fost a doua cea mai mare dintre toate regiunile de dezvoltare, doar regiunea Nord-Vest având o scădere mai puternică (20,8%). În termeni absoluți, în această perioadă, 10.717 de întreprinderi au fost desființate. La nivelul regiunii Vest, în această perioadă de timp cea mai puternică scădere s-a înregistrat în jud. Hunedoara (-24,1%).

⁴² Studiu asupra factorilor concurenței regionale. Versiune intermediară a raportului final pentru DG Regio UE. Cambridge econometrics, ECORIS-NEI, 2006, p. 2-32 – 2-33.

⁴³ Ibid., p. 3-36

⁴⁴ Ibid, p. 3-36

Figura 7.8 – Numărul de întreprinderi pe clase de mărime în anul 2011

Sursa: INS, Tempo Online

Tabel 7.1 - Evoluția întreprinderilor în perioada 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011	Evoluție 2011 /2008
TOTAL	520032	554967	541696	491805	452010	-18,6
NORD-VEST	73070	78750	75885	67871	62381	-20,8
CENTRU	64292	68001	66018	59253	54304	-20,1
NORD-EST	57168	60898	59051	53165	48591	-20,2
SUD-EST	61423	65495	64033	58225	53221	-18,7
SUD-MUNTENIA	54924	59482	58214	53686	49587	-16,6
BUCUREȘTI - ILFOV	121729	129940	128347	117679	108764	-16,3
SUD-VEST OLTENIA	37583	39780	38967	35956	33258	-16,4
VEST	49843	52621	51181	45970	41904	-20,4
Arad	12055	12535	12202	10850	9931	-20,8
Caraș-Severin	5252	5547	5321	4875	4422	-20,3
Hunedoara	10142	10521	10126	9063	7990	-24,1
Timiș	22394	24018	23532	21182	19561	-18,6

Sursa: INS, Tempo Online

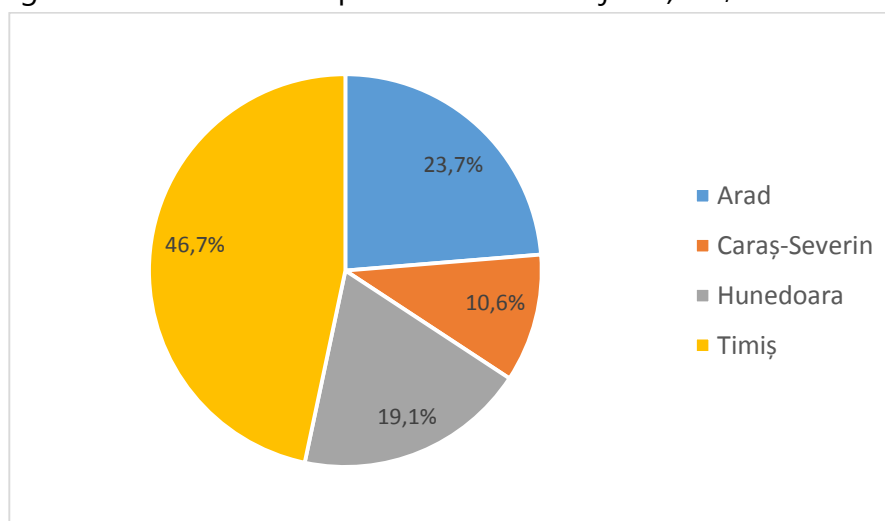
Deprecierea în ansamblu (comparativ cu 2008) se datorează în principal scăderii numărului întreprinderilor micro (-22,2% față de -20,4% de la nivel național) și mijlocii (-

15,2% față de -13,4% de la nivel național). În această perioadă, o scădere importantă o reprezintă și cea a întreprinderilor mari (-12% față de -14,3% de la nivel național). Cea mai mică scădere se înregistrează la nivelul întreprinderilor mici (-2,8% pentru Regiunea Vest față de -0,8% de la nivel național).

În 2011 cel mai mare număr de întreprinderi în Regiunea Vest se afla în sectorul comerț – 36,5% (România – 38,9%), activități profesionale, științifice și tehnice – 11,1% (România – 11,2%), industria prelucrătoare – 11,3% (România – 10,4%) și construcții – 9,8% (România – 9,9).

Structura întreprinderilor la nivelul județean este dominată de jud. Timiș, care deține 46,7% din totalul întreprinderilor din regiune. Județul Arad deține 23,7% din totalul întreprinderilor. La mică distanță se află jud. Hunedoara (19,1%), pe când județul cu cea mai mică pondere de întreprinderi din regiune este jud. Caraș-Severin (10,6%).

Fig. 7.9 – Ponderea întreprinderilor la nivel județean, în anul 2011

Sursa: INS, Tempo Online

În ceea ce privește structura întreprinderilor din punct de vedere al numărului de salariați, în anul 2010 în Regiunea Vest erau 412.542 de salariați în toate categoriile de întreprinderi (reprezentând 10,4% din totalul național și 42,8% din totalul celei mai bine plasate regiuni, București-Ilfov). Cea mai mare parte a salariaților se găsește în întreprinderile mari (32,6%), întreprinderi mijlocii (23,6%).

Tabel 7.1 – Structura întreprinderilor - număr de salariați și cifra de afaceri în anul 2011

Număr mediu de salariați	TOTAL	0-9 persoane	10-49 persoane	50-249 persoane	peste 250 persoane
Regiunea Vest	412242	89236	91195	97224	134587
România	3948498	936063	977050	954215	1081170
București Ilfov	962476	215031	219813	231301	296331

% față de România	10,4%	9,5%	9,3%	10,1%	12,4%
% față de București-Ilfov	42,8%	41,5%	41,5%	42%	45,4%
Cifra de afaceri - mil lei	TOTAL	0-9 persoane	10-49 persoane	50-249 persoane	peste 250 persoane
Regiunea Vest	82110	14354	19553	20423	27780
România	1007151	193513	241214	264461	307963
București Ilfov	360042	67198	85379	114010	93455
% față de România	8,2%	7,14%	8,1%	7,2%	9%
% față de București-Ilfov	22,8%	21,3%	22,9%	17,9%	29,7%

Sursa: INS – Anuarul Statistic al României, 2012

Din punct de vedere al cifrei de afaceri pe categorii de întreprinderi, în anul 2011 Regiunea Vest avea o cifră de afaceri de 82.110 mil. lei pe totalul întreprinderilor, reprezentând 8,2% din totalul pe România și doar 22,8% din totalul pentru București-Ilfov. Cea mai mare parte a cifrei de afaceri a fost realizată în întreprinderile mari (27.780 mil lei, 33,8%), urmate de întreprinderile mijlocii (20.423 mil lei, 24,9%) și întreprinderile mici (19.553 mil lei, 23,8%).

Densitatea IMM-uri (per 1.000 locuitori)

În 2011, **numărul IMM-urilor** în economia afacerilor non-financiare per 1000 locuitori în regiunea Vest era 20,5 (situându-se ușor peste media pentru România - 20,1), plasând regiunea pe **locul al treilea în România** după București-Ilfov (43,6) și Nord-Vest (21,9) și la aceiași valoare cu regiunea Centru (20,5). Densitatea IMM-urilor este semnificativ mai mică decât media pentru UE27.

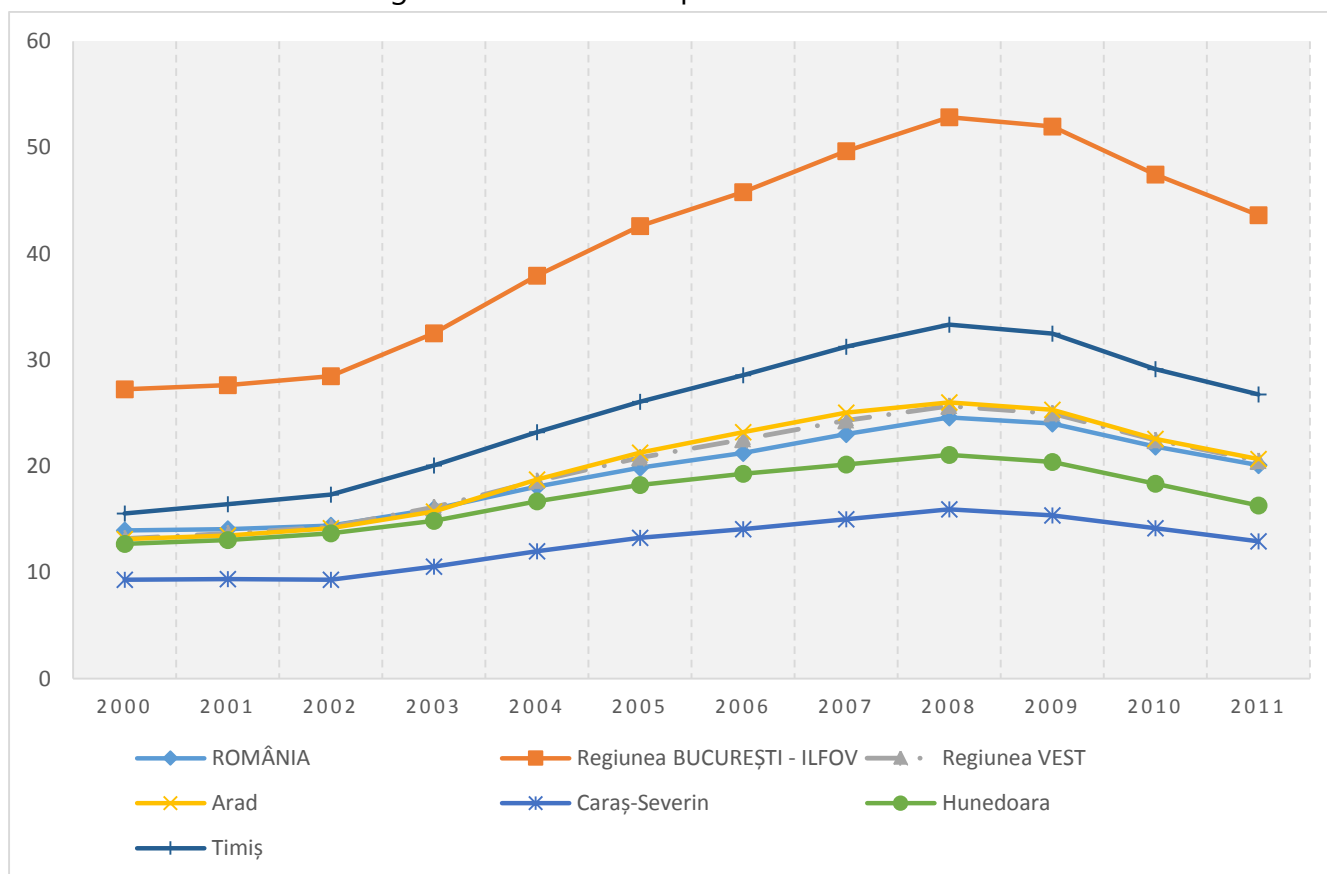
Creșterea numărului IMM-urilor la nivel de populație în perioada 2000-2011 în regiunea Vest este printre cele mai ridicate din România – 55% creștere, a doua după regiunea București-Ilfov, unde creșterea a fost de 60%. Creșterea per ansamblu a României a fost de 44%, ceea ce înseamnă că creșterea regiunii se situează deasupra nivelului național.

În perioada 2000-2011, în regiune cele mai mari creșteri ale densității s-au observat în jud. Timiș (72%) și Arad (57%). Creșteri s-au înregistrat și în jud. Hunedoara și Caraș-Severin, însă acestea au fost inferioare comparativ cu nivelul național: jud. Caraș-Severin (39) și jud. Hunedoara (29%).

După cum se observă în fig. 7.10, ultimul an de creștere din această perioadă a fost anul 2008, astfel că, dacă ar fi să se calculeze creșterea în această perioadă (2000-2008), aceasta ar fi mult mai mare și anume, regiunea Vest alături de regiunea București-Ilfov au avut cea mai mare creștere dintre regiuni: 94%, aceasta fiind superioară valorii naționale, unde creșterea a fost doar de 76%.

La nivel județelor din regiune, în această perioadă, cele mai mari creșteri au fost înregistrate în jud. Timiș (114%) și Arad (98%). Și județele Hunedoara și Caraș-Severin au înregistrat creșteri, dar acestea au fost sub nivelul național: 71% jud. Caraș-Severin respectiv 66% jud. Hunedoara.

Figura 7.10 – IMM-uri per 1.000 locuitori

Sursa: INS, Tempo Online

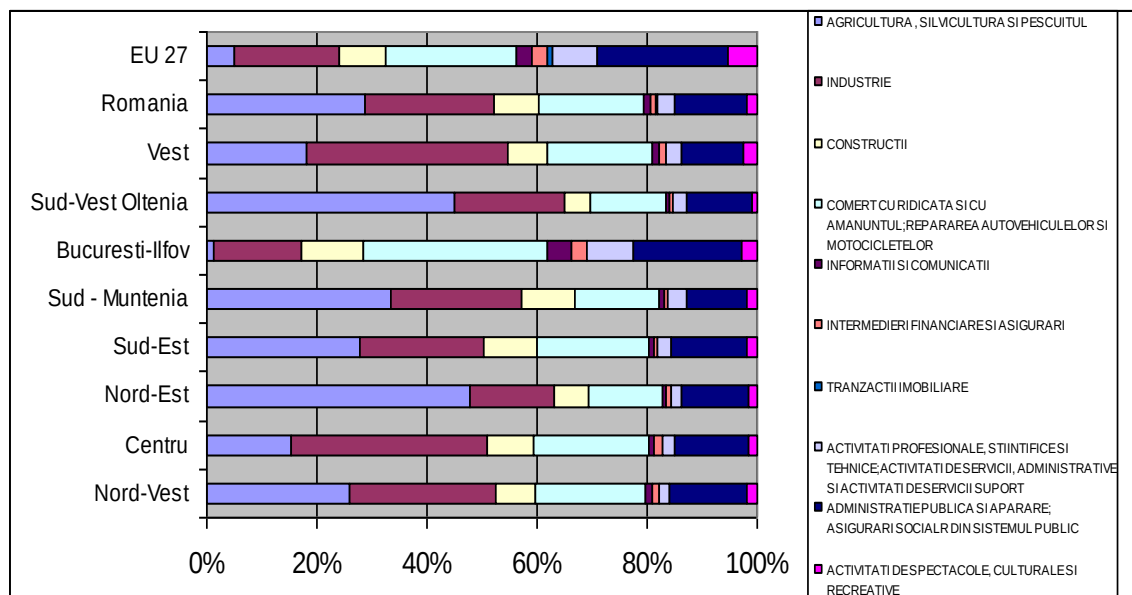
v. Gradul de ocupare pe sector

Structura ocupațională pe sectoarele principale relevă o situație asemănătoare precum și tendințe similare cu cele ale structurii valorii adăugate brute, mai pronunțate totuși cu referire la schimbarea structurală curentă. În 2010 structura ocupațională se caracteriza printr-o **pondere foarte ridicată a sectorului agriculturii (29,1%)**, urmat de industrie (20,7%), comerț (20,3%), administrație publică, servicii comunitare și activități casnice (11,9%). Mult mai mică este ponderea deținută de construcții (7,5%) și informații și comunicații (1,6%).

Comparativ cu UE27, Regiunea Vest se caracterizează în principal printr-o **pondere mai mare a ocupării în industrie** (10,2 p.p. peste media UE27) **și agricultură** (19,9 p.p. peste media UE27), **în timp ce ponderea sectorului construcții, a informațiilor și comunicațiilor și a tranzacțiilor imobiliare sunt similare cu media UE27**. Acest lucru indică faptul că Regiunea Vest este în continuare capabilă de a susține o producție industrială

relativ ridicată (spre deosebire de multe regiuni europene vestice, precum și că este posibilă dezvoltarea unui sector al serviciilor mai dinamic).

Figura 7.11 – Structura economiei pe sectoare (ocupare a forței de muncă)
în regiunile din România și UE, 2010

Sursa: Eurostat nama_r_e3empl95 - Ocuparea forței de muncă persoane și calcule proprii

În ceea ce privește gradul de ocupare în 2010 în Regiunea Vest sectorul industrie se situa pe locul 1 în România cu 7 p.p. peste medie și cu 17 10.2 p.p. peste media UE 27.

În ceea ce privește **gradul de ocupare în agricultură**, în 2010 Regiunea Vest se situa pe locul 6 în România cu 4,1 p.p. sub media națională, dar cu 5,1% peste media UE 27.

vi. Investiții străine directe

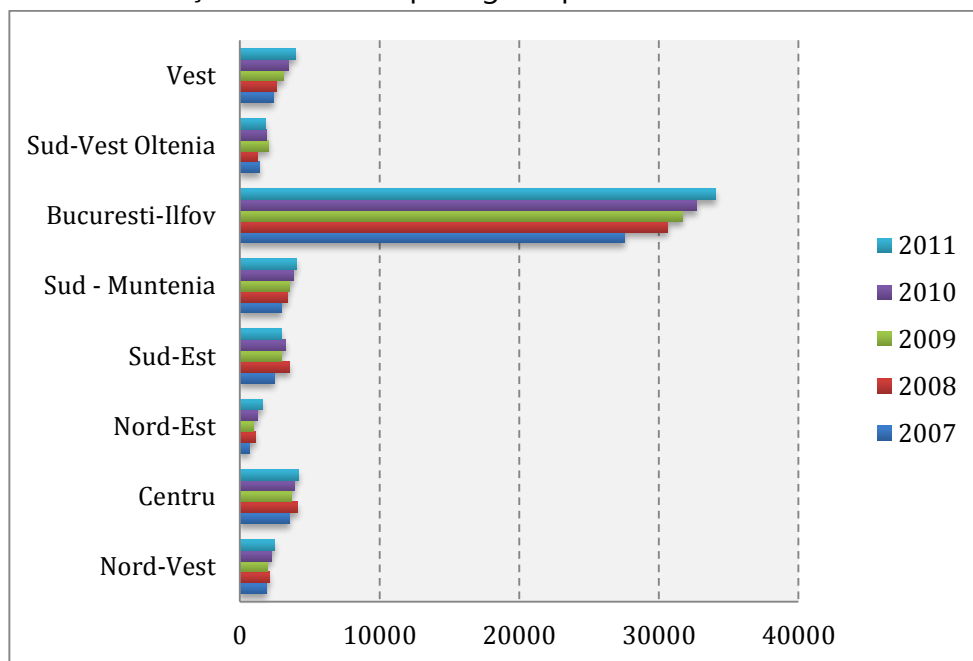
În contextul globalizării vieții economice mondiale, unde barierele politice, economice și tehnologice sunt în curs de dispariție, capacitatea unei țări de a participa la activitatea globală este un indicator important al performanței și competitivității sale.

Analiza poziției Regiunii Vest cu privire la ISD a fost realizată pe baza stocurilor de ISD care arată valoarea tuturor investițiilor precedente la finalul perioadei de referință⁴⁵ (nu există date privind fluxurile ISD la nivel regional). Pe lângă valorile absolute, au fost utilizați 2 indicatori relativi pentru a permite comparațiile și pentru a compensa diferențele dintre regiuni cu referire la dimensiunile și economiile acestora: stocul ISD ca și % din PIB și per capita. Datele UE sunt numai la nivel național. Nu sunt disponibile date regionale privind structura ISD pe sector.

⁴⁵ Anuarul Eurostat 2011, p. 140

Poziția Regiunii Vest cu referire la cuantumul ISD este relativ slabă. Valoarea totală a ISD în Regiunea Vest la nivelul anului 2011⁴⁶ era de 3,987 miliarde EUR, 7,2% din totalul ISD în România, situând regiunea pe locul 4 la nivel național după București-Ilfov, Centru și Sud-Muntenia. În pofida aprecierii semnificative din 2003 (cu 311%, respectiv de peste 4 ori), ponderea regiunii a scăzut ușor cu 0,2 p.p. (de la 7,4 la 7,2%). Poziția specifică a regiunii capitalei trebuie subliniată – în 2011 aceasta deținea 61,7% din cuantumul total de ISD – fig. 7.10.

Figura 7.12 – Evoluția soldului ISD pe regiuni perioada 2007-2011 - milioane Euro

Sursa: Rapoarte anuale INS și BNR

În Regiunea Vest 30 de țări au realizat investiții directe. În fruntea listei se află Germania cu 47 ISD, urmată de (27), Luxemburg (13), Franța și Austria – fiecare cu 10 ISD. După anul 1990, investițiile directe au înregistrat o perioadă de intensificare în 1997 – 2002 (64 ISD), respectiv un declin între 2003 – 2007 (52 ISD). În perioada 2007–2008 s-au înregistrat numai 3 cazuri de ISD, ceea ce denotă o tendință descrescătoare continuă.

vii. Structuri suport pentru afaceri

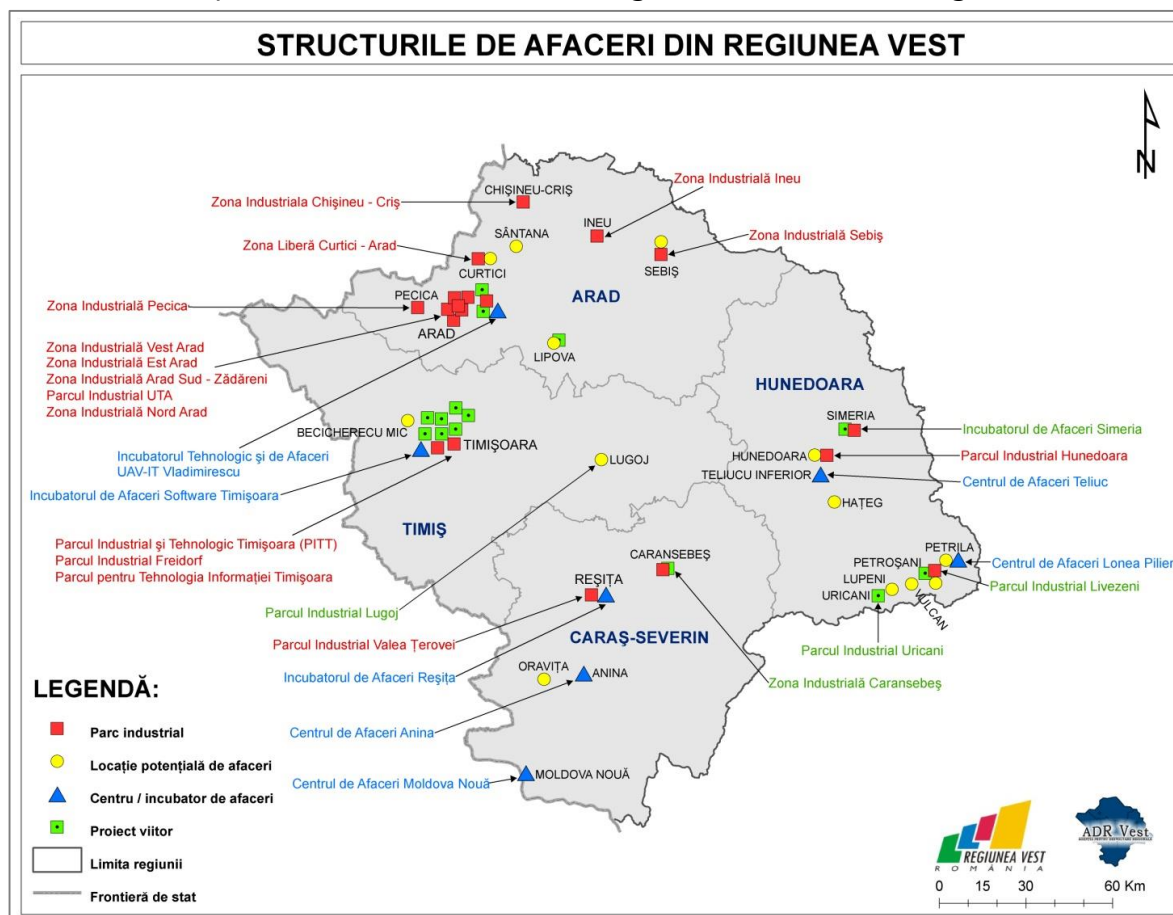
Investițiile în infrastructura de afaceri existente la nivel regional au ca principal scop crearea unui cadru de atragere a investițiilor locale și/sau externe și de creare de noi locuri de muncă. Proiectele de acest tip au în vedere nevoile de dezvoltare economică regională durabilă.

⁴⁶ Investițiile Străine Directe în România în anul 2011

În regiune se găsesc numeroase structuri de sprijinire a afacerilor, acestea fiind de mai multe tipuri și anume:

- parcuri industriale, științifice și tehnologice, parcuri logistice;
- incubatoare și centre de afaceri;
- locații individuale;
- spații / clădiri de birouri.

Harta 7.2 – Harta parcurilor industriale, tehnologice și științifice din Regiunea Vest în 2010

În general, structurile suport pentru afaceri cuprind următoarele facilități:

- *Infrastructură de utilități*: rețea de apă potabilă, canalizare menajeră și pluvială, rețea de gaz, conectare la energia electrică, telefonie, internet
- *Infrastructură de accesibilitate*: mărirea gradului de accesibilitate prin amplasarea unor drumuri / intersecții de acces rapid de calitate superioară, conectarea la rețeaua de cale ferată și / sau aeroport
- *Servicii generale*: protecție și pază, servicii poștale, servicii medicale, alimentație publică, întreținere, protecția mediului.

De asemenea, structurile suport pentru afaceri oferă consultanță pentru obținerea avizelor și autorizațiilor necesare începerii activităților, soluții de proiectare a construcțiilor, marketing, relații cu furnizori și rețele de distribuție

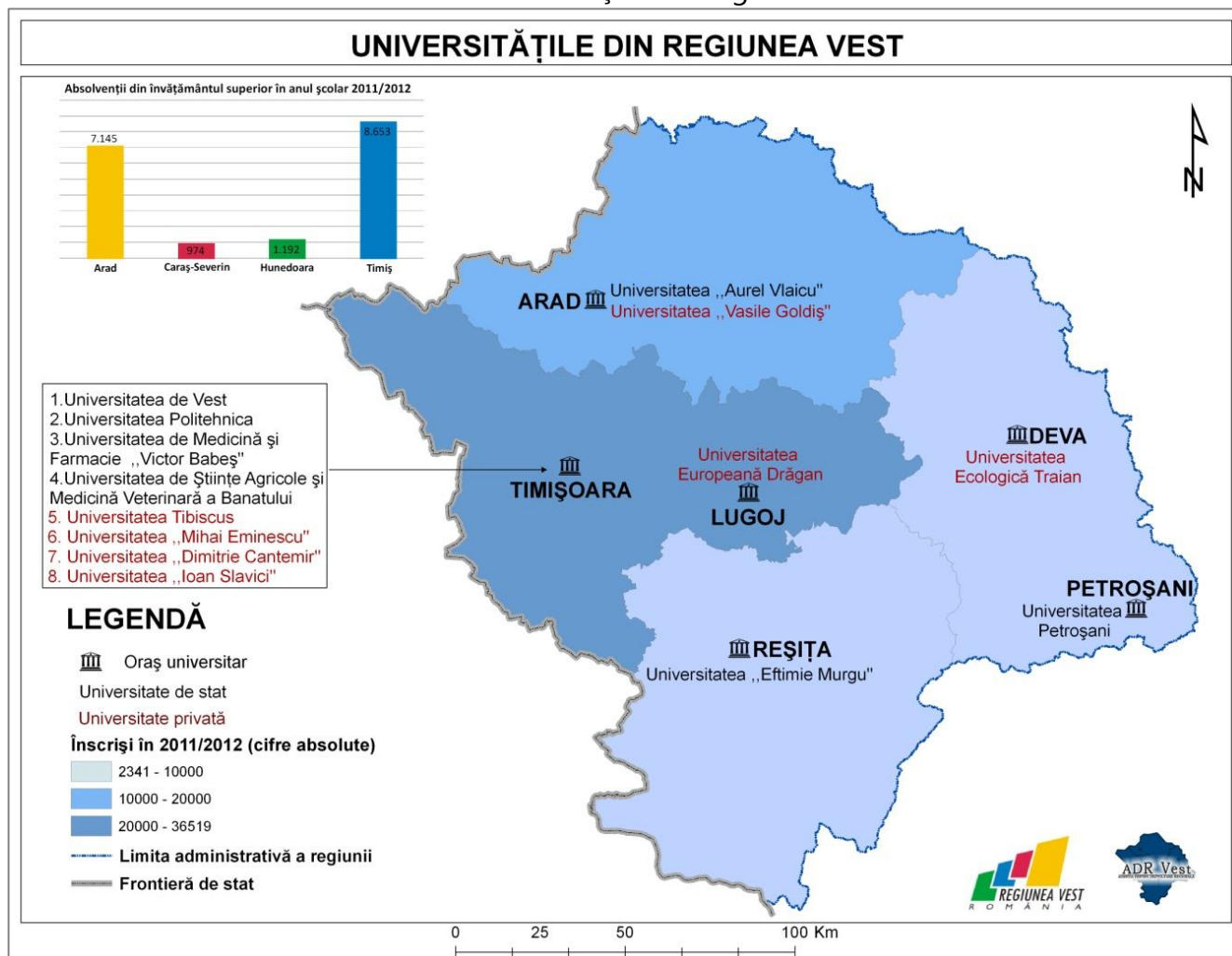
H. CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE (CDI)

Activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare cuprinde munca creativă întreprinsă pentru a crește stocul de cunoștințe și pentru a concepe noi aplicații. Comisia Europeană a pus un accent puternic pe conversia expertizei științifice a Europei în produse și servicii vandabile.

i. Infrastructura de suport pentru activitatea de CDI

Educația superioară este puternic dezvoltată în Regiunea Vest, fiind în 2011 a patra regiune din țară cu 14 unități de educație superioară, după București-Ilfov (34 unități), Nord-Vest (16 unități) și regiunea Nord-Est (15 unități). În regiune sunt prezente 7 universități publice și 7 universități private (harta 8.1).

Harta 8.1 – Universitățile din Regiunea Vest

Sursa: INS – Anuarul Statistic al României, 2012

Cercetarea este dezvoltată în cadrul universităților în centre de cercetare-acreditate de Consiliul Național pentru Cercetare Științifică în Educația Superioară sau în departamentele (catedrele) facultăților.

Conform Legii naționale a Educației din România, universitățile au fost clasificate în 3 mari categorii și anume:

- Universități de cercetare avansată și educație
- Universități de educație și cercetare științifică
- Universități centrate pe educație și creație artistică

Dintre acestea, cele mai importante sunt cele de categoria I (universități de cercetare avansată și educație), în regiune Universitatea Politehnica deținând acest grad. În categoria a II-a (universități de educație și cercetare științifică) se încadrează Universitatea de Vest Timișoara, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara și Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara.

Analizând datele statistice, se observă o creștere a numărului de studenți între anii 2000-2011, per ansamblu dacă în anul universitar 2000/2001 au fost înscriși 61.643 studenți, numărul celor înscriși în anul universitar 2010/2011 a ajuns la 72.261 studenți.

Cu toate acestea, o analiză mai amănunțită a numărului de studenți relevă faptul că începând cu anul universitar 2007/2008 numărul acestora a început să scadă (valoare maximă de 85.268 studenți înscriși la începutul anului universitar), una din posibilele cauze fiind scăderea ratelor de promovare a examenului de bacalaureat.

Cele mai importante **instituiții de cercetare** din Regiunea Vest sunt *Institutele de Cercetare și Dezvoltare* (ICD) Naționale. Unele dintre acestea sunt sucursale regionale ale ICD Naționale mai mari care își au sediul în București, acoperind în total un spectru larg de domenii de cercetare. Capacitatea și dimensiunea acestor institute variază considerabil, de la mai puțin de 10 până la peste 100 cercetători, în funcție de statutul laboratorului: sucursală a unui ICD cu sediul în București sau o instituție autonomă. În același mod, numărul de publicații în jurnalele ISI și brevetele deținute de ICS din Regiunea Vest variază de la zero până la niveluri competitive cu restul țării.

Profilul sectorial al unităților de cercetare în Regiunea Vest este diferit de la un județ la altul:

- În județul Arad unitățile de cercetare sunt predominante în: construcții și material rulant, sectorul vinului și creșterea bovinelor;
- În județul Hunedoara în siderurgie și metalurgie, silvicultură. Minerit și securitatea mineritului sunt principalele sectoare cu unități de cercetare;
- În județul Caraș-Severin găsim unități de cercetare în inginerie mecanică, cultivarea fructelor și creșterea ovinelor;
- În județul Timiș sunt concentrate majoritatea unităților de cercetare ale regiunii, așadar domeniile sunt mai diverse: sudură și testarea materialelor, chimie și electro-

chimie, fizică, silvicultură, construcții, sănătate publică, mașini hidraulice, agricultură, medicină, științe sociale etc.

Principalele unități de cercetare sunt prezentate în harta de mai jos (harta 8.2).

Harta 8.2 – Institutele și centrele de cercetare din Regiunea Vest

ii. Indicatori privind CDI

Cheltuielile pentru Cercetare-Dezvoltare

Activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare stă la baza strategiei UE de a deveni cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere până în 2020. Unul din obiectivele inițiale stabilite de Strategia de la Lisabona și menținut în strategia Europa 2020 este de a crește cheltuielile de cercetare-dezvoltare cu cel puțin 3% din PIB până în 2010, din care două treimi ar trebui finanțate de sectorul de afaceri.⁴⁷

⁴⁷ Europa în cifre — Anuarul Eurostat 2010, p. 584

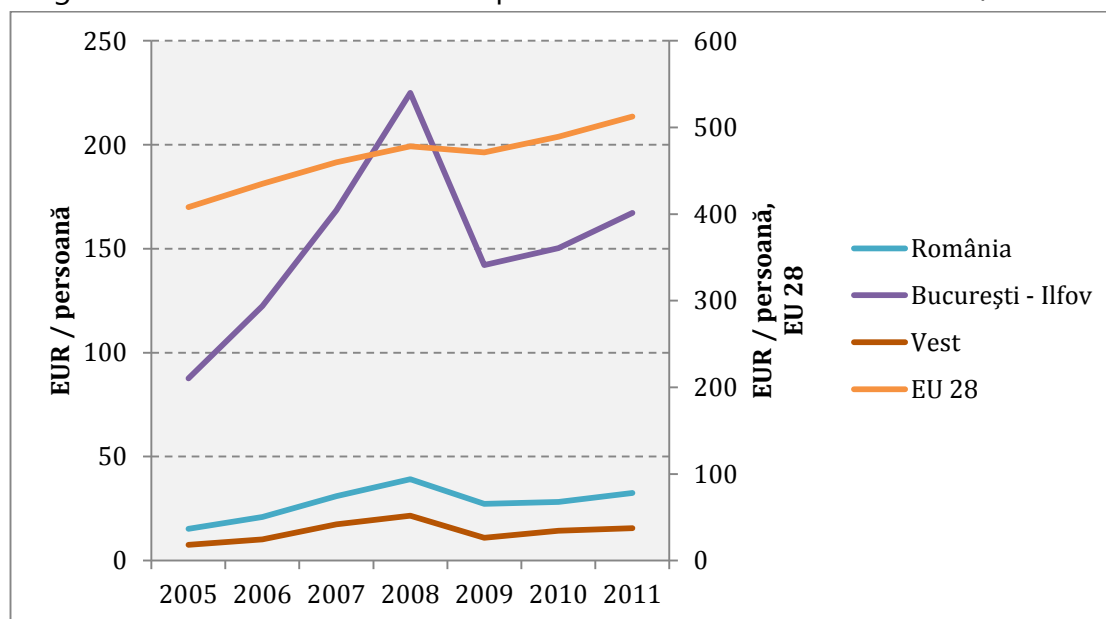
În acest context, disparitățile rămân în continuare mari atât între Statele Membre și regiuni cu privire la capacitatea de inovare. Indexul Inovării (II) al Tabloului European al Inovării distinge patru grupuri de țări:⁴⁸

- Danemarca, Finlanda, Germania, Suedia și Marea Britanie cu performanțe în inovare mult peste media UE;
- Austria, Belgia, Cipru, Estonia, Franța, Irlanda, Luxemburg, Olanda și Slovenia cu performanțe în inovare puțin peste media UE;
- Republica Cehă, Grecia, Ungaria, Italia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, Slovacia și Spania, cu performanțe puțin sub media UE;
- Bulgaria, Letonia, România cu performanțe mult sub media UE.

Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare pe cap de locuitor (CIBCD)

Cantitatea de CIBCD în Regiunea Vest este de doar 15,5 Euro/locuitor în anul 2011. Această valoare plasează regiunea pe locul 4 în România, cu 47,7% din media pe România și doar 9,3% față de zona cu cele mai bune performanțe (București-Ilfov – 167,3 Euro/locuitor).

Fig. 8.1 – Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare - Euro/locuitor

Sursa: Eurostat

Regiunea Vest înregistrează totuși o dinamică semnificativă a CIBCD pe cap de locuitor, cu o creștere globală de 106,7% pentru perioada 2005-2011. În termeni de creștere, regiunea se situează pe locul 4 în România, prima regiune fiind Nord-Vest (creștere globală de 191,1%). O schimbare semnificativă a avut loc în 2008-2009. În 2009 cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare pe cap de locuitor în Regiunea Vest au scăzut cu 49,5% comparativ cu

⁴⁸ Indexul European al Inovării, 2009 pp. 12

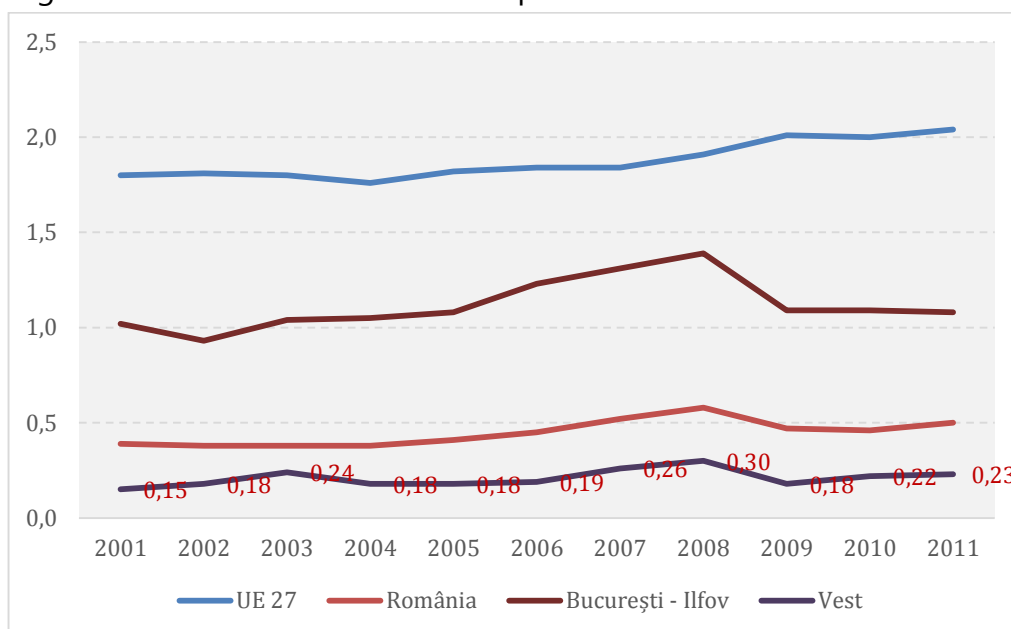
2008 (declinul în România a fost de 30,6% și dintre regiunile de dezvoltare, Regiunea Vest a înregistrat cel mai mare declin din țară).

Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare (CIBCD) – procent din PIB

În anul 2008, în Regiunea Vest echivalentul a 0,3% din PIB-ul regional reprezentau cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare. În anul 2009, situația regiunii se deteriorează, cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare ca % din PIB în regiune fiind de doar 0,18%, valoare ce plasează regiunea pe penultimul loc în România, cu doar 38,3% din media națională (mai puțin chiar decât în 2001) și 16,5% din media regiunii București-Ilfov.

În anul 2011, ponderea cheltuielilor din PIB din Regiunea Vest pentru cercetare-dezvoltare a cunoscut o ușoară creștere ajungând la 0,23% alocare PIB.

Figura 8.2 – Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare - % PIB

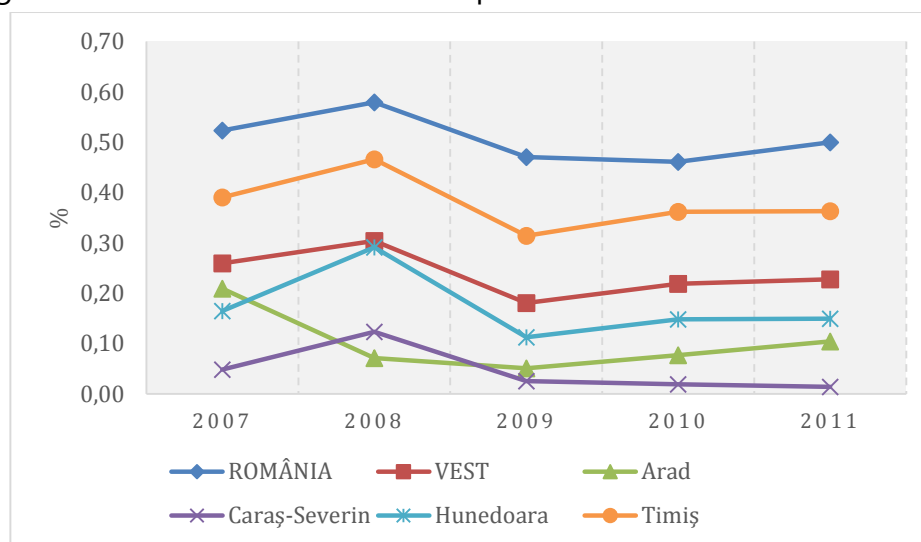

Sursa: EUROSTAT

Cu toate acestea, ca evoluție și ritm de creștere anuală, regiunea Vest a cunoscut un ritm mai susținut decât mediile pe țară și cele ale regiunii București-Ilfov, ceea ce indică anumite progrese și tendințe pozitive însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru recuperarea decalajelor față de nivelul național respectiv nivelul regiunii București-Ilfov.

Disparitățile inter-regionale în activitățile de cercetare-dezvoltare ca % din PIB sunt semnificative. Timiș este pe primul loc, cu 0,36% din PIB și înregistrează o scădere medie anuală de 4,2% pentru perioada 2000-2009, în timp ce în județul Caraș-Severin CIBCD ca % din PIB sunt de doar 0,01%. În jud. Arad, CIBCD ca % din PIB sunt de 0,10%, în timp ce în jud. Hunedoara acestea sunt mai ridicate: 0,15%.

Figura 8.3 – Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare - % PIB

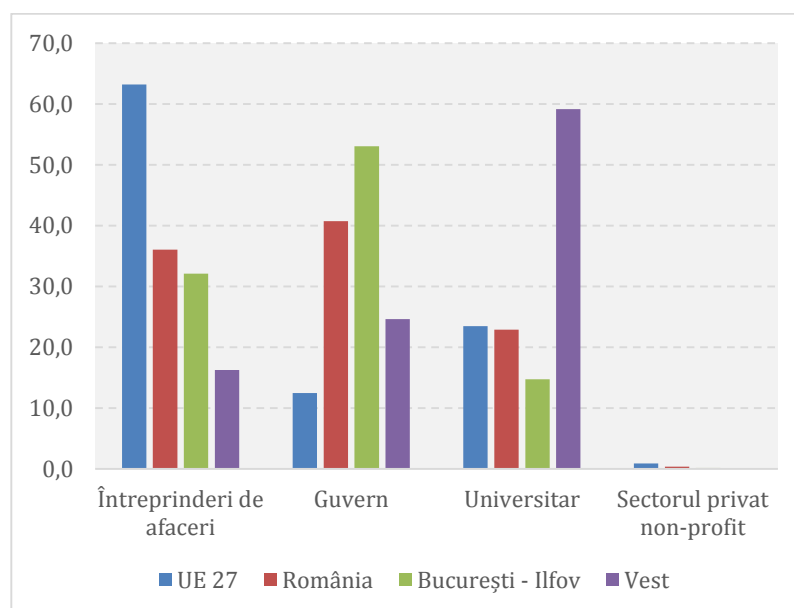

Dinamica cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare pe județe este marcată de oscilații semnificative de-a lungul timpului.

Structura cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare

În anul 2011, cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare realizate de sectorul întreprinderilor de afaceri ca % din PIB au reprezentat doar 16,2% din cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare în Regiunea Vest, în timp ce, în regiunea București-Ilfov acestea alcătuiau 32,1% din total. În România acestea aveau o pondere de 36% din total cheltuieli cercetare-inovare.

Fig. 8.4 – Pondere sectoare de performanță în total cheltuieli cercetare și dezvoltare, în anul 2011

Sursa: Eurostat

Figura 8.4 arată faptul că, în Regiunea Vest, cea mai mare parte a cheltuielilor este suportată de mediul universitar, pe când în Uniunea Europeană, aceste cheltuieli sunt suportate de mediul de afaceri. Această analiză poate comunica faptul că, în regiune, legătura mediului de afaceri cu mediul universitar este slab dezvoltată și că, activitățile de cercetare și dezvoltare din cadrul universităților au slabe legături cu piața de desfacere, astfel că o mică pondere din produsele/procese rezultate în urma cercetării/dezvoltării sunt comercializate.

iii. Capitalul uman din CDI

O modalitate de a atinge obiectivul de a deveni "cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoștere din lume" este prin intermediul investițiilor în capitalul uman. Dezvoltarea științifică și tehnologică a fost plasată o dată cu Strategia de la Lisabona în centrul obiectivelor UE, cu un interes sporit asupra rolului și cuantificării abilităților în cadrul forței de muncă. Doi indicatori principali au fost utilizați pentru a analiza capitalul uman pentru inovare – personalul din cercetare-dezvoltare ca procent din totalul ocupării forței de muncă și resursele umane din știință și tehnologie.

Personalul din cercetare-dezvoltare

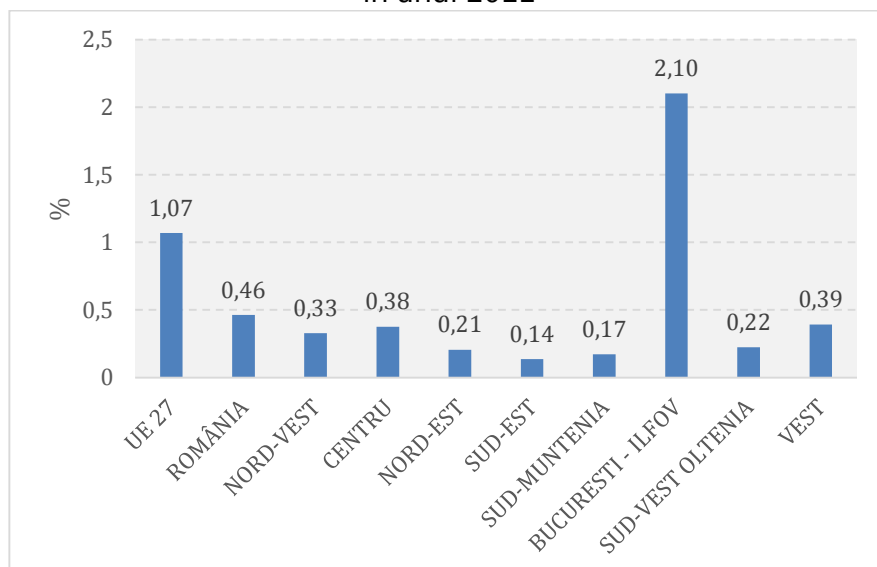
În anul 2011, în Regiunea Vest, 0,39% din totalul forței de muncă ocupate activau în sectorul cercetare și dezvoltare (fig. 8.3). Ca și pondere, în anul 2011, regiunea avea o valoare sub nivelul național și ocupa locul II în România, după regiunea București-Ilfov (2,10%). Din graficul de mai jos, se observă că regiunea deține doar 0,36% din media europeană, de altfel, cu excepția regiunii București-Ilfov, nici o regiune din România nu se situează peste nivelul european respectiv cel național.

Cu toate că înregistrează o scădere a ponderii personalului din cercetare-dezvoltare în anul 2011 (0,39%), față de anul 2010 (0,50%), Regiunea Vest a înregistrat progrese semnificative în perioada 2000-2011. Ca și evoluție, regiunea a crescut de la 22,1%⁴⁹ la 48% din media UE în termeni de personal în cercetare-dezvoltare, în anul 2010, după care a înregistrat o scădere la 36,7% din media UE în anul 2011.

Diferențele dintre regiunile NUTS III cu privire la personalul din cercetare-dezvoltare ca % din totalul ocupării forței de muncă sunt semnificativ mai scăzut comparativ cu cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare. Arad are cea mai apropiată valoare de media regională (0,36), iar Timiș are o valoare peste media regională (0,55). Hunedoara, se situează aproape de media județului Arad, iar Caraș-Severin se situează semnificativ sub media regională (28,2% din medie).

⁴⁹ Valoare pentru anul 2000

Fig. 8.3 – Personalul din cercetare și dezvoltare (% din totalul ocupării forței de muncă), în anul 2011

Sursa: INS – Tempo Online; Eurostat

Resursele umane din știință și tehnologie

Regiunea Vest prezintă valori similare în ceea ce privește resursele umane în știință și tehnologie pentru ambii indicatori – persoane, educație terțiară absolvită (17,5% din totalul populației) și angajați în ocupații din știință și tehnologie (21,4% din totalul populației). Performanța Regiunii Vest este puțin peste media națională.

Tabelul 8.2 – Resursele umane în știință și tehnologie (% din populația cu vârste între 15-74) - comparație națională și internațională

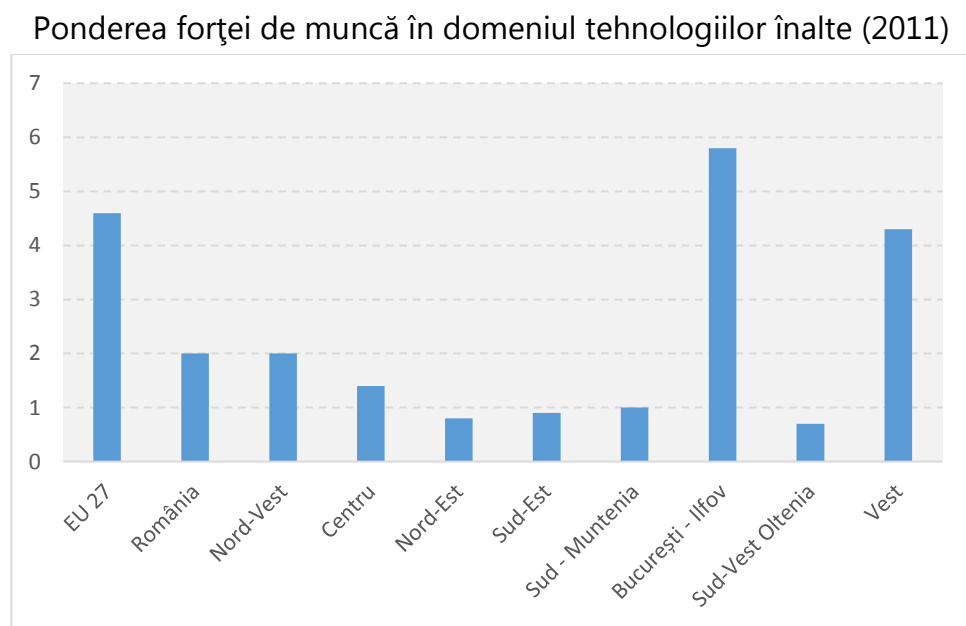
	Educație				Ocupație			
	2000	2011	Modificări 2000-2011	Creștere anuală medie 2000-2011	2000	2011	Modificări 2000-2011	Creștere anuală medie 2000-2011
Regiunea Vest	9,4	17,5	86,2%	5,8%	14,9	21,4	43,6%	3,3%
România	8,6	17,2	100,0%	6,5%	13,5	19,2	42,2%	3,3%
București-Ilfov	21,0	36,8	75,2%	5,2%	27,6	37,7	36,6%	2,9%
Locul în România	2	2	6	6	3	2	3	3
% față de România	109,3%	101,7%			110,4 %	111,5 %		
% față de București-Ilfov	44,8%	47,6%			54,0%	56,8%		
UE 27	20,6	28,7	39,3%	3,1%	24,2	30,1	24,4%	2,0%
% față de UE 27	45,63%	60,98%			61,57 %	71,10 %		

Sursa: EUROSTAT

Pentru ambii indicatori regiunea se situează pe locul 2 în România după București-Ilfov, cu aproximativ jumătate din valoarea acesteia (36,8%, 37,7%). Supremația copleșitoare a București-Ilfov față de Vest poate fi explicată cu ajutorul tendinței tipice pentru tiparul UE – RUST sunt concentrate în marea majoritate în regiunile urbane, în special în apropierea capitalelor unde există de cele mai multe ori o concentrare mai mare a personalului înalt calificat și a oportunităților de muncă, de exemplu datorită prezenței sediilor centrale ale companiilor și instituțiilor guvernamentale.⁵⁰

Ocuparea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte

În ceea ce privește ocuparea forței de muncă în tehnologie și sectoarele puternic bazate pe cunoștințe, Regiunea Vest se află pe locul 2 în România, cu 4,3% din totalul ocupării forței de muncă, ceea ce reprezintă mai mult decât dublu față de media națională de 2%. Comparativ cu regiunea cu cele mai bune performanțe din România - București-Ilfov (5,8%), Regiunea Vest deține 74,1% din media acesteia. Regiunea cu cea mai scăzută valoare în UE pentru acest indicator este Sud-Vest Oltenia cu doar 0,7%. Regiunea Vest deține 110% din media UE, având performanțe mai bune comparativ nu doar cu noile state membre, dar și cu unele regiuni din Franța, Spania, Italia, precum și cu alte regiuni Vest Europene.

Sursa: EUROSTAT

Pornind de la o bază relativ joasă, (1,9% în 2000), Regiunea Vest a fost caracterizată de o creștere dinamică în termeni de ocupare a forței de muncă în tehnologie și sectoarele puternic bazate pe cunoștințe. În 2000-2011 ocuparea forței de muncă în sectorul

⁵⁰ Raportul Regional Anual Eurostat 2010, p.138

tehnologiei înalte a crescut mai mult decât dublu, cu rată de creștere medie anuală de 10,5%, în timp ce media UE a scăzut ușor (de la 6 la 3,9%).

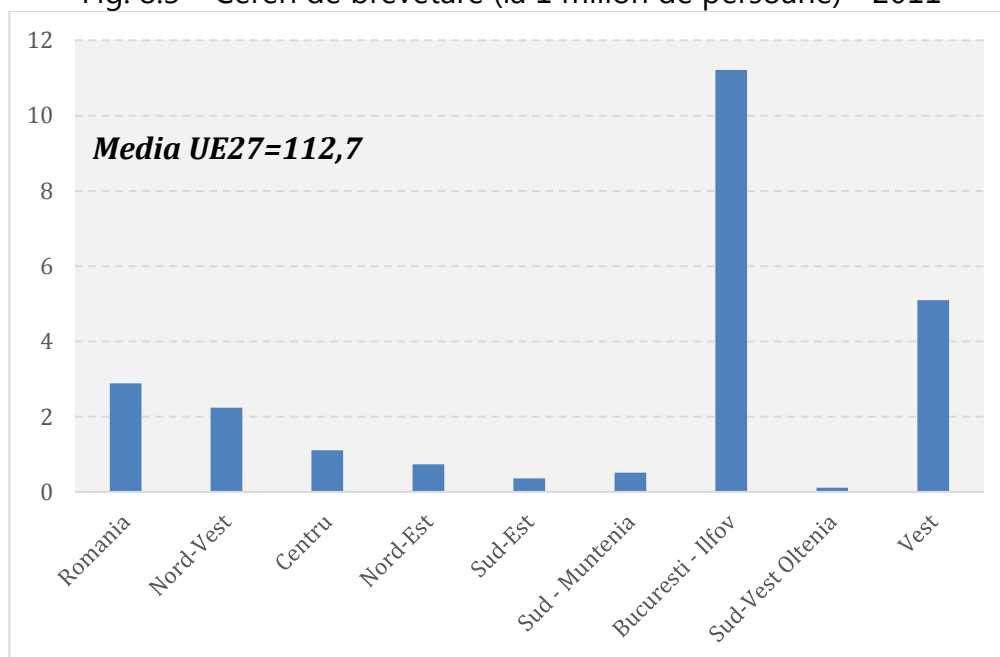
În ceea ce privește ocuparea forței de muncă în sectoarele tehnologiei înalte și puternic bazate pe cunoștințe, Regiunea Vest este cea mai dinamică dintre regiunile NUTS II din România. Regiunea are o tendință de creștere similară regiunii București-Ilfov, dar mai puternică.

iv. Proprietatea intelectuală

Cererile de brevetare sunt o măsură a rezultatului activității de cercetare-dezvoltare-inovare. Scopul unui brevet este de a proteja rezultatul activității de cercetare-dezvoltare, dar sunt la fel de semnificative ca și sursă a informației tehnologice, care poate ajuta la evitarea unei reinvestiri și reinventări de idei care nu sunt necesare. O idee brevetată nu este însă în mod necesar o idee comercializată, deci indicatorul poate fi văzut ca un indice al nivelului de CDI, nu ca un scor al introducerii pe piață al produselor CDI.

În anul 2011 Regiunea Vest avea **5,1 cereri de brevetare la BEB**, regiunea fiind cea de-a doua din România, după regiunea București-Ilfov care a înregistrat 11,2 cereri de brevete.

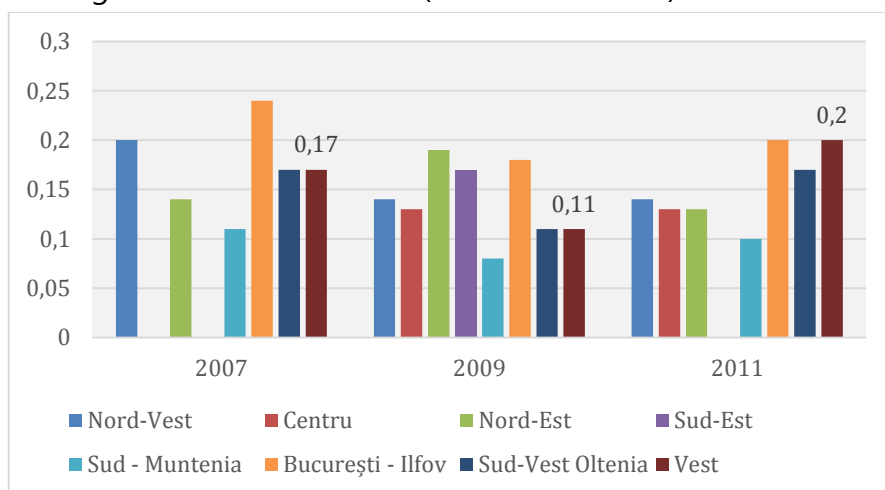
Fig. 8.3 – Cereri de brevetare (la 1 milion de persoane) - 2011

Sursa: EUROSTAT

Informațiile din Tabloul de Bord al Uniunii Inovării Regionale (2012) arată o performanță mixtă pentru Regiunea Vest în ceea ce privește brevetele OEB în comparație cu celelalte regiuni din România. Regiunea Vest pare să ajungă din urmă Bucureștiul conform celor mai recente date (fig. 8.4).

Figura 8.4 – Brevete OEB (date normalizate): 2007-2011

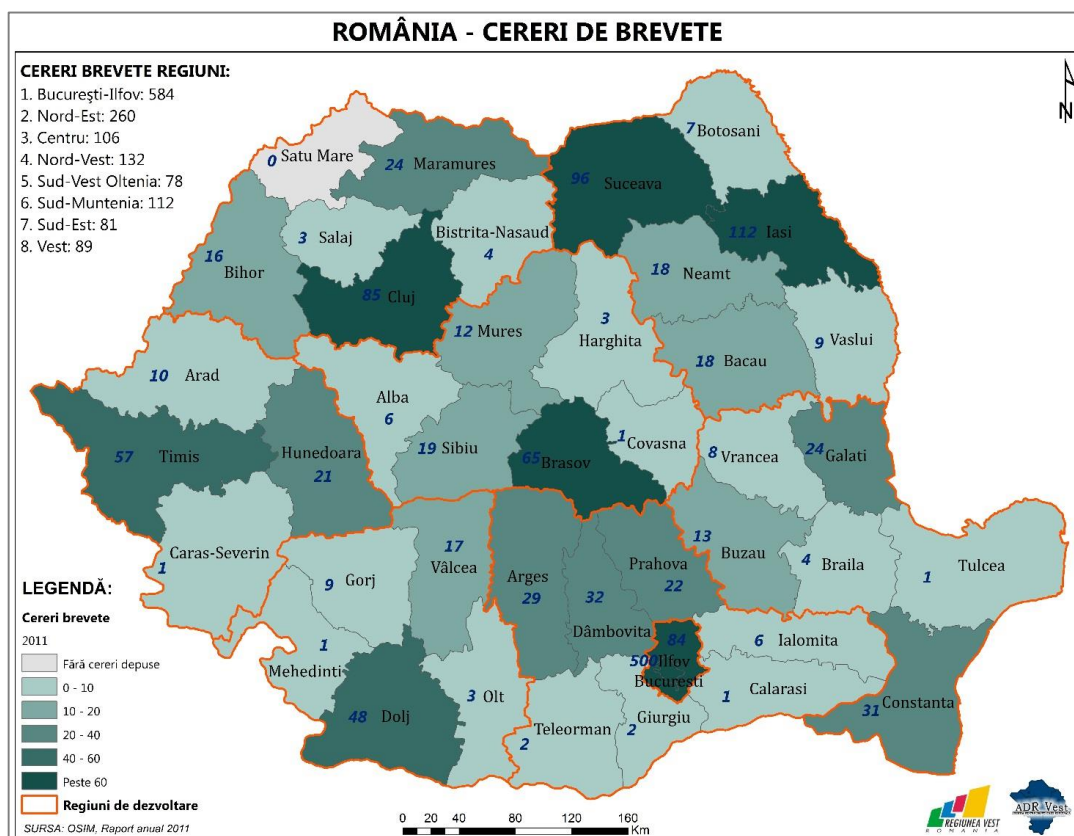
Sursa: Tabloul de Bord al Uniunii Inovării Regionale, 2012

Nota 1: Număr de brevete solicitate la Oficiul European de Brevete (OEB), în funcție de anul de depunere. Distribuția națională a brevetului.

Nota 2: Valoarea indicatorului a fost reclasificată de la o valoare minimă 0 pentru regiunea cu cele mai slabe performanțe la o valoare maximă 1.0 pentru regiunea cu cele mai bune performanțe. Regiunea cea mai performantă: Noord-Brabant (Olanda).

În anul 2011 în România au fost înregistrate 1463 cereri de brevetare, conform datelor raportate către OSIM. Din cererile înregistrate, 1424 (97,3%) au fost ale solicitanților români. Comparativ cu anul 2007, se constată o creștere de 58% a numărului cererilor de brevet înregistrate.

Harta 8.3 – Cererile de brevete din România în anul 2011

Sursa: OSIM

În ceea ce privește cererile de brevet înregistrate la nivel regional, în anul 2011 în Regiunea Vest s-au depus 89 de cereri, numărul acestora fiind în creștere cu 29% comparativ cu anul 2007. Disparitățile regionale sunt însă semnificative. Cel mai mare număr de cereri de brevet s-a înregistrat în județul Timiș (57), în timp ce în celelalte județe s-au înregistrat 21 de cereri în Hunedoara, 10 la Arad, pe când la Caraș-Severin s-a înregistrat doar o cerere. Din punct de vedere al evoluției în timp⁵¹, cea mai mare creștere se înregistrează în Hunedoara (50% comparativ cu 2007).

v. Potențialul regional pentru inovare

Al cincilea Raport pe Coeziune distinge trei mari grupuri de regiuni (Generatori puternici, Absorbanți slabi, Diseminatori slabi), cu două grupuri adiționale (performeri buni și absorbanți și diseminatori slabi).⁵²

Generatorii puternici de inovare includ regiuni care sunt aproape de frontiera tehnologică globală. Principala caracteristică este capacitatea de a produce noi tehnologii, iar procesul lor de creștere se bazează pe cercetare-dezvoltare și inovare precum și pe acumularea de capital uman pentru a muta frontiera tehnologică spre exterior. Absorbanții slabi sunt regiuni care prind din urmă primul grup prin procese de absorbție a tehnologiei, care necesită nivele ridicate de capital uman. Principala provocare pentru aceste regiuni este așadar creșterea nivelului de educație al forței de muncă. Corespund în general regiunilor din UE dezvoltate moderat. Diseminatorii slabi sunt regiuni majoritatea situate în țările UE 12, care prind din urmă primul grup într-un ritm și mai rapid. Acest proces se bazează în general pe restructurarea economiei și depinde în mod critic de capacitatea acestora de a beneficia de diseminarea tehnologiei. Pentru aceste regiuni unde nivelul de educație este adesea destul de înalt, principalul factor limită este dotarea slabă cu infrastructură și natura mediului de afaceri.

Potrivit acestui indicator, în 2008 Regiunea Vest se află în cel de-al treilea grup – un absorbant slab, având performanțe superioare tuturor celorlalte regiuni din România (care sunt absorbanți și diseminatori slabi) cu excepția regiunii București-Ilfov (performer bun). Similare regiunii Vest sunt mai multe regiuni din Ungaria (toate cu excepția capitalei), 2 regiuni în Slovacia (Vest și Centru), 1 în Republica Cehă (Nord Vest) precum și 7 regiuni în Italia (în principal Italia de Nord) unele regiuni în Franța (toate părți din regiunile din apropierea capitalei – Picardie, Haute-Normandie, Bourgogne), 3 regiuni în Portugalia (Algarve, Centro, Alentejo), 3 în Austria (Burgenland, Oberösterreich, Vorarlberg), 1 în Spania (Castilla-La Mancha).

⁵¹ 2007-2011

⁵² Al cincilea Raport pe Coeziune Economică, Socială și Teritorială, p.55

Tabelul 8.5 – Distribuția regiunilor UE în funcție de potențialul pentru inovare

Grup de regiuni	UE 27		UE 15		UE 12		În România
	Total	Inclusiv regiunile capitală	Total	Inclusiv regiunile capitală	Total	Inclusiv regiunile capitală	
Generatori puternici	68	13	66	11	2	2	
Performeri buni	108	8	94	4	14	4	București – Ilfov
Absorbanți slabi	28	0	18	0	10	0	Vest
Propagatori slabi	28	5	14	0	14	5	
Absorbanți și propagatori slabi	39	1	23	0	16	1	Nord-Vest, Centru, Nord-Est, Sud-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia
Total	271	27	215	15	56	12	

Sursa: Al cincilea Raport de Coeziune, p. 54, harta 1.31 și calculele autorilor

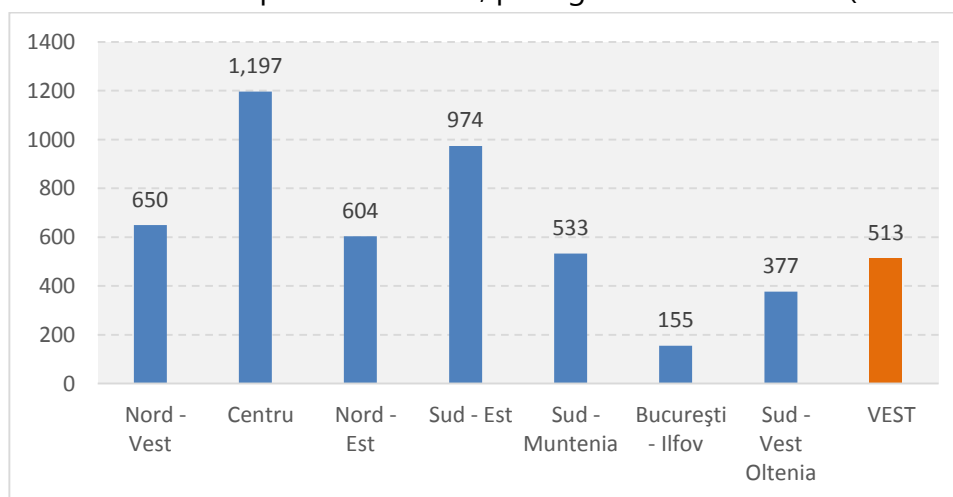
I. TURISMUL

Turismul reprezintă o activitate economică importantă cu o evoluție rapidă și cu implicații sociale, culturale și de mediu. Acesta reprezintă obiectul de activitate a numeroase întreprinderi mici și mijlocii, iar contribuția sa la creșterea economică și ocuparea forței de muncă variază de la o regiune a UE la alta. Rolul crucial pe care turismul îl joacă în generarea prosperității și locurilor de muncă, importanța sa în continuă creștere, precum și impactul său asupra altor domenii politice – de la politica regională, diversificarea economiilor rurale, politica maritimă, ocuparea forței de muncă, sustenabilitate și competitivitate până la politică socială și incluziune (turismul pentru toți) – sunt larg recunoscute în întreaga Uniune Europeană⁵³.

i. Infrastructura turistică

Privind *structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică*, se observă că la nivel național Regiunea Vest se situează pe *locul 6* cu 513 unități de cazare, reprezentând 10.25% din totalul unităților de cazare (fig. 9.1). Dintre structurile de primire turistică cele mai răspândite sunt pensiunile turistice (32,9%), hotelurile și motelurile (29,8%), pensiunile agroturistice (16,6%), vilele turistice și bungalourile (9,9%) și cabanele turistice (3,1%).⁵⁴

Fig. 9.1 - Structurile de primire turistică, pe regiuni de dezvoltare (31 iulie 2011)

Sursa: INS – Anuarul statistic al României 2012

La nivelul județelor, din totalul de 513 structuri de primire turistică, 149 (29%) sunt localizate în județul Caraș-Severin, 139 (27,1%) în județul Arad, 131 (25,5%) în județul Timiș și 94 (18,3%) în județul Hunedoara.

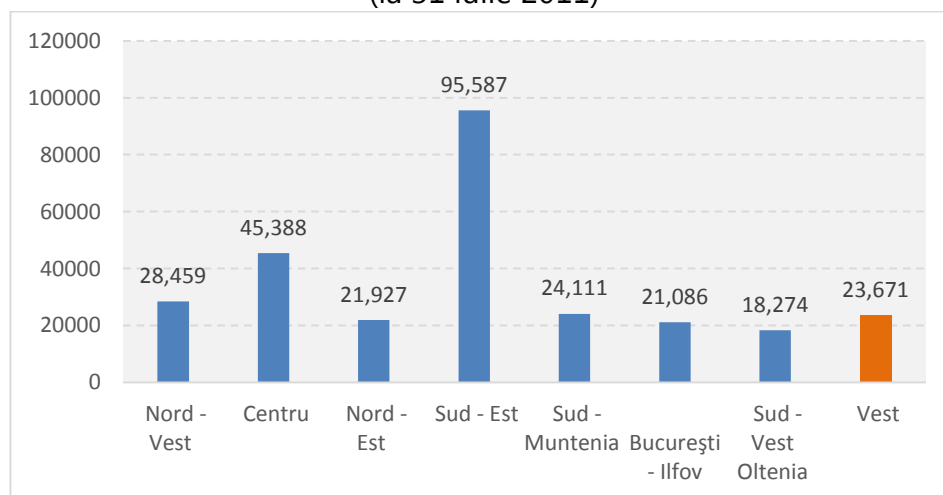
⁵³ Anuarul regional Eurostat 2010. Eurostat 2010, p. 184

⁵⁴ INS – Anuarul Statistic al României 2012

Evoluția structurilor de primire turistică în Regiunea Vest între anii 2005-2011 urmează în principiu aceeași tendință cu nivelul național; atât regiunea cât și România marchează o scădere a structurilor de primire între 2006-2007 pentru ca mai apoi ca la nivel național acestea să crească până în anul 2010 când înregistrează o ușoară scădere (figura 8.3). La nivel regional, structurile de primire înregistrează o creștere începând cu anul 2007, numărul structurilor de primire ajungând la 513 unități în anul 2011. Per ansamblu, între 2005 și 2011 regiunea crește cu 148 de unități de cazare, adică cu 40,5%, pe când în aceeași perioadă de timp structurile de primire turistică la nivel național cresc cu doar 18,4%.

În anul 2011, *capacitatea de cazare* a regiunii Vest deținea 23.671 *locuri*, plasându-se pe *locul 5* dintre cele 8 regiuni ale României, cu 8,5% din numărul total de paturi din România (fig. 9.2). Regiunea Sud - Est, unde este situat litoralul Mării Negre, deține cel mai mare procent al locurilor – 34,3%.

Fig. 9.2 – Capacitatea de cazare turistică existentă - locuri, pe regiuni de dezvoltare (la 31 iulie 2011)

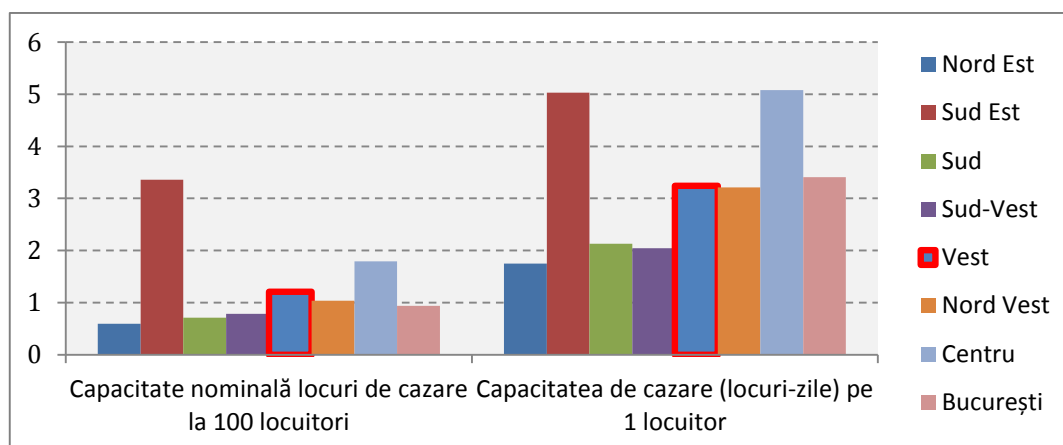

Sursa: INS – Anuarul statistic al României 2012

Privind evoluția capacității de cazare existentă, între anii 2005-2011, la nivel național s-a înregistrat o scădere de -1,5%, pe când Regiunea Vest a înregistrat o creștere de 11,2% pentru acest indicator. În contrast cu nivelul național, Regiunea Vest înregistrează evoluții pozitive ale infrastructurii turistice de cazare în perioada 2007-2011. Cu toate acestea, datele statistice relevă faptul că infrastructura de cazare este mult mai subdezvoltată decât regiuni ca Centru sau Sud-Est unde se află litoralul românesc.

Având o populație în general mai redusă, regiunea este a 3-a din țară în ceea ce privește numărul locurilor de cazare la 100 de locuitori (fig. 9.3). Regiunea este depășită doar de Regiunea Sud-Est (care include stațiunile de pe litoralul Mării Negre) și de Regiunea Centru (cu orașul Sibiu și stațiunile de schi din județul Brașov precum Poiana Brașov), în timp ce regiunile București-Ilfov și Regiunea Sud (inclusiv orașele-stațiune de pe Valea Prahovei : Sinaia, Bușteni, Azuga) au o capacitate de cazare mai mică raportată la 100 de locuitori.

Fig. 9.3 – Comparație privind capacitatea de cazare între regiunile din România (2011)

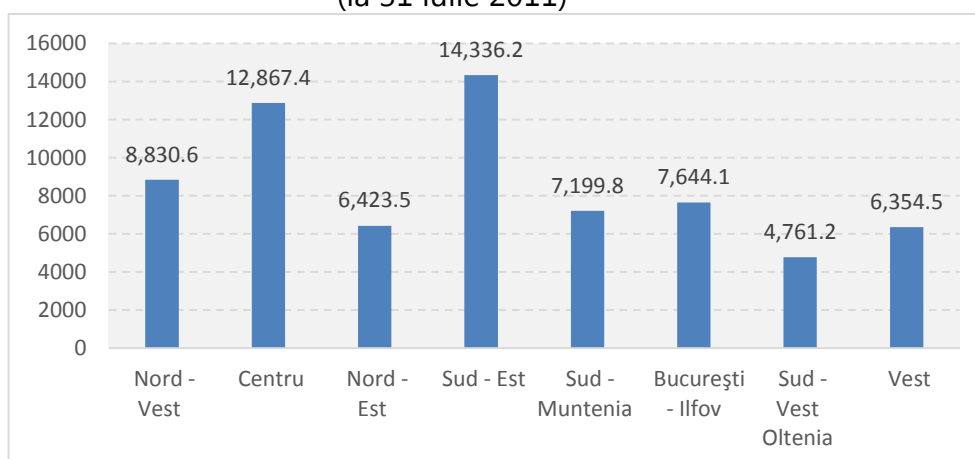
Sursa: Calcule ale echipei Băncii Mondiale pe baza datelor INS

În regiune, hotelurile alcătuiau în anul 2011 57,4% (13.584) din total locuri de cazare.

La nivelul județelor s-au înregistrat unele diferențieri intra-regionale, județele cu cea mai mare pondere a locurilor în hoteluri fiind județele Timiș și Caraș-Severin cu 37,5% respectiv 31%.

Capacitatea de cazare în funcțiune reprezintă numărul de locuri de cazare (paturi) disponibile pentru turiști în structurile de primire turistică, luând în considerare numărul total de paturi și orarul de funcționare. Se exprimă în locuri-zile. Se exclud locurile din camerele sau unitățile închise temporar din lipsă de turiști, pentru reparații sau din alte motive. La nivelul național, Regiunea Vest ocupă *penultimul loc* cu 6.354 mii locuri-zile (fig. 9.4).

Fig. 9.4 – Capacitatea de cazare existentă - mii locuri-zile, pe regiuni de dezvoltare (la 31 iulie 2011)

Sursa: INS – Anuarul statistic al României 2012

În regiune funcționează 2 centre de informare turistică, la Arad și la Timișoara, acestea având un rol important în a facilita informarea obiectivă și completă a turiștilor precum și rolul de a promova obiective și destinațiile turistice din cadrul regiunii.⁵⁵

⁵⁵ http://www.mdr.ro/userfiles/turism/centre_informare.pdf

ii. Circulația turistică

În Regiunea Vest, ca de altfel în întreaga Românie, turismul a scăzut dramatic după decembrie 1989, datele statistice din ultimii ani nefăcând altceva decât să confirme această situație evidentă și vizibilă “cu ochiul liber”.

Cu toate acestea, după anul 2000, numărul turiștilor în România începe să crească de la 5 milioane turiști până la peste 7 milioane în anul 2008 (perioadă de creștere a economiei naționale), după care are loc o scădere a numărului acestora pentru ca mai apoi să aibă loc o creștere începând cu anul 2010. Aceiași tendință se observă și la nivelul regiunii Vest unde numărul sosiților atinge un maxim de 674.500 turiști în anul 2007, după care are loc o scădere (atât al turiștilor români cât și al străinilor) până la aproximativ 542.000 vizitatori, aceasta reprezentând o valoare asemănătoare înregistrată cu cea din anul 2005.⁵⁶

În intervalul de timp (2000-2008), apar diferențe semnificative între cele patru județe. Dacă orașele Arad și Timișoara în special au cunoscut o creștere relativ puternică în ultima jumătate a acestui interval (o creștere de aproape 20% a înnoptărilor în perioada 2005 și 2008 în cazul Timișoarei), Caraș-Severin și Hunedoara au înregistrat fluxuri turistice mai mici între 2005 și 2008 decât între 2000 și 2004. Această diferență între județele mai dezvoltate - Timiș (și într-o mai mică măsură Arad), și celelalte județe, poate fi parțial explicată prin procesul de tranziție economică care a avut loc în România în anii 2000. Se pot identifica doi factori principali. În primul rând, închiderea fabricilor industriale a condus la o scădere a fluxurilor turistice în scop de afaceri precum și la o reducere a fluxurilor turistice interne (cu precădere intra-regionale) către stațiunile balneare situate în Caraș-Severin și Hunedoara. În al doilea rând, privatizarea inefficientă a unităților de cazare publică, urmată de o lipsă de investiții, cu precădere în cazul stațiunilor balneare.

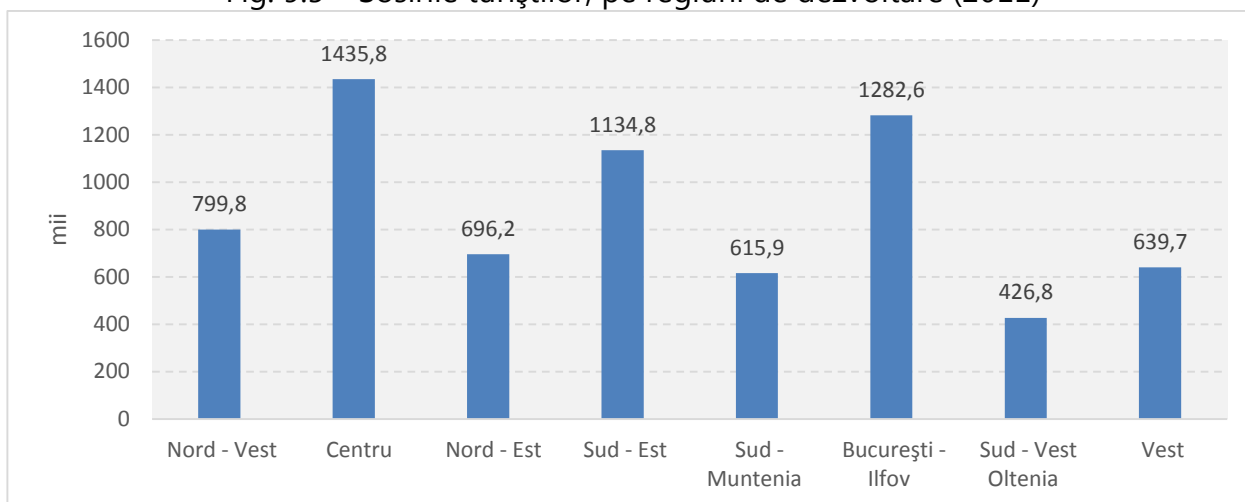
În anul 2011, *numărul de turiști sosiți* în Regiunea Vest a fost de 639.657 persoane, regiunea ocupând locul 6 la acest indicator, aceasta depășind doar regiunea Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia ca și număr de turiști sosiți (fig. 9.5).

Per ansamblu, în perioada 2005-2011, atât regiunea cât și nivelul național înregistrează creșteri ale numărului de sosiți, astfel că se înregistrează o creștere cu 21,1% la nivel național, la nivel regional creșterea fiind sub nivelul național: 19,5%. Important este de menționat faptul că în perioada 2008-2010 atât la nivel național cât și la nivel regional are loc o scădere puternică a turiștilor sosiți, cauza cea mai probabilă fiind apariția crizei economice la nivel european, criză care a afectat și spațiul românesc.

La nivelul județelor, creșteri peste nivelul național a numărului de sosiți (în perioada 2005-2011) s-au înregistrat în județul Timiș (29,9%) și Arad (27,7%), creșteri sub media națională - 11,7% în Caraș-Severin și chiar scăderi: -8,9% în județul Hunedoara.

⁵⁶ INS, 2012 – Statistică teritorială 2012, (Capacitatea și cazarea turistică)

Fig. 9.5 – Sosirile turiștilor, pe regiuni de dezvoltare (2011)

Sursa: INS – Anuarul Statistic al României 2012

Sub aspect teritorial, cele mai multe sosiri ale turiștilor în unități de cazare în anul 2011 au fost în Municipiul Timișoara (210.879) adică 81% din total sosiri în județul Timiș și 33% total sosiri din regiunea Vest (harta 9.1). Pe locul 2, municipiul Arad a înregistrat în anul 2011 129.418 turiști sosiți, adică 68% din total sosiți județ și 20% din total sosiți regiune.

Stațiunile de interes național din regiune dețin un mare potențial de atragere a turiștilor, dintre acestea cea mai renumită - Băile Herculane a reușit să atragă 60.008 turiști sosiți, Moneasa (a doua destinație ca importanță din județul Arad) a atras 33.993 turiști sosiți în anul 2011, Geoagiu-Băi – 24.934 sosiți, Buziaș – 13.633 sosiți și stațiunea Petroșani-Parâng cu 11.566 sosiți.

Este esențial de menționat faptul că împreună aceste stațiuni (menționate mai sus) au atras în anul 2011 aproximativ 144.134 turiști sosiți, ceea ce relevă faptul că acestea au atras un număr comparabil cu municipiul Arad și că deși aceste stațiuni dețin un important potențial de valorificare este necesar ca investițiile derulate să fie susținute în continuare astfel încât să fie competitive atât pe plan național cât și pe plan european.

În anul 2011, din totalul de 639.657 persoane, 506.598 (79,2%) au fost turiști români și 132.798 (20,8%) au fost turiști străini (fig. 8.15).⁵⁷ La nivel național, în anul 2011, turiștii români au alcătuit 78,4% și turiștii străini 21,6%, ponderea străinilor în regiune fiind ușor mai scăzută decât nivelul național.

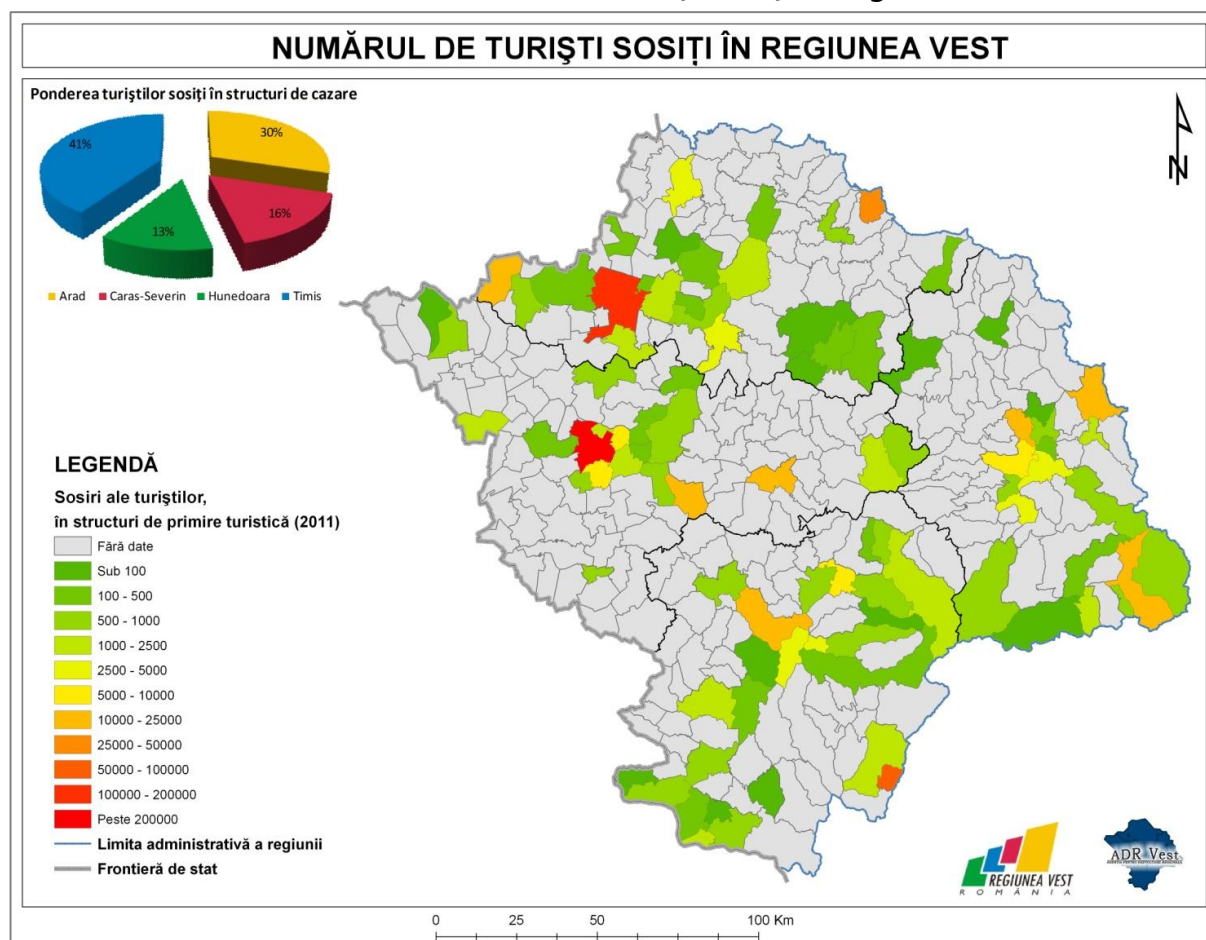
După originea turiștilor sosiți (străini și români), se observă faptul că la nivelul regiunilor ponderea acestora variază, cea mai mare pondere a turiștilor străini fiind deținută de regiunea București-Ilfov (53%), pentru ca la mare distanță să se plaseze Regiunea Vest cu 20,8% (locul II din țară), ponderea acestora fiind ușor sub media națională (21,6%).

Evoluția turiștilor după origine (străini sau români) relevă faptul că în perioada 2008-2011, numărul de turiști străini a crescut la nivel național cu 3,5% și au scăzut la nivel regional

⁵⁷ INS, 2011, Turismul României 2012

cu -9,3%, în timp ce numărul turiștilor români a scăzut atât la nivel național (-2,6%) cât și la nivel regional, scăderea în regiune (-3,9%) fiind mai mare decât cea la nivel național.

Harta 9.1 – Numărul de turiști sosiți în Regiunea Vest

Sursa: INS - Tempo Online, TUR104E

În anul 2011, din totalul de 639.657 persoane, 506.598 (79,2%) au fost turiști români și 132.798 (20,8%) au fost turiști străini (fig. 8.15).⁵⁸ La nivel național, în anul 2011, turiștii români au alcătuit 78,4% și turiștii străini 21,6%, ponderea străinilor în regiune fiind ușor mai scăzută decât nivelul național.

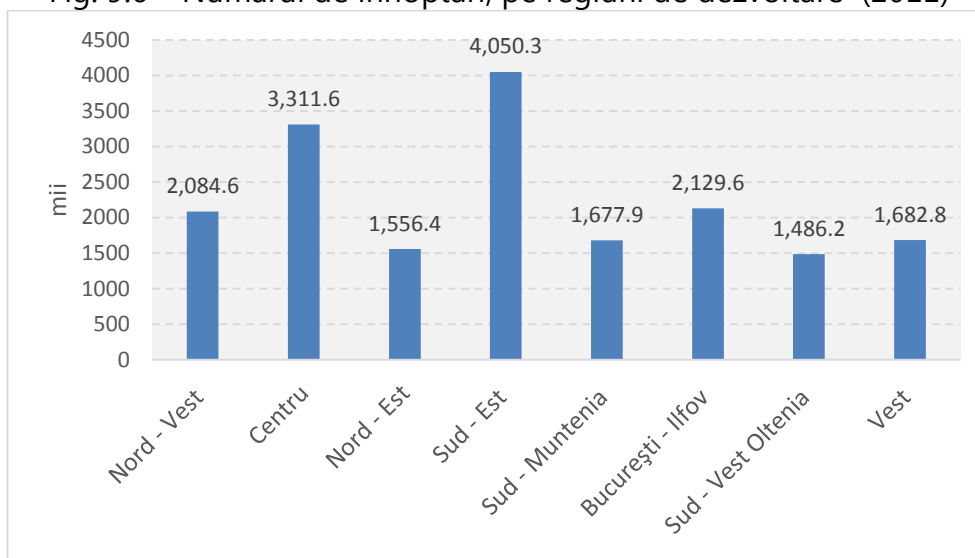
După originea turiștilor sosiți (străini și români), se observă faptul că, la nivelul regiunilor ponderea acestora variază, cea mai mare pondere a turiștilor străini fiind deținută de regiunea București-Ilfov (53%), pentru ca la mare distanță să se plaseze Regiunea Vest cu 20,8% (locul II din țară), ponderea acestora fiind ușor sub media națională (21,6%).

Evoluția turiștilor după origine (străini sau români) relevă faptul că, în perioada 2008-2011, numărul de turiști străini a crescut la nivel național cu 3,5% și au scăzut la nivel regional cu -9,3%, în timp ce numărul turiștilor români a scăzut atât la nivel național (-2,6%) cât și la nivel regional, scăderea în regiune (-3,9%) fiind mai mare decât cea la nivel național.

⁵⁸ INS, 2011, Turismul României 2012

La nivel național, regiunea Vest se situează doar pe locul 5 privind *numărul de înnoptări*, depășind regiunea Sud-Vest Oltenia (1.486,2 mii), Nord-Est (1556,4 mii) și Sud-Muntenia (1.486,2 mii) – fig. 9.6.

Fig. 9.6 – Numărul de înnoptări, pe regiuni de dezvoltare (2011)

Sursa: INS – Anuarul statistic al României 2012

Comparativ cu nivelul național, în perioada 2005-2011, numărul de înnoptări a scăzut atât la nivel național (-2,1) cât și la nivel regional (-8,3), dintre care la nivel regional scăderea a fost mult mai puternică

La nivelul județelor, numărul de înnoptări în perioada 2005-2011 prezintă unele diferențieri intraregionale. În ciuda scăderii numărului de înnoptări atât la nivel regional cât și național, județele Arad și Timiș înregistrează creșterea acestui indicator cu 10,9% respectiv 8,2%. Pe de altă parte, scăderi importante ale înnoptărilor turiștilor se înregistrează în județul Caraș-Severin (-26,8%) și Hunedoara (-11,3%).

În anul 2011, cea mai mare pondere a înnoptărilor în regiunea Vest o deținea jud. Timiș – 33,3%, iar la mică distanță se situa jud. Caraș-Severin cu 32,4%. Județul Hunedoara deține cea mai mică pondere a numărului de înnoptări – 13,8% iar județul Arad ocupă locul III cu 20,5% din ponderea înnoptărilor din regiune.

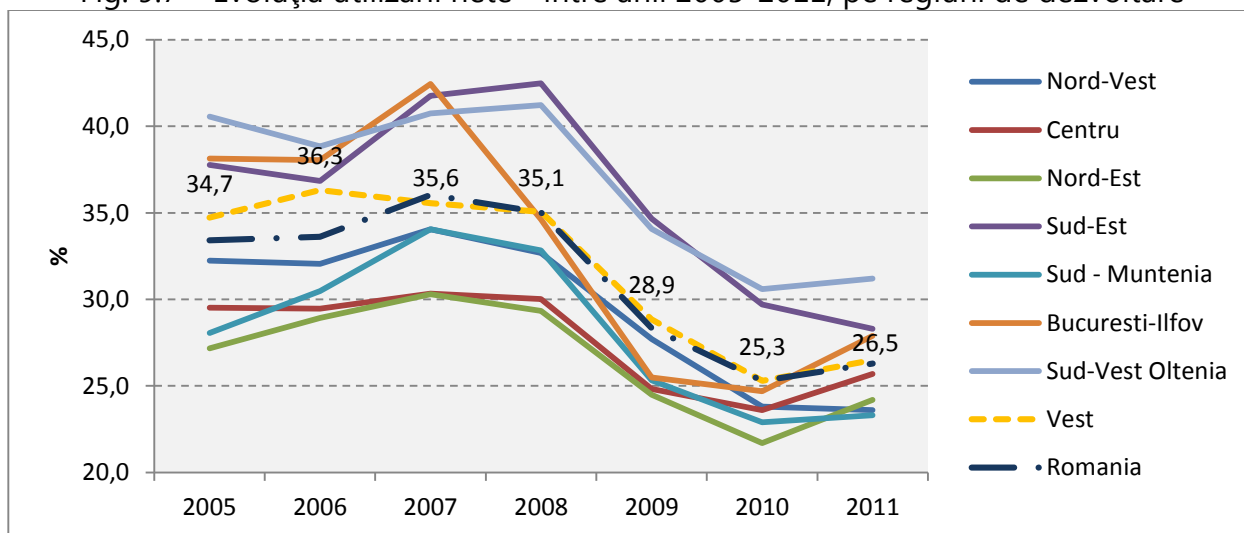
În stațiunile turistice, cel mai mare număr de înnoptări în anul 2011 a fost înregistrat de Băile Herculane (429.547), stațiunea înregistrând un număr mai mare decât municipiul Timișoara (388.104). Un număr însemnat de înnoptări a avut și stațiunea Geogiu-Băi (131.703). Stațiunile Buziaș și Moneasa au înregistrat valori relativ asemănătoare: 97.011 respectiv 95.068 înnoptări. Valori mult mai mici au fost înregistrate în stațiunea Petroșani-Parâng – doar 19.600 înnoptări, în timp ce pentru stațiunile de interes local înnoptările au fost sub 10.000 (Călacea, Lipova, Straja) în timp ce unele date nu sunt disponibile pentru stațiunile Crivaia, Trei Ape, Semenic și Vața de Jos.⁵⁹

⁵⁹ Tempo Online, TUR105E

Ca și număr de înnoptări, în regiunea Vest în anul 2011, 78,7% au fost în hoteluri, 10,2% în pensiuni turistice, vilele turistice (3,1%) și pensiunile agroturistice (3,0%) având ponderi relativ egale.

Analizând indicele de utilizare *netă a capacității în funcțiune*, toate regiunile de dezvoltare au înregistrat scăderi ale acestui indicator în perioada 2005-2011 (fig. 9.7). Dintre acestea, Regiunea Vest a înregistrat o scădere de -23.6%, aceasta fiind mai mare decât scăderea de la nivel național: -21,3%.

Fig. 9.7 – Evoluția utilizării nete - între anii 2005-2011, pe regiuni de dezvoltare

Sursa: INS – Statistică teritorială 2012, Anuarul statistic al României 2012

La nivelul județelor, în anul 2011, doar Caraș-Severin înregistrează un indice mai mare decât nivelul regional și național – 34,5%, județele Hunedoara (25,2%), Arad (23,9%) și Timiș (23,2%) fiind sub media națională.

iii. Patrimoniul natural protejat

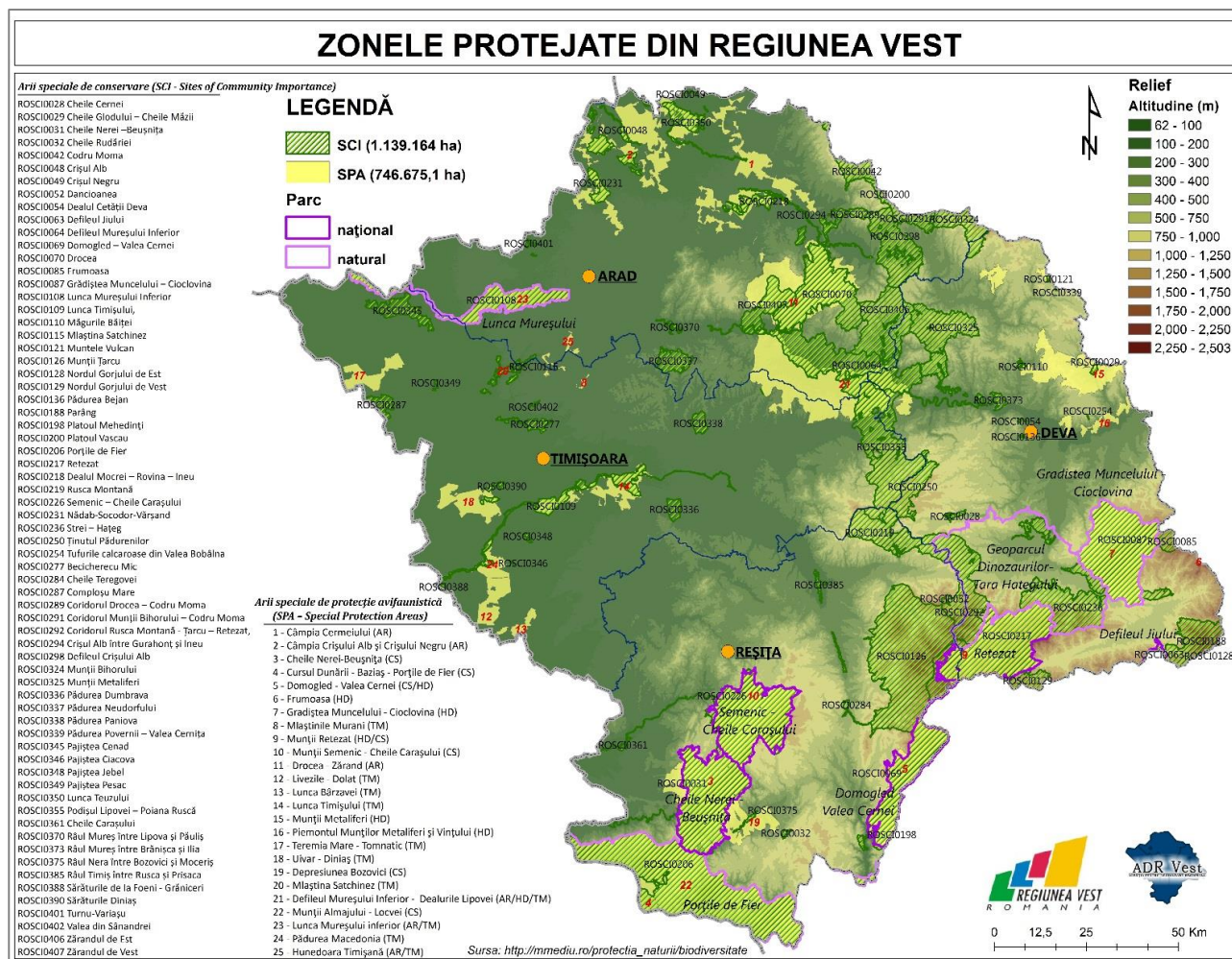
Peisajul natural al regiunii Vest este dat de varietatea și diversitatea formelor de relief întâlnite în această regiune, varietate determinată atât de factori naturali (climă, apă, relief, etc.) cât și de factori antropici (diverse exploatare de minerale, defrișarea pădurilor, extinderea terenurilor agricole, etc.).

Zona montană. Munții prezintă unele caracteristici specifice care au influențat îndeosebi apariția și dezvoltarea așezărilor rurale:

- altitudine relativ redusă (frecvent sub 2 500 m), aflată sub limita zăpezilor permanente;
- aspect fragmentat, prezența a numeroase depresiuni și văi largi (23% din teritoriul montan sunt depresiuni).

Se remarcă o prezență semnificativă a populației în zona montană, favorizată de condițiile prielnice de dezvoltare a localităților cum ar fi: prezența numeroaselor depresiuni sub și intramontane (Depresiunea Brad-Hălmagiu, Depresiunea Gurahonț, Depresiunea Zărandului, Depresiunea Almăjului (Bozovici), Depresiunea Caraș-Ezeriș, Depresiunea Domașnea-Mehadia), a culoarelor de văi largi (Culoarul Mureșului, Culoarul Bistrei, Culoarul Timiș-Cerna, Defileul Dunării) și traversarea relativ ușoară a masivelor muntoase prin pasuri și trecători.

Harta 9.2 – Zonele protejate din Regiunea Vest

Zona dealurilor este caracterizată printr-o altitudine medie de 310 m. În Regiunea Vest aceste forme de relief sunt frecvente în toate cele patru județe componente. Astfel, se pot aminti: Dealurile Lipovei, Dealurile Bulzei, Dealurile Surducului, Dealurile Lăpugiuului, Dealurile Pogănișului, Dealurile Tirolului, Dealurile Oraviței, Dealurile Crișanei, Dealurile (Piemontul) Codrului, Dealurile Hunedoarei.

Zona de câmpie și luncă. Această formă de relief este importantă pentru terenurile pretabile activităților agricole, în special pentru culturile de câmp. Câmpia este predominantă în județele Timiș și Arad, unde se găsesc următoarele unități fizico-geografice: Câmpia joasă a Timișului, Câmpia Jimboliei, Câmpia Arancăi, Câmpia Vingăi, Câmpia Lugojuului, Câmpia

Bârzavei, Câmpia Aradului și Câmpia Crișurilor, cu două subunități: Câmpia Crișului Alb și Câmpia Cermeiului.

Regiunea Vest dispune de cinci parcuri naționale și cinci parcuri naturale (harta 9.2). Acestea însumează aproximativ 4461 km² adică 13,4% din suprafața Regiunii Vest.

iv. Patrimoniul construit protejat

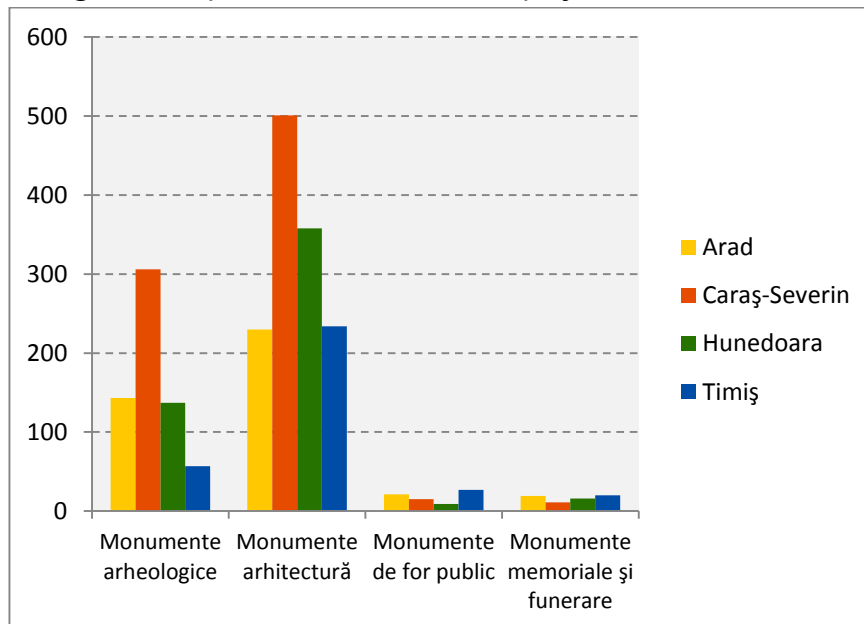
Patrimoniul construit reprezintă o parte a istoriei locurilor și oamenilor, adevărate pietre de hotar ale istoriei scrise și nescrise, prin apariția lor, conferă omului acea stare de apropiere de un anumit loc.

În anul 2010, în Regiunea Vest, existau **2.104 monumente și / sau situri** înscrise pe Lista Monumentelor Istorice, regiunea ocupând ultimul loc dintre regiunile de dezvoltare la acest indicator.

Dintre acestea 833 monumente (39,6%) sunt localizate în județul Caraș-Severin, 520 (24,7%) sunt localizate în Hunedoara, 413 (19,6%) în Arad și 338 (16,1%) în Timiș.

După tipul de monument, se observă că cele mai răspândite sunt tipurile II (monumente arhitectură) și tipul I (monumente arheologice) iar mai puțin răspândite sunt monumentele de tipul IV – memoriale și funerare și tipul III – cele de for public (vezi fig. 9.8).

Fig. 9.8 – Tipurile de monumente pe județe în anul 2010

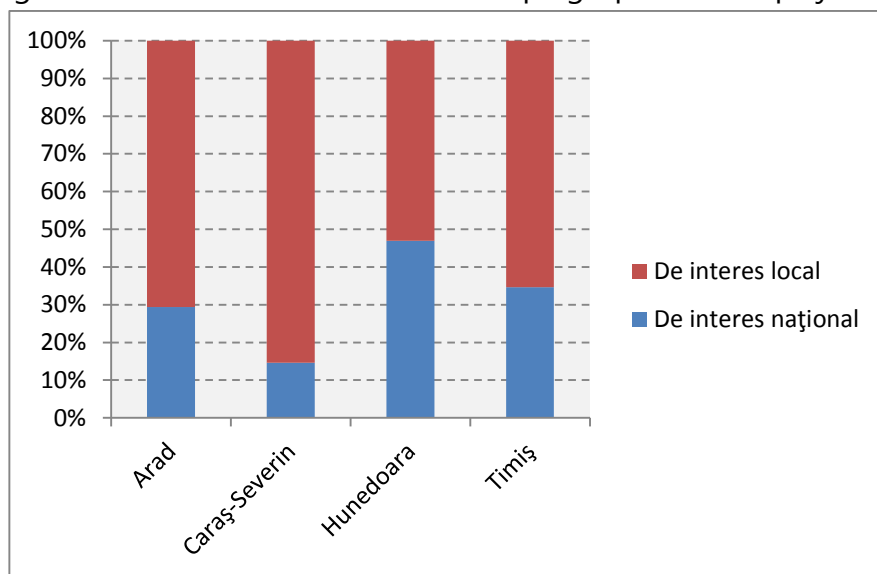

Sursa: www.cultura.ro

Grupa valorică reprezintă un indicator relevant care arată importanța unui anumit sit sau monument istoric, astfel că după grupa valorică, județele care dețin cele mai importante monumente (numere absolute) sunt județele Hunedoara (aproximativ jumătate din numărul total de monumente deținute), județul Timiș având 35% din totalul monumentelor în grupa A valorică (de interes național), județul Arad cu 30% monumente în grupa A valorică și

județul Caraș-Severin cu aproximativ 13% din totalul monumentelor deținute ca fiind de interes național (fig. 9.9).

Fig. 9.9 – Ponderea monumentelor după grupa valorică pe județe

sursa: www.cultura.ro

v. Patrimoniul cultural mobil

Patrimoniul cultural național mobil este alcătuit din bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești, precum și a minorităților naționale la civilizația universală.⁶⁰

În funcție de importanță și valoare, bunurile pot face parte din două mari categorii:

- tezaur: alcătuit din bunuri culturale de o valoare excepțională pentru umanitate și
- fond: alcătuit din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România;

Regiunea Vest deține 853 de bunuri mobile clasate în Patrimoniul Cultural Național, dintre care 58,4% fac parte din tezaur și 41,6% fac parte de fondul de bunuri cultural.

vi. Patrimoniul cultural imaterial

Suprapunerea Regiunii Vest pe teritoriul a trei vechi regiuni istorice indică faptul că s-au format anumite obiceiuri, tradiții, credințe, moduri de viață diferite și diverse între

⁶⁰ Strategia Sectorială în domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru perioada 2014-2020, p.87

locuitorii regiunii astfel încât Regiunea Vest reunește o diversitate de moșteniri culturale adunate în secole de existență a poporului român.

Patrimoniul imaterial este reprezentat de obiceiuri, legende, tradiții și gastronomie, acestea fiind mai mult sau mai puțin influențate de către interacțiunile culturale de-a lungul secolelor, dar pot conține și elemente specifice culturii românești, obiceiuri sau tradiții care s-au păstrat din cele mai vechi timpuri.

Etnografia și folclorul reprezintă o importantă ramură a patrimoniului imaterial, fiind compusă din arhitectura populară țărănească, tehnică și instalații populare, costume populare, ceramică populară, muzee etnografice sătești, manifestări populare tradiționale, festivaluri, manifestări artistice etc.

Pe teritoriul Regiunii Vest sunt localizate mai multe zone de interes etnografic și anume:

- *În județul Arad (de la vest spre est):* zona de nord a Nădlacului, zona Șiria, zona Buteni, Ususău, Vărădia de Mureș și zona Vârfurile.
- *În județul Caraș-Severin:* Pojejena, Ciclova Română, Depresiunea Almăjului, culoarul Timiș – Cerna și culoarul Bistrei
- *În județul Hunedoara⁶¹:* Ținutul Pădurenilor, Țara Zărandului, Ținutul Orăștiei și Zona Văii Mureșului.
- *Județul Timiș:* zona Dudeștiilor Vechi, zona Lenauheim, zona Lugojului și zona Făget.

Patrimoniul cultural imaterial se evidențiază în centrele etnografice:

- *centre de producere a ceramicii* la Bârsa, Târnăvița (județul Arad), Biniș (comuna Doclin) în județul Caraș-Severin;
- *port popular* la Șicula, Bârsa, Buteni (județul Arad), Bozovici (județul Caraș-Severin), Chizătău, Făget, Recaş (județul Timiș)⁶²
- *obiceiuri folclorice tradiționale* - Târgul de fete de pe Muntele Găina, Târgul Sărutului de la Hălmagiu (județul Arad), Festivalul național al fanfarelor țărănești „Cântec de Brumar” Festivalul cultural artistic al Văii Carașului, Festivalul folcloric „Veliscu Boldea” (Reșița), Serbările Crainei (Petnic), Festivalul de muzică corală “Timotei Popovici” (Caransebeș), Festivalul concurs de muzică populară „Ion Luta Iovita” (Caransebeș), Festivalul cultural-artistic al Văii Almăjului (județul Caraș-Severin), Măsuratul Oilor, Nunta Pădurenească, Mersul cu duba, Cununa Grâului, Strigarea peste sat, Obiceiul Călușeilor, Ceata de călușeri a romilor, Nunta pădurenească de la Dăbînca, Nunta de la Lăpugiu, Colindul laic cu duba (județul Hunedoara⁶³), Festivalul cântecului și dansului românesc, Festivalul cântecului, jocului și portului popular de pe Valea Begheiului (județul Timiș)

⁶¹ Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980

⁶² <http://www.scribube.com/geografie/turism/TIMIS1251317237.php>

⁶³ Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980, <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

- *economie rurală*: mori de apă la Rădești, Valea Mare, Iacobini, Vârfurile, Roșia (județul Arad), Rudăria, Prigor, Putna, Liborajdea, Păltiniș, Pătaș, Borlovenii Noi, Gârliște, Bozovici, Gornea, Gîrnic (județul Caraș-Severin), Călușarii – patrimoniul UNESCO⁶⁴, meșteșuguri populare - ceramică, arta lemnului, icoane pe piatră, încondeierea ouălelor⁶⁵ (județul Hunedoara),
- *specific gastronomic*: Muntele Mic - Poiana Mărului, Semenici - Brebu Nou - Văliug, Zona Băile Herculane, Valea Almăjului, Clisura Dunării⁶⁶ (județul Caraș-Severin), tradiționalii virșlii de Brad (județul Hunedoara).

⁶⁴ <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

⁶⁵ <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

⁶⁶ Ibidem

J. DEZVOLTARE RURALĂ

i. Spațiul rural din Regiunea Vest

Spațiul rural are capacitatea de a conserva și reconstrui cadrul natural, ca urmare a unei presiuni antropice mai reduse, asociată cu tipul exploatării economice și nivelul general de dezvoltare al forțelor de producție. Câmpurile extinse de culturi, absența căilor principale de comunicație, prezența insulară a cadrului construit de dimensiuni mai mici și a turmelor de animale, trădează prezența ruralului.

Din punct de vedere al unităților administrativ-teritoriale, la 31 decembrie 2011 în Regiunea Vest erau **12 municipii**, **30 de orașe** și **281 de comune**, de care aparțineau un număr de **1.327 de sate** (tabelul 10.1).

Tabelul 10.1 – Numărul de localități rurale din Regiunea Vest, pe județe (2011)

	Numărul comunelor	Numărul satelor
ARAD	68	270
CARAȘ-SEVERIN	69	287
HUNEDOARA	55	457
TIMIȘ	89	313
REGIUNEA VEST	281	1.327
ROMÂNIA	2861	12.957

Sursa: INS – Anuarul statistic al României, 2012

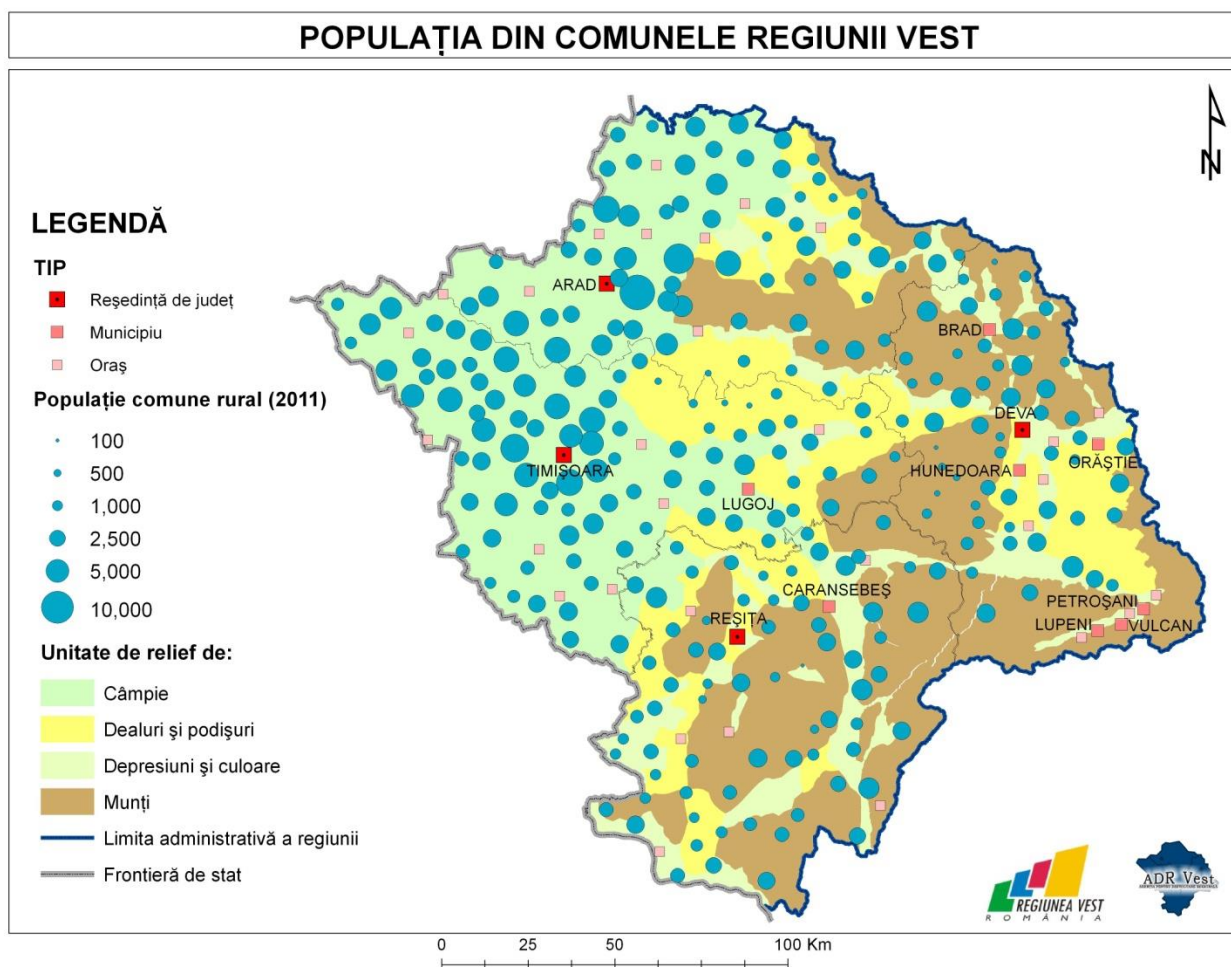
După mediul de reședință, în Regiunea Vest, aproximativ **37,2%** din populație locuiau în **mediul rural**; la nivel național în anul 2011 aproximativ 45,1% din totalul populației locuiau în mediul rural, ceea ce înseamnă că în Regiunea Vest există o mai mică concentrare a populației în mediul rural decât nivelul național.

Sub aspect spațial, cele mai mari comune din punctul de vedere al numărului locuitorilor se găsesc în partea de vest a regiunii (subdiviziunile Câmpiei de Vest) în județele Arad și Timiș, satele fiind în principal de mărime medie (2.500-5.000 locuitori). În județele Caraș-Severin și Hunedoara, satele nu depășesc 5.000 de locuitori, fiind de mărime medie spre mică, fiind așezate în culoare și depresiuni, dar și în spațiul montan, de exemplu în M-ții Metaliferi și M-ții Bihorului (nordul județului Hunedoara).

În principal satele ca și orașele de altfel, tind să concentreze un mai mare număr de populație în spațiile joase (câmpie, culoare și depresiuni, dealuri) și pe de altă parte, acestea pot fi mai slab populate dacă zona este inaccesibilă din punct de vedere al conectivității căilor de comunicație și dacă acestea concentrează puține activități economice care să asigure locuitorilor un trai decent.

Analizând harta de mai jos (harta 10.1) se observă o gravitare a așezărilor rurale cu un număr mare de populație în jurul orașelor mari ale Regiunii Vest (Timișoara, Lugoj, Arad, Curtici, Brad, Deva, Caransebeș) și deși nu se poate confirma această tendință la nivel național, există o anumită tendință de migrare dinspre mediul urban spre cel rural⁶⁷, îndeosebi în acele zone rurale situate în proximitatea orașului, spațiul urban fiind capabil de a oferi locuri de muncă și anumite facilități pe care spațiul rural nu le deține fiind ideale pentru acest segment al populației migratoare dinspre spațiul rural spre cel urban; satele din apropierea orașelor mari tind să aibă funcția de „localități-dormitor”, deoarece acestea pot adăposti populația navetistă care muncește la oraș și care a preferat să nu își schimbe mediul de reședință.

Harta 10.1 – Populația din comunele Regiunii Vest

De asemenea, o infrastructură de transport bine pusă la punct (drumuri, căi ferate) poate facilita accesul rapid al populației navetiste.

În mediul rural, aproximativ 93,5% reprezintă procentul așezărilor sub 5.000 de locuitori, pe când doar 6,5% dintre acestea sunt așezări de peste 5000 de locuitori, acestea fiind răspândite îndeosebi în județul Timiș (13 la număr) și Arad (6 la număr), dintre care o

⁶⁷ În anul 2011, soldul migrației interne determinat de schimbarea domiciliului a fost pozitiv în mediul rural, pe când în urban acesta a fost negativ

singură comună depășind 10.000 locuitori – comuna Vladimirescu, județul Arad, în anul 2011 având 11.799 locuitori.⁶⁸

ii. Caracteristicile demografice

În anul 2011, populația Regiunii Vest era de 1.913.831 locuitori, reprezentând 8,93% din populația României⁶⁹. Dintre aceștia, 712.836 erau locuitori ai mediului rural, reprezentând 37.2% din totalul populației Regiunii Vest. Populația pe medii de rezidență este mult mai echilibrat distribuită la nivel național, fiind împărțită astfel: 55% în mediul urban și 45% în cel rural.

Această diferență mare între populația urbană și rurală la nivelul Regiunii Vest se datorează și gradului mare de urbanizare al județului Hunedoara, acesta fiind al doilea județ după București-Ilfov ca nivel de urbanizare.

Din tabelul de mai jos (tabelul 10.2.), se observă valori egale cu media națională la nivelul populației rurale în județul Arad (45%), relativ egale în județul Caraș-Severin (44%) și sub nivelul național în județele Timiș (38,4%) și Hunedoara (23,5%).

Tabelul 10.2 – Ponderea populației după mediul de reședință

	Total populație (2011)	Populație urbană (2011)	% urban	Populație rurală (2011)	% rural	Densitate (2011)
ARAD	455.126	250.742	55	204.384	45	68.6
CARAȘ-SEVERIN	320.391	179.575	56	140.816	44	37.6
HUNEDOARA	459.967	352.569	76.7	107.398	23.3	65.1
TIMIȘ	678.347	418.109	61.6	260.238	38.4	78
REGIUNEA VEST	1.913.831	1.200.995	62.8	712.836	37.2	59.7
ROMÂNIA	21.413.815	11.778.195	55	9.635.620	45	89.8

Sursa: INS – Populația României pe localități la 1 ianuarie 2011

În Regiunea Vest, în anul 2011, *densitatea populației* era de 58,9 locuitori/km². În teritoriu se identifică două modele de distribuție a populației și respectiv, două tipuri de zone: o zonă mai intens populată, situată în vest, în special în periurban, și o zonă mai slab populată, în zona montană, unde populația scade mult sub 30 de locuitori/kmp.

Rata natalității în spațiul rural din Regiunea Vest în anul 2011 a fost 8,4‰, fiind relativ egală cu media natalității din mediul urban al regiunii (8,5‰). În acest context, s-a observat că în multe zone din spațiul rural există un potențial de înnoire și de întinerire a populației.

Rata mortalității populației rurale din Regiunea Vest în anul 2011 a fost de 14,2‰, egală cu rata națională din mediul rural, însă mai mare față de cea a populației urbane din regiune (11‰). Creșterea ratei mortalității în ultimii ani a fost generalizată ca și tendință, atât

⁶⁸ INS - Populația României pe localități la 1 ianuarie 2011

⁶⁹ Ibidem

în mediul rural, cât și în cel urban. Rata mortalității populației rurale din Regiunea Vest a fost egală cu rata înregistrată la nivel național în mediul rural.

Evoluția ratei mortalității din mediul rural este justificată în principal de proporția mare a vârstnicilor, în timp ce evoluția din urban, unde populația este mult mai tânără, dovedește o înrăutățire a condițiilor de viață. Manifestarea acestui fenomen înregistrează mari variații în teritoriul regiunii.

În general există o corelație directă între nivelul mortalității și gradul de îmbătrânire demografică.

Mortalitatea infantilă (numărul de decese al copiilor sub 1 an) în anul 2011, în mediul rural era de 10,7 ‰, în mediul urban această rată fiind considerabil mai mică 7,8‰, cele mai mari rate al acestui indicator în mediul rural fiind înregistrate în județele Arad (13,4‰), Caraș-Severin (11,1‰) și Timiș (9,7‰), pe când cele mai mici valori se înregistrează în județul Hunedoara (6,1‰).

În mediul rural, sporul natural, este în general mai scăzut decât valorile înregistrate în mediul urban, și anume de -5,8‰ față de -2,5‰ în mediul urban. La nivelul județelor, valori sub media regională în mediul rural se înregistrează în județele Hunedoara (-9,7‰) și Caraș-Severin (-8,5‰), pe când valori peste media regională se înregistrează în județele Arad (-5,3‰) și Timiș (-3,2‰).⁷⁰

Soldul migrației interne în Regiunea Vest a fost pozitiv în anul 2011, fiind alături de regiunile Nord-Vest și București-Ilfov singurele regiuni cu soldul *migrației interne* pozitiv (total plecați și sosiți), ceea ce denotă atractibilitatea regiunii în cadrul spațiului național.

Tabelul 10.3 – Migrația internă determinată de schimbarea domiciliului pe județe și medii în anul 2010

	Total			Urban			Rural		
	Plecați	Sosiți	Sold	Plecați	Sosiți	Sold	Plecați	Sosiți	Sold
ARAD	5,891	6,445	554	3,139	3,030	-109	2,752	3,415	663
CARAȘ-SEVERIN	4,723	3,974	-749	2,826	1,896	-930	1,897	2,078	181
HUNEDOARA	6,836	5,361	-1,475	5,476	3,553	-1,923	1,360	1,808	448
TIMIȘ	10,937	14,586	3,649	6,899	7,079	180	4,038	7,507	3,469
REGIUNEA VEST	28,387	30,366	1,979	18,340	15,558	-2,782	10,047	14,808	4,761
ROMÂNIA	324,626	324,626	-	194,248	164,019	-30,229	130,378	160,607	30,229

Sursa: INS - Anuarul Statistic al României 2011

În Regiunea Vest, soldul migrației interne din mediul rural a fost de 4.761 persoane, soldul migratoriu rural fiind pozitiv în toate cele patru județe și având valorile cele mai mari în județele Timiș și Arad.⁷¹

⁷⁰ INS – Anuarul statistic al României 2012

⁷¹ INS – Anuarul statistic al României 2012

Durata medie a vieții în Regiunea Vest, în anul 2011, a fost de 73,31 ani, fiind mai mică decât cea la nivel național de 73,77 ani. Se constată o diferență între sexe de aproximativ 7 ani în favoarea persoanelor de sex feminin, atât la nivel regional, cât și la nivel național. În ceea ce privește mediile de rezidență, durata medie a vieții în urban este de 73,54 ani, iar în mediul rural este mai mică, de 72,87 ani. Durata medie a vieții mai mică în spațiul rural se datorează condițiilor de viață precare și insuficienței răspândiri a serviciilor de sănătate și sociale.

iii. Agricultură din Regiunea Vest. Date generale

În Regiunea Vest, agricultura reprezintă a treia ramură economică ca importanță. Contribuția agriculturii, silviculturii, pisciculturii în formarea Produsului Intern Brut (PIB) la nivelul regiunii se situează în anul 2009 la 6,58% (3.239,6 milioane lei prețuri curente), iar în statele membre ale UE se situează la aproximativ 1,7%.

La nivel național, Regiunea Vest deține 12,81% din suprafața agricolă a României, dispunând de un important potențial de valorificare. În cadrul Regiunii Vest sunt anumite diferențieri ce se evidențiază la nivelul județelor și anume că în județele Arad și Timiș, suprafețele agricole sunt superioare celor din județele Caraș-Severin și Hunedoara, primele două dispunând de un mare potențial conferit de prezența Câmpiei de Vest, pe când în celelalte două relieful predominant este cel al treptelor mai înalte (munți și dealuri), pe de altă parte, județele Caraș-Severin și Hunedoara adăpostind mari resurse forestiere.

În Regiunea Vest erau în anul 2010, conform Recensământului General Agricol, 271.903 de exploatații agricole, dintre care 260.739 (95,9%) reprezintă exploatații agricole fără personalitate juridică (exploatații agricole individuale și persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale și familiare). Din totalul suprafeței agricole utilizate de 1.731.414,41 hectare, 774.304,02 hectare reprezintă exploatații agricole fără personalitate juridică și 957.110,85 hectare care reprezintă exploatații agricole cu personalitate juridică (consilii locale/primării, regii autonome, societăți comerciale etc.). Suprafața agricolă medie utilizată a fost de 6,34 ha/exploatație, care este mică față de suprafața medie a fermelor din UE, care este de cca. 19 ha/fermă.

iv. Structura terenurilor agricole

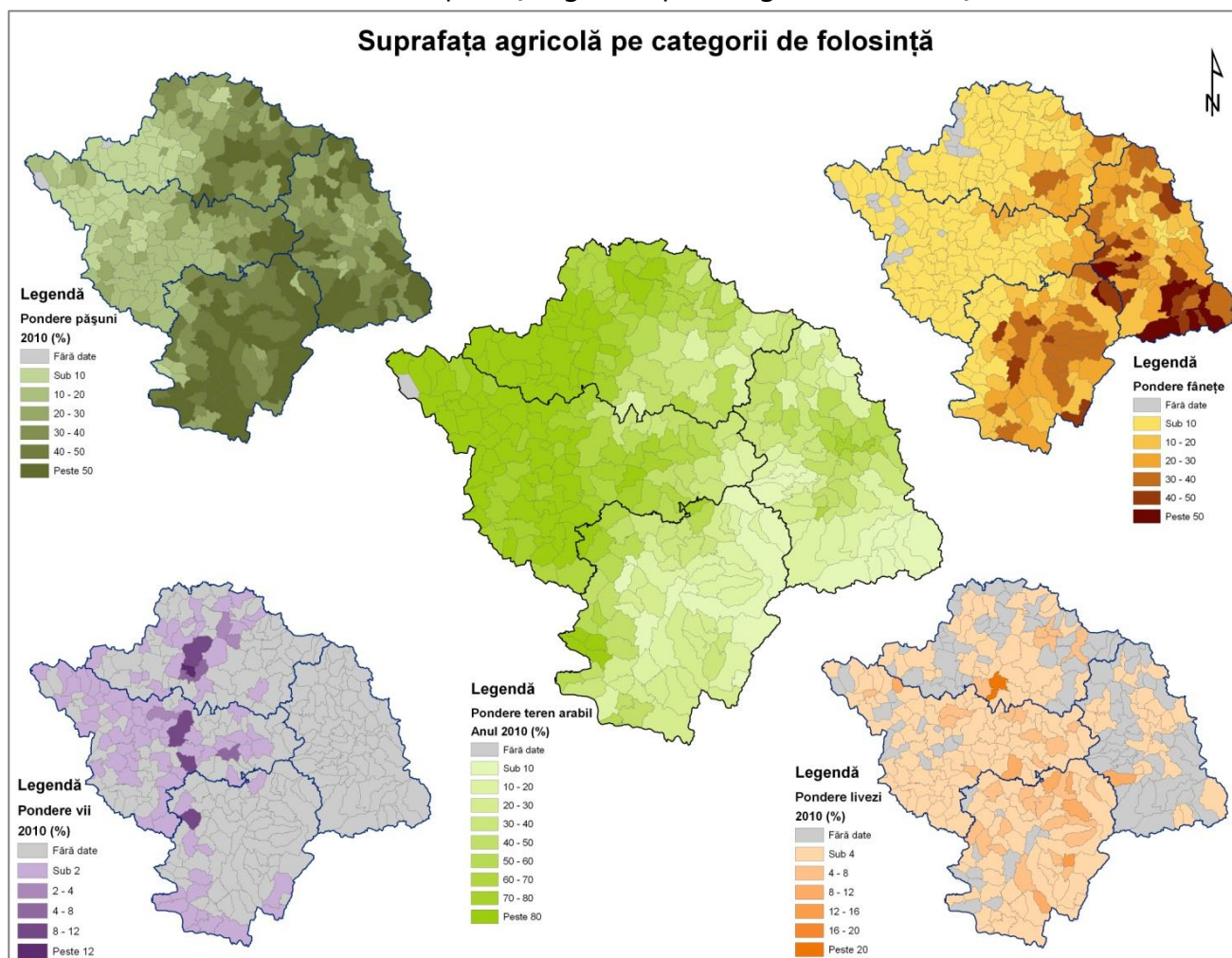
La fel ca în toată țara, în Regiunea Vest se practică o agricultură de subzistență, neperformantă, pentru autoconsum. Lipsa asocierii, fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigațiile necorespunzătoare, unitățile de producție mici și slaba dotare tehnologică sunt câteva din cauzele care nu permit practicarea unei agriculturi eficiente și competitive. Așadar se individualizează două categorii de proprietate și anume terenuri mici (sub 20 ha), necompetitive și valorificate pentru producție proprie cât și terenuri mari

de peste 50 ha, bine tehnologizate (în general deținute de companii mari) care practică o agricultură cu productivitate înaltă.

În anul 2011, suprafața agricolă se întindea la **1.868.417 ha**, dintre care 58,3% era reprezentată de suprafață arabilă, 28,6% pășuni, 11,3% fânețe, 0,4% vii și 1,3% livezi (harta 10.2). În contextul național, regiunea deține suprafețe mai mari decât Regiunea Centru, Nord-Est și București-Ilfov, însă regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est, Nord-Vest și Sud-vest Oltenia dețin ponderi mai mari decât acesta.

După mărimea suprafețelor agricole, Regiunea Vest deține suprafețe mai mari doar decât Regiunea București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia, fiind relativ egală cu Regiunea Centru, însă regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est, Nord-Est și Nord-Vest dețin suprafețe mai mari decât acesta.

Harta 10.2 – Suprafața agricolă pe categorii de folosință

Sursa: INS, Statistică teritorială 2012

Privind categoriile de folosință ale suprafeței agricole se observă câteva diferențieri între nivelul regional și nivelul național. Ponderea *suprafaței arabile* a regiunii este mai mică decât media națională, însă în interiorul regiunii județele Timiș și Arad dețin ponderi mai mari decât media națională (fig. 10.1). Ponderea *pășunilor* este mai mare la nivel regional decât nivelul

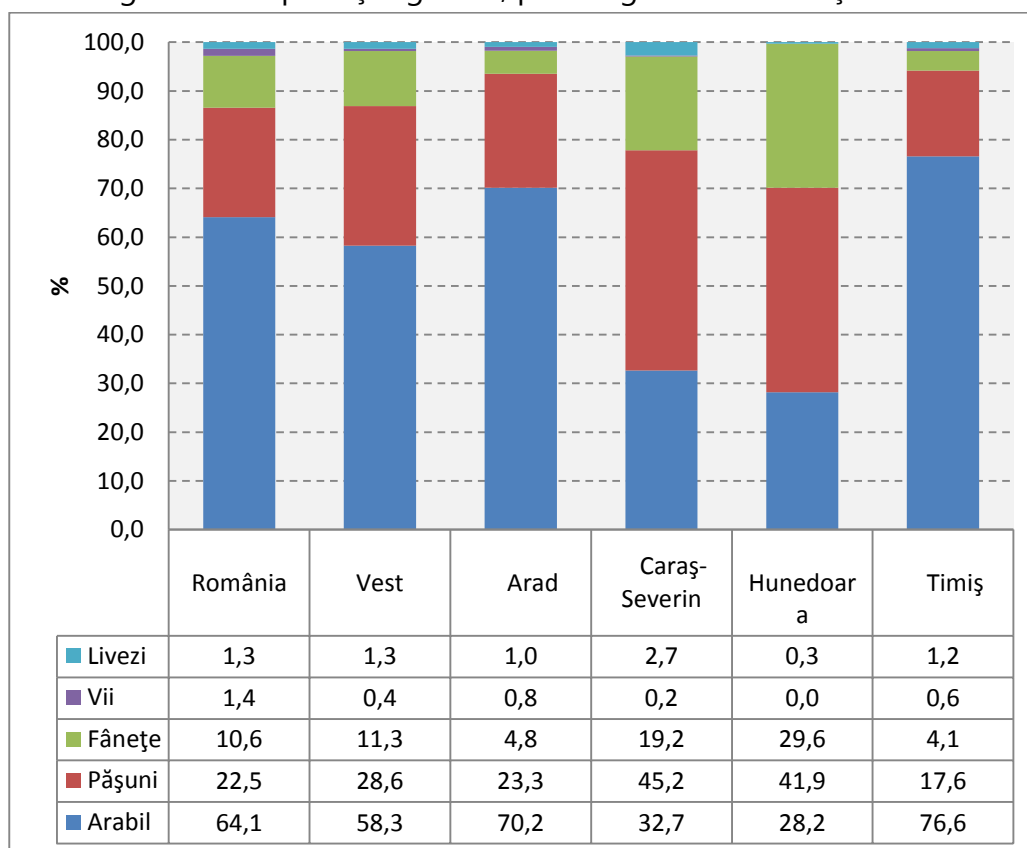
național, județele Caraș-Severin și Hunedoara deținând ponderi aproximativ de două ori mai mari decât nivelul național. În regiune, *fânețele* dețin o pondere mai mare decât nivelul național; la nivel regional, ponderea cea mai mare pondere o deține județul Hunedoara și cea mai mică județul Timiș.

Regiunea deține o pondere destul de modestă ale suprafețelor cultivate cu *viță-de-vie*, aceasta fiind de 3 ori mai mică decât nivelul național; la nivel regional cea mai mare pondere o deține județul Arad, fiind urmat îndeaproape de județul Timiș.

Atât regiunea cât și România dețin aceeași pondere a suprafețelor cultivate cu *livezi*. Județul Caraș-Severin deține un potențial important de valorificare a culturilor pomicole, ponderea livezilor deținute de acesta fiind de două ori mai mare decât nivelul național și regional.

Conform Recensământului General Agricol, în regiune, din totalul de 273.891 exploatații agricole, 71,1% sunt exploatații care au o utilizare mixtă (se practică atât cultivarea plantelor cât și creșterea animalelor), 25,3% sunt utilizate numai pentru suprafețe agricole și 3,6% sunt utilizate numai pentru creșterea animalelor.

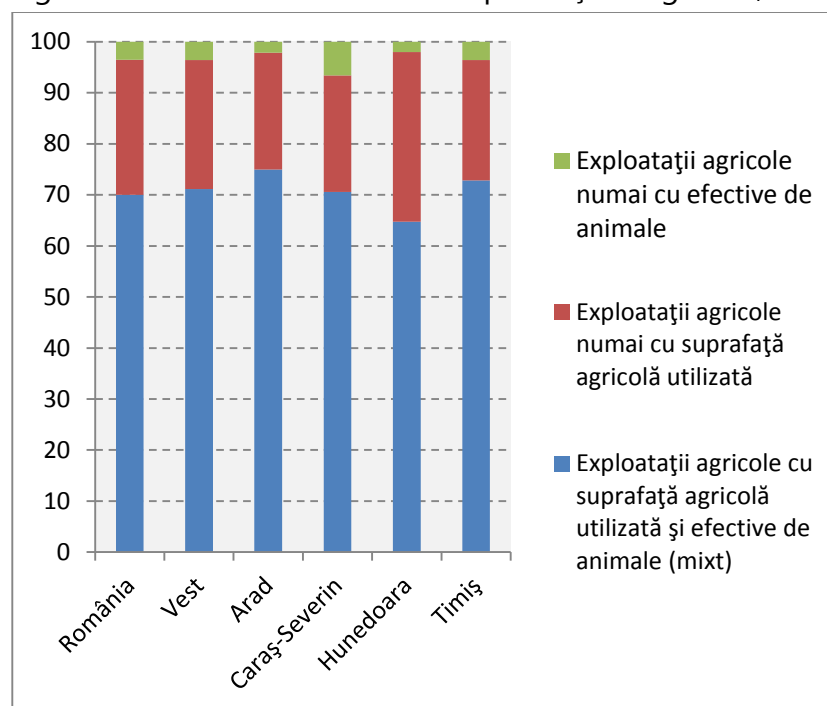
Fig. 10.1 – Suprafața agricolă, pe categorii de folosință - 2011

Sursa: Anuarul Statistic al României 2012

Comparativ cu nivelul național, regiunea are o pondere ușor mai ridicată pentru utilizarea mixtă a terenurilor (atât cultivarea plantelor cât și creșterea animalelor) cât și a exploatațiilor folosite doar pentru creșterea de animale, pe când exploatațiile folosite doar pentru cultivarea plantelor au o pondere ușor mai scăzută decât nivelul național (fig. 10.2).

Fig. 10.2 – Modul de folosire al exploatațiilor agricole, 2010

Sursa: Recensământul General Agricol 2010

La nivel regional se remarcă județul Arad printr-o pondere mai ridicată decât nivelul regional și național pentru folosirea exploatațiilor agricole mixte (culturi și animale), județul Caraș-Severin cu o pondere mai ridicată decât nivelul regional și național pentru exploatațiile agricole utilizate doar pentru creșterea animalelor și județul Hunedoara pentru ponderea mai mare decât nivelul regional și național pentru exploatațiile agricole utilizate doar pentru cultivarea plantelor.

Suprafața agricolă a Regiunii Vest reprezintă 12,81% din suprafața agricolă a României, fiind folosită în special pentru producția de cereale.⁷²

v. Cultivarea plantelor

Producția ramurii agricole este preponderent vegetală cultivându-se în deosebi porumb (1.570.345 tone - 2011), grâu (820.590 tone - 2011) și cartofi (315.076 tone - 2011).

Cultivarea plantelor în Regiunea Vest dețin următoarele coordonate în anul 2011 și anume:

- locul IV la producția de *cereale* cu o producție superioară anului 2005 și cu productivitate mai mare decât media națională la grâu, ovăz, secara și orzul și orzoaica și productivități ale porumbului apropiate de media națională.
- locul IV la producția de *cartofi* cu o producție inferioară față de anul 2005 și cu o productivitate sub media națională.

⁷² INS 2010, Anuarul Statistic al României 2012

- *sfecla de zahăr* se cultivă doar în județele Arad (90%) Timiș (8,65%) și Hunedoara (1,35%), dintre care județul Arad deține cea mai mare productivitate pe țară la sfecla de zahăr.
- Regiunea ocupă locul V la producția de *floarea soarelui*, productivitatea acesteia fiind peste media națională.
- producția de *legume* deține locul V în comparație cu regiunile de dezvoltare
- *vița de vie* este o cultură cu tradiție în special în județele Timiș și Arad și deține locul V pe țară la producția de *struguri* și este ușor sub valoarea productivității naționale. Suprafața viilor pe rod este în Regiunea Vest de 8.400 ha
- producția de *fructe* în anul 2011 era de 126.877 tone, depășind doar regiunea București-Ilfov, dintre cele mai cultivate fiind prunele (56,5%) și merele (29,8%).

Conform datelor înregistrate de Institutul Național de Statistică se observă o mare tendință de fluctuație a producției vegetale, acest lucru fiind datorat cel mai probabil faptului că există o strânsă legătură între condițiile meteorologice și producție și anume că lipsa sistemelor de irigații cât și lipsa precipitațiilor pot duce la scăderea producției agricole.

Tabelul 10.4 – Producția principalelor produse agricole vegetale în Regiunea Vest

	2011 (tone) – Regiunea Vest	2011 (tone) - România	Producția medie la ha (kg/ha) – Regiunea Vest	Producția medie la ha (kg/ha) - România
Grâu	820,590	7.131.590	4.032	3.663
Secară	2.011	31.382	2.848	2.540
Orz și orzoaică	124.363	1.329.692	3.927	3.170
Ovăz	90.299	375.855	2.485	2.028
Porumb boabe	1.570.345	11.717.591	4.480	4.525
Cartofi	315.076	3.638.791	14.004	16.873
Sfeclă de zahăr	39.365	660.497	49.829	35.103
Floarea soarelui	114.047	1.789.326	2.166	1.798
Struguri	20.566	879.487	4.943	4.980
Fructe	126.877	1.479.907	-	-
Furajere verzi anuale	195.922	3.371.352	16.179	15.323
Furajere verzi perene	1.017.434	10.661.681	19.174	16.213

Sursa: Institutul Național de Statistică, Producția agricolă la principalele culturi agricole în anul 2011

Din tabelul de mai sus (tabelul 10.4), se observă faptul că la grâu, secară, orz și orzoaică, ovăz, sfeclă de zahăr, floarea soarelui, furaje anuale și furaje perene Regiunea Vest

deține o producție medie pe ha mai mare în anul 2010 decât nivelul național, ceea ce înseamnă că comparativ cu nivelul național (cu toate că nu deține suprafețe foarte mari agricole cum ar fi de exemplu Sud-Est – 2.432.301 ha, Sud-Muntenia – 2.448.973 ha), Regiunea Vest reușește să valorifice foarte bine culturile de plante fiind obținute productivități mai mari decât în alte regiuni.

vi. Zootehnia

Creșterea animalelor are o pondere importantă în agricultura românească, reprezentând una dintre activitățile de bază în sectorul rural. Deși efectivele de animale existente sunt exploatate în mod eficient, există un potențial de creștere a producției animale nevalorificat încă, dat de suprafața de pășuni și fânețe existentă în regiune.

În regiune, în anul 2011, dintre efectivele de animale cele mai răspândite erau păsările, mai apoi ovinele, porcinele și familiile de albine (tabelul 10.5).

Tabelul 10.5 – Efectivele de animale din Regiunea Vest

Categorie	2011 (capete)
Păsări	5.439.543
Ovine	1.261.277
Porcine	932.341
Albine (familii)	168.040
Bovine	143.747
Caprine	54.928
Cabaline	31.909

Sursa: INS - Anuarul Statistic al României 2012

În regiunile de dezvoltare, numărul efectivelor de animale variază, Regiunea Vest, situându-se cel mai bine la numărul de porcine (locul II cu 932.341 capete) și ovine (locul IV cu 1.261.277 capete), pe când la numărul de bovine și caprine regiunea ocupă locul VII (fig. 9.19). Numărul de păsări în anul 2010 în regiune era de 5.649.086, regiunea ocupând locul VII, iar la numărul de familii de albine (168.040) regiunea ocupă locul IV.

vii. Îmbunătățiri funciare

Conform datelor puse la dispoziție de către INS, suprafața amenajată pentru irigații reprezintă un ansamblu de lucrări efectuate cu scopul aprovizionării cu apă în vederea asigurării independenței acesteia față de condițiile meteorologice. În acest sens, conform tabelului de mai jos, Regiunea Vest deține 49.533 ha de terenuri de acest gen, doar o pondere foarte modestă din regiune 2,65% deținând infrastructura necesară pentru irigații (tabelul 10.6). În cadrul regiunii, cele mai mari suprafețe amenajate pentru irigații se găsesc

în județul Arad – 27.483 ha (55,5%), județul Timiș – 13.646 (27,5%) și județul Hunedoara cu 8.404 ha (17%).

Tabel 10.6 – Evoluția amenajărilor pentru irigații, 2005 - 2011 (ha)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arad	27.538	27.538	27.538	27.532	27.532	27.506	27.483
Hunedoara	8.419	8.419	8.419	8.417	8.409	8.406	8.404
Timiș	14.078	14.008	13.887	13.786	13.659	13.646	13.646
Regiunea VEST	50.035	49.965	49.844	49.735	49.600	49.558	49.533
România	2.908.214	2.892.058	2.901.931	2.903.567	2.902.377	2.900.053	2.894.640

Sursa: Tempo Online, AGR102A

Pe de altă parte, suprafețele agricole irigate efectiv reprezintă suprafețe pe care s-au efectuat irigații cel puțin o dată într-un an agricol, la acest indicator județul Arad deținând aproximativ 96,5% din total suprafețelor irigate efectiv la nivelul regiunii, în județul Timiș irigându-se efectiv doar 20 de ha de teren arabil. La nivel național, Regiunea deține doar 0,55% din ponderea suprafețelor agricole irigate efectiv.

Tabel 10.7 – Evoluția suprafețelor agricole irigate efectiv, 2005 - 2011(ha)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arad	2.202	554	1.721	2.625	3.578	487	543
Timiș	14	:	:	9	15	:	20
Regiunea VEST	2.216	554	1721	2634	3593	487	563
România	44.649	95.749	315.793	256.359	293.474	83.026	102.831

Sursa: Tempo Online, AGR102A

Conform INS - Tempo Online, suprafața amenajată pentru combaterea eroziunii solului reprezintă un complex de lucrări hidrotehnice efectuate pentru reducerea sau stoparea degradării suprafeței solului.

În anul 2011, Regiunea Vest a deținut 142.896 ha amenajate pentru combaterea eroziunii solului în scopul pregătirii pentru activități agricole, la nivelul județelor cele mai mari suprafețe amenajate agricole fiind deținute de județul Caraș-Severin (32,9%), județul Timiș (27,8%), județul Hunedoara (23,4%) și județul Arad (15,9%).⁷³

viii. Populația activă în agricultură

Tendința țărilor dezvoltate din Uniunea Europeană și nu numai este că odată ce sectorul serviciilor se dezvoltă din ce în ce mai mult acesta angrenează o forță de muncă însemnată astfel că, sectorul primar (agricultura) tinde să angreneze o forță de muncă relativ

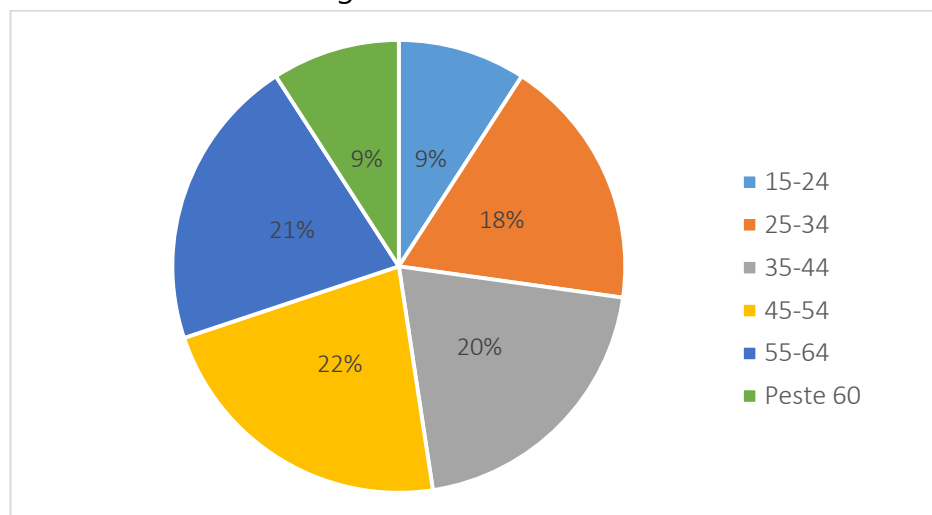
⁷³ INS – Tempo Online, <http://statistici.insse.ro/shop/>, AGR102C

restrânsă (aproximativ 5% din populație) care să fie productivă beneficiind de o agricultură înalt mecanizată, forța de muncă fiind înlocuită.

Deși forța de muncă în agricultura României este în continuare una dintre cele mai numeroase din Europa dinamica ponderii populației ocupate în agricultura arată o tendință de scădere treptată a acesteia.

Din totalul populației ocupate din Regiunea Vest de 811.000 persoane, aproximativ 141.000 dintre acestea (**17,4%**) își desfășoară activități în sectorul agricol. Printre cauzele scăderii ponderii populației ocupate în agricultură se numără: retragerea multor persoane vârstnice din agricultură, veniturile mici realizate din acest sector economic, acestea fiind neatractive pentru tineri, investițiile rurale încă reduse care să absoarbă forța de muncă mai tânără etc. Câștigul salarial mediu brut lunar în Regiunea Vest în sectorul agricol era în anul 2011 de 1.492 lei.

Fig. 10.3 – Structura populației ocupate în agricultură, pe grupe de vârstă, în Regiunea Vest, în anul 2011

Sursa: INS - Anuarul Statistic al României 2012

În ceea ce privește populația ocupată în agricultură pe grupe de vârstă, se constată că numai o mică parte din populația tânără desfășoară activități în acest sector (fig. 10.3).

ix. Infrastructura specifică

Dotarea cu mașini agricole în Regiunea Vest este superioară mediei la nivel național (cea de-a treia regiune ca dotare tehnologică în vederea practicării agriculturii cu 70.619 utilaje, fiind depășită de regiunea Nord-Vest care deține 75.097 utilaje - locul II și regiunea Sud-Muntenia cu 88.791 utilaje care deține locul I la numărul utilajelor agricole în anul 2011). Terenul arabil în Regiunea Vest reprezintă 11,6% din totalul național, în timp ce parcul de mașini agricole existent la nivelul Regiunii Vest reprezintă 14,9% din totalul parcului de mașini agricole din România.

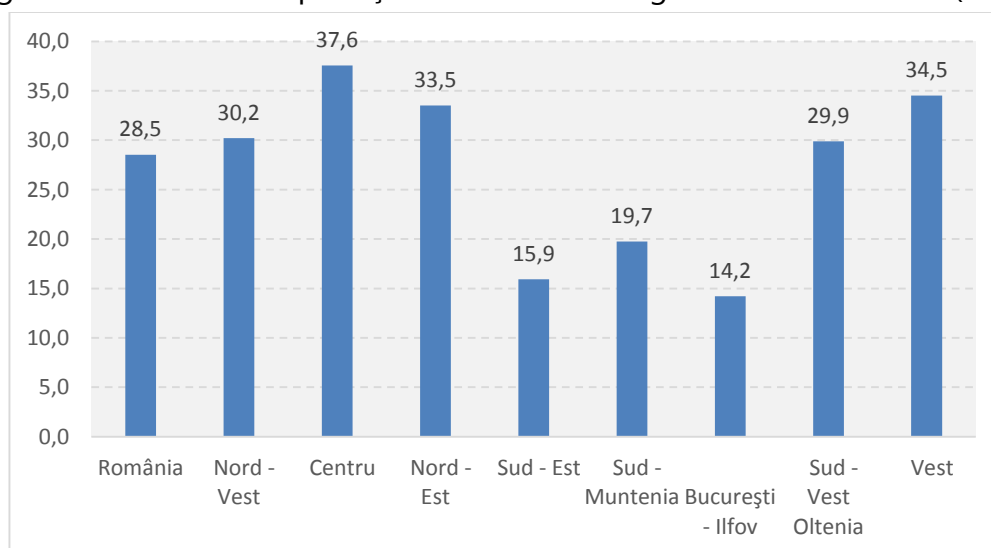
Tabel 10.8 – Parcul de tractoare și mașini agricole principale din agricultură în Regiunea Vest

	2010 (bucăți)	2011 (bucăți)
Tractoare agricole fizice	27.891	28.755
Pluguri pentru tractor	20.630	21.772
Cultivatatoare mecanice	4.784	4.943
Semănători mecanice	10.234	10.209
Mașini de stropit și prăfuit cu tracțiune mecanică	215	245
Combine autopropulsate pentru recoltat cereale	3.557	3.376
Combine autopropulsate pentru recoltat	100	112
Vidrovere autopropulsate pentru recoltat cereale	72	75
Prese pentru balotat paie și fân	985	1.132
Suprafața arabilă ce revine pe un tractor fizic-ha	39	-

Sursa: INS - Anuarul Statistic al României 2011, 2012

În anul 2011 în Regiunea Vest suprafața pădurilor și a altor terenuri cu vegetație forestieră ocupau **34,5%** din totalul suprafeței regiunii. La nivel național pădurile ocupă **28,5%** din teritoriu, Regiunea Vest situându-se peste media națională și ocupă poziția a treia după regiunea Centru și regiunea Nord-Est la ponderea suprafețelor forestiere, astfel că regiunea deține un mare potențial de valorificare a acestor resurse.⁷⁴

Fig. 10.4 – Ponderea suprafețelor forestiere în regiunile de dezvoltare (2011)

Sursa: INS - Anuarul Statistic al României 2012

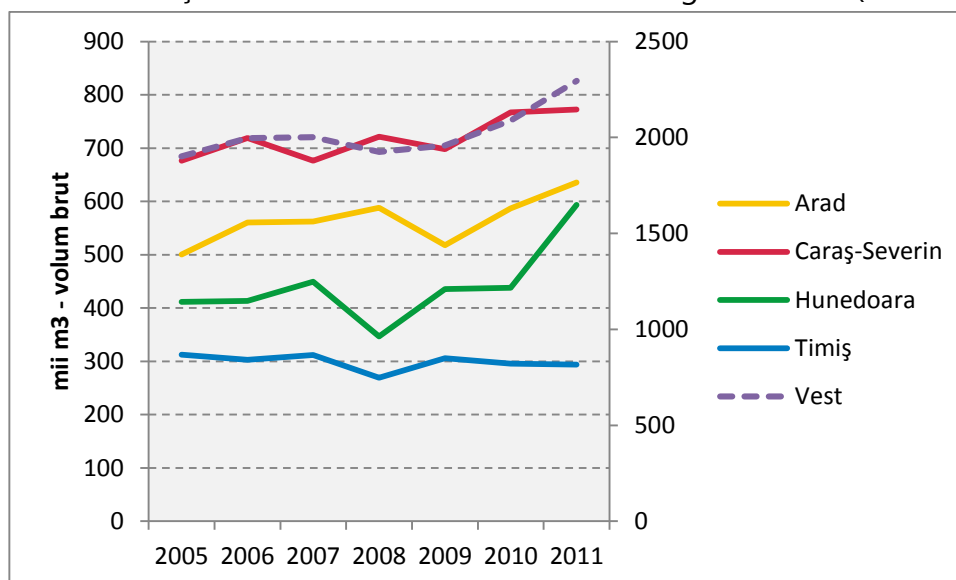
Privind volum de lemn recoltat, în perioada 2005-2011 se observă o creștere a exploatațiilor de lemn în județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara și o ușoară scădere în județul Timiș. De asemenea, din graficul de mai jos se observă și fluctuațiile exploatarilor de

⁷⁴ INS – Anuarul statistic 2011

lemn însă cu excepția județului Timiș toate județele regiunii ating cote de exploatare mai mari în anul 2011 comparativ cu anul 2005.

Mai mult de atât, în contextul regenerărilor artificiale destul de lente și a amplificării exploatărilor de lemn este importantă o planificare și valorificare rațională a acestei resurse extrem de importante.

Fig. 10.5 – Evoluția volumului de lemn recoltat în Regiunea Vest (2005-2011)

Sursa: INS - Statistică teritorială 2012, Anuarul Statistic al României 2012

K. SISTEMUL JUDICIAR ȘI SISTEMUL PENITENCIARELOR

Din punct de vedere al structurii instituționale, în Regiunea Vest este prezentă Curtea de apel Timișoara responsabilă pentru județele Timiș, Arad și Caraș-Severin, în timp ce județul Hunedoara este deservit de Curtea de apel Alba Iulia.

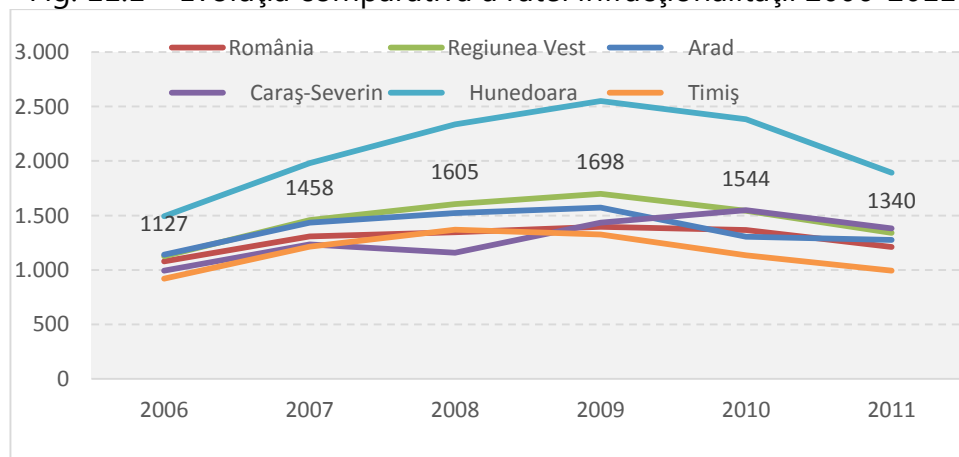
Pe județe, structura ierarhică a instanțelor judecătorești este următoarea:

Tabelul 11.1 – Instanțele judecătorești din Regiunea Vest

ARAD	CARAȘ SEVERIN	HUNEDOARA	TIMIȘ
Tribunalul ARAD	Tribunalul CARAȘ SEVERIN	Tribunalul HUNEDOARA	Tribunalul Militar TIMIȘOARA
Judecătoria CHIȘINEU CRIȘ	Judecătoria CARANSEBEȘ	Judecătoria BRAD	Tribunalul TIMIȘ
Judecătoria GURAHONȚ	Judecătoria MOLDOVA-NOUĂ	Judecătoria DEVA	Judecătoria FĂGET
Judecătoria INEU	Judecătoria ORAVIȚA	Judecătoria HAȚEG	Judecătoria DETA
Judecătoria LIPOVA	Judecătoria REȘITA	Judecătoria HUNEDOARA	Judecătoria LUGOJ
Judecătoria ARAD		Judecătoria ORAȘTIE	Judecătoria SÂNNICOLAUL MARE
		Judecătoria PETROȘANI	Judecătoria TIMIȘOARA
1 tribunal 5 judecătorii	1 tribunal 4 judecătorii	1 tribunal 6 judecătorii	1 tribunal 1 tribunal militar 5 judecătorii

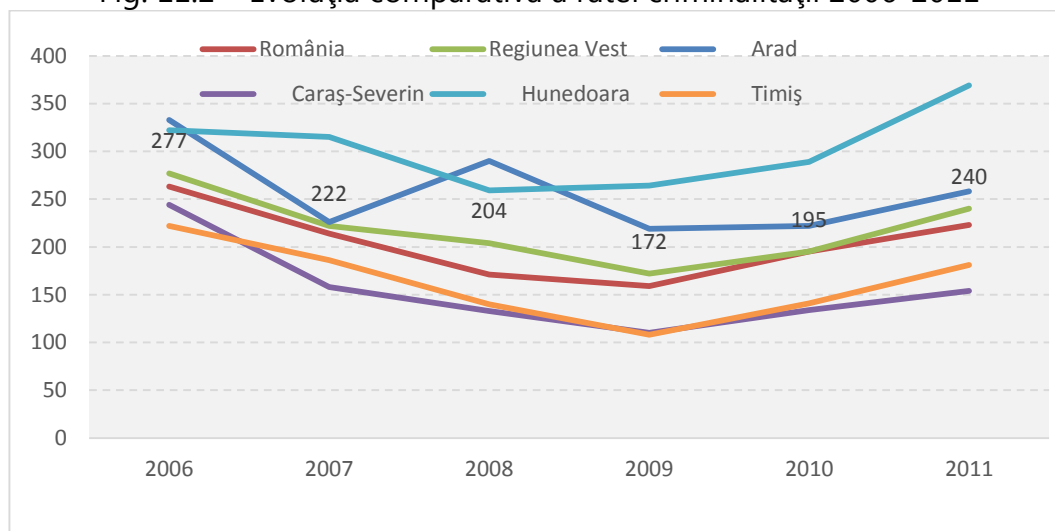
Din punct de vedere al siguranței cetățenilor, rata infracționalității (numărul propriu-zis al infracțiunilor înregistrate și cercetate de poliție la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste nivelul național, cea mai scăzută fiind în județul Timiș, iar cea mai ridicată fiind în județul Hunedoara – fig. 11.1.

Fig. 11.1 – Evoluția comparativă a ratei infracționalității 2006-2011

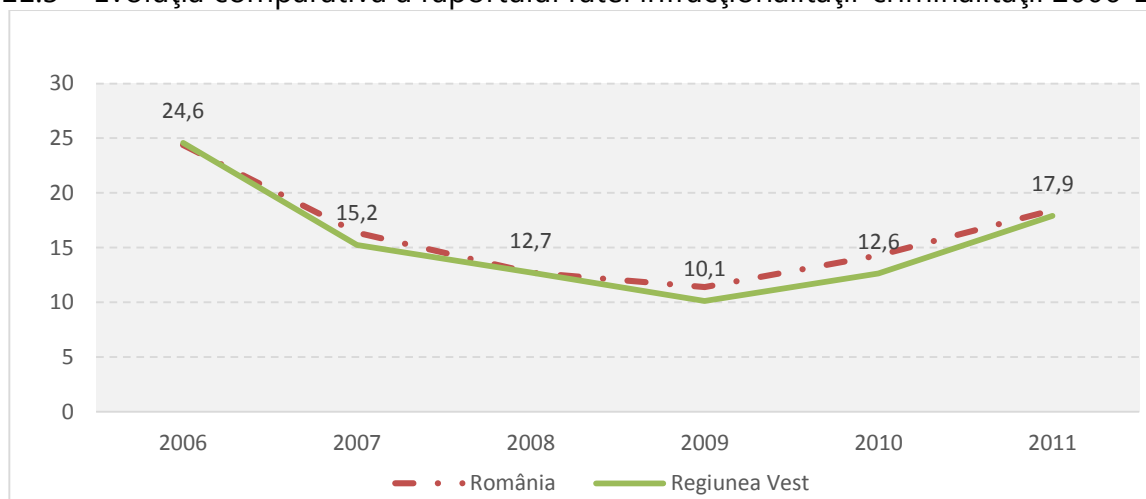
De asemenea, rata criminalității (număr persoane condamnate definitiv la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste cea de la nivel national, cea mai ridicată valoare fiind în județul Hunedoara. Îngrijorător este faptul că începând cu anul 2009 constatăm rate ale criminalității în creștere pentru toate cele 4 județe – fig. 11.2

Fig. 11.2 – Evoluția comparativă a ratei criminalității 2006-2011

Analiza comparativă a evoluției ratei infraționalitate-criminalitate sau a infracțiunilor reclamate la numărul de condamnări raportat la 100 mii de locuitori, indică un trend similar în Regiunea Vest ca și în România, cu o descreștere a fenomenului în perioada 2006-2009 și o tendință accentuată de creștere după acest moment – fig. 11.3.

Fig. 11.3 – Evoluția comparativă a raportului ratei infraționalității-criminalității 2006-2011

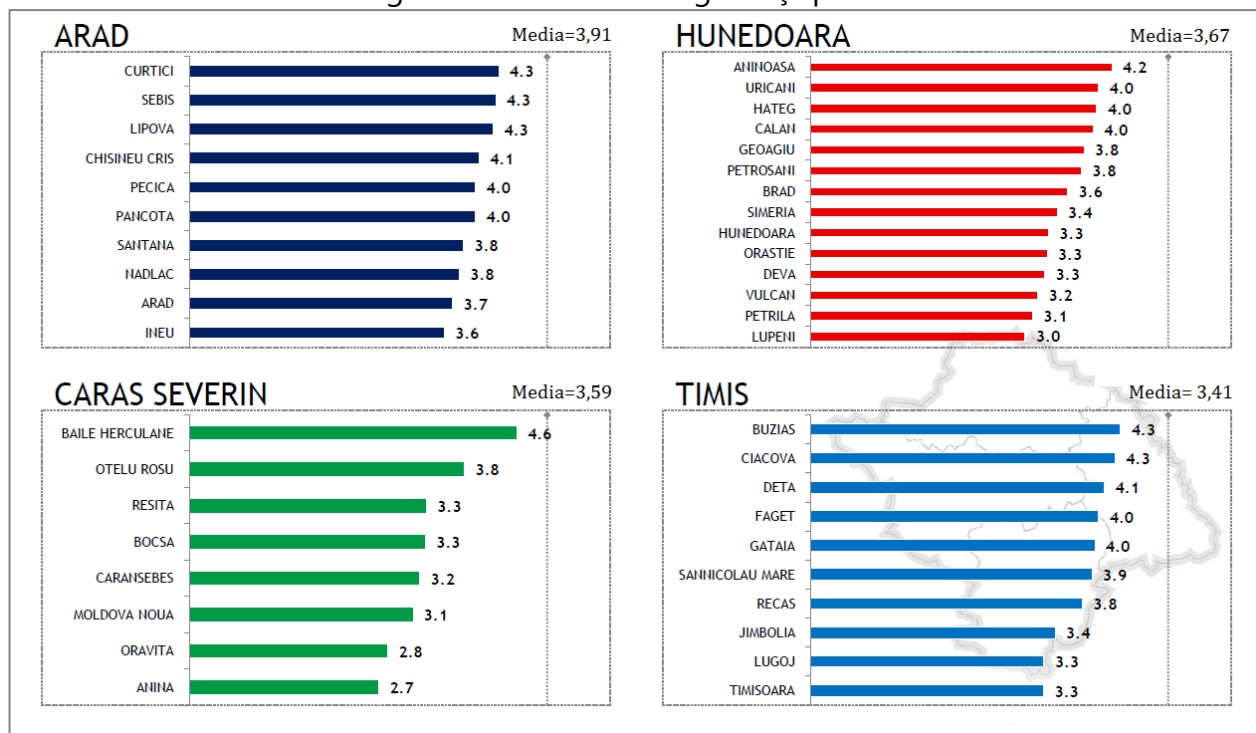

Din punct de vedere al percepției cetățenilor privind domeniul siguranței publice, Studiul privind calitatea vieții desfășurat de ADR Vest⁷⁵ în toamna anului 2012, pe un eșantion reprezentativ la nivel regional și județean, relevă următoarele:

⁷⁵ Sursa: <http://www.adrvest.ro/index.php?page=articol&aid=1110>

- 30% din respondenți au auzit de infracțiuni în localitatea în care trăiesc, iar 4% au fost și victime;
- reacția poliției a fost apreciată de aceștia ca fiind medie spre bună;
- rezultatul activității poliției în această situație a fost de găsire a vinovatului în 26% din cazuri;
- sentimentul de siguranță al tuturor respondenților este între mediu și destul de sigur (3,6).

Fig. 11.4 – Chestionar siguranța publică

3. ANALIZA SWOT

❖ LOCALIZAREA GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Vecinătatea regiunii cu Europa Occidentală. Accesul regiunii la fluviul Dunărea. Numeroase situri cu valoare științifică și peisagistică ridicată, parcuri naționale sau naturale, Natura 2000.	Slabă valorificare a potențialului în zona comună de graniță cu Ungaria și Republica Serbia. Zone montane greu accesibile, slab populate și care acționează ca o barieră pentru dezvoltare. Valorificarea inefficientă a resurselor de subsol.	Valorificarea oportunităților oferite de zona transfrontalieră cu Ungaria și Serbia. Potențial de producere și valorificare de energie din surse regenerabile. Valorificarea potențialului natural în scop turistic.	Lipsa accesului la zonele rurale poate conduce la creșterea discrepanțelor. Accentuarea tuturor fenomenelor de risc natural. Vulnerabilitatea unor specii de plante și animale rare, periclitare și endemice.

❖ POPULAȚIE, EDUCAȚIE ȘI OCUPARE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
DEMOGRAFIE Pondere ridicată a populației în vârstă de muncă. Raport de dependență demografică scăzut. Diversitate etnică.	DEMOGRAFIE Scăderea continuă a populației. Pondere scăzută a populației tinere. Spor natural negativ. Mortalitate infantilă ridicată.	DEMOGRAFIE Încurajarea politicilor pro-nataliste. Creșterea atractivității regiunii în vederea menținerii și atragerii de populație.	DEMOGRAFIE Îmbătrânirea și continuarea scăderii populației. Migrația tot mai accentuată spre Europa Occidentală. Creșterea raportului de dependență demografică.

<u>EDUCAȚIA</u> Pondere scăzută și în scădere a populației cu vârsta între 25-64 doar cu educație de bază. Creșterea participării tinerilor în învățământul superior. Existența universităților în toate județele regiunii și a unui centru universitar de renume național – Timișoara.	<u>EDUCAȚIA</u> Pondere scăzută a populației cu vârstă 25-64 cu studii superioare. Rata ridicată a fenomenului de părăsire timpurie a școlii. Participare redusă în procesul de învățare pe tot parcursul vieții. Promovabilitate scăzută la examenul de bacalaureat.	<u>EDUCAȚIA</u> Creșterea populației cu studii superioare și a populației cu educație secundară superioară și post secundară. Crearea de parteneriate viabile între agenții economici și unitățile de învățământ. Consilierea elevilor și a părinților.	<u>EDUCAȚIA</u> Creșterea fenomenului de părăsire timpurie a școlii ca urmare a creșterii sărăciei și excluziunii sociale. Scăderea calității învățământului la toate nivelele și scăderea nivelului de cunoștințe al absolvenților.
<u>FORȚA DE MUNCĂ</u> Forță de muncă calificată și capabilă să se adapteze la diferite ramuri economice. Creșterea nivelului mediu al salariilor. Rată scăzută a șomajului.	<u>FORȚA DE MUNCĂ</u> Scăderea ratei populației active și a ratei ocupării. Costuri ridicate de transport pentru navetismul forței de muncă. Oferta de calificare / reconversie nu este suficient de diversificată.	<u>FORȚA DE MUNCĂ</u> Orientarea economiei spre activități cu valoare adăugată mai ridicată. Creșterea mobilității populației active. Atragerea de investitori și de forță de muncă.	<u>FORȚA DE MUNCĂ</u> Migrarea forței de muncă către țările membre ale UE. Plecarea din regiune / diminuarea activității unor firmele multinaționale. Îmbătrânirea populației și un deficit de forță de muncă.

❖ **DEZVOLTARE URBANĂ**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Număr mare de orașe, de diferite dimensiuni și caracteristici. Nivel ridicat de urbanizare – 62,37%. Conexiunea la importante axe de transport european (TEN-T).	Decalaj mare de dezvoltare între orașele mari ale regiunii și orașele mici și mijlocii. Dotări edilitare slabe în special în orașele mici și mijlocii. Supraaglomerarea orașelor	Posibilitatea creării unor conurbații (Timișoara-Arad-Lugoj, Deva-Hunedoara-Simeria, Reșița-Caransebeș, Valea Jiului: Petroșani-Vulcan-Lupeni-Aninoasa - Petrila-Uricani). Valorificarea arealelor urbane neutilizate părăsite.	Adâncirea decalajelor dintre orașele mari și orașele mici. Încălcări frecvente ale reglementărilor urbanistice. Accentuarea migrării populației. Declinul populației orașelor mici (sub 10.000 de locuitori).

❖ **DEZVOLTARE RURALĂ, AGRICULTURĂ ȘI SILVICULTURĂ**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
O structură echilibrată de comune și sate la nivel regional. 60% din solurile cu pretabilitate ridicată pentru activitățile agricole. Productivitate la cereale mai mare decât media națională. Creșterea efectivului de animale. Suprafață împădurită însemnată (34%).	Lipsa serviciilor de bază în zona rurală. Rețeaua de utilități slab dezvoltată. Practicarea unei agriculturi de subzistență, în suprafețe mici, neirigate și slab tehnologizate. Valorificarea insuficientă a produselor locale. Marketing inadecvat pentru producătorii locali. Inventar neactualizat al fondului forestier.	Modernizarea infrastructurii de transport și de utilități. Potențial pentru producția și comercializarea de produse ecologice. Orientarea produselor tradiționale pe piața regională, dar și spre export. Valorificarea resurselor de apă termală în activități agricole. Gestionarea rațională a resurselor de pădure.	Declinul vieții tradiționale. Diversificare limitată. Fluctuația producțiilor anuale a ramurii vegetale. Neadaptarea producătorilor la standardele de calitate. Importuri masive de produse agricole. Degradarea calității solurilor. Lipsa intervențiilor pentru conservarea și gestionarea durabilă a pădurilor.

❖ **COMPETITIVITATE**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Evoluție dinamică a PIB-ului regional. Clustere regionale (automotive, TIC, energie și agrofood). Pondere ridicată a firmelor exportatoare din țară (nr firme exportatoare/ nr total firme) Motorul economiei regionale îl reprezintă sectorul productiv. Orientarea spre export a economiei regionale. Apropierea de piețele din Europa de Vest.	Productivitate de 4 ori mai mică decât în UE. Inexistența unor instituții care să sprijine dezvoltarea la nivel regional. Scăderea numărului de salariați. Câștigul salarial mediu brut și net lunar este mai mic decât cel al regiunii București-Ilfov. Scăderea numărului de întreprinderi. Densitatea IMM-urilor mai mică decât media pentru UE27. Exporturile regionale vizează cu preponderență bunuri care încorporează un nivel scăzut sau mediu de tehnologie și vizează un număr mic de produse către un număr mic de țări/piețe.	Diversificarea exporturilor, în termeni de produse și de piețe noi. Crearea de lanțuri de furnizori locali. Crearea de instrumente financiare pentru susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea IMM-urilor. Dezvoltarea acceleratoarelor și incubatoarelor de afaceri. Creșterea calității și sofisticării produselor exportate. Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală. Extinderea economiei în sectoare noi, de nișă.	Migrația forței de muncă. Delocalizarea firmelor și migrația investitorilor. Adâncirea disparităților de dezvoltare economică. Concentrarea activității economice în puține sectoare și zone geografice. Concentrarea unei părți importante a activității economice din regiune în cadrul firmelor cu capital străin (48% din forța de muncă, 55% din valoarea adăugată, 92% din exporturi). Vulnerabilitatea regiunii la șocurile externe.

❖ **CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARIE**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISURI
Inovarea - prioritate strategică la nivel regional. Concentrarea unui număr mare de entități implicate în activitatea de CDI. Prezența firmelor naționale sau străine care sprijină inovarea. Regiunea ocupă locul 2 pe țară privind ponderea resurselor umane în știință și tehnologie (RUST).	Procentul scăzut din PIB-ul regiunii alocat pentru CDI (0,18%). Cheltuieli reduse pentru CD/ locuitor (60 lei/locuitor). Slabe colaborări între furnizorii de CDI și întreprinderi. Slabă capacitate de adaptare a actorilor din sistemul CDI la condițiile și nevoile pieței. Lipsa unor stimulente pentru activitățile de CDI.	Exploatarea sinergiilor generate de existența în regiune a unui potențial ridicat de cercetare – inovare. Posibilitatea implicării în consorții. Conectarea centrelor de cercetare la cerințele și tendințele pieței. Construirea unor noi centre de testare și laboratoare în domenii cheie.	Reducerea volumului de activitate din institutele de cercetare. Migrarea forței de muncă înalt calificate. Testarea unor produse / procese în țările vecine. Posibilități limitate ale IMM-urilor de a realiza parteneriate cu universitățile în domeniul CDI.

❖ **INFRASTRUCTURĂ DE TRANSPORT**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Rețelele infrastructurale pentru toate modurile de transport (coridoare TEN-T -7- rutier, 22-feroviar și 18-fluvial; opt puncte de frontieră pentru traficul rutier și trei puncte transfrontaliere de cale ferată; două aeroporturi internaționale - Timișoara și Arad). Rețele dezvoltate de transport public de pasageri în marile orașe. Sectoarele transporturi și logistică (depozitare) au evoluții dinamice și pozitive.	Infrastructura de transport este fragmentată și foarte variată în termeni de calitate (lipsa inelelor rutiere, capacitate portantă redusă, deteriorarea accentuată a calității infrastructurii feroviare, a parcului feroviar și a gărilor). Nevalorificarea potențialului fluvial (Dunăre, Mureș, Bega). Regiunea nu dispune de centre moderne multimodale și transport mixt de mărfuri este insuficient exploatat.	Realizarea transeelor de autostradă parte a coridorului 7, a legăturii cu Serbia și a celor din ruta Via Carpatia. Reabilitarea stațiilor de cale ferată Arad și Timișoara Nord și modernizarea parcului feroviar. Specializarea celor trei aeroporturi (Timișoara, Arad, Caransebeș). Dezvoltarea infrastructurii fluviale a Dunării. Dezvoltarea unor centre logistice moderne pentru transportul multimodal.	Disfuncționalități majore în fluxurile de transport de la / la graniță. Conectivitate redusă între zonele intens populate și alți poli de atracție pentru deplasări (centre și parcuri industriale, comerciale de agrement, zone turistice etc). Dezvoltarea accelerată și necontrolată a transporturilor. Evitarea utilizării rețelei feroviare de transport din zonă, de către operatorii internaționali de transport.

❖ **UTILITĂȚI ȘI LOCUINȚE**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența de operatori de utilități cu tradiție. Sisteme informatizate la nivelul serviciilor de utilități. Rețea dezvoltată de distribuție a energiei electrice. Număr mare de investiții rezidențiale private. Creșterea numărului de construcții finalizate.	Servicii de utilități restrânse ca acoperire. Lipsa rețelelor de gaz metan în zonele rurale și chiar urbane. Număr mare de investiții rezidențiale private. Dotarea improprie a majorității locuințelor din mediul rural. Pondere redusă a locuințelor și clădirilor publice reabilite termic.	Finanțări pentru modernizarea infrastructurii de utilități (alimentare cu apă, canalizare, termoficare). Politicile europene privind utilizarea fondurilor structurale pentru eficiență energetică (multiple linii de finanțare destinate aplicării de măsuri de eficientizare energetică).	Utilități neadaptate la nevoile și standardele cerute de populație. Debranșarea de la rețelele operatorilor și identificarea de soluții în regim individual. Expunere la calamități naturale. Lipsa de consecvență în finalizarea proiectelor deja începute.

❖ **SĂNĂTATE**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Investiții publice și private pentru modernizarea infrastructurii. Existența Universității de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" din Timișoara. Buna pregătire profesională a resurselor umane care activează în domeniu. Servicii medicale de calitate în mediul privat.	Accesul dificil la servicii de sănătate de bază pentru populația săracă sau din zone izolate. Infrastructura de sănătate este deteriorată (clădiri și echipamente vechi, uzate fizic și moral). Lipsa structurilor medicale de specialitate înalt tehnologizate.	Investiții pentru creșterea calității serviciilor în spitalele publice. Crearea unui sistem integrat (unități de servicii "prespital", de primire și centre regionale de gestionare a urgențelor, centre specializate pentru servicii paleative, recuperare neuromotorie, boli cronice). Valorificarea potențialului balnear. Utilizarea rețelelor de telemedicină	Tendința de părăsire a sistemului de către personalul cu înaltă calificare. Deprecierea gradului de încredere în sistemul public de sănătate. Competiția de la unitățile medicale din Europa de Vest, la nivel de personal și pacienții. Investiții publice reduse. Revendicarea și retrocedarea clădirilor în care în prezent funcționează spitale.

❖ **SERVICII SOCIALE ȘI INCLUZIUNE**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Diversificarea și specializarea ofertei de servicii sociale. Număr mare de parteneriate între administrația publică și ong-uri constituite pentru programe și proiecte sociale. Dezvoltarea de proiecte de responsabilitate socială.	Populația aflată în risc de sărăcie sau excluziune peste media UE27. Infrastructura socială este deteriorată, aflându-se într-un stadiu ridicat de degradare fizică Slaba dezvoltare a serviciilor sociale. Repartizarea neunitară a serviciilor sociale pe teritoriul regiunii.	Dezvoltarea furnizorilor privați de servicii sociale. Continuarea procesului de dezinstituționalizare pentru copii. Pregătirea și perfecționarea personalului implicat în furnizarea serviciilor sociale. Integrarea pe piața muncii a persoanelor expulse riscului de excluziune socială. Restructurarea instituțiilor clasice rezidențiale de capacitate mare pentru toate tipurile de beneficiari.	Nivelul scăzut al salariilor angajaților din sectorul public conduce la demotivarea și neimplicarea acestora. Monitorizarea necorespunzătoare a activității asistenților maternali și a evoluției copiilor aflați în grija acestora. Accentuarea sărăciei în anumite zone conduce la creșterea gradului de excluziune socială. Marginalizarea și excluderea socială a tinerilor care părăsesc sistemul de ocrotire a minorului

❖ **STAREA FACTORILOR DE MEDIU**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Scăderea emisiilor tuturor poluanților atmosferici. Reducerea presiunii asupra surselor de apă. Descreșterea cantității de deșeuri municipale generate (valoare totală și pe cap de locuitor). Creșterea numărului localităților în care s-a introdus sistemul de colectare selectivă a deșeurilor.	Puține instalații de reținere a poluanților la sursă (reținere SO₂, NO_x și pulberi). Mod defectuos de gestionare a reziduurilor zootehnice. Suprafețe însemnate ocupate cu deșeuri industriale și menajere. Pondere mare a unităților energetice care folosesc cărbunele drept combustibil. Mentținerea unei cotei de reciclare scăzută. Număr insuficient al depozitelor conforme.	Promovarea de proiecte punctuale de depoluare/decontaminare a terenurilor afectate și de valorificarea deșeurilor colectate selectiv. Existența în cadrul Universităților din regiune a unor facultăți și secții cu profil de mediu sau de tehnologii folosite de mediului. Extinderea colectării selective a deșeurilor la nivelul tuturor gospodăriilor urban/rural. Promovarea utilizării deșeurilor colectate separat în industrii locale.	Risc permanent pentru degradarea factorilor de mediu. Absența resurselor financiare din partea gospodăriilor pentru conectarea la sistemele centralizate de apă / canal și susținerea serviciului de salubritate. Poluări accidentale din cauza deteriorării instalațiilor (în funcțiune sau conservare) aferente activității de minerit (iazuri de decantare) sau prin antrenarea pulberilor în suspensie de către vânt. Afectarea biodiversității din cauza presiunii antropice.

❖ **TURISM, PATRIMONIU ȘI CULTURĂ**

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<u>TURISM</u> Posibilitatea de a practica o mare varietate de forme de turism: montan, balnear, cultural, etc. Existența în regiune a importante resurse de ape termale.	<u>TURISM</u> Sejur redus al vizitatorilor străini. Slaba promovare a regiunii pe piețele turistice internaționale. Calitatea scăzută a structurilor și serviciilor de cazare. Lipsa personalului calificat în domeniul turismului.	<u>TURISM</u> Valorificarea potențialului turistic. Specializarea turistică a regiunii. Atragerea turiștilor din țările învecinate: Serbia și Ungaria. Promovarea regiunii la diverse târguri, conferințe. etc.	<u>TURISM</u> Ofertele de produse turistice ale regiunii nu sunt competitive pe plan internațional. Concurență puternică din partea țărilor vecine. Scăderea turismului de tranzit.
<u>CULTURĂ ȘI PATRIMONIU</u> Patrimoniul cultural imaterial de mare autenticitate (inclusiv patrimoniul UNESCO). Ofertă diversă de manifestări culturale naționale și internaționale, derulate pe teritoriul regiunii - festivaluri, expoziții, concerte, lansări de carte. Intensificarea consumului și diversificarea piețelor interesate de bunurile și de serviciile din domeniu.	<u>CULTURĂ ȘI PATRIMONIU</u> Vizitarea dificilă a monumentelor datorită accesului îngreunat, numeroase fiind închise. Promovarea redusă a evenimentelor culturale. Calitatea redusă a serviciilor oferite turiștilor străini, prin lipsa de materiale promoționale traduse. Degradarea progresivă a obiectivelor de patrimoniu.	<u>CULTURĂ ȘI PATRIMONIU</u> Promovarea tradițiilor, valorilor și culturii din spațiul Regiunii Vest. Restaurarea monumentelor istorice de mare valoare. Dezvoltarea de parteneriate public-private pentru restaurarea patrimoniului.	<u>CULTURĂ ȘI PATRIMONIU</u> Pierderea patrimoniului cultural imaterial (obiceiuri, tradiții, port popular, gastronomie). Lipsa unor politici culturale agregate pentru creșterea participării populației la oferta culturală. Lipsa lucrărilor de întreținere a monumentelor de patrimoniu. Neincluderea unor evenimente / manifestări în circuitele culturale europene sau internaționale.

4. STRATEGIA PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ A REGIUNII VEST 2014-2020

Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020 reprezintă viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională și baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe /comunitare, naționale, regionale și / sau locale.

Fără a intra din nou în detaliile cuprinse în analiza socio-economică și în analiza SWOT, înainte de a trece propriu-zis la strategie trebuie menționate câteva aspecte evidente cu privire la Regiunea Vest:

În ciuda multor progrese și a unei poziții relativ bune la nivel național la majoritatea indicatorilor relevanți, cu excepția celor sociali, Regiunea Vest rămâne o regiune mai puțin dezvoltată în contextul Uniunii Europene. Ca atare, Regiunea Vest continuă să necesite o gamă largă de intervenții și politici publice specifice obiectivului convergență, care continuă să acopere principalele domenii de dezvoltare economică, în special competitivitatea întreprinderilor și inovare, infrastructura cheie și serviciile conexe - de transport, mediu, sănătate, educație și formare, precum și dezvoltarea economiei rurale.

Regiunea Vest nu este o regiune omogenă. Problemele de coeziune economică și socială sunt datorate disparităților care există între mediul urban și cel rural, precum și între cele patru județe ale regiunii. În special două județe Timiș și Arad, fiecare în parte și mai ales împreună sunt motorul de dezvoltare economică și socială pentru întreaga regiune. Mă mult, pentru cele două municipii reședință de județ provocarea este clară: ele trebuie să devină competitive pe plan internațional, comparabil cu regiuni similare din Europa Centrală și cu cele din urmă Europa de Vest. Acest deziderat implică o intervenție energetică și bine direcționată în ceea ce privește structura economică, dinamismul și progresul general. În același timp, județele Caraș-Severin și Hunedoara urmăresc constant creșterea gradului de competitivitate prin valorificarea potențialului local și diversificarea activităților economice, fiind încă dominate de un caracter industrial intensiv, dar redus în termeni de competitivitate și productivitate.

Activitatea economică din Regiunea Vest este concentrată în câteva sectoare care reprezintă circa jumătate din cifra de afaceri, forța de muncă și productivitatea regiunii. O comparație internațională sugerează că nivelurile de productivitate din Regiunea Vest sunt încă scăzute față de valorile europene. Deși productivitatea medie din Regiunea Vest (12.799 €) este ușor peste media pentru România (11.507 €), aceasta este semnificativ mai scăzută decât media

celor 10 țări membre ale Uniunii Europene începând cu 2004 (19.059 €) și decât media UE27 (48.428 €).

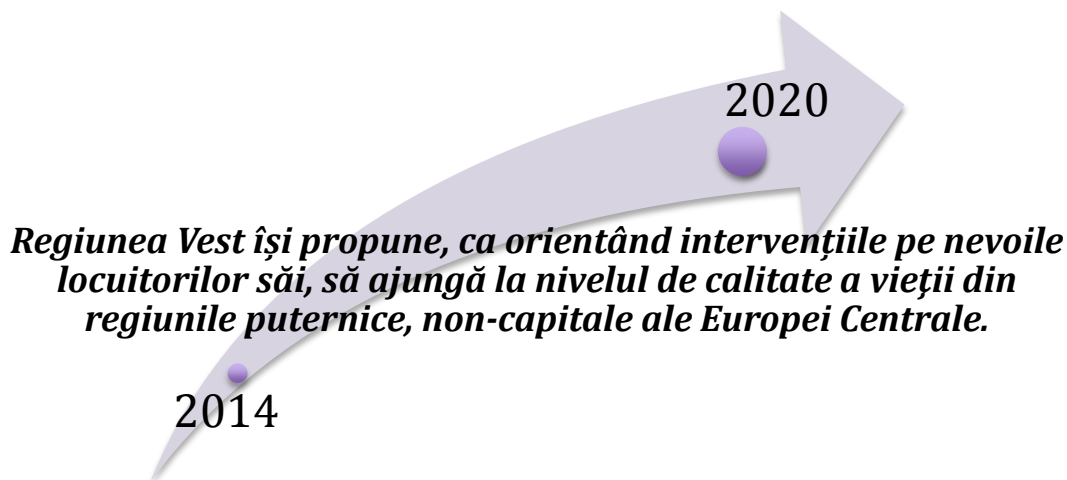
Schimbările demografice, inclusiv îmbătrânirea populației și migrația, sunt deosebit de importante în regiune. În intervalul 1992-2012, populația Regiunii Vest a scăzut de la 2.111.947 la 1.901.127 persoane conform datelor de la recensăminte. Răspunsul la schimbările demografice și, în special, evoluția structurii demografice a regiunii vor reprezenta adevărate provocări mai ales pentru furnizarea serviciilor de educație și sănătate, dar și la nivel de impozitare, sistem de pensii, servicii financiare, turism și opțiuni de agrement. Ofertele de forță de muncă și de competențe în multe domenii sunt limitate de dimensiunea demografică.

Realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate și a unei competitivități sporite depind încă, în mare măsură, de nivelul național, de calitatea și de stabilitatea mediului juridic și de crearea unui cadru instituțional adecvat, iar pe plan local și regional de capacitatea de mobilizare a tuturor actorilor implicați în susținerea și implementarea unor proiecte de dezvoltare cu impact regional.

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020 are la bază informațiile cuprinse în analiza socio-economică și analiza SWOT. Totodată, în elaborarea documentului au fost avute în vedere documente strategice elaborate la nivel european (Strategia Europa 2020), național (variantele draft ale Acordului de Parteneriat și Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională), precum și strategii elaborate la nivel regional, județean și local.

De asemenea, strategia propusă pentru Regiunea Vest în perioada 2014-2020 se bazează pe rezultate obținute într-o serie de studii care au susținut demersul de planificare: *Studiu regional de transport și mobilitate; Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest; Studiu de potențial privind dezvoltarea axei Timișoara-Arad centrul de polarizare al dezvoltării în Regiunea Vest; Creșterea impactului utilizării Fondurilor structurale asupra calității vieții locuitorilor din Regiunea Vest; Servicii pentru creșterea competitivității și specializare inteligentă în Regiunea Vest.*

Acest capitol din Planul pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest oferă recomandări de intervenții publice la provocările specifice cu care se confruntă Regiunea Vest. Din recomandările identificate unele pot fi abordate la nivel regional, în timp ce altele pot fi abordate ca parte a unei strategii naționale mai largi. Totuși, accentul principal este pus pe prioritățile de investiții ale actorilor publici și industriilor locale dominante și propune acțiuni care pot fi finanțate prin viitorul Program Operațional Regional, fără însă a se limita la acesta.

Obiectiv general⁷⁶:

Pentru a îndeplini acest obiectiv general, Regiunea Vest trebuie să devină o regiune:

- **productivă** – bazată pe eficiența forței de muncă și cu un nivel ridicat de inovare;
- **dinamică** – pentru a reuși să atragă investiții și să capitalizeze competențe;
- **conectată la nou** – urmărind creșterea valorii adăugate pe produs și proces;
- **coezivă** – având ca motor comunitățile locale, instituții și rețele care facilitează dezvoltarea;
- **agregabilă** – cu acces facil pentru cetățeni la servicii de calitate și oportunități diverse.

Atingerea acestui obiectiv general implică cel puțin revenirea la evoluția PIB și a productivității din perioada 2000-2007 și se bazează pe următoarele obiective specifice:

1. **Accentuarea rolului cercetării-inovării.** Intervenții la nivelul modului în care domeniul CDI este configurat și organizat în cadrul regiunii, cu accent pe crearea unei legături mai strânse cu mediul de afaceri, în vederea transferului rezultatelor CDI în mediul privat.
2. **Concentrare mai clară asupra IMM-urilor.** Trebuie avută în vedere trecerea la asistență, foarte selectivă, practică și financiară a întreprinderilor din sectoarele-cheie, cu precădere la nivelul acelor întreprinderi care au potențial de "creștere-înaltă", inclusiv prin servicii pentru crearea de rețele de furnizori și internaționalizare. În paralel, avem în vedere **îmbunătățirea nivelului productivității**. Pentru a crește productivitatea la nivel regional, intervențiile pot fi grupate la nivelul următorilor factori cheie:
 - a) **aptitudini:** orientarea asupra categoriilor de persoane fără calificare și îmbunătățirea abilităților persoanelor ocupate;

⁷⁶ Principalul indicator este PIB-ul per locuitor raportat la standardul puterii de cumpărare situat undeva între cel al Regiunii Moravia Centrală (66% din media UE 27) și al Regiunii Boemia Centrală (74% din media UE27). Datele pentru cele 2 regiuni din Republica Cehă sunt la nivelul anului 2009.

- b) **inovare:** creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare a întreprinderilor, în special IMM-uri și transformarea cât mai multor idei în produse sau servicii noi sau îmbunătățite;
 - c) **întreprinderi:** creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor și crearea unei culturi antreprenoriale începând de la școală;
 - d) **investiții:** îmbunătățirea nivelului de investiții în sectorul serviciilor.
3. Creșterea conectivității și mobilității în / și din regiune, indiferent că vorbim despre transport rutier, feroviar, aerian sau naval. Identificarea și dezvoltarea punctelor multimodale de transport poate contribui la creșterea competitivității regionale. La nivel urban, trebuie încurajată folosirea transportului public în comun și a alternativelor de transport prietenoase cu mediul.
4. **Creșterea calității vieții locuitorilor prin:**
- a) **Îmbunătățirea indicatorilor de participare în special în învățământul secundar superior și în învățământul terțiar.** Regiunea nu este economic sustenabilă cu valorile prezente ale participării în educație. Sunt necesare noi strategii pentru a se asigura că toate persoanele considerate în deplină sănătate dobândesc până la împlinirea vârstei de 18 ani un set semnificativ de aptitudini profesionale, tehnice sau academice.
 - b) **Creșterea calității și accesului la asistență medicală eficientă** primară și în afara mediului spitalicesc, cu precădere în etapa de diagnosticare pentru toți cetățenii regiunii, în paralel cu un proces ferm de restructurare și reconfigurare a sistemului de sănătate.
 - c) **Combaterea sărăciei și a excluziunii sociale în regiune.** Intervențiile în protecția socială trebuie să fie inovative și să se combine cu un set extins de politici sociale, inclusiv educație direcționată, asistență socială, asigurarea de locuințe, sănătate, politici orientate către familie.
5. **Suținerea eforturilor de creștere a eficienței energetice, promovarea producției de energie verde și utilizarea durabilă a resurselor.** Complementar acestor măsuri avem în vedere prevenirea și managementul eficient al situațiilor de risc.
6. **Diminuarea disparităților de dezvoltare.** Pe de-o parte, disparitățile existente între orașele din Regiunea Vest, unde accentul se pune pe creșterea calității spațiului urban prin utilizarea terenurilor degradate, valorificarea potențialului turistic și creșterea calității serviciilor publice. Totodată, există diferențe de dezvoltare între județele regiunii, caz în care trebuie identificat acel optim de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă. Nu în ultimul rând, vorbim despre disparități de

dezvoltare pe relația rural-urban. În rural există încă multe zone caracterizate de un nivel scăzut de dezvoltare a infrastructurii și a accesului la servicii de calitate.

7. **Identificarea nișelor din turism și formularea unei oferte turistice agregate.** Există în Regiune un potențial de a dezvolta și susține produsele de nișă, dintre care unele pot fi organizate și comercializate în mod integrat. Oferta din Regiunea Vest trebuie să se adreseze cu precădere unuia dintre cei mai importanți clienți - familia, un segment în creștere în termeni de durată a sejurului și a volumului încasărilor.
8. **Îmbunătățirea capacități regionale de "dezvoltare"** prin crearea și îmbunătățirea constantă a instrumentelor de sprijin a proceselor de dezvoltare în cele mai multe dintre domeniile deja amintite.

Strategia cuprinsă în Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020 identifică alături de punctele forte ale regiunii și o serie de constrângeri care trebuie luate în considerare în planificarea orizontului 2014-2020:

- **declinul populației.** Regiunea Vest a pierdut în intervalul 2002-2012, circa 130.000 de persoane, fiind necesare acțiuni în direcția creșterii atractivității regiunii prin îmbunătățirea calității vieții și crearea de noi locuri de muncă;
- **accentuarea concurenței** la nivelul Europei Centrale și de Est pentru atragerea de investiții și valorificarea resurselor. Regiunea Vest se va promova ca o destinație potrivită/preferată pentru afaceri;
- **creșterea costurilor cu energia.** Regiunea Vest urmărește la nivelul intervențiilor propuse măsuri de optimizare a consumului de energie, precum și identificarea și valorificarea surselor alternative.

Ca urmare a analizei parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2014–2020, au fost identificate următoarele **axe prioritare**:

1. **Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente;**
2. **Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat;**
3. **Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional;**
4. **Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale;**
5. **Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;**

6. Valorificarea specificului local al comunităților urbane și rurale;**7. Dezvoltarea durabilă a turismului;****8. Întărirea capacității administrative regionale.**

Aceste priorități de dezvoltare pot fi realizate într-un orizont de timp de 8 - 10 ani prin implementarea de proiecte care să genereze dezvoltare, continuând ciclul de programare 2007 – 2013, dar cu o concentrare majoră a intervențiilor în jurul următoarelor aspecte cheie:

- transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în *produse și servicii noi sau îmbunătățite*;
- *diversificarea* bazei economice și crearea unei *culturi antreprenoriale* care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice;
- dezvoltarea în permanență a *aptitudinilor / competențelor populației* ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- adaptarea la provocările globale privind *schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele*;
- orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra *îmbunătățirii calității vieții cetățenilor*.

În definirea elementelor strategiei s-a avut în vedere identificarea raportului optim între nevoi și resurse și s-a propus un mix de intervenții, de la investiții în infrastructură la măsuri soft. Aceste intervenții vor fi grupate într-un portofoliu de proiecte regionale strategice identificate, selectate și prioritizate împreună cu partenerii regionali, plecând de la ideea de concentrare teritorială și impact generat asupra calității vieții locuitorilor regiunii. Întrucât Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020 este conceput ca un document cuprinzător pentru dezvoltare la nivel regional, necesitățile de finanțare ale priorităților identificate trebuie să reflecte resursele financiare necesare pentru implementarea acestora. Necesitățile de finanțare reprezintă o cuantificare a nevoilor regionale, indiferent de sursa de finanțare (buget de stat, buget local, fonduri comunitare, fonduri private, etc).

Axa prioritară 1. Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente

Obiectiv: Crearea unei culturi a inovării și dezvoltarea sectoarelor cheie în Regiunea Vest

Obiective tematice relevante:

Obiectiv tematic 1. Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării;

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Potențialul de inovare în Regiunea Vest este mare, pe baza interesului arătat până acum de către entitățile din domeniu, și anume universități, institute de cercetare, administrație publică, entități private. În plus, prezența mult mai extinsă decât în alte regiuni a întreprinderilor mari este un factor care stă la baza potențialului de inovare.

Regiunea Vest este a doua regiune din România după regiunea București-Ilfov în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în producția de înaltă tehnologie. Cu toate acestea, numărul de angajați în C&D (echivalent cu normă întreagă) din Regiunea Vest a fost de aproape 6 ori mai mic decât în regiunea București-Ilfov în 2010 și printre cele mai mici în comparație cu alte regiuni din România.

Această prioritate⁷⁷ a apărut în contextul în care dezvoltarea infrastructurii de cercetare și dezvoltare⁷⁸ este esențială pentru dezvoltarea economică a Regiunii Vest. Investițiile în infrastructura fizică vor fi promovate și în perioada 2014-2020. Lor li se vor adăuga intervenții cu privire la comercializarea rezultatelor activității de cercetare efectuate în universități și institute de cercetare, precum și dezvoltarea de instrumente publice pentru a spori eforturile de inovare din sectorul privat, de exemplu prin intermediul voucherelor.

Una dintre problemele sectorului este faptul că cercetarea efectuată în institutele de cercetare nu este orientată către piață și nu îndeplinește decât parțial cerințele sectorului privat.

⁷⁷ Aceasta axă prioritară este menită să combine investițiile orientate spre creșterea finanțării în procesul de cercetare, dezvoltare și inovare în Regiunea Vest, luând în considerare nivelul scăzut din acest moment al indicatorului ponderea cheltuielilor din PIB investite în CDI (0,22%), dacă este să ne raportăm la indicatorul din Strategia Europa 2020 (3%).

⁷⁸ La infrastructura existentă la nivel regional, în perioada 2007-2013, în Regiunea Vest au fost finanțate următoarele proiecte de infrastructură de cercetare-dezvoltare, fiind angrenați peste 250 milioane lei: Institutul de Cercetări pentru Energii Regenerabile din Timișoara (ICER-TM); Institutul de Cercetări Avansate de Mediu din Timișoara (ICAM); Institutul de Cercetări în Domeniile Medicinii Veterinare și Tehnologiilor Inovative Timișoara; Laborator Energii Regenerabile – Fotovoltaic, INCEMC, Timișoara; Centrul de terapii genice și celulare în tratamentul cancerului – ONCOGEN, Timișoara; Centru pentru Cercetări în Recuperarea Oncologică, Slatina Nera, Caraș-Severin.

Investițiile în inovare sunt prin natura lor riscante, costisitoare și de lungă durată. În cele mai multe cazuri, firmele nu percep aceste instituții ca fiind capabile să satisfacă necesitățile lor specifice și imediate, și, prin urmare, oferă prețuri foarte mici pentru cercetare academică.

Universitățile din regiune au început să investească în transferul de tehnologie, dar astfel de investiții sunt încă în stadii incipiente. Transferul de tehnologie este rar întâlnit. În viitor, pot fi identificate intervenții în care transferul de tehnologie să îmbrace forma unui acord de licențiere cu o firmă privată sau dezvoltarea de companii de tip spin-off. De asemenea, pot fi create birouri de transfer tehnologic, fie în cadrul universităților sau sectoriale specifice pentru activitățile economice cheie. Funcția principală a unui oficiu de transfer tehnologic este facilitarea activității de comercializare a rezultatelor cercetării academice și, de asemenea, promovarea cercetării aplicate în cadrul universităților și institutelor de cercetare.

Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor din Regiunea Vest este un deziderat care apare în mod constant în ultima perioadă în preocupările intervențiilor publice. Coagularea agenților economici în diferite sectoare industriale sau formarea de clusterele este un aspect important, întrucât teoria și practica economică consideră clustere ca fiind motoare ale dezvoltării. Concentrarea geografică a unei industrii poate conduce la formarea unei importante piețe locale pentru o mare varietate de servicii de specialitate adiacente industriei respective, concentrarea forței de muncă specializate sau a altor factori de producție.

În ceea ce privește sprijinirea cercetătorilor pentru protecția proprietății intelectuale pentru invenții, măsurile de co-finanțare a cererilor de brevet pot fi utilizate în sectoarele cheie.

La nivelul Regiunii Vest au fost identificate ca având avantaje comparative următoarele sectoare economice: industria componentelor pentru automobile, tehnologia informațiilor și comunicații, industria textilă, industria agro-alimentară, construcțiile și turismul. Sectoarele cheie vor necesita pachete personalizate de sprijin cu accent pe specificitatea fiecăruia pentru a le permite să depășească obstacolele din calea creșterii și pentru a se realiza la întregul lor potențial. Potențialul de creștere al fiecărui sector cheie este diferit, însă pot fi identificate o serie de acțiuni comune pentru toate sectoarele, la nivel de: pregătire profesională a personalului, dezvoltarea abilităților manageriale, marketing și orientarea către piețele externe, îmbunătățirea infrastructurii, accesul la finanțare.

Priorități de investiții:

1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență;

1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori;

1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune.

Prioritatea de investiție 1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență

Obiectiv specific: Creșterea capacității de cercetare și inovare din regiune

Justificare

Regiunea Vest trebuie să își consolideze sistemul CDI⁷⁹. Fondurile publice disponibile atât pentru universități, cât și pentru institutele CDI sunt orientate în principal către cercetarea de bază, fără a ține seamă de importanța fazei de validare a conceptului, de dezvoltare tehnologică în fază incipientă, de dezvoltare a produsului și de comercializare din procesul de invenție, cu alte cuvinte de aspectul de "inovare". Crearea de valoare reală și creșterea productivității în economie pentru cererile de activități de cercetare și dezvoltare apar doar în aceste etape ulterioare.

Există o mare eterogenitate în rândul capacităților CDI din Regiunea Vest. În timp ce unele institute CDI realizează cercetarea la standarde internaționale, majoritatea institutelor CDI supraviețuiesc datorită fondurilor publice, sau datorită serviciilor suplimentare pe care acestea le furnizează în afară de cercetare sau inovare. Cercetarea și inovarea unui produs sau a unui proces nou sau îmbunătățit sunt activități costisitoare, iar universitățile/CDI nu pot comunica întreprinderilor amploarea costurilor de la început, fapt ce sugerează că regiunea poate beneficia de organisme intermediare care ar putea facilita o comunicare mai bună.

În ciuda performanței aparent mai bune în comparație cu media din România, Regiunea Vest este cu mult în urma regiunilor cu care se compară din UE în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale pentru invenții.

Activitatea de cercetare-dezvoltare în sectoarele dominate de companiile multinaționale tinde să fie efectuată în afara regiunii, de multe ori în sediul central al companiilor cu capital străin (OEM și furnizori de prim-nivel), sau în colaborare cu universități de top din întreaga lume. În acest sens, cercetarea este desfășurată de companiile mari în cadrul companiei, fără prea multe interacțiuni cu universitățile / institutele de cercetare din regiune. Acești jucători mari, cred că universitățile ar putea, în principiu, să asigure un sprijin în activitatea de cercetare, dar nu au resurse, cum ar fi laboratoare de înaltă clasă și echipamente avansate. Un pas important pentru a crește investițiile în activitatea de cercetare și dezvoltare în regiune este crearea de infrastructurii bine echipate și de laboratoare independente. Aceste facilități ar permite în

⁷⁹ În anul 2011, Comisia Europeană (CE) a lansat inițiativa emblematică "O Uniune a inovării" ca parte a Strategiei Europa 2020, care introduce conceptul de "strategie de specializare inteligentă", care are ca scop creșterea impactului politicilor de cercetare și inovare ale statelor membre cu impact asupra creșterii economice

regiune activități de micro-producție și/sau testare prototipuri, activități esențiale pentru furnizorii locali pentru a deveni parte a lanțurilor de furnizori. Mai mult, laboratoarele ar contribui la atingerea standardelor de calitate cerute. Aceste infrastructuri ar ajuta la acumularea de know-how în regiune și, eventual, ar crea efecte de spillover către producătorii locali. Aceste infrastructuri pot fi dezvoltate de structuri publice sau private, acționând individual sau în asocieri.

Alături de domeniile tradiționale de cercetare, în regiune poate fi dezvoltată cercetarea medicală, mai ales ținând cont de potențialul de resurse spa (ape geotermale).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Sectorial Competitivitate - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni / acțiuni

- Dezvoltarea infrastructurilor specifice activității de cercetare-dezvoltare-inovare, în special consolidarea facilităților existente;
- Dezvoltarea și promovarea centrelor de competență;
- Dezvoltarea / achiziționarea și utilizarea de tehnologii și echipamente inovative;
- Sprijinirea sistemelor inovative (produse, procese, servicii);
- Sprijinirea parteneriatelor universitate - institute de cercetare;
- Internaționalizarea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare;
- Încurajarea protejării proprietății intelectuale;
- Sprijinirea transferului tehnologic;
- Promovarea ofertei de CDI accesibile în rândurile IMM-urilor;
- Promovarea eco-inovării.

Prioritatea de investiție 1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori

Obiectiv specific: Transformarea rezultatelor cercetării în afaceri de succes și creșterea cooperării între actorii locali și regionali responsabili pentru cercetare, dezvoltare tehnologică, inovare și dezvoltarea afacerilor.

Justificare

Atunci când se iau în considerare separat cheltuielile de C&D ale sectorului privat, întreprinderile din Regiunea Vest au cheltuit aproximativ 0,05% din PIB în 2009, fiind un procent semnificativ mai mic decât media UE-27 de 1,25% din PIB

În România, această proporție plasează Regiunea Vest pe treapta cea mai de jos, împreună cu Sud-Vest Oltenia, în domeniul cheltuielilor de C&D în afaceri. Mai recent, informațiile de la Tabloul de Bord al Uniunii Inovării Regionale (2012), prezentat ca date normalizate, arată Regiunea Vest ca fiind a patra din România în ceea ce privește cheltuielile firmelor în C&D în 2011.

Investitorii străini care domină peisajul din Regiunea Vest au puține legături cu întreprinderile locale, astfel că investițiile pentru promovarea unor legături mai mari vor fi importante pentru a introduce investitorii străini în regiune și pentru a trage foloase de pe urma tehnologiei și a cunoștințelor pe care aceștia le utilizează. În paralel sunt necesare măsuri de încurajare și folosire a ISD pentru dezvoltarea formării profesionale și pentru construirea competențelor relevante, prin acreditarea furnizorilor privind standardele de calitate și alte standarde și prin facilitarea transferului de tehnologie, inclusiv prin licențierea tehnologică și sprijin pentru investițiile în echipamente.

De cele mai multe ori IMM-urile locale nu au capacitatea de a produce volumele mari de care companiile multinaționale au nevoie. Firmele mici cu atât mai mult nu pot răspunde la cererile mari ale companiilor multinaționale. Totodată, furnizorii de ansamble și componente preferă să nu lucreze cu prea mulți furnizori mici, din cauza problemelor de coordonare care pot să apară. În aceste condiții, *crearea de asocieri* între IMM-uri, care sunt bine conectate cu rețele de producție, ar putea îmbunătăți în mod semnificativ capacitatea de producție a fiecărui sector. Totodată, asocierea ar putea spori considerabil accesul companiilor la finanțare, în contextul creșterii sustenabilității activității de producție, scăderii costurilor de prelucrare și prin formarea unei oferte consolidate în termeni de resurse umane și materii prime necesare.

Creștere economică pe baza clusterelor regionale⁸⁰ are la bază capacitatea acestora de a genera presiune, de a beneficia de stimulente și de a folosi capacitățile de inovare oferite de mediul local. Toate acestea permit anumitor clusterelor regionale să concureze cu succes împotriva unor concurenți dispersați. Performanțele inovatoare depind de investițiile în inovare, de oportunitățile tehnologice și de eficiența cu care acestea sunt folosite. Investițiile în activitatea de inovare, la rândul lor, depind de stimulente pentru a inova și de capacitatea de a transforma aceste costuri în câștiguri de inovare. Acestea sunt influențate de natura rivalității și structura pieței găsite în industrie.

⁸⁰ Clusterelor sunt percepute ca instrumente aflate la îndemâna factorului public pentru stimularea inovării și creșterii de productivitate, prin întărirea și susținerea dinamicii pe termen lung în lumea afacerilor și prin generarea de noi locuri de muncă și asigurarea sustenabilității creșterii și dezvoltării economice.

Mediul de afaceri de azi este într-o schimbare rapidă. Ritmul schimbărilor de tehnologie nu a fost niciodată în istorie atât de rapid, cu scurtarea ciclurilor de viață ale produselor. Mediul economic este mai puțin previzibil. Schimbările de astăzi au la bază variabile care au fost nesemnificative în urmă cu un sfert de secol. Au apărut o serie de competitori emergenți și avem de-a face cu redefiniri rapide ale *lanțurilor de furnizori*. În timp ce resursele sunt limitate, cerințele pieței sunt într-o permanentă creștere, cu accent pe calitate și eficiență. Piețele de astăzi sunt mai specializate, segmentate, și "de nișă". Înșși clienții sunt mai greu de clasificat, deoarece adesea își schimbă mediul social. Nu în ultimul rând, guvernul modifică continuu standardele de reglementare și cele juridice. Această economie globalizată creează mai multe oportunități, dar în același timp și riscuri, forțând organizațiile să inoveze nu doar pentru a concura și a prospera, ci chiar pentru a supraviețui. Tehnologiile și cunoștințele sunt acum principalii factori de producție, iar companiile își bazează dezvoltarea pe *crearea și atragerea de furnizori* și firme conexe.

Firmele au de obicei dificultăți în găsirea de absolvenți care să îndeplinească nevoile lor, fiind vorba de cele mai multe ori doar de cunoștințe teoretice. Lipsa de cunoștințe aplicate și de abilități tehnice este o constrângere severă. În scopul de a dezvolta seturi de competențe adecvate pentru tinerii absolvenți, trebuie să fie îmbunătățite *legăturile dintre industrie și universități*⁸¹. Acest lucru poate avea loc prin intermediul parteneriatelor public-private în vederea dezvoltării de colaborări și proiecte comune de cercetare sau prin ajustarea programei școlare pentru a răspunde nevoilor industriei.

La rândul lor, institutelor de cercetare și universităților le este greu să păstreze tineri cercetători și ingineri cu o bună pregătire din cauza salariilor necompetitive și a lipsei finanțării. Cei mai buni studenți din clasele de absolvenți ai universităților preferă să lucreze pentru companiile multinaționale din regiune, să emigreze pentru a-și continua studiile în străinătate sau să lucreze în sectorul privat în alte țări. Deficitul de cercetători buni face ca respectiva calitate a cercetării să rămână extrem de scăzută în aceste institute și doar acele CDI care au o strânsă colaborare cu sectorul privat continuă să efectueze activități de cercetare ce se pot compara cu standardele internaționale.

În ceea ce privește legăturile cu clienții de la nivel european și/sau global, în multe sectoare sunt necesare *mecanisme de match-making*, astfel încât rezultatele obținute (produse, procese, etc.) să fie promovate și comercializate.

La fel de importantă este activitatea de *explorare și valorificare a legăturilor intersectoriale* în condițiile în care acestea pot crește valoarea adăugată a produsului / serviciului final.

⁸¹ Sectorul privat trebuie stimulat să ia în considerare investiții pe termen lung în sistemul universitar regional, promovând includerea abordărilor multidisciplinare, cursuri practice și stagii, atât în programele de învățământ ale programelor tehnice, cât și cursuri de certificare separate.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Sectorial Competitivitate - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Modernizarea și extinderea clusterelor existente și dezvoltarea de clustere noi;
- Sprijin pentru crearea de lanțuri de furnizori;
- Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală;
- Încurajarea activităților de cercetare-dezvoltare desfășurate în interiorul firmelor;
- Sprijinirea parteneriatelor firmă-firmă, firmă-universitate/institute de cercetare;
- Consolidarea culturii asociative în rândul companiilor din Regiunea Vest;
- Susținerea investițiilor intangibile vizând achiziționarea de brevete, mărci, licențe și know-how;
- Atragerea de tineri cercetători în centrele de cercetare-dezvoltare-inovare;
- Încurajarea inițiativelor inovative din companii și crearea de întreprinderi inovative;
- Încurajarea dezvoltării de spin-off-uri;
- Mentorat și consultanță în domeniul antreprenoriatului pentru cercetători – inovatori.

Prioritatea de investiție 1.3. **Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune**

Obiectiv specific: Îmbunătățirea accesului la servicii de sprijin specifice pentru întreprinderile din sectoarele cheie

Justificare

În urma unei analize sectoriale a specializării economice la nivelul Regiunii Vest, șase sectoare au fost selectate ca fiind "câștigătoare", nu exclusiv pe baza activității în sine, ci ca urmare a relevanței și a potențialului lor în economia regiunii. Acestea sunt: sectorul producătorilor de componente pentru automobile (automotive), tehnologia informațiilor și comunicații, sectorul textile, industria agro-alimentară, sectorul construcții, domeniul turism.

Sectorul *automotive* a devenit începând cu anul 2000, sectorul economic dominant în Regiunea Vest, concentrând aproape 15% din forța de muncă ocupată (în jur de 56.000 de angajați), 18% din totalul cifrei de afaceri a companiilor din regiune, 52% din valoarea totală de export. În sectorul automotive una dintre problemele-cheie pentru sustenabilitatea creșterii se referă la necesitatea de a crește valoarea adăugată a producției, ceea ce presupune avansarea pe lanțul internațional de valoare. Atingerea acestui obiectiv este în principiu un aspect dificil,

având în vedere structura organizatorică a lanțului de furnizori al industriei automobilelor. Condițiile principale pentru avansare pe lanțul internațional de valoare sunt crearea unei baze bine-dezvoltate de furnizori locali, cu management capabil, care să poată produce piese și componente de calitate ridicată; o piață a muncii bine-dezvoltată, care să producă experți tehnici calificați, dar relativ ieftini; și un sistem local de C&D și inovare pentru a dezvolta prototipuri și pentru a produce piese și componente customizate.

Sectorul textile în ciuda scăderii cotei de piață, rămâne un sector cu o contribuție majoră la activitatea economică în regiune, cu 24.000 de persoane ocupate (8% din toată populația ocupată) și 14% din total exporturi. Sectorul textilelor este dominat de fragmentarea producției pe plan internațional. Lanțul de furnizori din industria textilă este condus de compărător. Pentru acest sector, provocarea principală constă, de asemenea, în creșterea valorii adăugate. Astfel, cea mai bună modalitate de avansare a firmelor din Regiunea Vest a României este să se deplaseze în aval sau în amonte de activitățile centrale care aduc o valoare adăugată redusă și să construiască abilitățile și capacitățile pentru ca a începe să producă propria lor proiectare sau marcă. Intervențiile în acest sector pot avea în vedere activitățile cu valoare adăugată de la nivel de: (1) cercetare și dezvoltare de produse noi, (2) proiectare, (3) achiziție (echipamente și tehnologii), (4) producție, (5) logistică (distribuție), (6), marketing și branding, și (7) servicii.

Activități din *sectorul tehnologia informațiilor și comunicații* (TIC) este unul dintre puținele sectoare bazate pe cunoaștere intensivă. Profitând de capitalul uman semnificativ furnizat de universitățile din Regiunea Vest, sectorul TIC este competitiv pe plan internațional în domenii precum dezvoltare de software, precum și în proiectare și inginerie, care trebuie stimulate prin măsuri dedicate. De asemenea, în cazul sectorului TIC nu trebuie pierdută din vedere orizontalitatea domeniului, astfel încât firmele vor răspunde oportunităților care decurg din cererile celorlalte sectoare cheie. Pentru sectorul TIC, cea mai mare provocare este extinderea setului actual de activități și a capacității totale de producție. Pentru a reuși acest lucru este nevoie de următoarele tipuri de intervenții: creșterea rezervei de forță de muncă calificată; crearea unui mediu propice pentru întreprinderile nou înființate; dezvoltarea de acceleratoare de afaceri și adaptarea incubatoarelor la nevoile sectorului TIC; creșterea conectivității la internet; sprijin acordat firmelor pentru a putea să se conecteze cu clienții la nivel mondial; creșterea legăturilor și interacțiunilor cu sectoarele (utilizatorii) din aval; îmbunătățirea politicii de brevetare. Fiind un domeniu în care ideile pot fi transformate ușor în afaceri, la nivelul capitalului uman se impun intervenții pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale și manageriale, în plus față de abilitățile tehnice.

În Regiunea Vest, *industria agro-alimentară* se caracterizează prin ocuparea a aproximativ 10.000 de oameni (4,3% din totalul populației ocupate) și doar 0,5% din valoarea totală a exporturilor, chiar dacă Câmpia Banatului, constituie aproape jumătate din regiune,

reprezintă un teren agricol bogat, care poate sprijini diverse activități: agricultură, inclusiv cereale, horticultură, și creșterea de animale. În acest sector, în special în prelucrarea produselor alimentare și producția de băuturi, principalele provocări pe termen scurt sunt legate de creșterea calității produselor, de ambalare, marketing și promovare, precum și stabilirea unor legături cu lanțurile mari de distribuție. Din păcate, interacțiunea cu lanțurile de supermarketuri, deși apare ca o strategie câștigătoare, este adesea anevoioasă. Standardele de calitate și securitate alimentară pe întreg lanțul de procesare impuse de marii comercianți cu amănuntul și atât de necesare pentru activitatea de export în Uniunea Europeană sunt greu de îndeplinit de furnizorii locali mai mici. Pe termen lung trebuie investit în activitățile de cercetare și dezvoltare aplicată, după cum experiența la nivel mondial arată că acele țări care au reușit să obțină cea mai mare valoare adăugată din producția lor de alimente au investit masiv în cercetarea fundamentală și aplicată. Un alt set de provocări include lipsa unui sistem eficient de irigații, a laboratoarelor de testare și a unei rețele de depozite.

Sectorul construcții este de obicei clasificat ca o activitate economică pro-ciclică. După o tendință ascendentă la nivel mondial, industria a fost grav afectată de criza economică, cu semne de revitalizare la nivelul Regiunii Vest începând cu anul 2011. În acest context, există anumite oportunități și provocări care trebuie să fie luate în considerare pentru a ajuta dezvoltarea sectorului, în strânsă relație cu activitatea de cercetare, promovând în același timp utilizarea materialelor și tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic.

Numeroasele resurse naturale și antropice disponibile fac din *domeniul turism* un sector cu un potențial slab exploatat, dat fiind indicatori referitori la numărul de nopți petrecute în regiune, durata sejurului și/sau numărul de turiști. Sectorul turism rămâne unul dintre puținele sectoare caracterizate prin ocuparea intensivă a forței de muncă și una dintre puținele alternative la reducerea locurilor de muncă disponibile, cauzate de schimbările tehnologice și de delocalizare. De asemenea, sectorul turism este responsabil pentru beneficii economice indirecte și poate fi văzut ca un catalizator pentru dezvoltarea sau extinderea altor sectoare economice, cum ar fi agricultura, construcții, micile meșteșuguri. Intervențiile propuse în acest sector vizează dezvoltarea următoarelor sub-domenii: turismul de sănătate (spa&wellness), turismul urban, ecoturismul și turismul activ.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Sectorial Competitivitate - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Promovarea colaborării inter-business;

- Dezvoltarea de servicii suport;
- Promovarea complementarității între întreprinderi și încorporarea activităților transversale (ICT, design, eco-inovare) considerate ca vectori de inovare în IMM-uri;
- Crearea de parteneriate pentru a introduce pe piață tehnologii operaționale promițătoare, inteligente și ambițioase;
- Crearea de centre de excelență, înființarea de laboratoare de testare și certificare;
- Acordarea de sprijin (inclusiv stimulente fiscale, subvenții, etc) pentru achiziția de tehnologii și utilaje moderne, inovative;
- Sprijin pentru crearea de branduri regionale și a altor inițiative de marketing.

Axa prioritară 2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat

Obiectiv: Regiunea Vest să devină o regiune digitală, cu afaceri productive și competitive la nivel global

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 2. Îmbunătățirea accesului și a utilizării și creșterea calității tehnologiilor informației și comunicațiilor;

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Sistemul economic al Regiunii Vest este caracterizat de:

- *un grad tot mai mare de specializare în industria prelucrătoare ușoară cu tehnologie medie:* Industria prelucrătoare deține 40 procente din producția din regiune și 48 procente din ocuparea forței de muncă, în comparație cu 28 procente și respectiv 36 procente pentru România în ansamblul său. Sectorul automobilelor devine dominant: cu doar 1 procent din totalul instalațiilor și 0.1 procente din totalul firmelor din Regiunea de Vest, sectorul automobilelor (CAEN 29) deține 11 procente din ocuparea totală a forței de muncă, 13 procente din producția totală și 44 procente din totalul exporturilor.
- *un grad tot mai mare de integrare în lanțurile de valori regionale, conducând la o valoare adăugată locală mică:* În sectoarele cheie, Regiunea Vest a devenit un furnizor pentru rețelele regionale de producție din Europa. Acest fapt nu doar a contribuit la investiții semnificative și la crearea de locuri de muncă, ci a avut și un rol important în integrarea mai puternică a Regiunii Vest în economia europeană.
- *un grad tot mai mare de dominanță a investițiilor străine directe (ISD) cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali:* Întreprinderile cu capital străin reprezintă aproape un sfert din totalul întreprinderilor din Regiunea de Vest, aproape jumătate din producție și ocuparea forței de muncă și peste 90 procente din exporturi. În plus, potențialul de "propagare" a tehnologiei și a cunoștințelor din investițiile străine directe este restricționat semnificativ de lipsa legăturilor cu IMM-urile locale.
- *o infrastructură suport pentru afaceri cu o ofertă limitată de servicii pentru întreprinderi.* În Regiunea Vest sunt prezente toate tipurile de structuri de sprijinire a afacerilor: parcuri industriale, parcuri logistice; incubatoare și centre de afaceri; spații / clădiri de birouri. De

asemenea, există o serie de locații individuale, de obicei greenfield, promovate ca potențiale zone pentru crearea de structuri suport pentru afaceri.

- *legături intersectoriale emergente*: O serie de noi sectoare pentru Regiunea Vest au apărut în activități legate de sectorul automobilelor, deosebit de importante fiind cele din domeniul electronicii, software și serviciile TIC.

Așadar, Regiunea Vest se remarcă printr-o activitate economică deosebit de concentrată pe câteva dimensiuni. Un număr mic de sectoare cuprind marea parte a forței de muncă, a cifrei de afaceri și a exporturilor. Activitatea este concentrată în aceste sectoare în jurul unui număr relativ redus de produse, fabricate de câteva firme mari, majoritatea acestora fiind cu capital majoritar străin. Mai mult, firmele cu sediul în regiune tind să nu dețină unități de producție în alte zone din România. De asemenea, firmele din Regiunea Vest par să se specializeze în producția de bază, situându-se însă sub nivelul mediu în ceea ce privește activitățile ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe și competențe.

Creșterea competitivității firmelor din Regiunea Vest constituie un pas important către dezvoltarea durabilă și se poate baza pe:

- *abordarea distorsiunilor din structura pieței ce pot limita potențialul de creștere a randamentului*. Mărirea randamentului companiilor este corelată pozitiv cu o mai mare dispersie a distribuției mărimii firmelor, ceea ce ar reflecta existența unui număr redus de firme dominante și a unui număr mare de firme mai mici. În Regiunea Vest, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt subreprezentate în unele sectoare. Structura pieței în Regiunea Vest este relativ favorabilă creșterii randamentului într-un set de industrii ce includ: cauciuc și materiale plastice, calculatoare și electronice, echipamente electrice, și alte activități industriale. Structuri de piață satisfăcătoare la limită par să se regăsească în îmbrăcăminte, produse farmaceutice, sticlă, și instalații și echipamente. În toate celelalte industrii, rezultatele indică faptul că există prea puține IMM-uri, ceea ce duce la o creștere suboptimă a randamentului. Aceste industrii includ industria alimentară, textile, articole din piele, produse din lemn, celuloză și hârtie, tipografie, substanțe chimice, articole din metal, autovehicule și alte mijloace de transport, și mobilă.

- *trecerea la activități cu o valoare adăugată mai mare în cadrul sectoarelor tradiționale*. În trei din cele mai importante sectoare pentru Regiunea Vest - automobile, textile și industria agroalimentară, deciziile importante se iau în afara regiunii. În industria auto, cei mai importanți actori sunt producătorii de echipamente originale și furnizorii de rangul întâi, în timp ce în industria alimentară principalii actori sunt în special cumpărătorii (respectiv mărci, supermarketuri, lanțuri de magazine de vânzare cu amănuntul, etc.). Astfel, modernizarea în aceste sectoare va necesita o capacitate sporită de a îndeplini cerințe și specificații stricte.

- *crearea unei dezvoltări în sectoarele ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe*. Economia trebuie să se extindă în sectoare de nișă noi ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe. La

fel de importantă este trecerea peste decalajul dintre inginerie și proiectare, inovare în strategiile de finanțare și de marketing precum și în strategiile comerciale. Totodată pot fi dezvoltate instrumente de finanțare prin capital de risc, din moment ce formele mai rigide de finanțare nu pot fi adaptate la necesitățile specifice ale noului antreprenoriat.

- *dezvoltarea unei oferte integrate de structuri suport și servicii pentru afaceri.* Sunt avute în vedere atât construcția de noi structuri suport pentru afaceri, cât și investiții în structurile de afaceri existente. De asemenea, o rețea vastă de acceleratoare și incubatoare de afaceri care să ofere o gamă amplă de servicii, precum: spații de lucru, servicii de instruire pentru noi antreprenori, expunere la experiențe din străinătate, și oportunități de lucru în rețea. Proiectele de acest tip au în vedere nevoile de servicii suport pentru dezvoltarea economică având ca scop final crearea unui cadru de atragere a investițiilor locale și/sau externe și crearea de noi locuri de muncă.

Lipsa competențelor digitale și lipsa de încredere față de noile tehnologii, determină neparticiparea la posibilitățile oferite de societatea modernă. Conform statisticilor europene, 30% din populație la nivelul UE nu a folosit niciodată Internetul, în contextul în care tot mai multe din activitățile zilnice se realizează online, de la depunerea candidaturii pentru un loc de muncă, la plata impozitelor sau cumpărarea de bilete. Utilizarea internetului a devenit o parte integrantă a vieții cotidiene. Competența digitală reprezintă una dintre cele opt competențe cheie care sunt esențiale pentru orice persoană într-o societate bazată pe cunoaștere.

Pentru a beneficia de avantajele societății informaționale, atât în viața personală, cât și în activitatea economică, este esențial ca oamenii și companiile să aibă un acces bun la tehnologii și servicii TIC moderne. Sectorul TIC este reprezentat la nivelul Regiunii Vest cu precădere de companii locale. Pentru a vorbi despre o creștere semnificativă a sectorului este necesar ca la nivelul companiilor să avem de-a face cu o concentrare în principal pe proiectele de dezvoltare de servicii cu o valoare adăugată ridicată. Dintre acestea putem aminti acțiuni de sprijinire a dezvoltării de produse proprii, precum și dezvoltării unei platforme de e-guvernare și alte instrumente inovatoare, cum ar fi servicii de tip e-educație sau e-sănătate, care pot contribui atât la sprijinirea dezvoltării economice, dar și la promovarea incluziunii sociale.

Priorități de investiții:

2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune

2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri

2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite

2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate

Prioritatea de investiție 2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune

Obiectiv specific: Crearea unui mediu de afaceri dinamic, cu firme competitive la nivel intern și internațional

Justificare

Regiunea Vest este a doua cea mai bogată regiune din România, după București. În ultimul deceniu, regiunea a cunoscut o creștere economică rapidă, odată cu creșterea salariilor reale. Acest lucru a fost sprijinit prin câștiguri de productivitate – printre cele mai rapide dintre toate regiunile europene – stimulate de creșterile mari ale investițiilor. Performanța Regiunii Vest o depășește în ansamblu pe cea națională în ceea ce privește productivitatea muncii – din anul 2009 productivitatea muncii în Regiunea Vest a fost cu 11 procente mai ridicată decât media națională.

În ciuda acestor dezvoltări, imaginea nu este în totalitate pozitivă: expansiunea economică nu a generat foarte multe locuri de muncă noi și a accentuat inegalitățile spațiale existente din regiune. Diferențele în rezultatele economice din regiune sunt direct legate de diferențele în competitivitate. În special județul Timiș și în sens mai larg aglomerarea Timișoara-Arad se detașează din ce în ce mai mult de restul regiunii. Regiunea se confruntă cu o dublă provocare. Pe de o parte, în județele Caraș-Severin, Hunedoara, și zone din județul Arad, provocarea ține de generarea și asigurarea unor oportunități mai mari de angajare. Prin contrast, în aglomerarea Timișoara-Arad, provocarea constă în gestionarea tranziției către o bază a competitivității care să necesite un aport mai semnificativ de cunoștințe și competențe.

Dacă performanța economică variază substanțial în întreaga regiune, structura economică este mai puțin variată. Acest aspect este important în luarea în considerare a oportunităților de creștere viitoare, din moment ce sugerează că specializările tradiționale devin din ce în ce mai puțin importante în definirea economiilor locale. Privind datele de bază din primele 10 sectoare (NACE 2) ca forță de muncă din fiecare județ, cel mai remarcabil aspect este prezența sectorului auto ca sector dominant în toate județele exceptând Hunedoara, unde acesta este al doilea, în urma sectorului minier, sectorul dominant tradițional al județului. În mod similar, prelucrarea alimentelor și fabricarea de îmbrăcăminte sau încălțăminte (piele) apare în toate județele. O a doua temă comună între județe este aceea că, cu excepția notabilă a sectorului auto, forța de muncă a fost în declin în ultimii ani în toate celelalte sectoare dominante din fiecare județ.

În timp ce structurile sectoriale în toate județele devin din ce în ce mai similare, diferențele expuse sunt acum în salarii. Aici județul Timiș are un avantaj clar, iar județul Arad are

performanțe bune în unele sectoare. Prin contrast, provocările structurale din județele Caraș-Severin și Hunedoara devin evidente în datele privind salariile. În ambele județe, salarii ridicate se găsesc în sectoarele tradiționale (metalurgie, respectiv minerit), care sunt în declin. În sectoarele mai dinamice din aceste județe, salariile sunt relativ scăzute. Acest lucru subliniază provocările pe care aceste județe le pot avea în atragerea forței de muncă care este dislocată din industriile tradiționale.

Sectorul productiv din Regiunea Vest are nevoie de mai mult sprijin pentru creșterea competitivității, în scopul de a asigura investiții durabile pe piața internă și externă. Investițiile pot viza îmbunătățirea productivității muncii și eficiența energetică. Principala problemă a IMM-urilor din Regiunea Vest pare să fie accesul la finanțare, soluțiile trebuie să fie identificate prin măsuri specifice, inclusiv crearea de fonduri de investiții, cu sprijinul comun al fondurilor UE.

Datorită amplasării și legăturilor tradiționale ale acesteia cu Europa de Vest, regiunea a fost întotdeauna atractivă pentru investitorii străini. Capitalul străin din sectoarele cheie din regiune aduce atât oportunități, cât și riscuri. Principalul risc este acela că întreprinderile străine pot avea 'libertate de mișcare', ceea ce înseamnă că acestea pot închide fabricile și pot părăsi regiunea în cazul în care condițiile nu mai sunt profitabile sau dacă apar alte regiuni care oferă condiții mai bune (ex. salarii mai mici). Al doilea risc este acela că întreprinderile cu capital străin exclud industria locală. Acest lucru poate avea loc prin eliminarea prin concurență a firmelor locale pe piața internă tradițională, prin absorbirea unor finanțări limitate de la băncile locale sau prin atragerea forței de muncă cu cele mai bune competențe disponibilă pe piață.

Întreprinderile cu capital străin pot aduce și beneficii semnificative pentru regiune, în afară de locurile de muncă pe care acestea le creează. Acestea rezultă din propagarea cunoștințelor și a tehnologiei în economia regională. Întreprinderile străine sunt mai productive și mai avansate din punct de vedere tehnologic decât cele de pe piața internă, propagările pot avea un rol important pentru îmbunătățirea competitivității întreprinderilor din regiune. Aceste propagări au loc prin trei canale importante: prin capitalul uman (adică prin intermediul muncitorilor), prin relațiile de aprovizionare și prin efectele concurenței și ale demonstrației (prin concurența pe piață și activități comune). Deși regiunea beneficiază de propagări prin capitalul uman – românii dețin marea majoritate a locurilor de muncă din cadrul întreprinderilor cu capital străin, inclusiv funcții de management și tehnice – legăturile din lanțul de aprovizionare dintre sectorul străin și cel național sunt foarte slabe. Acest lucru este confirmat atât de investitorii străini, cât și de întreprinderile românești.

În termeni generali, performanța la export din Regiunea Vest este foarte pozitivă. În afară de a fi una dintre regiunile cu cea mai mare contribuție a exporturilor la PIB, Regiunea Vest este una dintre regiunile României cu un nivel ridicat de comerț. Dezvoltarea exporturilor a fost susținută, iar începând cu 2009 și - deși determinată de performanțele firmelor localizate în

Arad și Timiș - fiecare din cele patru județe din regiune reprezintă un exportator net. Performanța în domeniul exportului este, de asemenea, extrem de concentrată. Este dominată de sectorul auto și - într-o măsură mai mică - de sectorul de confecții/încălțăminte. Majoritatea exporturilor sunt generate de câteva firme cu capital străin integral sau parțial. Dimensiunea relativ mare a firmelor de export în ceea ce privește vânzările la export în comparație cu alte regiuni din România sugerează de asemenea că participarea la export poate fi sub potențial pentru restul producătorilor din regiune. În final, în linii generale, partea de Vest a României exportă produse cu un nivel de calificare relativ scăzut și mai puțin sofisticate.

Principalele caracteristici ale sistemului productiv al Regiunii Vest sunt: specializarea din ce în ce mai puternică în industriile considerate în categoria celor cu tehnologie mijlocie; producția, exporturile și în special locurile de muncă din sectorul serviciilor din Regiunea Vest sunt cu mult sub media națională; integrarea tot mai mare cu lanțurile de valori regionale, conducând la o mică valoare adăugată locală; dominanța tot mai mare a investițiilor străine directe (ISD) cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali; legături intersectoriale emergente, în care prezența unui sector beneficiază de competențele din alt sector.

Date fiind aceste caracteristici, Regiunea Vest va trebui să facă investiții pentru a îmbunătăți mediul de afaceri atât în punctele forte, cât și în părțile mai puțin competitive. Acest lucru este important nu doar pentru a facilita trecerea regiunii la activități cu valoare adăugată mai mare ci, în mod esențial, pentru a sprijini dezvoltarea întreprinderilor locale. Printre posibilele priorități amintim:

- *sprijinirea dezvoltării unui sector de servicii competitiv*: existența unui sector de servicii competitive este vitală, astfel că Regiunea Vest va trebui să dispună de structuri de înaltă calitate, de muncitori instruiți și de infrastructură de sprijin pentru a facilita dezvoltarea acestui sector.

- *susținerea dezvoltării capacității IMM-urilor locale*: întreprinderile se confruntă cu deficite considerabile în ceea ce privește dimensiunea, productivitatea și capacitatea de investiții. Multe IMM-uri locale sunt extrem de precaute în creșterea producției sau diversificarea portofoliului lor de produse. Acest lucru este datorat în principal incertitudinilor de pe piață și ratelor ridicate ale dobânzilor practicate de băncile locale la creditele pentru achiziționarea unui echipament nou / unei linii tehnologice noi. În acest sens vor fi necesare investiții pentru dezvoltarea instruirii și a competențelor, însă și pentru a sprijini întreprinderile pentru îndeplinirea standardelor de calitate, pentru a se angaja în activități de inovare și pentru a investi în noi tehnologii.

- *promovarea antreprenoriatului*: ratele scăzute de înființare a firmelor din zonele stagnante ale Regiunii Vest subliniază importanța investiții în continuare în susținerea antreprenoriatului, și în furnizarea de suport IMM-urilor existente

- *facilitarea legăturilor dintre investitori străini și economia locală*: Investitorii străini domină peisajul din Regiunea de Vest și au puține legături cu întreprinderile locale. Având în vedere natura producției regionale și globale de lanț valoric, există limite privind gradul de integrare al acestor sectoare, însă investițiile pentru promovarea unor legături mai mari vor fi importante pentru a introduce investitorii străini în regiune și pentru a trage foloase de pe urma tehnologiei și a cunoștințelor pe care aceștia le oferă. Pot fi avute în vedere măsuri pentru folosirea ISD pentru dezvoltarea formării profesionale pentru construirea competențelor relevante, prin acreditarea furnizorilor privind standardele de calitate, SSM și alte standarde și prin facilitarea transferului de tehnologie inclusiv prin licențierea tehnologică și sprijin pentru investițiile în echipamente.

- *continuarea promovării ISD, încurajarea strategiei 'pe două nivele'*. În ciuda îngrijorărilor legate de dependența de investitori străini, atracția regiunii pentru producătorii străini a constituit un catalizator important pentru dezvoltarea regiunii în ultimul deceniu. În ultimul timp, există dovezi că unii investitori care inițial au deschis fabrici în jurul orașelor Timișoara și Arad fac în continuare investiții în alte zone din regiune. În același timp, investitorii existenți și cei noi înființează centre de cercetare și dezvoltare. Acest lucru crește perspectiva unei strategii pe două niveluri pentru investiții în regiune, cu activități de 'comandă-control' ce necesită un aport mai semnificativ de competențe concentrându-se în conurbația Timișoara-Arad, în timp ce activitățile ce necesită un aport mai semnificativ de forță de muncă se concentrează în zonele periferice ale regiunii. Deși o asemenea strategie este de fapt implementată de multe firme individuale, aceasta reprezintă încă un model potrivit pe care regiunea să îl urmeze în strategia sa de promovare a ISD. Acest lucru are evident implicații pentru tipurile de infrastructură și servicii ce vor fi necesare în aglomerarea centrală: de exemplu, spații pentru activități corporatiste și de cercetare, telecomunicații de calitate, servicii pentru firme, legături cu universitățile, și dotări de confort sporit; precum și în zonele mai periferice: de exemplu, accesul la o infrastructură industrială bine deservită și gestionată, legături de transport, o forță de muncă disponibilă și calificată.

- *încurajarea și diversificarea exporturilor*, în condițiile în care orice strategie de diversificare va trebui să cuprindă trei etape. Aceasta ar trebui să vizeze în același timp crearea de condiții pentru mai multe firme, și în special firme naționale, pentru ca acestea să exporte cu succes; ar trebui să contribuie la creșterea gamei de produse exportate; și să încurajeze intrarea acestora pe piețe noi.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Competitivitate, Programul Operațional Capital Uman

Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

- Sprijin pentru dezvoltarea competitivității IMM-urilor locale: implementarea standardelor, accesul pe noi piețe și internaționalizare
- Sprijin pentru accesul la consultanța al IMM-urilor
- Susținerea investițiilor în tehnologii, echipamente, mașini, utilaje, capacități de producție pentru întreprinderile din regiune
- Încurajarea spiritului antreprenorial și sprijin pentru start-upuri
- Sprijin pentru marketingul și brandingul produselor regionale
- Sprijinirea creerii de fonduri de investiții și fonduri de capital de risc regional
- Sprijin pentru diversificarea producției întreprinderilor regionale și orientarea spre produse cu valoare adăugată ridicată
- Continuarea promovării și atragerii de ISD prin asigurarea de facilități logistice (terenuri, spații, infrastructura de telecomunicații, dotări), financiare, servicii și forță de muncă calificată adecvat
- Încurajarea și diversificarea exporturilor prin: inițiative orientate către ofertă în vederea creșterii calității și a gradului de complexitate; stimularea legăturii între furnizorii interni și comercianții cu ridicata/ en gros; exploatarea mai multor oportunități în afara modelelor de export tradiționale; consolidarea serviciilor moderne de afaceri; promovarea politicilor favorabile pieței produselor și afacerilor la nivel național.

Prioritatea de investiție 2.2. **Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri**

Obiectiv specific: Coordonarea și specializarea structurilor suport pentru afaceri și dezvoltarea portofoliului de servicii pentru întreprinderi

Justificare

Din punctul de vedere al localizării investițiilor în Regiunea Vest factori precum: locația, costuri reduse, disponibilitatea terenurilor, excedentul de forță de muncă și existența structurilor suport pentru afaceri au fost principalele atuuri.

Oferta de găzduire în parcuri și zone industriale a Regiunii Vest, în ciuda a numeroase investiții realizate, este relativ mică pentru atragerea de investiții de dimensiuni mari. De aceea, este absolut necesară crearea unei palete strategice de noi infrastructuri de afaceri care să

țințească anumite segmente tehnologice sau sectoriale și să reducă riscurile dinamicii economice sau tehnologice asupra sectoarelor economiei regionale.

Structurile de afaceri existente în majoritatea cazurilor oferă potențialilor locatari *servicii de bază* de tipul: utilități și acces energie, suport localizare, condiții de cumpărare/concesiune, iar în unele cazuri facilități fiscale.

În același timp, companiile sunt interesate și de alte servicii cu o oarecare valoare adăugată precum: consultanță juridică, fiscală, economică, credite, fonduri UE; resurse umane: recrutare și selecție, pregătire profesională de bază; logistice: ambalare, transport, distribuție, depozitare; post-producție: marketing, export; producție și calitate: servicii design, medicina și securitatea muncii, certificare ISO, asistență tehnică; servicii legate de administrația locală: consultanță avize, certificate, autorizații; administrative/întreținere: secretariat, contabilitate, pază, alimentație publică, întreținere habitat, servicii medicale, servicii bancare, servicii vamale.

Pentru ca aceste servicii să fie puse la dispoziția întreprinderilor trebuie sprijinite intervenții pentru dezvoltarea unui sistem de management al calității și performanței în cadrul infrastructurilor de afaceri, prin acțiuni de îmbunătățire a organizării interne, prin implementarea unor sisteme eficiente de comunicare și feed-back cu investitorii localizați sau desfășurarea de training pentru resursele umane existente.

Provocarea majoră din punct de vedere al politicilor de finanțare europeană a structurilor suport pentru afaceri este trecerea de la crearea de infrastructuri de afaceri la dezvoltarea infrastructurilor de afaceri. Fără a exclude construirea de noi infrastructuri de afaceri tematice, în perioada 2014-2020 intervențiile vor fi concentrate pe întărirea-dezvoltarea infrastructurilor de afaceri existente. Astfel de măsuri au în vedere dezvoltarea structurilor suport în contextul principalelor provocări pe termen mediu și lung: migrația investitorilor, nevoia de servicii specializate în infrastructurile de afaceri, relocarea activităților cu valoare adăugată și tranziția economiei spre servicii inovative. Totodată, măsurile propuse vin în întâmpinarea tendinței de creștere a competiției globale cu privire la promovarea regiunilor.

Răspunsul structurilor suport pentru afaceri la astfel de provocări ține de capacitatea acestora de oferire de servicii care să răspundă nevoilor companiilor și să urmărească dezvoltarea unor servicii cu valoare adăugată ridicată precum: foresight regional, național și internațional; networking (ex. coordonare și facilitare contact proiecte de cooperare între companii și școli, universități); analiză tehnologică și de piață; acces studii și informații sectoriale / tehnologice (business intelligence); sisteme de transfer tehnologic (cautare parteneri, evaluare proiect, facilitarea relației cu furnizorul de CDI, etc.); suport internaționalizare și consultanță tehnologică: baze de date, servicii oferite de centrele CDI.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Competitivitate
Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Dezvoltarea de noi infrastructuri de afaceri specializate
- Sprijinirea structurilor suport pentru afaceri în dezvoltarea de noi servicii
- Încurajarea cooperării în rețea și dezvoltarea unor oferte integrate din partea structurilor suport pentru afaceri
- Promovarea locațiilor către firmele, noi sau deja localizate, cu potențial de extindere pe piața regională

Prioritatea de investiție 2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite

Obiectiv specific: Reabilitarea fostelor situri industriale și dezvoltarea de noi structuri economico-sociale

Justificare

În peisajul Regiunii Vest un loc aparte îl ocupă ansamblurile industriale nefolosite / abandonate ca urmare a încetării și/sau diminuării unor activități economice. Tradiția siderurgică, metalurgică și minieră a Regiunii Vest, cu precădere în județele Caraș-Severin și Hunedoara, face ca astăzi să regăsim numeroase site-uri industriale în apropierea aglomerărilor urbane sau chiar în interiorul acestora.

Aflate în proprietate publică (relativ puține) sau privată, aceste site-uri industriale ridică numeroase probleme de mediu, de la cantitatea mare de deșeuri din construcții pentru care nu există soluții de reciclare, până la probleme legate de contaminarea semnificativă a solului, subsolului și chiar a apelor subterane.

Siturile industriale sunt situate, de obicei, în zone dintre cele mai favorabile în termeni de apropiere față de rețelele de transport și rețele de utilități (apă, gaz, sisteme de canalizare, etc), în prezent nefolosite, dar care pot fi reabilite, îmbunătățite și dezvoltate. Totuși, aceste site-uri industriale ridică probleme din cauza situației juridice incerte în care se găsesc, determinată, în principal, de următoarele aspecte: unele site-uri industriale au aparținut și au fost utilizate de agenți economici la care statul este acționar majoritar și care în prezent și-au încetat activitatea; serie de site-uri industriale, cu capacitatea epuizată, au fost utilizate de unități economice care ulterior s-au privatizat, dar noul proprietar nu a preluat și obligațiile legate de site-ul industrial; site-ul industrial a fost abandonat și/sau a avut loc falimentul proprietarului.

Chiar dacă reprezintă o activitate dificilă, reabilitarea site-urilor industriale va avea un impact pozitiv asupra **mediului**, prin curățarea zonelor poluate; **economiei**, prin încurajarea investitorilor de a se localiza în zonele respective datorită costurilor reduse pentru dezvoltare; și din punct de vedere **social**, prin corelarea proiectelor pentru revitalizarea zonelor nefolosite și poluate, promovarea ocupării forței de muncă și a măsurilor de instruire.

Reabilitarea terenurilor din fostele zone industriale poate să fie una din strategiile importante prin care orașele, cu precădere cele cu caracter monoindustriale, încearcă să lupte împotriva reducerii populației și a densității. Astfel de activități presupun intervenții complexe pentru transformarea fostelor terenuri industriale și/ sau abandonate în locuri atât cu utilitate similară prin dezvoltarea de areale industriale de tip parc, incubator, clădiri de birouri, cât și în locații destinate altor tipuri de activități și servicii: activități recreative, sportive, sociale, turistice, comunitare, etc. Totuși, nu trebuie pierdută din vedere nici posibilitatea ca aceste spații să îndeplinească funcțiuni diferite atunci când reglementările urbanistice o permit.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Curățarea suprafețelor site-urilor industriale poluate și neutilizate și îmbunătățirea terenurilor;
- Demolarea clădirilor și planarea terenului;
- Crearea/reabilitarea/extinderea clădirilor pentru activități de producție, prestări servicii și adiacente;
- Crearea/ reabilitarea/ modernizarea/ extinderea infrastructurii de utilități publice (alimentare cu apă, gaze naturale, electricitate, canalizare), precum și cablare, internet;
- Drumuri de acces.

Prioritatea de investiție 2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate

Obiectiv specific: Valorificarea la maxim a potențialului TIC existent la nivel regional

Justificare

TIC reprezintă un instrument inteligent indispensabil oricărui cetățean, într-o eră digitală. Sectorul TIC este privit pe parcursul întregii strategii de dezvoltare prin prisma calității de

catalizator și a potențialului de a genera creștere economică globală prin investiții și crearea de locuri de muncă.

Provocările majore ale sectorului TIC, cuprinse în inițiativa Agenda Digitală dezvoltată ca urmare a Strategiei Europa 2020, sunt legate de fragmentarea piețelor digitale; lipsa de interoperabilitate; creșterea criminalității cibernetice și riscul unei încrederi scăzute în rețele; lipsa investițiilor în rețele; eforturile insuficiente în materie de cercetare și inovare; lipsa de competențe profesionale în domeniul digital; oportunitățile pierdute de soluționare a unor provocări societale.

Inițiativele propuse în cadrul acestui domeniu de intervenție urmăresc diminuarea impactului acestor provocări. Astfel, o primă intervenție urmărește susținerea accesului la Internet și la serviciile conexe. Regiunea Vest trebuie să dispună de internet rapid și ultrarapid, accesibil tuturor și puțin costisitor, astfel încât vor fi continuate liniile de finanțare pentru investițiile în internetul de bandă largă. Extinderea rețelelor de comunicații electronice de mare viteză, fixe și pe suport radio, necesită investiții substanțiale, iar uneori construirea unei noi infrastructuri fizice nu este viabilă din punct de vedere economic. Sunt necesare astfel soluții care să implice echiparea teritoriului o dată cu alte construcții civile din respectivul areal. De exemplu, instalarea unor miniconducte în timpul construcției unei clădirii presupune doar o creștere limitată a costurilor, în timp ce postechiparea clădirilor cu infrastructură de mare viteză poate reprezenta o parte semnificativă din costul instalării rețelelor de mare viteză. Se poate avea în vedere ca toate clădirile noi sau supuse unor lucrări majore de renovare să fie echipate cu o infrastructură fizică care să permită conectarea utilizatorilor finali la rețelele de mare viteză.

Totodată, se poate avea în vedere acordarea de sprijin pentru IMM-uri, autorități publice și ONG-uri pentru conectarea la Internet prin conexiuni broadband și pentru achiziționarea de componente hardware și software. Totodată, vor fi sprijinite autoritățile publice locale pentru construirea de rețelele de broadband și de puncte de acces public la internet (PAPI) în zonele de eșec al pieteii, mai precis în zonele rurale și mic urbane în prezent insuficient deservite. De asemenea, autoritățile publice locale vor fi sprijinite pentru intervenții care vizează conectarea școlilor la Internet prin rețele broadband.

Chiar dacă internetul face parte din viața de zi cu zi a unui mare număr de cetățeni, totuși unele categorii ale populației sunt în continuare excluse din procesul de "*alfabetizare digitală*". Pentru a corecta inegalitățile în ceea ce privește accesul cetățenilor la educația digitală, pot fi promovate măsuri care vizează ca un număr tot mai mare de persoane să utilizeze internetul, dar și măsuri precum *e-accesibilitatea* (eliminarea obstacolelor și dificultăților tehnice pe care le întâmpină persoanele cu dizabilități, inclusiv persoanele în vârstă, atunci când încearcă să se implice în condiții de egalitate în societatea informațională).

Pe de altă parte, principala contribuție a sectorului TIC la creșterea economică este susținută în principal prin asimilarea acestuia la nivelul întreprinderilor. Utilizarea TIC stimulează dezvoltarea extensivă și intensivă a sectorului producției de bunuri și servicii. În ceea ce privește dezvoltarea extensivă, TIC oferă oportunitatea firmelor de a accesa noi piețe, pe plan regional și global și de a promova și comercializa produse și servicii pe piața internă prin mijloace electronice. Dezvoltarea intensivă este posibilă datorită scăderii costurilor de producție, administrare, marketing, datorată utilizării TIC, ce poate rezulta într-o creștere semnificativă a productivității.

Încurajarea activităților de dezvoltare a unor aplicații de tip *e-Guvernare*, *e-Sănătate*, *e-Educație* este abordată cu scopul de a susține creșterea economică și a competitivității în România. Aceste aplicații vor contribui la crearea unui mediu pozitiv pentru dezvoltarea produselor și serviciilor inovative, prin dezvoltarea interacțiunilor între diferiți jucători sociali și economici.

După cum reiese din analiza socio-economică, există o pondere redusă a comerțului electronic la nivel regional. *E-economia* oferă beneficii pentru o gama largă de activități specifice mediului de afaceri. La nivelul întreprinderilor aplicațiile TIC sunt esențiale pentru comunicațiile în interiorul și exteriorul firmei, precum și pentru un management eficient al resurselor și clienților. În acest sens, este necesar sprijinul pentru adoptarea TIC la nivelul întreprinderilor, însoțit de măsuri de creștere a securității transferurilor electronice, în special plățile și facturarea electronică, fără a pierde din vedere faptul că piața digitală suferă de o lipsă de încredere a utilizatorilor în ceea ce privește siguranța plăților sau respectarea vieții private. În acest sens, atât la nivel de politici, cât și la nivel de finanțare, vor fi susținute măsuri pentru combaterea criminalității cibernetice (furtul de identitate și fraudă on-line), a pornografiei infantile online și a nerespectării vieții private și a datelor cu caracter personal.

În același timp, serviciile de tip *eAdministrație* oferă o cale rentabilă de a pune la dispoziția tuturor cetățenilor și întreprinderilor servicii mai bune și de a favoriza participarea cetățenilor și de a face ca administrația publică să fie deschisă și transparentă. Mai mult, este foarte posibil ca adoptarea generală a internetului să crească dacă vor crește utilizarea, calitatea și accesibilitatea serviciilor publice online.

Tot în categoria aplicațiilor de tip "e" încurajate a fi dezvoltate vom include și serviciile de tip *eID*, care vizează identificarea, autentificare și semnătura electronică a unui individ, cu aplicabilitate atât în sectorul public, cât și în cel privat.

Sporirea *interoperabilității* dintre aparate, aplicații, depozite de date, servicii și rețele și a standardizării sunt de asemenea printre preocupările majore de la nivel european. Astfel, un aspect esențial este formularea de recomandări privind elaborarea unei politici vizând servicii de cloud computing sigure și interoperabile, care va contribui la dezvoltarea pieței digitale unice la nivel european.

Date fiind multiplele utilizări și potențialul imens al sectorului TIC, vor fi sprijinite inițiativele în care rezultate ale sectorului TIC pot fi utilizate în domenii precum: schimbări climatice (ex. monitorizarea emisiilor), îmbătrânirea populației (ex. servicii de telemedicină), sau digitizare, în sectoare precum transport, sănătate, educație, social etc.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Susținerea accesului la Internet și serviciile conexe
- Dezvoltarea rețelelor de Internet de bandă largă, cu precădere în zonele rurale, mic urbane și în zonele greu accesibile
- Dezvoltarea de aplicații de tip: e-guvernare, e-sănătate și e-educație, precum și sprijinirea e-comerțului și e-economiei
- Încurajarea relației cu IMM-urile prin dezvoltarea de aplicații specifice
- Sprijinirea proiectelor de cercetare privind activitățile de standardizare în domeniul interoperabilității
- Sprijinirea cercetării în domeniul securității serviciilor de tip cloud-computing
- Promovarea parteneriatelor public-privat în domeniul TIC
- Dezvoltarea de noi e-Infrastructuri
- Măsuri pentru “alfabetizarea digitală”

Axa prioritară 3. Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional

Obiectiv: Implementarea unui sistem de transport durabil și eficient care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport în concordanță cu cerințele economice, sociale și de mediu.

Obiectiv tematic relevant

Obiectiv tematic 7. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Regiunea Vest dispune de un sistem de transport care, în mare măsură, poate fi poziționat la nivelul standardelor europene medii de dezvoltare, atât în ceea ce privește latura ofertei de infrastructură (densitatea, diversitatea și calitatea infrastructuri), cât și a serviciilor de transport.

În perspectiva anului 2020, opțiunile strategice ale Regiunii Vest trebuie să urmărească adaptarea și modernizarea sistemului de transport la viitoarele cerințe de mobilitate, luând în considerare aspecte precum:

- trend-ul strategic, existent la nivel european, referitor la transport, reducerea consumurilor energetice și scăderea poluării datorate activităților de transport și, în special, al celui rutier;
- nevoia de dezvoltare echilibrată a Regiunii Vest, care poate fi impulsionată de un sistem eficient de transport care să faciliteze accesul și mobilitatea forței de muncă;
- tendința de dezvoltare, la nivelul economiei regionale, a centrelor logistice, corelată cu dezvoltarea infrastructurilor de afaceri;
- prevenirea factorilor asociați dezvoltării rapide și dezorganizate, din Regiunea Vest și care pot afecta dezvoltarea viitoare: aglomerarea urbană, schimbarea densității populației, creșterea duratei de deplasare.

Localizarea la granița vestică a României și la confluența rutelor strategice de transport european (TEN-T) transformă Regiunea Vest într-un loc atractiv din punct de vedere economic. Programele de investiții în transport care urmăresc îmbunătățirea accesibilității și a fiabilității pot contribui la crearea de noi locuri de muncă și să ofere condiții economice îmbunătățite care să genereze efervescență economică în regiune.

Conectivitatea între Regiunea Vest și restul României, în special regiunile învecinate și capitala București, rămâne extrem de scăzută. Dacă zonele vestice ale regiunii, inclusiv Timișoara și Arad, sunt cele mai depărtate de București, de fapt zonele estice ale regiunii sunt cele care pot suferi cel mai mult de deconectare. Acestea rămân departe de piețele din vest, de asemenea însă depărtate și slab conectate la București și alte zone urbane importante din țară. Proiectele prioritate referitoare la infrastructura de transport vor aduce îmbunătățiri semnificative la accesibilitatea regiunii față de București. Acest lucru ar putea avea implicații semnificative nu doar în ceea ce privește mai buna integrare a economiei regionale cu economia națională, ci și deschiderea accesului pentru zone izolate ale regiunii la alte centre de dezvoltare din apropiere cum ar fi Sibiu, și într-o mai mică măsură Cluj și Craiova. În plus, accesul îmbunătățit la Aeroportul Timișoara din alte zone ale regiunii poate ajuta, de asemenea, la reducerea perifericității acestora.

Pe de altă parte, proiectele majore de infrastructură de transport existente nu vor ajuta toate zonele regiunii. O atenție specială poate fi necesară pentru a îmbunătăți conectivitatea pentru alte zone, cum ar fi cele din județul Caraș-Severin. Belgrad este cel mai apropiat oraș major de cea mai mare parte a zonelor din Regiunea Vest, și totuși Belgradul (și Serbia în general) rămâne aproape complet deconectat de economia Regiunii Vest. Ar putea fi deosebit de important pentru zonele județului Caraș-Severin să valorifice mai mult oportunitățile de comerț cu Serbia. Acest lucru este probabil să se întâmple în viitor pe măsură ce Serbia avansează în negocierile pentru aderarea la UE. Pe termen scurt, totuși, îmbunătățirile în conectivitatea transporturilor, eforturile de facilitare a unor puncte de trecere a frontierei eficiente, precum și investițiile sporite în eforturile de cooperare transfrontalieră (în special punând mai mult accentul pe legăturile comerciale) vor fi importante pentru a permite regiunii să valorifice mai bine oportunitățile cu Serbia.

Congestionarea, din ce în ce mai puternică a sistemului de transport (se estimează că, până în 2020, transportul rutier de mărfuri va crește cu 55%, iar cel de călători cu 36%⁸²), consumul aferent de energie și efectele negative asupra mediului, (emisiile de CO₂ provenite din transporturi vor crește cu încă 15% până în 2020) impun adoptarea unei abordări inovatoare care să răspundă necesităților și cerințelor, din ce în ce mai mari, din domeniile transportului și al mobilității persoanelor. Măsurile tradiționale, precum extinderea rețelelor de transport existente, nu vor mai fi suficiente și vor trebui găsite soluții noi.

În ansamblu, intervențiile specifice propuse la nivelul infrastructurii de transport, în Regiunea Vest vizează dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes național și regional,

82 Sursa: Directiva Parlamentului European și a Consiliului de instituire a cadrului pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru interfețele cu alte moduri de transport, COM(2008) 887 final, 2008

cu prioritate pe axele TEN-T care să pună baza unui transfer eficient între modurile de transport. Aeroporturile care au legături internaționale constituie un important factor de atracție pentru investițiile străine directe, conexiunile feroviare sunt un factor important în realizarea exporturilor de mărfuri, iar calitatea ridicată a infrastructurii rutiere contribuie la scurtarea duratei de transport a mărfurilor și persoanelor. Măsurile vizează susținerea unui sistem de transport durabil, prin compensarea cererii de transport rutier cu modurile mai puțin poluante și cu un accent special, pe multimodalitate.

Priorități de investiții:

3.1.Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T

3.2.Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T

3.3.Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional

Prioritatea de investiție 3.1. **Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T**

Obiectiv specific: Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes național și regional, cu prioritate pe axele TEN-T care să pună baza unui transfer eficient între modurile de transport.

Justificare

În acest domeniu de intervenție, accentul major este pus pe finalizarea construcției autostrăzilor din cadrul culoarelor TEN-T, a inelelor ocolitoare pentru orașele existente pe aceste relații de autostrăzi, modernizarea și construcția de drumuri expres (pe traseele drumurilor europene, cu prioritate) și modernizarea drumurilor naționale, mai ales a celor cu impact major asupra mobilității populației, în interiorul Regiunii Vest. De asemenea, avem în vedere modernizarea și îmbunătățirea calității rețelelor de pe principalele axe feroviare cu trafic internațional (rețele electrice, dublare linii, prioritizare trafic etc). Deoarece transportul pe căi navigabile interioare are importante beneficii de mediu și eficiență, potențialul său trebuie exploatat în mod durabil. Astfel, potențialul Regiunii Vest și al Dunării converg către susținerea dezvoltării accelerate a modernizării și dezvoltării portului Moldova Nouă. Totodată, sunt vizate investițiile care să contribuie la modernizarea și creșterea capacității infrastructurii aeriene.

Rețeaua rutieră

După cum reiese din analiza-diagnostic starea infrastructurii rutiere la nivelul Regiunii Vest este modestă, fiind slab modernizată. O cauză majoră a acestei situații o reprezintă

întârzierea modernizării, cu deosebire, a căilor importante ale Regiunii Vest și facem referire aici la rețelele de drumuri europene (autostrăzi și drumuri expres). Stadiul actual al modernizării, construcției acestor trasee rutiere poate fi sintetizat astfel:

- segmentul Nădlac-Arad (de circa 39km) se află în fază de construcție;
- centura Arad în regim de autostradă (12,25km) și segmentul Arad-Timișoara (32,25 km) au fost date în circulație în anul 2012;
- segmentul Timișoara-Lugoj (35,1 km) din care sunt finalizați 9,5km (în anul 2012) restul construcției fiind la stadiul de atribuire lucrare;
- tronsonul Lugoj- Deva 99,5km (din care 72,1km – 3 loturi - aflat în fază de atribuire și 27,4km plus un drum de legătură de 11,4 km în execuție);
- tronsonul Deva-Orăștie (32,5 km) dat în folosință în 2013;
- tronsonul Orăștie-Sibiu 82,1 km în construcție (doar aproximativ 5 km din lotul 1 Orăștie-Sebeș sunt în Regiunea Vest).

În termeni de proiecte teritoriul Regiunii Vest ar urma să fie afectat de:

- **Autostrada Timișoara-Belgrad** (50-60 de kilometri în Regiunea Vest care ar asigura legătura dintre Timișoara și granița cu Serbia);
- **Autostrada Via Carpatia**, care este doar în faza de proiectare, urmând a fi finalizată la nivelul anului 2020. Traseul *Via Carpatia* va începe în Lituania, la Marea Baltică, la Kleipeda, traversează Kaunas, va continua în Polonia, pe ruta Bialystok - Lublin - Rzeszow, în Slovacia, la Presov - Kosice și în Ungaria prin Miskolc - Debrecen. Drumul spre Grecia continuă din România, prin Bulgaria, pe la Sofia, și se va termina la Salonic. Coridorul Via Carpatia se va despărți pe teritoriul județului Timiș: o parte urmând să meargă până la Marea Neagră, pe autostrada Pan-Europeană 7 (Oradea - Arad - Timișoara - Lugoj - Deva - Sibiu - Pitești - București - Constanța), iar cealaltă va merge spre frontiera româno-bulgară de la Calafat-Vidin (pe ruta Oradea - Arad - Timișoara - Lugoj - Drobeta Turnu Severin - Calafat), urmând să ajungă în Bulgaria peste podul Vidin-Calafat.

Rețeaua feroviară

Rețeaua de căi ferate este o sursă neexploatare de avantaje pentru Regiunea Vest, fiind capabilă deopotrivă să îmbunătățească competitivitatea nucleului regiunii, dar ajutând în același timp la abordarea provocărilor legate de dezvoltarea teritorială. Infrastructura este existentă în mare măsură, necesară fiind doar o mai bună gestionare a rețelei existente în vederea asigurării siguranței, eficienței și calității necesare pentru a atrage călători și a face sistemul viabil economic.

În ceea ce privește axa feroviară, pe tronsonul Curtici-Sighișoara, lucrările urmează a fi abordate în 3 secțiuni:

- Frontieră - Curtici - Arad – km 614 - lungime de 41,2 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este de 413,414 mil. lei;
- Simeria – Coșlariu - lungime de 74,4 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este în valoare de 255,935 mil lei;
- Coșlariu – Sighișoara - lungime de 89,5 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este în valoare de 1.008,829 mil. lei;

Pentru această axă de transport feroviar, s-a impus prin soluția proiectată, să se asigure circulația cu viteza maximă de 160 km/h pentru trenurile de călători și de 120 km/h pentru trenurile de marfă, adoptarea sistemului de control și semnalizare a trenurilor, ERTMS/ETCS Nivel 2 plus GSM-R, în vederea respectării angajamentelor europene privind transportul feroviar, asumate de România⁸³.

Pentru tronsonul de cale ferată Frontieră – Curtici – Arad – Km 614 traseul se va păstra, în totalitate urmărindu-se: modernizarea liniei de cale ferată Tronsonul 1: Frontieră- Curtici- Km 614 (76,809 km desfășurați, linii curente și directe); dublarea liniei de cale ferată între Frontieră și stația Curtici, pe terasamentul construit pentru linie dublă, încă din anul 1915 (5,561 km); modernizarea stațiilor de cale ferată de pe acest tronson; reabilitarea a 53,822 km linii de primire-expediere din stații; implementarea sistemului de siguranță ERTMS/ETCS Nivel 2 și GSM - R.

De asemenea, se are în vedere construcția de: instalații de centralizare electronică în stațiile: Curtici, Șofronea și Glogovăț; peroane noi în stația Arad; pasarele noi: una în Arad și alta în Șofronea; copertine noi în stația Arad și Șofronea; instalații de telecomunicații moderne; clădiri de mentenanță în stația Arad; centrul de Control al Traficului – CTC Arad lucrări pentru asigurare facilități călători, peroane, copertine, pasarele, scări rulante, lifturi în conformitate cu noile standarde europene; dotări tehnologice: în stația Curtici se va monta un cântar electronic, care va fi însoțit de o instalație de verificare a gabaritului materialului rulant.

Totodată, se urmărește ca în stația Arad să se construiască o clădire de mentenanță compusă din hală, ateliere tehnologice și o aripă de spații necesare activităților tehnice și financiare (laboratoare, birouri, arhivă, magazii etc.). Hala va fi folosită pentru întreținere și reparații utilaje de intervenție, macarale feroviare, și drezine pantograf. Clădirea de mentenanță este dotată cu toate utilitățile necesare. Conform cu reglementările europene urmează să se

⁸³ Sursa: Notă de Fundamentare a H.G. privind "Reabilitarea liniei c.f. Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h" – Secțiunea: Frontieră – Curtici – Arad – km 614 (Tronsonul 1)", 2011

instaleze 2 detectoare de cutii de osii supraîncălzite: una între Frontiera – Curtici și alta între Glogovăț – km 614. Pentru modernizarea sistemului de management al traficului de marfă, urmează să se implementeze un nou sistem, în conformitate cu regulamentele europene (TSI). Sistemul va fi inter-conectat cu sistemul maghiar și va fi creat prin dezvoltarea aplicației ATLAS-IM, care reprezintă un element al sistemului informatic integrat pentru cale ferată IRIS.

Rețeaua fluvială

Culoarul Dunăre-Rin–Main leagă sud-estul Europei (portul Constanța) de nord-vestul continentului (portul Rotterdam). Dunărea asigură țărilor riverane Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Moldova și Ucraina o alternativă importantă la transportul terestru.

Referitor la porturile dunărene, perspective de dezvoltare la nivelul Regiunii Vest le au porturile Moldova Veche, Moldova Nouă și refacerea și redarea în perspectivă, pentru trasee turistice a vechiului port Baziaș (construit în jurul anului 1040). Dacă portul Moldova Veche are cea mai importantă activitate economică, perspectivele de dezvoltare sunt mai accentuate pentru zona Moldova Nouă, situată la o distanță rutieră de 85 km de municipiul Reșița, 45 km de Oravița și 88 km de orașul Orșova. Portul dispune, în prezent, de cheuri verticale și pereate, care deservesc traficul industrial și de pasageri din zonă. În acest sens, portul existent are fronturi de operare cu cheuri și platforme, dispuse pe șase dane astfel: 3 dane cu front total de operare de 300 m lungime dotate cu cheuri verticale și mărfuri generale; 2 dane cu front total de cca. 160 m lungime, dotate cu cheuri înclinate pereate de operare a traficului de produse lemnoase și alte mărfuri generale; 1 dană de 100 m lungime, dotată cu cheuri pereate pentru traficul de pasageri.

De asemenea, portul dispune de o cale de rulare de 400 m lungime, pe care operează 2 macarele portic de 5 tf x 32 m, dispune de facilități privind alimentarea cu energie electrică, apă și canalizare.

Din păcate, principala problemă cu zona Moldova Nouă este legată de accesibilitatea relativ scăzută. Actualmente, singura cale de acces la portul Moldova Nouă este cea dată de rețeaua stradală a localității și în continuare legături la DN57, DN58, DN59 și DJ571. Localitatea este traversată de către drumul național DN57 care străbate Clisura Dunării, însoțind Dunărea pe malul stâng, de la Orșova la Vama Naidăș (114 km) și face legătura spre nord cu Oravița (48 km) și cu E70, la Moravița. Localitatea este legată prin DN57 și DN59 de Timișoara, prin DN57 de Orșova, prin DN57B de orașul Anina, iar prin DN57B și în continuare DN58 de capitala județului, municipiul Reșița. Investițiile la nivelul infrastructurii portuare trebuie însoțite de intervenții la nivelul infrastructurii de acces rutier, eventual feroviar.

Rețeaua aeroportuară

Aeroportul "Traian Vuia" din Timișoara

Aeroportul Internațional "Traian Vuia" din Timișoara prezintă avantaje evidente precum: poziția strategică la nivel național ce oferă posibilitatea efectuării de zboruri continentale și intercontinentale; dimensiunile aerogării, a doua din țară; aeroport de rezervă pentru București, Budapesta și Belgrad; existența a două terminale. Totuși, la nivel aeroportului regăsim o serie de probleme care vizează: starea pistelor de rulare și mai ales, conexiunile aeroportului cu alte moduri de transport, care influențează gradul de atractivitate al acestuia și implicit al cererii de transport aerian.

Aeroportul Arad

Al doilea aeroport internațional ca importanță al Regiunii Vest este Aeroportul Arad, care are avantajul unui grad remarcabil de accesibilitate: acces direct la Autostrada A1 (200 de metri de aeroport), parte a coridorului TEN-T 7, 4 km de centrul orașului Arad și la o mică distanță de capitalele europene Budapesta (250km) și Belgrad (300km). Aeroportul dispune de un terminal Cargo cu o capacitate care însumează 300t suprafață de depozitare și 50t în plus pe zi pentru plecare și sosire (în total 100t pe zi). Investițiile necesare vizează extindere pistă și platformă, extindere balizaj, construcție turn de control, modernizare terminal pasageri.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Infrastructură Mare

Fondul European pentru Dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune

Operațiuni orientative / acțiuni

Rutier:

- Autostrada Arad- Nădlac (lot 1: 22,2km - Pecica – Nădlac, lot 2: 16,7km Arad-Pecica);
- Autostrada Orăștie-Sibiu (lot 1, 24,1km: Orăștie – Sebeș);
- Autostrada Lugoj-Deva (Lot 1 – 27,4km: Sanovita-Dumbrava) (lot 2- 28,6km: Dumbrava-Coșevița) (lot 3 – 21,2km: Coșevița-Ilia) (lot 4 – 22,1km: Ilia-Șoimuș);
- Autostrada Timișoara-Lugoj (lot 2: 25,6km – Izvin-Sanovița);
- Autostrada Timișoara - Belgrad (50-60 de kilometric, care ar asigura legatura dintre Timișoara și granița cu Serbia);
- Autostrada Via Carpatia, tronsonul Lugoj-Drobeta Turnu Severin;
- Construcția centurilor rutiere ocolitoare pentru toate orașele de pe rețeaua rutieră europeană (de bază și extinsă).

Feroviar:

- tronsonul Frontieră - Curtici - Arad – km 614;

- tronsonul Arad – Radna – Simeria;
- tronsonul Simeria – Coșlariu;
- Modernizarea și dezvoltarea stațiilor de cale ferată de la Curtici și Simeria, în regim de nod multimodal;
- Tronsonul Arad- Timișoara;
- Tronsonul Timișoara – Caransebeș;
- Modernizarea și dezvoltarea stațiilor de cale ferată Arad și Timișoara;
- Modernizarea liniilor de cale ferată ne-electrificate;
- Tronsoanele nefuncționale: Bouțari – Hațeg și Brad – Deva;
- Tronsonul Timișoara – Moravița;
- Analizarea construirii unor rute noi (de exemplu Timișoara - Szeged).

Naval:

- Modernizarea și dezvoltarea portului Moldova Nouă ca nod de transport multimodal de pasageri și marfă;
- Introducerea unui sistem performant de monitorizare a parametrilor de navigație, de-a lungul Dunării și de informare asupra situațiilor "speciale".

Aeroportuar:

- Maximizarea beneficiilor **Aeroportului Timișoara** prin:
- reabilitarea și modernizarea infrastructurii aeroportuare prin lucrări de întreținere/reparații ale pistelor de decolare/aterizare, căilor de rulare, platformelor de îmbarcare/debarcare și aerogărilor;
- modernizarea și dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spațiului aerian și a sistemelor de dirijare, informare aeronautică și informare meteorologică pentru compatibilitate cu standardele Eurocontrol;
- îmbunătățirea legăturilor intermodale, pentru o mai rapidă și eficientă legătură cu alte destinații (conexiunile rutiere cu autostrada de pe axa 7, create și dezvoltate căi de acces feroviar și modernizarea infrastructurii de transport urban care să facă legătura între aeroport și rețeaua de transport public din municipiul Timișoara).

La nivelul **aeroportului Arad** se poate avea în vedere următoarele intervenții:

- extindere pistă, platformă și balizaj;
- construcție turn de control, remiza PSI și centrală electrică;
- modernizare terminal de pasageri.

Prioritatea de investiție 3.2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T

Obiectiv specific: Conectivitate îmbunătățită între localitățile din regiune și principalele coridoare europene de transport

Justificare

Infrastructura de transport a Regiunii Vest este unică în România, din perspectiva prezenței a unei dezvoltate rețele de transport TEN-T. Rețeaua de transport TEN-T este compusă din 2 mari categorii și anume rețea de bază (core) și rețea extinsă (comprehensive), în următoarele rânduri acestea fiind prezentate mai succint pentru ca mai apoi acestea să fie prezentate mai pe larg.

Pentru modul de transport rutier, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculane și a DN 59 Timișoara – Moravița. Rețeaua TEN-T rutier extinsă se suprapune DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani.

Pentru modul de transport feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistralelor principale 200 Curtici – Arad – Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculane, a magistralei secundare 217 Timișoara – Arad, cât și a magistralei secundare 922 Timișoara – Moravița. Rețeaua feroviară extinsă cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

Pentru modul de transport naval, rețeaua TEN-T de bază se suprapune fluviului Dunărea, regiunea deținând și portul secundar Moldova Nouă care face parte din rețeaua extinsă TEN-T.

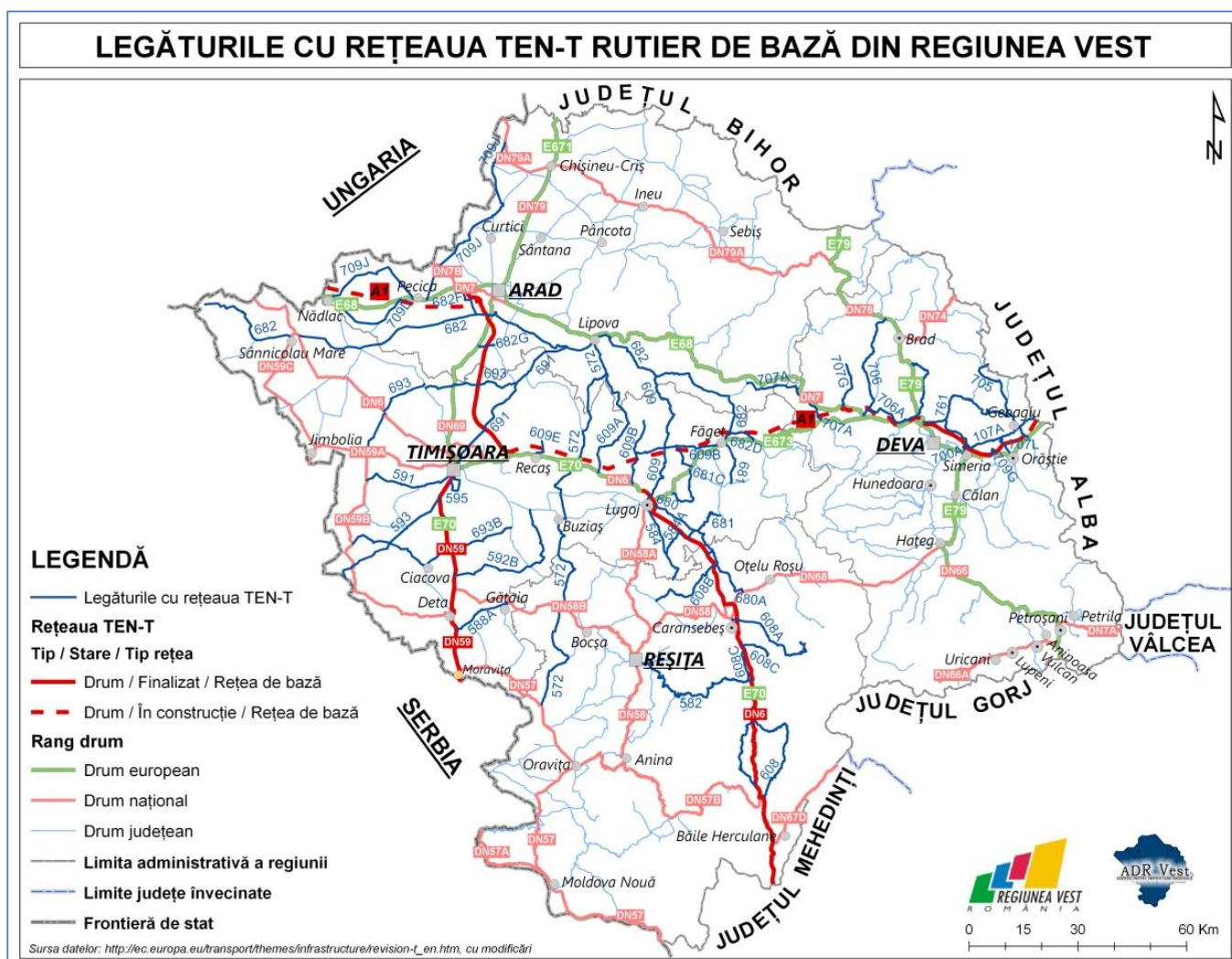
Pentru modul de transport aeroportuar, din regiune, doar aeroportul Timișoara face parte din rețeaua de bază TEN-T, legătura cu aeroportul fiind asigurată de DJ 609D.

De asemenea, municipiul Timișoara, alături de capitala București, este menționat ca centru nodal pe rețeaua de bază. Totodată, municipiul Timișoara, alături de București și Craiova, este terminal rutier-cale ferată pe rețeaua de bază, în timp ce Brașov, Cluj-Napoca, Turda și Suceava apar ca terminale rutier-cale ferată pe rețeaua extinsă.

Rutier

O serie de drumuri județene din Regiunea Vest se intersectează cu autostrada A1: București–Pitești–Sibiu–Timișoara–Nădlac fiind necesare realizarea unor legături cu acestea pentru facilitarea conexiunii localităților mai mici, nu doar a centrelor urbane de dimensiuni mari. Este important de menționat faptul că dacă nu se vor realiza aceste conexiuni pentru unele zone autostrada va acționa ca o barieră în calea dezvoltării teritoriale.

În hărțile de mai jos, sunt evidențiate toate drumurile județene din Regiunea Vest care se intersectează cu rețeaua TEN-T rutier de bază și extinsă pentru ca în tabelele de mai jos să se prezinte o detaliere cu principalele localități traversate de aceste drumuri.

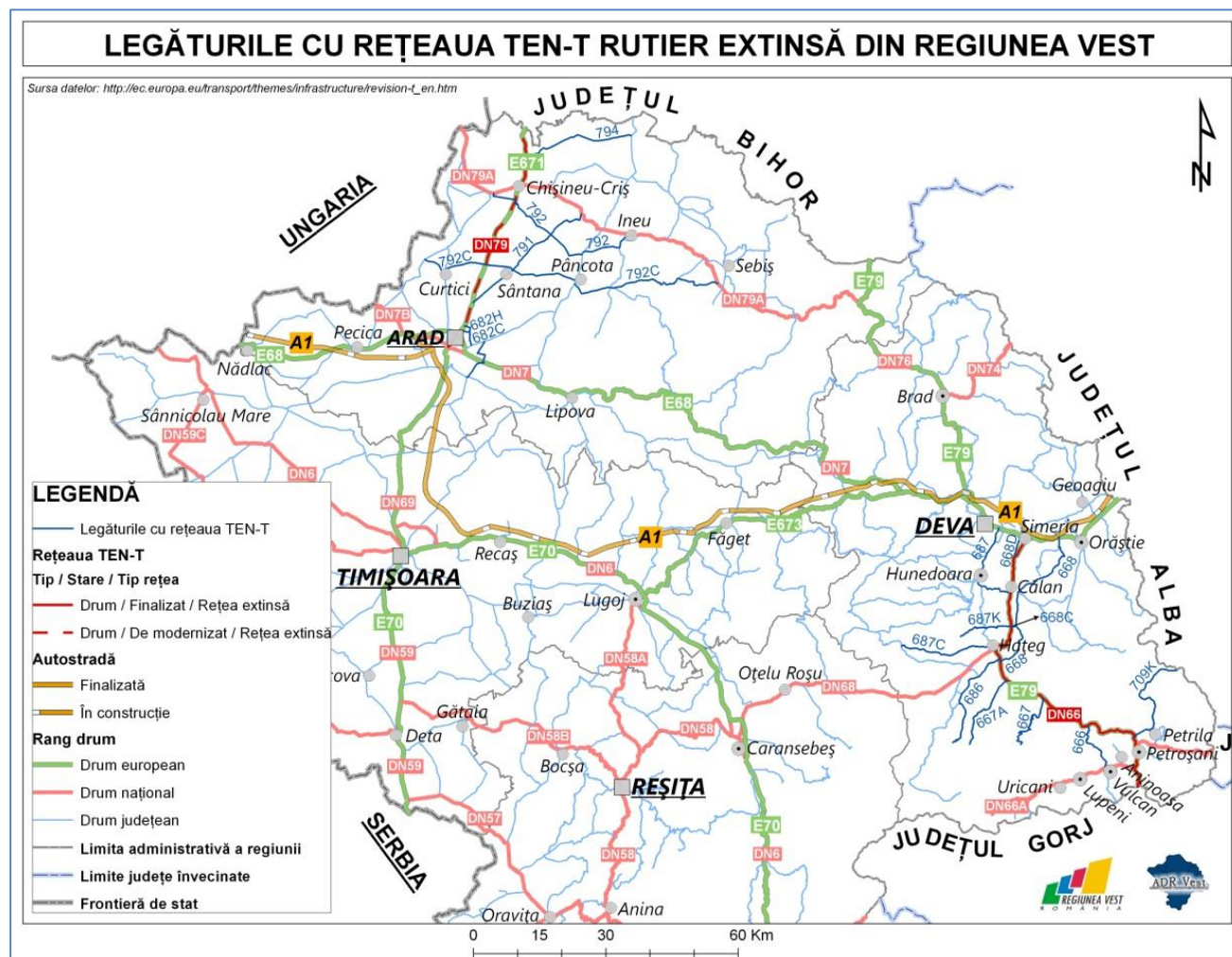

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T RUTIER DE BAZĂ (CORE)

ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 572: Cuveșdia – Șistarovăț – LIPOVA	DJ 572: Comorâște – Forotic – Surducu Mare – Doclin – Fizeș – Berzovia – Vermeș – Izgâr
DJ 609: Limită jud. Timiș – Zăbălț	DJ 582: REȘIȚA (DN 58) – Cuptoare – Gârâna – Brebu Nou – Slatina-Timiș
DJ 609A: Limită jud. Timiș – Labașinț – Șistarovăț	DJ 608: Lugova (DN6) – Bloburău – Costișa – Borugi – Cornereva – Gruni – Arsurii – Obița – Rusca – Teregova – Luncavița – Mehadica – Cuptoare – Crusovăț (DN6)
DJ 682: Limită jud. Timiș – Satu Mare – Secusigiu – Sânpetru German – Felnac – Zădăreni – ARAD – Fântânele – Zăbrani – Neudorf – LIPOVA – Ususău – Bata – Țela – Ostrov – Birchiș – Limită jud. Timiș	DJ 608A: CARANSEBEȘ (DN 6) – Zervești – Turnu Ruieni – Borlova – Stațiunea Muntele Mic

DJ 682F: DN7 (ARAD) – DJ 682	DJ 608B: <i>Cavaran – Mâtnicu Mare – Copăcele – Ohaba Mâtnic – Zorlencior – Zorlențu Mare</i> (DJ 587)
DJ 682G: <i>Șagu – Cruceni</i>	DJ 608C: <i>Slatina-Timiș – Bucoșnița – Petroșnița – Valea Timișului – Bolvașnița – Vârciorova</i>
DJ 691: Limită jud. Timiș – Chesinț – intersecție DJ 682 (Neudorf)	DJ 680A: <i>Sacu</i> (DN 6) – Tincova – Peștere – Maciova – Ciuta – <i>Obreja</i> (DN 68)
DJ 707A: <i>Săvârșin – Valea Mare – Căprioara – Limită jud. Hunedoara</i>	
DJ 709D: DN 7 – <i>Semlac – Șeitin – NĂDLAC – DN 7</i>	
DJ 709J: <i>NĂDLAC – Peregu Mare – Peregu Mic – PECICA – Turnu – Variașu Mic – Iratoșu – Dorobanți – Macea – Sânmartin</i> (Suprapunere DJ 709B) – <i>Grăniceri – Pîlu</i>	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 107A: <i>Bârsău – Hărău – Chimindia – Uroi – Rapoțu Mare – Boblâna – Cimgău – GEOAGIU – Homorod – Limită jud. Alba</i>	DJ 572: Limită jud. Caraș-Severin – Silagiu – BUZIAȘ – Hitiaș – <i>Topolovățu Mare</i> – Lucareț – <i>Brestovăț</i> – Limită jud. Arad
DJ 700A: SIMERIA (DN7) – Uroi	DJ 584: LUGOJ – Oloșag – <i>Știuca</i> – Zgribești – Limită jud. Caraș-Severin
DJ 705: Limită jud. Alba – Alunișu Mic de Munte – Galbina – <i>Balșa</i> – Ardeu – Bozeș – GEOAGIU – Gelmar	DJ 584A: <i>Găvojdia</i> (DN6) – <i>Știuca</i> (DJ 584)
DJ 706: <i>Țebea – Vișca – Vorța – Valea Lungă – Sârbi – Ilia</i> – DN 7	DJ 588A: GĂTAIA (DN58B) – Berecuța – Sângearge Rovișța Mare – <i>Denta</i>
DJ 706A: <i>Ilia – Sârbi – Branișca – Mintia – Păuliș – Fizeș – Băița – Ormindea – Vălișoara</i> (DN 76)	DJ 591: <i>Cenei</i> (DN 59 B) – <i>Sânmihaiu Român</i> – Utvin – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 707A: Limită jud. Arad – Pojoga – Lasau – DN68A (Grind)	DJ 592B: <i>Chevereșu Mare</i> – Vucova – <i>Nițchidorf</i> – Duboz – Cadar – <i>Tormac</i> – Șipet – Folea – Voiteni
DJ 707G: Dănulești – Cărmăzănești – <i>Gurasada</i> – DN 7	DJ 593: DN59 – <i>Peciu Nou</i> – <i>Giulvăz</i> – <i>Foeni</i> – frontieră Serbia
DJ 707L: ORĂȘTIE (DN 7) – Pricaz – Folt	DJ 595: DN 59 (TIMIȘOARA) – Chișoda – <i>Giroc</i> – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 709G: DN7 – <i>Turdaș</i> – DN7	DJ 609: LUGOJ – Hezeriș – Valea Lungă Română – Cliciova – <i>Bethausen</i> – Cladova – <i>Ohaba Lungă</i> – Ohaba Română – Limită jud. Arad
DJ 761: <i>Șoimuș</i> – Bârsău – <i>Certeju de Sus</i> – Hondol – Săcărâmb – DJ 705	DJ 609A: Chizătău – Sanovița – <i>Ghizela</i> – Paniova – <i>Secaș</i> – Crivobara – Limită jud. Arad
	DJ 609B: <i>Coșteiu</i> – Țipari – Paiu – <i>Balinț</i> – Cutina – <i>Bethausen</i> – Leucușești – <i>Mănăștiur</i> – Răchita – Begheiu Mic – DN 68A
	DJ 609E: RECAȘ (DN 6) – Stațiunea viticolă Recatim
	DJ 680: LUGOJ (DN 68A) – Tapia – Maguri – Cireșu – <i>Criciova</i> – Jdioara
	DJ 681: FĂGET – Colonia Mică – Drăgsinești – Gladna Montană – Crivina – Criciova
	DJ 681C: DN 68A (Pogănești) – Jurești – <i>Bîrna</i> – Sărăzani – Săceni – <i>Sudriaș</i> – Jupani – Leucușești (DJ 609B)
	DJ 682: FĂGET (DN 6 – Limită jud. Arad (Km 9+000) – Limita jud. Arad (Km 130+150) – <i>Periam</i> – <i>Sânpetru Mare</i> – Saravale – SÂNNICOLAU MARE – <i>Dudeștii Vecchi</i> – Beba Veche – Front. Serbia
	DJ 682D: FĂGET (DJ 682) – Temeșești – Sintești – <i>Margina</i>
	DJ 691: TIMIȘOARA – <i>Dumbrăvița</i> – <i>Giarmata</i> – <i>Pișchia</i> – Fibiș – <i>Mașloc</i> – Limită jud. Arad
	DJ 693: <i>Cărpiniș</i> (DN 59A) – Ieccea Mare – <i>Biled</i> – <i>Satchinez</i> – Bărâteaz – Călacea – <i>Orțisoara</i> – Seceani – Fibiș (DJ 691)
	DJ 693B: Iohanisfeld (DN 59B) – Ivanda – Cebza – CIACOVA – <i>Jebel</i> – Iosif – <i>Liebling</i> – Stamora Română – DJ 592A (Otvești)
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

În ceea ce privește, rețeaua TEN-T rutieră extinsă din Regiunea Vest aceasta se suprapune cu DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani.

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T RUTIERĂ EXTINSĂ (COMPREHENSIVE)

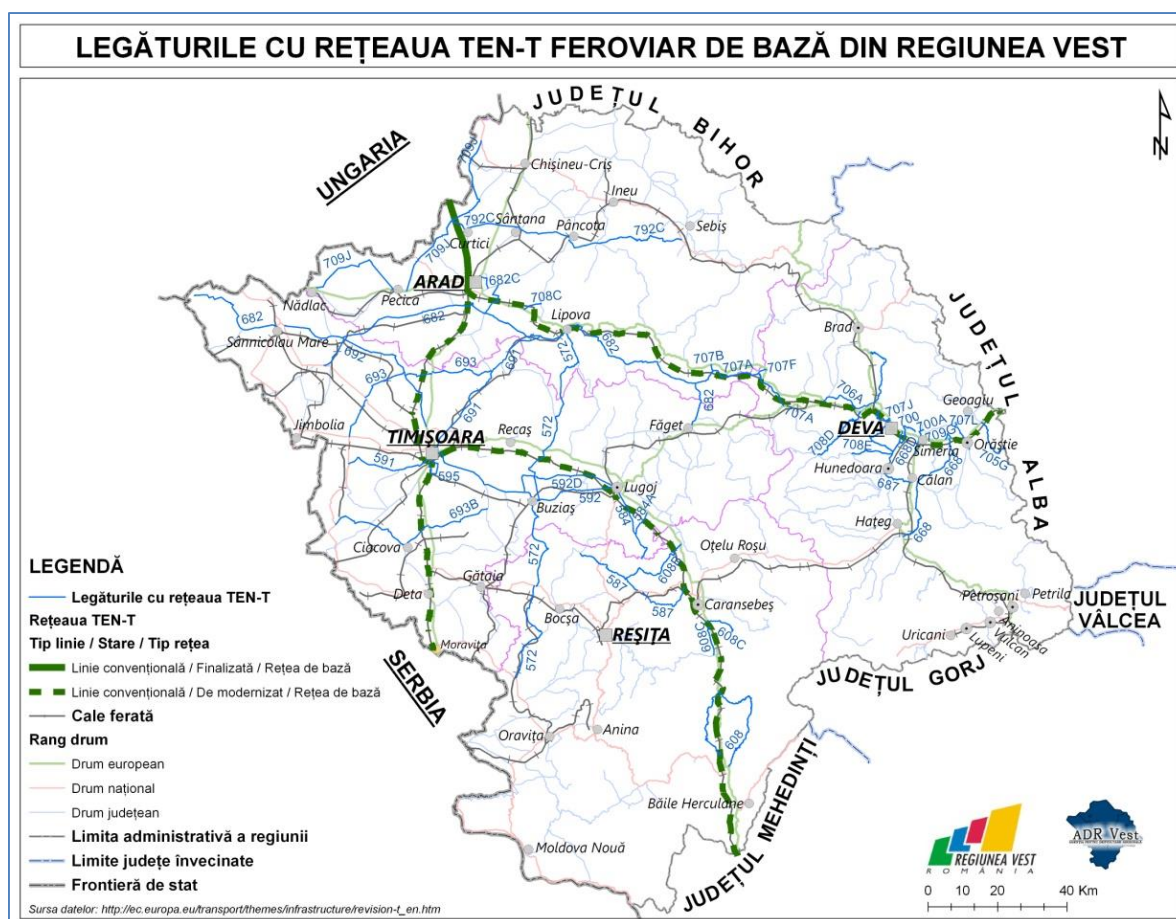
ARAD	HUNEDOARA
DJ 682C: DJ 682 – Sânleani – DN 79	DJ 666: Merișor – VULCAN
DJ 682H: DN 79 – Livada – Sânleani – DJ 682C	DJ 667: Pui – Hobița – Cabana Baleia
DJ 791: Zimandu Nou – SÂNTANA – Chereluș	DJ 667A: DN66 (Ohaba de sub Piatră) – Nucșoara – Cabana Pietrele
DJ 792: Socodor – Nădab – Seleuș – INEU	DJ 668: DN 66 – Bucium Orlea – Bretea Română – Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămășasa – DN 7
DJ 792C: Frontieră România - Ungaria – Dorobanți – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – Măderat – Târnova – Șilindia – Cuied – Buteni	DJ 668C: DN66 – Bretea Română – Vilcelele Bune – Bățalari – Boșorod
DJ 794: DN 79 – Mișca – Apateu – Berechiu (DJ 709)	DJ 668D: SIMERIA – Bacia
	DJ 686: DJ668 – Subcetate – Sântămăria Orlea – Râu de Mori – Suseni – Cabana Răușor

	DJ 687: Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN
	DJ 687C: HAȚEG – Unirea – Ciula Mare – Ciula Mică – Răchitova – DJ687G
	DJ 687K: Bretea Streiului – Silvașu de Jos – Mănăstirea Prislop
	DJ 709K: PETRILA – Cabana Lunca Florilor – Cabana Aușel – limită jud. Alba

Legendă: ORAȘE, comune, sate

Feroviar

În hărțile de mai jos, sunt evidențiate toate drumurile județene din Regiunea Vest care se intersectează cu axa TEN-T feroviară de bază și extinsă pentru ca în tabelele de mai jos să se prezinte o detaliere cu principalele localități traversate de aceste drumuri.

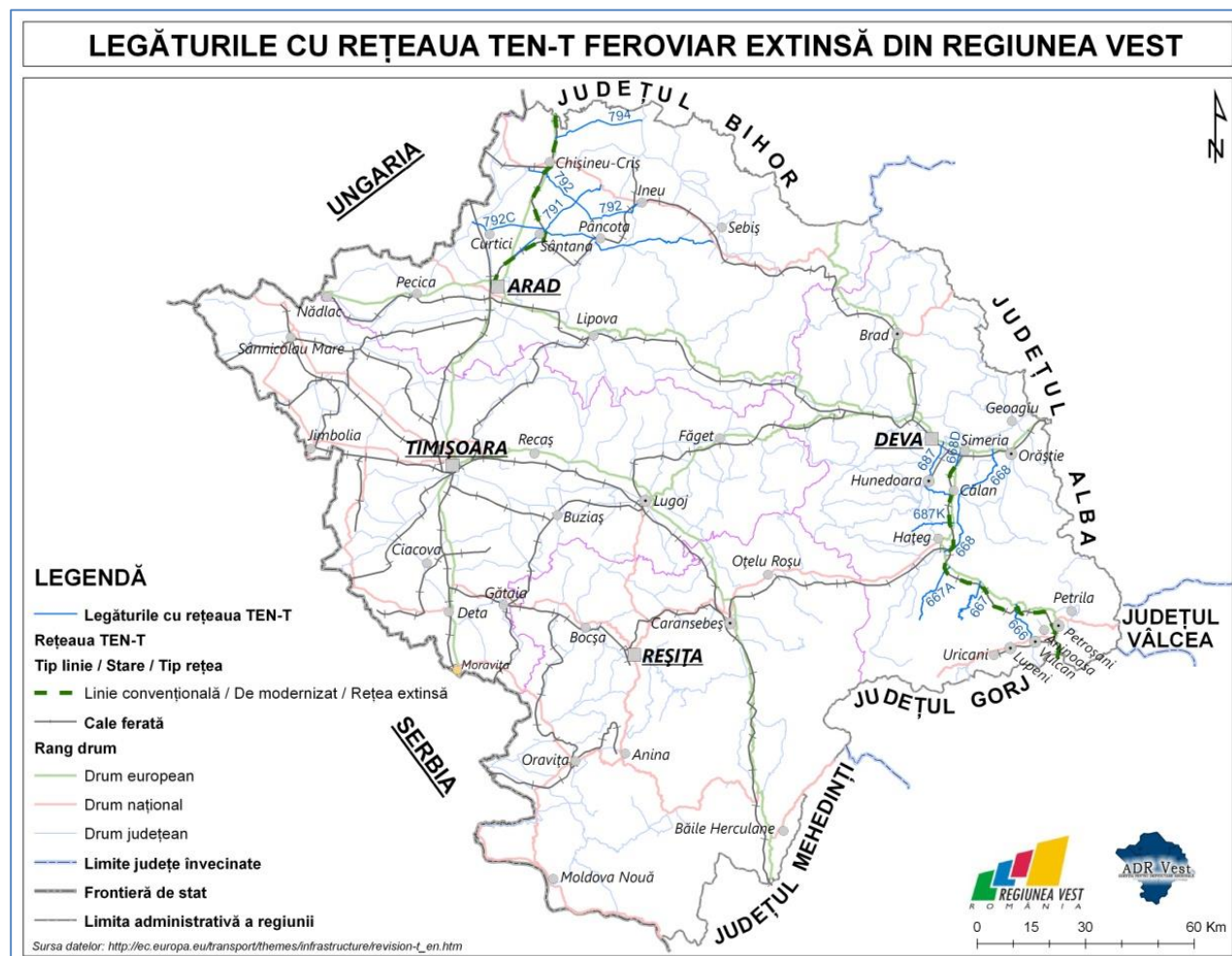

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T FEROVIAR DE BAZĂ (CORE)

ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 572: Cuveșdia – Șistarovăț – LIPOVA	DJ 572: Comorâște – Forotic – Surducu Mare – Doclin – Fizeș – Berzovia – Vermeș – Izgăr

DJ 682: Limită jud. Timiș – Satu Mare – <i>Secusigiu</i> – Sânpetru German – <i>Felnac</i> – Zădăreni – ARAD – <i>Fântânele</i> – <i>Zăbrani</i> – Neudorf – LIPOVA – Ususău – <i>Bata</i> – <i>Țela</i> – Ostrov – <i>Birchiș</i> – Limită jud. Timiș	DJ 587: <i>Păltiniș</i> – Rugi – Delinești – Apaia – <i>Brebu</i> – <i>Zorlențu Mare</i> – Dezești – <i>Fârliug</i> – Valea Mare – Duleu (DJ 585)
DJ 682C: DJ 682 – Sâncleani – DN 79	DJ 608: Lugova (DN6) – Bloburău – Costișa – Borugi – <i>Cornereva</i> – Gruni – Arsuri – Obița – Rusca – <i>Teregova</i> – <i>Luncavița</i> – <i>Mehadica</i> – Cuptoare – Crusovăț (DN6)
DJ 691: Limită jud. Timiș – Chesinț – intersecție DJ 682 (Neudorf)	DJ 608B: <i>Cavaran</i> – Mătnicu Mare – <i>Copăcele</i> – <i>Ohaba Mătnic</i> – Zorlencior – <i>Zorlențu Mare</i> (DJ 587)
DJ 707A: <i>Săvârșin</i> – Valea Mare – Căprioara – Limită jud. Hunedoara	DJ 608C: <i>Slatina-Timiș</i> – <i>Bucoșnița</i> – Petroșnița – Valea Timișului – <i>Bolvașnița</i> – Vârciorova
DJ 707B: DJ 707A – Valea Mare – <i>Birchiș</i>	
DJ 708C: Sâmbăteni – <i>Ghioroc</i>	
DJ 709J: NĂDLAC – <i>Peregu Mare</i> – Peregu Mic – PECICA – Turnu – Variașu Mic – <i>Iratoșu</i> – <i>Dorobanți</i> – <i>Macea</i> – Sânmartin (Suprapunere DJ 709B) – <i>Grăniceri</i> – <i>Pilu</i>	
DJ 792C: Frontieră România – Ungaria – <i>Dorobanți</i> – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – <i>Măderat</i> – <i>Târnova</i> – <i>Șilindia</i> – Cuied – <i>Buteni</i>	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 668: DN 66 – Bucium Orlea – <i>Breteia Română</i> – Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămăsasa – DN 7	DJ 572: Limită jud. Caraș-Severin – Silagiu – BUZIAȘ – Hitiaș – <i>Topolovățu Mare</i> – Lucareț – <i>Brestovăț</i> – Limită jud. Arad
DJ 668D: SIMERIA – <i>Bacia</i>	DJ 584: LUGOJ – Oloșag – <i>Știuca</i> – Zgribești – Limită jud. Caraș-Severin
DJ 687: Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN	DJ 584A: <i>Găvojdia</i> (DN6) – <i>Știuca</i> (DJ 584)
DJ 700: SIMERIA – Săulești – Aeroport – Sântandrei – Bârcea Mare – UM	DJ 591: <i>Cenei</i> (DN 59 B) – <i>Sânmihaiu Român</i> – Utvin – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 700A: SIMERIA (DN7) – Uroi	DJ 592: TIMIȘOARA – <i>Moșnița Nouă</i> – Albina – <i>Chevereșu Mare</i> – <i>Bacova</i> – BUZIAȘ – Sinersig – LUGOJ
DJ 705G: DN 7 – <i>Romoș</i> – Romoșel – limită jud. Alba	DJ 592D: LUGOJ – Jabăr – Ohaba-Forgaci – Ficătari – Drăgoiești – <i>Racoviță</i> – Hitiaș – Sârbova – <i>Bacova</i>
DJ 706A: <i>Ilia</i> – Sârbi – <i>Branișca</i> – Mintia – <i>Păuliș</i> – Fizeș – Băița – Ormindea – <i>Vălișoara</i> (DN 76)	DJ 595: DN 59 (TIMIȘOARA) – Chișoda – <i>Giroc</i> – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 707A: Limită jud. Arad – Pojoga – Lasau – DN68A (Grind)	DJ 682: FĂGET (DN 6 – Limită jud. Arad (Km 9+000) – Limita jud. Arad (Km 130+150) – <i>Periam</i> – <i>Sânpetru Mare</i> – Saravale – SÂNNICOLAU MARE – <i>Dudeștii Vechi</i> – Beba Veche – Front. Serbia
DJ 707F: <i>Zam</i> (DN7) – Sălciva	DJ 691: TIMIȘOARA – <i>Dumbrăvița</i> – <i>Giarmata</i> – <i>Pișchia</i> – Fibiș – <i>Mașloc</i> – Limită jud. Arad
DJ 707J: DN7 – Cabana Căprioara – DEVA	DJ 692: DN69 – <i>Sânandrei</i> – Carani – Bărateaz – Gelu – <i>Variaș</i> – <i>Periam</i> – Pesac – DN 6
DJ 707L: ORĂȘTIE (DN 7) – Pricaz – Folt	DJ 693: <i>Cărpiniș</i> (DN 59A) – Iecia Mare – <i>Biled</i> – <i>Satchinez</i> – Bărateaz – Călacea – <i>Orțișoara</i> – Seceani – Fibiș (DJ 691)
DJ 708D: <i>Vetel</i> – Muncelu Mic – Feregi – Poiana Răchițelii – Vadu Dobrii – Ciunița – Fântâna – Lunca Cernii de Sus	DJ 693B: Iohanisfeld (DN 59B) – Ivanda – Cebza – CIACOVA – <i>Jebel</i> – Iosif – <i>Liebling</i> – Stamora Română – DJ 592A (Otvești)
DJ 708E: DEVA – Almașu Sec – <i>Cârjiți</i> – Popești – Almașu Mic – Peștișu Mare – Peștișu Mic – Josani – Nandru – Ciulpăz – DJ 687J	
DJ 709G: DN7 – <i>Turdaș</i> – DN7	
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

Referitor la rețeaua feroviară extinsă din Regiunea Vest, aceasta cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T FEROVIAR EXTINSĂ (COMPREHENSIVE)

ARAD	HUNEDOARA
DJ 791: Zimandu Nou – SÂNTANA – Chereuș	DJ 666: Merișor – VULCAN
DJ 792: Socodor – Nădab – Seleuș – INEU	DJ 667: Pui – Hobița – Cabana Baleia
DJ 792C: Frontieră România - Ungaria – Dorobanți – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – Măderat – Târnova – Șilindia – Cuied – Buteni	DJ 667A: DN66 (Ohaba de sub Piatră) – Nucșoara – Cabana Pietrele
DJ 794: DN 79 – Mișca – Apateu – Berechiu (DJ 709)	DJ 668: DN 66 – Bucium Orlea – Bretea Română – Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămășasa – DN 7
	DJ 668D: SIMERIA – Bacia
	DJ 687: Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN
	DJ 687K: Bretea Streiului – Silvașu de Jos – Mănăstirea Prislop
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

Naval

Fluviul Dunărea deține o importanță strategică la nivel european, acesta având un potențial mare de valorificare ca și mod de transport. În contextul creșterii accentuate a transportului fluvial, cât și a avantajelor pe care acest mod de transport le deține, fluviul Dunărea va beneficia de importante resurse financiare în perioada de programare 2014-2020, atât în cadrul Strategiei Europene a Dunării, cât și în cadrul programelor naționale și / sau transfrontaliere.

Legăturile drumurilor județene din Regiunea Vest și fluviul Dunărea sunt mai restrânse și cuprind următoarele segmente:

- DJ 571: Ciuchici – Sasca Montană – Cărbunari – Moldovița – MOLDOVA NOUĂ;
- DJ 571A: Moldovița – Gârnici – Șichevița – Gornea.

Aeroportuar

Aeroportul Timișoara, ca parte a rețelei TEN-T aeroportuar de bază (core) este în principal accesibil pe *drumul județean 609D*, drum care face legătura cu orașul Timișoara.

Calitatea drumurilor

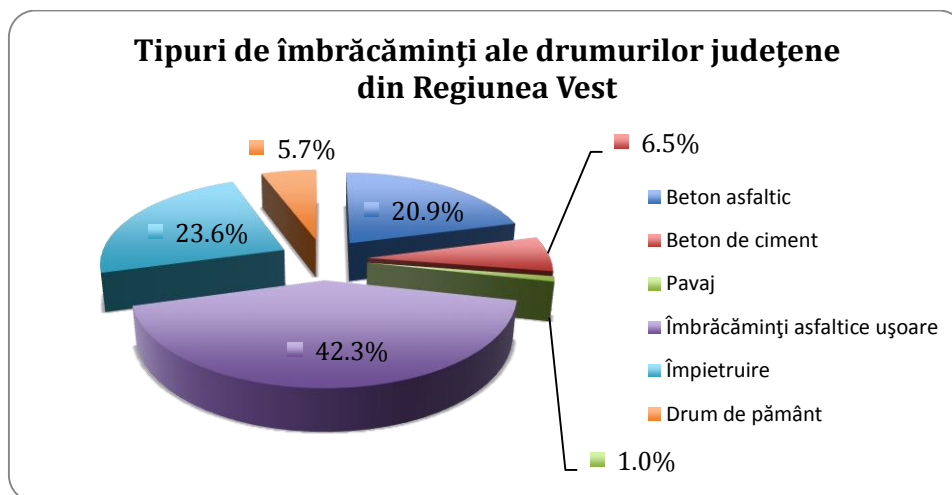
În Regiunea Vest, în anul 2013, rețeaua de drumuri județene avea o lungime de 4.621,3 km, repartizată conform tabelului de mai jos.

Județul / Regiunea de dezvoltare	Lungimea rețelei de DJ (km)	Pondere (%)
Arad	1154,2	25
Caraș-Severin	878,7	19
Hunedoara	1443,6	31,2
Timiș	1144,8	24,8
Regiunea Vest	4621,3	100

În Regiunea Vest, în anul 2013, aproximativ 20,9% din totalul de drumuri județene erau alcătuite din beton asfaltic (îmbrăcămînți bituminoase), ceea ce reprezintă un procent destul de redus având în vedere că acest tip de îmbrăcăminte are o durată de exploatare mare, fiind în general folosit pentru traficul greu, de mare intensitate și cu rezistență sporită împotriva factorilor climaterici.

Îmbrăcămînțile asfaltice ușoare au o durată de exploatare mai mică și permit un trafic de aproximativ 1.500 vehicule pe zi. De asemenea, îmbrăcămînțile asfaltice ușoare sunt din punct de vedere calitativ inferioare betoanelor asfaltice. În regiune regăsim o pondere mare a drumurilor cu îmbrăcămînți asfaltice ușoare (42,3%), ceea ce denotă o calitate mai redusă a drumurilor județene și implicit anumite slăbiciuni care pe termen lung datorită stării reduse de calitate și durabilitate nu vor putea îmbunătăți conectivitatea în regiune.

În regiune, drumurile cu beton de ciment dețin doar 6,5% din total și împreună cu drumurile cu beton asfaltic alcătuiesc doar 27,4% din totalul drumurilor județene cu durabilitate mare pentru trafic greu și intens.

Principalele probleme ale rețelei de drumuri județene de la nivel regional, sunt reprezentate de capacitatea insuficientă de a prelua traficul greu și vehiculele de mare tonaj, de lipsa conexiunilor la autostrăzile existente și viitoare, de iluminatul și marcajele realizate necorespunzător, care conduc la micșorarea vitezei de rulare, creșterea timpului călătoriilor și consum foarte mare de combustibil. Pe de altă parte, aproape jumătate din totalul drumurilor modernizate se află într-o stare avansată de uzură datorită exploatarei intensive a drumurilor ce fac legătura între orașele mici și mijlocii, între polii de dezvoltare din regiune, zonele de graniță și celelalte regiuni.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene care asigură conectivitatea cu rețeaua TEN - T
- Construirea/amenajarea de piste pentru biciclete și construirea/amenajarea/reabilitarea traseelor pietonale (trotuare) în intravilanul localităților traversate
- Construcția / modernizarea variantelor ocolitoare cu statut de drum județean

- Construirea/ modernizarea/ reabilitarea de poduri și podețe, realizarea de apărări de maluri în zona podurilor.
- Construirea/ modernizarea/ reabilitarea de pasaje/noduri rutiere și construirea pasarelelor pietonale;
- Perdele forestiere pe lungimea drumului județean modernizat/reabilitat

Prioritatea de investiție 3.3. Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional

Obiectiv specific: Reducerea semnificativă a timpilor de parcurs, îmbunătățirea siguranței și a calității serviciilor de transport, precum și integrarea Regiunii Vest în coridorul interoperabil „E” de marfă

Justificare

Investițiile în infrastructura de transport facilitează mobilitatea populației și a bunurilor, reducerea costurilor de transport, îmbunătățirea accesului pe piețele regionale, creșterea eficienței activităților economice, economisirea de energie și timp, creând condiții pentru extinderea schimburilor comerciale și implicit a investițiilor productive.

La nivel intra-regional, rețeaua de transport inadecvată împiedică dezvoltarea orașelor mici și mijlocii, a comunelor și a satelor. Unele zone nu dispun de rețele rutiere de transport între localități, determinând chiar izolarea unora dintre acestea. Ponderea **drumurilor comunale** modernizate în Regiunea Vest este scăzută, cu urmări negative în atragerea unor largi teritorii în activități economice productive, limitând atât desfacerea produselor agricole în centrele urbane, cât și posibilitatea ca zonele cu potențial agroturistic să fie atrase în circuitul economic național. Intervenții de tip înființarea de drumuri noi, extinderea și îmbunătățirea rețelei de drumuri comunale prin creștere vitezei de transport cu efecte în sporirea accesibilității vor fi finanțate în perioada 2014-2020 din Programul Național de Dezvoltare Rurală.

În ceea ce privește **rețeaua de căi ferate secundare**, la nivelul Regiunii Vest se urmărește identificarea potențialului real al acestora și evitarea abandonării, simultan cu măsuri de dezvoltare și modernizare a căilor feroviare înspre/dinspre centrele economice importante și zonele truistice ale Regiunii Vest, precum și cu nodurile multimodale.

Legat de transportul fluvial, în cadrul Regiunii Vest, Dunărea este navigabilă pe tronsonul Baziaș-Orșova, râul Bega pe o lungime de 40 km, iar râul Mureș (între Alba Iulia – Arad) are potențial pentru navigabilitate. Existența acestor căi navigabile interioare, poate fi valorificată. Astfel, de exemplu, în ultimii ani pentru râul Bega a fost demarat un proiect de amenajare a utilizării râului, în interiorul municipiului Timișoara, în scop turistic și pentru transport în comun,

alte opțiuni fiind considerate ineficiente economic ca urmare a pescajului redus de doar 1,3-1,5m. În viitor, pentru Canalul Bega, pot fi avute în vedere intervenții care să spijine navigația în scop turistic și de mărfuri, cel puțin pentru aprovizionare oraș și zonele limitrofe. S-ar crea astfel premisele dezvoltării activităților turistice și comerciale conexe, dar și o alternativă pentru aprovizionarea cu mărfuri a orașului prin crearea unor puncte pentru încărcare/descărcare mărfuri.

Alături de aeroporturile Timișoara și Arad, Regiunea Vest se caracterizează prin existența unor gări aeroportuare nevalorificate, atât pe plan intern, cât și internațional, cum este cazul celor din Caransebeș și Deva. Datorită pistei de aproximativ 2000 de metri lungime, a clădirilor și hangarelor din dotare, fostul **aeroport** utilizat până în anul 1994 pentru curse interne din **Caransebeș** poate fi valorificat în cadrul unei strategii naționale de intervenție în situații de urgență. SMURD-ul ar putea utiliza acest aeroport pentru misiunile de salvare în zona Banatului Montan și transportului rapid al bolnavilor și / sau răniților în stare gravă spre clinicile din Timișoara și/sau București. Totodată, pot fi sprijinite intervențiile care urmăresc dezvoltarea specifică a aeroportului **Săulești**, situat la 10km de municipiul Deva, astăzi destinat cu precădere activităților aviatice sportive.

La nivelul **străzilor orășenești** Regiunea Vest ocupă un loc modest la nivel național atât în ceea ce privește dimensiunea acestora (locul 5, cu doar 3145 km) cât și gradul de modernitate din total (locul 6, cu 12,5% din totalul străzilor orășenești modernizate).

Având în vedere creșterea blocajelor în trafic, este absolut necesară reabilitarea și modernizarea rețelei de străzi urbane, pentru evitarea concentrărilor excesive de trafic, scurtarea distanțelor de parcurs între zonele funcționale ale orașului, precum și eliminarea blocajelor în punctele de acces către oraș, prin sprijinirea proiectelor de reabilitare/ modernizare a străzilor care conectează magistralele orășenești cu drumul național ce traversează orașul (străzi de categoria I), zonele funcționale de cele rezidențiale (străzi de categoria a II-a) precum și zonele funcționale și rezidențiale de străzile de legătură sau magistrale (străzi de categoria a III-a).

Reabilitarea și modernizarea străzilor urbane, precum și construirea, reabilitarea și modernizarea șoselelor de centură (cu statut de drum județean) vor contribui la fluidizarea traficului urban, reducerea timpului de transport, eliminarea blocajelor rutiere și traversarea localităților în condiții de siguranță.

În prezent, Regiunea Vest nu dispune de infrastructura necesară dezvoltării rapide a sistemului de **transport multimodal**. Principala cauză a dezvoltării, relativ reduse, a transportului multimodal este incapacitatea acestuia de a răspunde, într-o manieră satisfăcătoare, cererilor formulate de clienți în noul mediu logistic.

Pentru Regiunea Vest, lipsa unor terminale multimodale eficiente și moderne reprezintă principalul obstacol în dezvoltarea acestui tip de transport. Având în vedere situația existentă

și de perspectivă a evoluțiilor socio-economice dar, luând în considerare și situația actuală a rețelei infrastructurale de transport din Regiunea Vest, considerăm că, în perspectiva anului 2020 trebuie avute în vedere punerea în funcțiune a unor terminale multimodale moderne în zonele Timișoara (Remetea Mare/aeroport), Arad (Curtici), Simeria și Moldova Nouă. Aceste infrastructuri specializate vor avea rolul de coordonare al unui important segment de transport marfă din/înspre Regiunea Vest, cele patru centre propuse fiind posibil a se organiza într-o rețea tip stea. Alături de investițiile de infrastructură absolut necesare, avem în vedere intervenții care vizează creșterea și îmbunătățirea condițiilor de depozitare și siguranță a mărfurilor în terminalele multimodale, precum și implementarea unor sisteme de urmărire, planificare și management a transportului intermodal de marfă.

Un aspect important legat de transport este **siguranța**. Creșterea numărului persoanelor rănite și decedate în accidente rutiere este cauzată atât de expansiunea rapidă în ultimii ani a utilizării autoturismelor, dar și de calitatea drumurilor - consecință a fondurilor limitate destinate lucrărilor de întreținere - de insuficiența zonelor de siguranță a drumurilor publice și a sistemelor de control și monitorizare a traficului rutier. O altă cauză o constituie absența sau calitatea scăzută a zonelor pietonale și a pistelor pentru biciclete (la nivel urban și rural), situație care obligă pietonii și bicicliștii să utilizeze partea carosabilă a drumurilor publice, destinată deplasării autovehiculelor.

Crearea unei infrastructuri rutiere sigure este una din condițiile fundamentale ale siguranței rutiere. În recomandările Comisiei Globale pentru Siguranță Rutieră cu privire la Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite care proclamă „Decada de Acțiune pentru Siguranță Rutieră 2011 – 2020” este menționat ca 10% din valoarea tuturor proiectelor de infrastructură rutieră ar trebui să fie dedicate siguranței rutiere, fiind demonstrat faptul că investițiile în siguranța infrastructurii aduc rezultate rapide în reducerea numărului și gravității accidentelor rutiere. Intervențiile pentru întreținerea infrastructurii rutiere și asigurarea condițiilor de siguranță a acestora sunt absolut necesare pentru desfășurarea unui trafic rutier sigur.

Tot în cadrul măsurilor preventorii și de creștere a siguranței, amintim și dezvoltarea, în cadrul Regiunii, la nivel județean, a unor **centre unice de management al traficului** (pentru toate modurile de transport existente în zonă). Acestea pot conduce nu numai la creșterea calității și atractivității serviciilor de transport, dar și la creșterea gradului de încredere pentru dezvoltarea de afaceri și concomitent, la o mai bună colaborare intra regională. Sistemele de ghidare și control sunt create, astfel, pentru a face transportul mai sigur și mai eficient față de cerințele călătorilor și condițiile de trafic. Folosind sisteme computerizate de coordonare și adoptând toate măsurile organizaționale și tehnice pentru desfășurarea activităților, operatorii de transport pot interveni "în timp real" în soluționarea unor deficiențe de transport apărute

inopinat, precum ar fi creșterea accentuată a cererii sau apariția unor blocaje (alegerea de rute ocolitoare). Aceste sisteme au condus la adoptarea unor soluții generale de management al traficului.

Sistemele inteligente de transport - ITS⁸⁴ sunt sisteme de transport care utilizează informația, comunicațiile și tehnologiile de control pentru a îmbunătăți operarea rețelelor de transport.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Infrastructură Mare

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Rutier:

- Modernizarea unor drumuri județene și / sau comunale pentru asigurarea conectivității în interiorul regiunii și creșterea accesului cetățenilor la serviciile publice
- Reabilitarea și modernizarea rețelei de străzi urbane
- Adoptarea unor soluții flexibile de transport pentru susținerea unor activități sezoniere (perioade ale lucrărilor agricole, de construcții, pe șantiere bine definite, ale anilor de învățământ etc)

Feroviar:

- Modernizarea stației de cale ferată Reșița Sud
- Informatizarea gărilor (înlocuirea sistemelor de centralizare electrodinamice cu unele electronice) Caransebeș și Lugoj
- Revitalizarea rețelelor feroviare secundare și reorientarea lor către domeniile turistic sau marfă

⁸⁴ Principalele domenii în care ITS vor fi o parte integrantă a viitorului transport european sunt:

- *Siguranța* în contextul în care una din țintele principale ale noii politici în transport este îmbunătățirea siguranței în transporturi. Se menționează rolul considerabil și chiar responsabilitatea pentru încurajarea dezvoltării de tehnologii inovatoare.
- *Managementul vitezei de deplasare.* Politica în transport evidențiază faptul că un management mai bun al vitezei vehiculului este un aspect esențial al siguranței, cu beneficii suplimentare referitoare la reducerea congestionării și a emisiilor de CO₂. În acest sens, politica se referă la noile tehnologii, precum sistemele de comunicare la bord și indicatoarele cu mesaje variabile, care pot determina viteza optimă (cu referire la starea drumului și la condițiile meteorologice).
- *Reducerea vitezelor de strângere a traficului.* Pentru reducerea congestionării traficului, instrumentele oferite de ITS sunt integrate în funcțiile centrelor pentru colectarea datelor și difuzarea informației.
- *Taxarea utilizării infrastructurilor rutiere.* Sistemul ITS poate fi utilizat în vehicul pentru sistemele de plată prin intermediul banilor electronici și al altor posibilități de taxare electronică.

Adoptarea unor soluții flexibile de transport pentru susținerea unor activități sezoniere (perioade ale lucrărilor agricole, de construcții, pe șantiere bine definite, ale anilor de învățământ etc)

Naval:

- Crearea unor spații de agrement și "campare" pentru nave turistice și pontoane cu destinații comerciale

Aeroportuar:

- Revitalizarea și reprofilarea aeroporturilor din Caransebeș și Deva

Multimodal:

- Construcția de centre multimodale în zonele Curtici-Arad și Simeria (marfă), Remetea Mare aeroport (marfă și pasageri), Moldova Nouă (pasageri)

Siguranță:

- Realizarea unor centre de management al traficului
- Existența și menținerea, în conformitate cu standardele și normele în vigoare, a marcajelor, indicatoarelor rutiere și a amenajărilor de infrastructură rutieră, amplasate pe drumurile publice;
- Achiziționarea de sisteme inteligente de transport (ITS).

Axa Prioritară 4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității serviciilor în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale

Obiectiv: Dezvoltarea capitalului uman din regiune prin creșterea gradului de ocupare a forței de muncă, incluziune socială și acces crescut la educație, la servicii de sănătate și sociale de calitate.

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;

Obiectiv tematic 9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;

Obiectiv tematic 10. Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții;

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Dezvoltarea resurselor umane reprezintă un factor cheie privind competitivitatea în Regiunea Vest. Nivelul de educație și de sănătate afectează calitatea actuală a vieții și a forței de muncă, având astfel impact asupra productivității.

Dacă luăm în considerare faptul că Regiunea Vest ocupă locul doi la nivel național în multe domenii, situația generală privind educația, rezultatele formării profesionale și participarea la piața muncii, serviciile de sănătate și cele sociale nu se prezintă în cei mai buni termeni. Se poate vorbi în Regiunea Vest despre o stare de sănătate precară, excluziune socială, sincope ale pieței muncii și ale sistemului educațional.

Priorități de investiții:

4.1. Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională

4.2. Creșterea ocupării forței de muncă din regiune

4.3. Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie

4.4. Îmbunătățirea serviciilor medicale din Regiunea Vest

Prioritatea de investiție 4.1. Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională

Obiectiv specific: Creșterea participării populației la educație și asigurarea unui proces educațional modern și de calitate, capabil să asigure resurse umane pregătite pentru piața muncii.

Justificare

Investiția în sisteme de educație și formare, anticiparea necesităților de competențe, corelarea ofertei educaționale cu cererea de forță de muncă și orientarea în carieră reprezintă factori fundamentali în creșterea productivității și competitivității, în accelerarea creșterii economice și, în sfârșit, în creșterea ocupării forței de muncă.

Educația și formarea profesională au în comun obiectivul dublu de a contribui la creșterea gradului de ocupare și la creșterea economică și de a răspunde provocărilor mai extinse de la nivelul societății, în special promovarea coeziunii sociale. Ambele ar trebui să ofere tinerilor, precum și adulților, oportunități atractive și provocatoare de carieră și ar trebui să atragă în mod egal bărbații și femeile, persoanele cu un potențial ridicat și cele care, indiferent din ce motive, se confruntă cu riscul excluderii de pe piața forței de muncă.

Educația, formarea profesională și mai mult, în general, învățarea continuă joacă un rol vital în contextul economic și social. Calitatea educației este direct legată de calitatea proceselor de învățare, precum și a infrastructurii educaționale.

Al cincilea raport privind coeziunea a subliniat că *"pentru a deveni mai productivă, UE are nevoie de mai multă inovație (într-un sens larg) și de mai multe investiții în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții"*⁸⁵. Acest lucru este justificat de faptul că nivelul de educație pare a fi unul dintre cei mai importanți factori de creștere, în special ponderea populației de vârstă activă cu studii superioare. Acesta relaționează cu inovarea deoarece forța de muncă cu studii superioare și calificată facilitează o difuzare rapidă a cunoștințelor și a tehnicilor noi. Estimările indică faptul că o creștere de 10% a ponderii populației apte de muncă foarte educată tinde, în medie, să determine creșterea PIB/locuitor cu 0,6 puncte procentuale pe an⁸⁶.

Cadrul strategic al UE pentru cooperare în educație și formare (adoptat în 2009) stabilește mai multe seturi de valori de referință care urmează să fie atinse până în 2020, care completează țintele deja menționate în Strategia Europa 2020⁸⁷:

⁸⁵ Investiția în viitorul Europei. Al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială. Proiectul preliminar. Noiembrie 2010, p. XXV

⁸⁶ Investiția în viitorul Europei. Al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială. Proiectul preliminar. Noiembrie 2010, p. 43

⁸⁷ Anuar Statistic Eurostat, 2010, p. 243-244

- cel puțin 95% din copiii cu vârsta între 4 ani și vârsta de accedere în învățământul primar obligatoriu ar trebui să participe la educația timpurie;
- procentul persoanelor cu vârsta de 15 ani cu competențe scăzute de citire, matematică și științe exacte ar trebui să fie mai mic de 15%;
- ponderea abandonului școlar timpuriu din educație și formare ar trebui să fie mai mică de 10% în UE, iar la nivel de România ținta este de 11,3%;
- ponderea populației cu vârsta între 30 și 34 de ani cu studii superioare ar trebui să fie de cel puțin 40% în UE, iar la nivel de România ținta este de 26,7%;
- cel puțin 15% din persoane în vârstă de 25-64 ar trebui să participe la procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Grădinița reprezintă primul element de identitate socială colectivă, dar și baza prin care se formează oportunități educaționale pentru copii. Rata de participare a copiilor în vârstă de peste 4 ani la educația pre-primară, ca procent din populația corespunzătoare, este un etalon al cadrului strategic UE pentru cooperare în educație și instruire. În acest sens, a fost stabilită o țintă care se dorește a fi atinsă până în 2020, justificată de importanța educației pre-primare pentru dezvoltarea intelectuală și psihologică viitoare a copiilor⁸⁸: obiectivul propus este ca 95% din copiii cu vârsta între 4 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară să beneficieze de educație preșcolară. În Regiunea Vest în anul 2011, acest indicator a fost de 77,9%, ușor sub media României de 78,4% și încă departe de ținta de 95%.

Învățământul vocațional/tehnic este aproape în totalitate discreditat; acesta nu este considerat o alternativă credibilă pentru elevi. Oportunitățile de învățare în învățământul tehnic nu corespund necesităților de pe piața muncii, specializările sunt definite pentru o perioadă lungă de timp, într-un mediu economic aflat în permanentă schimbare, fără o cunoaștere reală a ceea ce este nevoie pe piața muncii și fără posibilitatea de a fi ajustate mai târziu. Cu toate acestea, acest nivel de educație este vital pentru întreaga economie și în special pentru acele domenii care presupun o pregătire medie și dobândirea de abilități tehnice (ex. sectorul manufacturier, etc.). O soluție pentru revitalizarea învățământului profesional și tehnic din regiune este crearea de parteneriate între școală și întreprinderi în vederea elaborării și livrării unor module de curriculum care să răspundă nevoilor angajatorilor. Trebuie avute în vedere intervenții pentru orientarea educației pe specializare locală, realizarea de parteneriate între școli și mediul privat, facilitarea de stagii de practică pentru elevi și absolvenți, burse, specializări solicitate de angajatori combinate cu ucenicii.

Învățământul superior reprezintă un stimulent major al competitivității economice în economia bazată pe cunoaștere, un învățământ superior de calitate fiind esențial pentru

⁸⁸ Anuarul statistic Eurostat 2010, p. 151

atingerea obiectivelor economice și sociale. Până în 2020 se estimează că 35% din locurile de muncă vor necesita calificări de nivel înalt, combinate cu capacitatea de adaptare și inovare, în comparație cu 29% în prezent. Astfel, intrarea în învățământul superior și absolvirea acestuia de către tot mai mulți tineri este necesară.

Obiectivul Europa 2020 pentru educație superioară prevede că 40% din populația UE cu vârstă între 30-34 de ani trebuie să fie absolventă de educație terțiară, în timp ce pentru România ținta pentru acest indicator este de 26,7%. În Regiunea Vest, în anul 2012 doar 20,3% din persoanele cu vârstă între 30 – 34 ani erau absolvenți de studii superioare, fiind foarte departe de obiectivul fixat la nivel de UE, dar și de ținta aferentă României. De asemenea, cu un procent de doar 15,4% din populația cu vârsta între 25-64 ani cu educație terțiară (studii universitare), Regiunea Vest are una cele mai scăzute valori înregistrate de către regiunile Uniunii Europene.

În Regiunea Vest funcționează în prezent 14 universități, din care 7 sunt de stat și 7 private, cea mai mare parte dintre acestea fiind localizate în Timișoara (8 universități). Indicatorul studenți în educația terțiară (ISCED 5-6) ca procent din populația cu vârsta între 20-24 ani este strâns legat de atingerea obiectivului Europa 2020 (40% din persoanele cu vârsta între 30-34 de ani cu educație terțiară), accentuând vârsta la care sunt urmate în mod normal studiile universitare. Deoarece studenții sunt caracterizați de o mobilitate mai mare, indicatorul reflectă într-o mare măsură nu doar participarea populației regiunii, dar și atractivitatea regiunii pentru studenți. Cu o pondere a populației cu vârsta între 20-24 încadrată în educația superioară de 64,4%, Regiunea Vest este peste media pe România (51,8%) și peste media UE27 (63%). O creștere majoră a ratei de participare la educația terțiară a fost experimentată de Regiunea Vest în perioada 2000-2011 – cu 27,4 puncte procentuale (de la 37% la 64,4%). Pentru a atinge obiectivul Strategiei Europa 2020, Regiunea Vest trebuie să crească în continuare proporția tinerilor care urmează un program de studii superioare. Angajatorii afirmă că doar cei mai buni studenți care provin din instituțiile de învățământ terțiar sunt apți pentru a fi angajați în sectoarele hi-tech și tehnologice. Acest fapt indică existența unor probleme privind atât conținutul dar și forma învățământului terțiar. Experiența la locul de muncă este esențială pentru ca studenții să își dezvolte competențele necesare pentru viața profesională, astfel că pot fi organizate stagii de pregătire în companii încă din timpul facultății, existând în prezent câteva exemple de bună practică în acest sens, care pot fi replicate.

În 2011, populația din Regiunea Vest în intervalul de vârstă 25-64 de ani a absolvit: 20,9% - educația de bază (preșcolar, primar și secundar inferior); 63,7% - învățământul secundar superior și postsecundar; 15,4% - învățământul terțiar.

Un aspect generalizat perceput la nivelul regiunii îl reprezintă calitatea slabă a procesului educațional în general, și în special în școlile vocaționale și tehnice, în cazul cărora doar 50%

dintre absolvenți reușesc să treacă examenul de bacalaureat. Climatul educațional, în special din învățământul secundar, nu este adaptat la noile realități sociale. Astfel, deși lumea tinerilor de 14 -18 ani a suferit schimbări dramatice în ultimii 10 ani, profesorii folosesc metode didactice învechite. În consecință, se constată accentuarea dezinteresului elevilor și studenților față de profesori și față de procesul educațional. Se impun prin urmare măsuri care să conducă la creșterea calității procesului educațional și la creșterea apetitului și interesului elevilor pentru educație: formarea profesională a profesorilor, utilizarea de metode de predare și învățare moderne, extinderea utilizării TIC în școli, corelarea ofertei de educație și a curriculei cu realitățile de pe piața forței de muncă.

În prezent, tinerii se confruntă cu un număr tot mai mare de oferte educaționale. Ei trebuie să poată lua decizii în cunoștință de cauză. Tinerii trebuie să dispună de informații referitoare la cursurile educaționale și de formare, inclusiv de o imagine clară a oportunităților de angajare, pentru a avea o bază de plecare pentru a-și gestiona cariera. În acest sens, este deosebit de importantă informarea, orientarea și consilierea elevilor, dar și a părinților, în etapele de trecere de la un nivel educațional la altul, în funcție de aptitudinile și abilitățile acestora, capacitatea de învățare și piața forței de muncă.

Nu mai puțin de 18% din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare profesională și riscă să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale. Acest procent este alarmant, pentru o regiune care dorește să își accelereze dezvoltarea economică și coeziunea socială. Rezolvarea acestei probleme este esențială, fiind necesare soluții adecvate pentru acești tineri, care fie să îi reintroducă într-un program de învățământ sau de formare profesională sau să îi integreze pe piața forței de muncă.

Părăsirea timpurie a școlii este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă învățământul în România. Dintre cauzele cel mai des întâlnite care determină elevii să renunțe la studii și să părăsească sistemul de educație amintim: situația economică precară, mediul familial dezorganizat, munca părinților în străinătate, etc. Un fenomen la fel de grav și cu cauze similare celor întâlnite în cazul abandonului școlar este neșcolarizarea. Numărul ridicat de tineri care părăsesc timpuriu școala reprezintă un fenomen care conduce la creșterea riscului de a deveni șomer sau inactiv și de a trăi în sărăcie, precum și la creșterea costurilor economice și sociale. În prezent, 13,6% din populația Regiunii Vest cu vârsta între 18 și 24 de ani a absolvit cel mult un nivel de educație secundară inferioară și nu urmează alte programe de educație sau formare. Indicatorul persoane care abandonează timpuriu școala (populația cu vârsta între 18-24 ani cu cel mult un nivel de educație secundară inferioară) are în vedere obiectivul Europa 2020 de a reduce abandonul școlar timpuriu la 10% la nivel de UE și la 11,3% în România. Cu o

valoare de 13,6%, Regiunea Vest a înregistrat o scădere a acestui indicator, apropiindu-se de ținta stabilită pentru România.

De asemenea, un factor care conduce la părăsirea timpurie a școlii îl reprezintă accesul fizic limitat la unitățile de învățământ. Astfel, pentru a facilita accesul elevilor din comunitățile rurale și izolate la educație, precum și în contextul procesului de închidere a acelor unități care nu aveau un număr suficient de elevi și preluarea activităților de către unitățile apropiate, sunt necesare măsuri de asigurare a transportului elevilor.

Grupurile vulnerabile nu sunt integrate foarte bine în sistemul educațional, având dificultăți atât să accedă, dar și să se mențină în acest sistem. Sunt necesare prin urmare programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv sprijin financiar pentru familiile acestora.

În ultimele decenii, un caz aparte de participare în domeniul educației și accentuat de către politicile educaționale îl constituie învățarea pe tot parcursul vieții (ÎPV). Acest proces de învățare presupune creșterea investițiilor în oameni și cunoștințe, promovarea în direcția achiziționării de calificări de bază, inclusiv domeniul digital și extinderea șanselor pentru forme de învățare inovatoare și mult mai flexibile. Scopul este acela de a oferi oamenilor de toate vârstele accesul în mod egal și liber la oportunități de învățare de înaltă calitate, și la o varietate de schimburi de experiență pe tot cuprinsul Europei.

Populația țintă pentru statisticile din cadrul învățării pe tot parcursul vieții se referă la toate persoanele din gospodăriile private cu vârste cuprinse între 25-64 ani⁸⁹. Unul dintre scopurile cadrului strategic al Uniunii Europene pentru cooperarea în domeniul educației și formării profesionale este implicarea în procesul de învățare pe tot parcursul vieții a cel puțin 15% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 25-64 ani. În Regiunea Vest, valoarea acestui indicator în anul 2012 era mică: doar 1,2% din totalul persoanelor din Regiunea Vest cu vârste cuprinse între 25-64 ani au participat la unele forme de educație sau de formare profesională, fiind necesare măsuri urgente de creștere a acestui indicator și de stimulare a participării adulților la formarea profesională continuă.

Educația adulților este doar una din dimensiunile învățării pe parcursul întregii vieți. Participarea activă la procesul educațional al populației adulte – în și în afara sistemului național de educație – constituie un element esențial pentru construirea unei economii sustenabile și

⁸⁹ Cu privire la statisticile din cadrul procesului de învățare pe tot parcursul vieții, putem afirma că educația formală corespunde educației și formării în sistem normal de școli, universități și colegii. Educația non-formală și formarea profesională includ toate tipurile de activități de învățare care nu sunt părți componente ale unui program de educație formală. Statisticile nu acoperă învățarea informală care corespunde învățării individuale (prin utilizarea de materiale tipărite, învățare și formare profesională prin intermediul calculatorului, educația on-line bazată pe internet, vizitarea bibliotecilor, etc.). (Anuarul Eurostat 2010, p. 269-270).

competitive⁹⁰. Însă din păcate se constată existența unor necorelări între specializările realizate în institutele de training și formare profesională și nevoile de anumite specializări de pe piața muncii. Astfel, anumite categorii de tehnicieni (cu anumite meserii/ specializări) sunt greu de găsit pe piața forței de muncă.

Dezideratul de a avea un acces crescut la educație în regiune și de a asigura un proces educațional modern și de calitate nu se poate realiza fără o infrastructură adecvată pentru toate ciclurile educaționale. Necesarul de reabilitare a infrastructurii educaționale, inclusiv al dotărilor edilitare (apă, curentă, canalizare), este ridicat, în special în mediul rural și în medii sociale vulnerabile.

În anul 2011, în Regiunea Vest au funcționat 636 unități de învățământ, predominând unitățile de învățământ secundar inferior (50%), învățământ secundar superior (25%) și învățământul preșcolar (21%). Dintre acestea, multe școli (amplasate în special în mediul rural sau în comunități dezavantajate) funcționează în clădiri foarte vechi, cu un grad ridicat de deteriorare și degradare fizică și lipsite de dotările edilitare (apă curentă, canalizare) minime. Asigurarea bazei materiale minime (clădiri reabilitate/modernizate, dotarea cu echipamente, material didactic) pentru desfășurarea actului educațional și promovarea unor programe proactive în acest domeniu sunt condiții esențiale pentru cointeresarea elevului și reducerea fenomenului de abandon/ părăsire timpurie a școlii. Astfel, copiilor care fac obiectul școlarizării obligatorii trebuie să li se creeze oportunități pentru a-și dezvolta interesele și talentele și pentru a depăși dificultățile de la școală.

În condițiile scăderii populației școlare pe termen mediu, devin evidente consecințele de tipul unui grad de utilizare din ce în ce mai scăzut al infrastructurii actuale, asociat cu tendința de comasare a unităților școlare în interiorul unor unități școlare de dimensiuni mari, viabile ca existență în anii următori. Gradul de utilizare a sălilor/ a infrastructurii școlare va scădea preponderent în zone rurale, dar și în unități școlare din mediul urban aferent unor cartiere/zone cu populație școlară cu trend descrescător, însă această scădere se va realiza treptat și nu abrupt. Prin urmare, în anii următori vor apărea spații neutilizate, corelat cu aglomerări de populație școlară comasată în unități școlare care se confruntă cu nevoia de spații școlare necesare elevilor proveniți din comasări.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capital Uman
Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

⁹⁰ *Tendințe sociale*, 2011, INS, p.58

Hard

- Crearea/ reabilitarea/ extinderea/ modernizarea infrastructurii educaționale, inclusiv dotarea cu echipamente specifice pornind de la nivelul antreprenșcolar până la cel universitar
- Crearea/ modernizarea/ reabilitarea/ extinderea centrelor de formare profesională continuă, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Creșterea nivelului de dotare cu TIC în unitățile de învățământ și asigurarea conexiunii la internet
- Susținerea accesului la educație prin asigurarea facilităților de transport pentru elevi/studenti/profesori, precum și prin măsuri specifice pentru elevii, studenții și profesorii cu dizabilități

Soft

- Analiza ofertei educaționale în relație directă cu cerințele actuale și viitoare de pe piața muncii și adaptarea curriculei la nevoile existente pe piața muncii
- Reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala
- Dezvoltarea de programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile (consiliere, mediere, programe de tip "școală după școală", educație remedială și învățare asistată, etc)
- Măsuri de creștere a siguranței în școli (supravegere video, pază sporită, testarea psihologică a elevilor) și campanii de prevenire a violenței în școli
- Încurajarea activităților extracuriculare care utilizează metode de educație nonformală și informală, în sprijinul acumulării de competențe cheie
- Dezvoltarea și adaptarea ofertelor de formare profesională continuă în conformitate cu cerințele de pe piața forței de muncă
- Punerea accentului pe materiile creative (muzică, arte plastice), sport (inclusiv înot) și competențe lingvistice
- Introducerea și extinderea utilizării TIC în activitățile de predare și învățare, management și planificare în învățământul preuniversitar
- Programe de formare profesională continuă, inclusiv stagii de specializare realizate în cadrul firmelor și evaluarea periodică a competențelor acestora
- Formarea profesională și creșterea competențelor manageriale ale personalului de conducere a unităților de învățământ
- Oferirea de stimulente/ facilități pentru cadrele didactice, în vederea localizării în comunități izolate/ slab dezvoltate

- Crearea și promovarea de parteneriate viabile și funcționale între școli și mediul de afaceri, între școli, părinți și comunități, care să ducă la diminuarea riscului abandonului școlar
- Informarea, orientarea și consilierea în etapele de trecere de la un nivel educațional la altul, campanii de conștientizare, precum și furnizarea de servicii integrate de orientare și consiliere pentru copiii și părinții copiilor expuși riscului de părăsire timpurie a școlii

Prioritatea de investiție 4.2. **Creșterea ocupării forței de muncă din regiune**

Obiectiv specific: Crearea unei piețe a forței de muncă regionale moderne, flexibile și inclusive, precum și pregătirea resurselor umane pentru modificări structurale

Justificare

Prin Strategia Europa 2020, Uniunea Europeană a aprobat un obiectiv de ocupare a forței de muncă pentru populația cu vârste între 20 – 64 ani de 75%, ținta pentru România fiind de 70%.

Ținta nu va fi ușor de atins, în condițiile în care criza a redus ocuparea forței de muncă la 69% și a crescut șomajul până la 10% la nivelul UE, în timp ce în România valorile acestor indicatori sunt de 62,8% - rata ocupării și 7,4% - rata șomajului. În Regiunea Vest rata ocupării pentru intervalul de vârstă 20 – 64 de ani este de 62,9%, iar rata șomajului BIM de 5,7%. Astfel, deși rata șomajului este sub media UE 27, rata ocupării este mult sub nivelul UE27, semnal că pe piața forței de muncă există o zonă gri, care include acele persoane care nu se regăsesc nici în rândul șomerilor, nici în rândul persoanelor ocupate. În acest sens, sunt necesare intervenții atât pentru a transforma munca nedeclarată în ocupare formală, cât și pentru a rezolva problema șomajului neînregistrat.

Șomajul în rândul tinerilor reprezintă una din principalele probleme cu care se confruntă Uniunea Europeană în general. Acest fenomen se manifestă și în Regiunea Vest, rata șomajului în rândul tinerilor cu vârste între 15 - 24 ani fiind de 20,3%, sub media națională (23,7%) și UE 27 (21,4%), dar cunoscând o tendință ușoară de creștere în ultimii ani.

În vederea asigurării unei tranziții line de la educație la viața activă sunt necesare programe de orientare și consiliere în carieră, iar pentru cei care au părăsit școala fără o calificare este necesar să fie avute în vedere implementarea de programe de tip *a doua șansă*. Învățarea la locul de muncă în cadrul unui program de formare de tip ucenicie reprezintă un instrument puternic de integrare treptată a tinerilor pe piața forței de muncă. Când au de ales între un angajat cu experiență și un debutant, angajatorii preferă adesea lucrătorul cu experiență, astfel că trebuie implementate măsuri pentru a oferi stimulente pentru angajarea tinerilor absolvenți

fără experiență. Există în prezent câteva exemple de succes de parteneriate între școli și companii, în cazul cărora programele derulate în cadrul companiilor au avut rezultate spectaculoase, atât în ceea ce privește nivelul motivațional al tinerilor, cât și în ceea ce privește dezvoltarea unor deprinderi specifice. Totuși, astfel de exemple sunt rare și este necesar să fie replicate.

Activitățile independente oferă tinerilor o oportunitate importantă de a-și utiliza competențele și de a-și crea propriul loc de muncă. Interesul tinerilor de a deveni antreprenori trebuie susținut prin încurajarea atitudinilor antreprenoriale în sistemul educațional și de formare. În acest scop, tinerii au nevoie de mai multe oportunități de a acumula experiență antreprenorială, de sprijin și coaching privind planurile de afaceri, de acces la capital de pornire și mentorat în perioada de început.

Șomajul reprezintă principala cauză de sărăcie pentru populația de vârstă activă. Riscul sărăciei pentru șomeri este de peste cinci ori mai mare decât pentru cei care au un loc de muncă. Sărăcia și excluziunea de pe piața muncii merg mână în mână, iar aceasta se vede în mod special la femei și la tineri. Pentru cei apti de muncă, obținerea unui loc de muncă reprezintă calea cea mai sigură de ieșire din sărăcie. În plus, în contextul evoluțiilor demografice negative, trebuie acordată o atenție deosebită grupurilor vulnerabile, care reprezintă o importantă resursă de forță de muncă și o sursă de creștere economică. Trebuie promovată participarea pe piața muncii a romilor, femeilor și persoanelor cu dizabilități, precum și a șomerilor de lungă durată, a persoanelor inactive și a celor angajate în activități agricole cu productivitate scăzută. În acest sens sunt necesare intervenții în pentru evaluarea potențialului profesional, orientarea și consilierea șomerilor și a persoanelor inactive aflate în căutarea unui loc de muncă, calificarea/recalificarea acestora, măsuri de tipul *a doua șansă*, organizarea de burse de locuri de muncă și job-shopuri.

Destul de multe persoane nu dețin competențele necesare pentru a reuși pe piața muncii; adulții cu nivel scăzut de frecvență a sistemului educațional sunt de șapte ori mai puțin probabil să fie implicați în educație și formare continuă decât cei cu nivel ridicat de frecvență și, ca urmare, se adaptează cu tot mai mare dificultate la necesitățile nou apărute și în continuă evoluție de competențe. Pentru a crește nivelul de competențe al angajaților, angajatorii pot să furnizeze programe de formare la locul de muncă și să sprijine participarea angajaților la cursuri de formare profesională continuă.

Pentru o mai bună corelare a cererii cu oferta de forță de muncă, este necesară și o anticipare a domeniilor în care este cel mai probabil să se înregistreze deficit forță de muncă și de competențe în viitor.

În Regiunea Vest, neconcordanța între cererea și oferta de competențe are și o componentă geografică, oamenii fiind reticenți în a accepta un loc de muncă în altă localitate

decât cea de domiciliu, fiind necesare intervenții pentru a încuraja mobilitatea geografică a forței de muncă. Numeroși factori influențează mobilitatea intraregională: distanțele și calitatea infrastructurii de transport, existența mijloacelor de transport, găsirea unei locuințe, accesul la un loc de muncă pentru partener/parteneră, etc.

Regiunea Vest are dificultăți în păstrarea angajaților cu un nivel ridicat al competențelor profesionale. Cu toate că în regiune există numeroase companii străine care au capacitatea să ofere cadrul optim pentru ca persoanele înalt calificate să își desfășoare activitatea în condiții bune, în cazul în care acestea nu vor beneficia și de alte oportunități, este foarte probabil că vor opta să emigreze în alte zone din Europa (în filiale ale companiilor în care activează sau la alte companii). Cele evocate mai sus indică necesitatea de a realiza o relație echilibrată între dezvoltarea resurselor umane necesare activității economice și îmbunătățirea factorilor privind calitatea vieții, ținând cont de faptul că tot mai multe regiuni europene mai dezvoltate din punct de vedere economic duc lipsă de forță de muncă calificată.

Sistemul de mediere de pe piața muncii este inefficient oferind un nivel minimal de servicii. Acesta nu are capacitatea de a furniza analize pertinente, prognoze și de a formula și realiza activități de formare.

Există un element instituțional esențial pentru toate aceste provocări. Îmbunătățirea metodelor de predare și a conținutului cursurilor și programelor este, în parte, în legătură directă cu funcționarea de ansamblu a acelor instituții care furnizează astfel de programe. Reforma trebuie să însoțească finanțarea adecvată, care are menirea de a sprijini îmbunătățirea curriculei. Acest lucru este valabil și pentru agențiile de ocupare a forței de muncă. În ciuda asistenței de care au beneficiat în trecut, agențiile de ocupare a forței de muncă, în calitate de intermediari pe piața forței de muncă manifestă o atitudine pasivă, fără a avea capacitatea de a realiza o diagnosticare a nevoilor și oportunităților existente pe piața muncii, în special în ceea ce privește deprinderile/ abilitățile de la nivel micro/ nivel local, sau de a formula și furniza programe ample de care este nevoie. Astfel, în acest domeniu este nevoie să se intervină și să se continue serviciile și activitatea Serviciului Public de Ocupare.

Nevoile pieței muncii sunt aproape necunoscute de către cei care furnizează cursuri de formare profesională. Tipurile de specializări și nivelul de specializare de care companiile au nevoie evoluează de-a lungul timpului, fără să existe o evidență clară în acest sens. Datele disponibile sunt inexacte, fără capacitatea de a surprinde modificările survenite. Programele pentru învățarea de-a lungul întregii vieți sunt direcționate mai ales de tendința de conformare la un anumit cadru de reglementare și mai puțin de dorința reală de dezvoltare a capacităților salariaților.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capital Uman
Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Crearea observatorului regional al forței de muncă
- Crearea unui centru de excelență pentru specializările de top din regiune

Soft

- Modernizarea și diversificarea serviciilor oferite de Serviciului Public de Ocupare
- Susținerea măsurilor de tipul celei „a doua șansă” pentru cei care au părăsit școala fără să obțină o calificare
- Sprijin pentru deschiderea unei întreprinderi de către tineri și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă/ șomeri/ persoane inactive (acordarea de servicii juridice, de marketing, financiare, metode și tehnici eficiente de management și alte servicii de consultanță, inclusiv stimulente financiare)
- Organizarea burselor de locuri de muncă și a job cluburilor pentru șomeri/ persoane inactive aflate în căutarea unui loc de muncă/ persoane din grupurile vulnerabile
- Furnizarea de programe de calificare/ recalificare pentru creșterea și diversificarea competențelor profesionale și corelarea programelor de calificare / recalificare adresate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, cu cererea de pe piața muncii
- Sprijinirea furnizorilor de formare profesională pentru dezvoltarea și diversificarea ofertelor de formare profesională în conformitate cu cererea de locuri de muncă
- Încurajarea angajatorilor pentru a sprijini participarea la formare profesională continuă a angajaților
- Încurajarea mobilității geografice a forței de muncă prin stimularea și promovarea acceptării unui loc de muncă în altă localitate decât cea de domiciliu prin: sprijin financiar, facilități pentru obținerea unei locuințe, facilități de transport, alte tipuri de măsuri de sprijin
- Încurajarea responsabilității sociale a întreprinderilor, inclusiv angajarea de persoane aparținând grupurilor vulnerabile
- Extinderea și flexibilizarea sistemului de stimulare a angajatorilor în vederea încadrării în muncă a tinerilor
- Crearea unor programe de pregătire suplimentară pentru inserția tinerilor pe piața forței de muncă, prin plasarea tinerilor (elevi, studenți, absolvenți) în firme (stagii de practică, programe de ucenicie, etc).

- Dezvoltarea de soluții pentru rezolvarea problemei șomajului neînregistrat
- Dezvoltarea de soluții electronice integrate (baze de date interactive), pentru analiza și monitorizarea situației cererii și ofertei de pe piața forței de muncă
- Programe de formare profesională adaptate pentru persoanele din mediul rural și pentru persoanele din grupurile vulnerabile, programe de formare profesională la locul de muncă
- Programe personalizate de mediere, consiliere și orientare, facilitarea accesului acestora la informații relevante privind piața forței de muncă
- Sprijinirea parteneriatelor la nivelul pieței forței de muncă regională

Prioritatea de investiție 4.3. **Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie**

Obiectiv specific: Sprijinirea grupurilor vulnerabile și persoanelor din comunitățile defavorizate și asigurarea accesului la servicii sociale de calitate, adaptate nevoilor beneficiarilor.

Justificare

În condițiile în care, în anul 2008, 80 de milioane de europeni se aflau sub pragul sărăciei⁹¹, reprezentând 16,4% din populația totală a UE, în Strategia Europa 2020 a fost inclus obiectivul care prevede: „promovarea incluziunii sociale, în special prin reducerea sărăciei, urmărindu-se eliminarea riscului de sărăcie și excludere pentru cel puțin 20 de milioane de persoane”.

Anumite grupuri ale populației s-au dovedit a fi expuse în mod special riscului sărăciei, amintind aici următoarele categorii sociale: copii, bătrâni, tineri, șomeri, părinți singuri, gospodării cu persoane dependente, persoane cu context migrațional, comunitatea rroma, grupuri etnice, persoane cu dizabilități. De asemenea, diferența între femei și bărbați este clar vizibilă, iar riscul pentru femei este în general mai ridicat decât pentru bărbați. În același timp, trebuie avută în vedere și dimensiunea teritorială, care prezintă o importanță specială, deoarece de regulă „persoanele cele mai sărace” se concentrează în anumite areale/ zone.

În Regiunea Vest, în anul 2011 ponderea populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială a fost de 33,1%, adică peste 600.000 de persoane din regiune sunt expuse riscului de sărăcie și excluziune socială. Deși sub media națională de 40,3%, rata populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială din regiune este încă cu 10 puncte procentuale peste media europeană de 23,4%.

⁹¹ Sărăcia, în multiplele sale dimensiuni, include o lipsă de venituri și de resurse materiale suficiente pentru o viață în demnitate; acces inadecvat la servicii de bază, precum asistența medicală, locuința și educația; excluziune de pe piața muncii și muncă de slabă calitate. Aceste elemente reprezintă cauzele fundamentale ale sărăciei și explică modul în care persoanele și familiile ajung să fie excluse social.

Găsirea de soluții la aceste probleme necesită o abordare integrată, care traversează mai multe sectoare - serviciile sociale, sănătate, educație, formare profesională și acces la un loc de muncă, cultură – impunându-se astfel integrarea problemei combaterii sărăciei în toate domeniile menționate mai sus.

Este nevoie astfel de o mai mare eficiență, prin consolidarea serviciilor sociale și printr-o mai bună prestare a acestora, alături de mobilizarea unui set mai larg de actori și instrumente. Este esențial, de asemenea, ca intervențiile să abordeze două provocări esențiale: prevenirea, care este cea mai eficientă și viabilă cale de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale și intervenția timpurie, pentru a se evita situația în care persoanele care ajung la sărăcie rămân prinse în situații socio-economice tot mai dificile și problematice.

Lipsa locuinței reprezintă una dintre formele extreme de sărăcie și precaritate, care s-a extins în ultimii ani. Accesul la o locuință reprezintă o necesitate și un drept fundamental, fiind justificată măsura de creare de locuințe sociale pentru persoanele sărace din comunitățile dezavantajate. Este necesar ca intervențiile de incluziune activă să combine ajutorul financiar și cel pentru asigurarea unei locuințe sociale cu facilitarea accesului la educație și formare profesională, la serviciile medicale și sociale, precum și pe piața forței de muncă, pentru a preveni excluziunea pe termen lung și pentru a spori eficiența cheltuielilor sociale. Aceste măsuri trebuie să meargă mână în mână cu măsurile de întreruperea transmiterii sărăciei de la o generație la alta. În acest sens, acțiunile ar trebui să înceapă cu familiile și cu copiii. Trebuie consolidate intervențiile pe parcursul copilăriei timpurii în domenii precum asistența medicală și educația. Astfel, accesul la educație, inclusiv la educația preșcolară este, probabil, cel mai important factor în ruperea cercului vicios de transmitere a sărăciei între generații. De asemenea, sunt esențiale măsurile pentru facilitarea participării părinților pe piața forței de muncă.

Criza recentă a adus în fața sistemelor de protecție socială provocarea fără precedent a abordării unor nivele de excluziune tot mai ridicate cu resurse publice reduse.

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, a elaborat noua lege a asistenței sociale, care consolidează abordarea descentralizată în furnizarea serviciilor sociale; în plus, aceasta accentuează caracterul comunitar în furnizarea anumitor tipuri de asistență și reglementează, mai temeinic, instrumentele și mecanismele de lucru pe care furnizorii de servicii sociale trebuie să le utilizeze. Din păcate, acest cadru instituțional este, în anumite domenii, insuficient reglementat prin legislația secundară; fiind de asemenea caracterizat de o mare densitate și specializare la nivel central, ceea ce duce la o capacitate administrativă locală uneori limitată în a găsi soluții la problemele sociale comunitare.

Acțiunea tuturor acestor factori împieteează asupra capacității sistemului, în componenta sa de la nivel local, de a furniza servicii sociale, ceea ce se traduce printr-un acces încă limitat la

servicii sociale de calitate, adecvate nevoilor diferite ale variatelor categorii de beneficiari. Aceasta, în condițiile în care, nivelul local este principalul actor în rezolvarea problemelor grupurilor sociale într-o manieră integrată la nivel comunitar.⁹²

De asemenea, este necesară schimbarea paradigmei de funcționare a sistemului de asistență socială, prin transformarea asistenței sociale dintr-o intervenție pasivă într-o intervenție pro-activă, axată pe prevenție, consiliere, mediere, implicarea familiei, a comunității locale și a autorităților locale, într-o acțiune conjugată în identificarea și gestionarea nevoilor de asistență socială.

Atingerea obiectivului referitor la creșterea accesului la serviciile sociale depinde în mare măsură de existența și calitatea infrastructurii, precum și a dotărilor aferente. În prezent multe dintre centrele sociale din regiune funcționează în spații deteriorate (clădiri foarte vechi) și aflate într-un stadiu ridicat de degradare, fiind improprie pentru oferirea unor servicii sociale adecvate și implicând costuri ridicate pentru mentenanță. Pentru creșterea calității serviciilor sociale trebuie să se aibă în vedere existența unor spații adecvate pentru acestea, care să ofere un confort ridicat beneficiarilor.

Totodată, necesitatea investițiilor în infrastructură și dotări apare și ca urmare a stabilirii unor standarde minime de calitate pentru serviciile sociale care trebuie să fie îndeplinite de centrele sociale cu sau fără cazare.

Având în vedere principiul dezinstituționalizării promovat de politicile europene și naționale în domeniul social, pentru copiii aflați în dificultate se vor avea în vedere măsuri ca încurajarea adopției, dezvoltarea alternativelor de tip familial - cum sunt asistenții maternali profesioniști, crearea de centre de tip familial și locuințe protejate. În ceea ce privește activitatea asistenților maternali profesioniști, pentru a elimina cazurile de abuzuri, se impune o selectare mai riguroasă a acestora precum și îmbunătățirea procesului de formare și monitorizare a activității acestora.

O altă problemă a sistemului de servicii sociale o reprezintă insuficienta dezvoltare a unui sistem de protecție socială pentru tinerii cu vârsta peste 18 ani care părăsesc sistemul de ocrotire a minorului, aceștia fiind lăsați să se descurce singuri și existând adesea cazuri în care ajung în situații de marginalizare și excludere socială. Consilierea, orientarea în carieră și cursurile de formare profesională în vederea facilitării găsirii unui loc de muncă reprezintă măsuri necesare, alături de asigurarea unor locuințe protejate pentru aceștia.

Abordarea formelor specifice de discriminare și excluziune cu care se confruntă persoanele cu dizabilități necesită o gamă întreagă de intervenții diferite. Valoarea resurselor care pot asigura o viață decentă pentru persoanele fără dizabilități ar putea fi absolut insuficientă pentru persoanele cu dizabilități, din cauza obstacolelor suplimentare pe care acestea le întâlnesc în desfășurarea activităților zilnice. Continuarea procesului de

⁹² Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2014 - 2020

dezinstituționalizare prin restructurarea instituțiilor clasice rezidențiale de capacitate mare pentru persoanele cu dizabilități și înființarea de locuințe protejate sau a altor servicii de tip rezidențial care să corespundă standardelor de calitate, accesibilizarea mediului fizic, accesul la un loc de muncă reprezintă câteva intervenții în acest sens.

Locuințele protejate reprezintă o soluție optimă în procesul de dezinstituționalizare pentru persoanele cu dizabilități sau pentru alte grupuri vulnerabile (victimele violenței domestice, mame singure, etc). Experiențele cu locuințele protejate sunt pozitive, dar trebuie replicate.

Centrele sociale cu destinație multifuncțională pentru categoriile vulnerabile pot acoperi o gamă variată de servicii, cu scopul de a ajuta persoanele în dificultate, începând cu acceptarea lor în centru, până la rezolvarea problemelor specifice cu care acestea se confruntă, temporar sau permanent (materiale, financiare, culturale, juridice și administrative, relaționale, ocupaționale, medicale). Îmbunătățirea și diversificarea serviciilor sociale oferite de centrele sociale cu destinație multifuncțională poate contribui la degrevarea membrilor activi ai familiilor de grija persoanelor dependente pe perioada orelor de lucru și la creșterea calității muncii și vieții atât a celor activi, cât și a celor dependenți.

Există disparități în repartizarea serviciilor sociale, existând mari diferențe între mediul urban și rural cu privire la gradul de dezvoltare al rețelei publice și private de servicii sociale. Sunt necesare măsuri pentru dezvoltarea și extinderea serviciilor sociale furnizate în mediul rural și în zonele izolate/ dezavantajate. În plus, subdimensionarea personalului, din cauza blocării posturilor din sectorul public, ca și slaba finanțare la nivel local sunt factori care pun o presiune asupra serviciilor publice de asistență socială de la nivel local. Formarea profesională a personalului, măsuri de motivare a acestuia, precum și implementarea unor soluții informatice interactive de gestionare a datelor reprezintă soluții pentru o mai bună performanță a serviciilor sociale.

În întreaga Europă s-au dezvoltat inițiative de economie socială, care au adus soluții inovatoare la necesitățile sociale emergente și la problemele pe care nici statul și nici piețele nu le pot rezolva. Deși în Europa sectorul întreprinderilor sociale reprezintă 10% din totalul întreprinderilor și angajează peste 11 milioane de persoane, în România și în Regiunea Vest acest sector nu este încă suficient dezvoltat și reglementat. Dezvoltarea întreprinderilor sociale reprezintă o soluție pentru creșterea gradului de ocupare în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capital Uman
Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni**Hard**

- Crearea/ reabilitatea/ modernizarea/ extinderea și dotarea serviciilor sociale cu / fără cazare
- Sprijinirea dezinstituționalizării prin construcția/modernizarea infrastructurii pentru sprijinirea tranziției de la asistență instituțională la cea de proximitate
- Crearea/ dezvoltarea de locuințe sociale pentru persoanele aflate în risc de sărăcie și excluziune socială
- Crearea/ reabilitatea/ modernizarea și dotarea unităților de asistență medico-socială
- Măsuri pentru creșterea accesibilității mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități

Soft

- Diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite în cadrul centrelor sociale (cu sau fără cazare)
- Programe sociale de integrare-incluziune personalizate
- Sprijinirea creării și dezvoltării de întreprinderi sociale și ateliere protejate
- Îmbunătățirea sistemului de selecție și pregătire a asistenților maternali, precum și îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului de monitorizare a activității acestora
- Încurajarea adopției ca măsură specială de protecție a copilului aflat în dificultate
- Programe de consiliere și educație/ formare profesională în vederea facilitării găsirii unui loc de muncă și integrării sociale
- Programe de consiliere/ mediere pentru familii și tineri, campanii de informare și conștientizare a publicului cu privire la aspecte ce țin de incluziunea socială și non-discriminarea categoriilor vulnerabile.
- Realizarea și implementarea unui sistem de tip "e-social" la nivel regional
- Dezvoltarea și încurajarea parteneriatelor între furnizorii publici și furnizorii privați de servicii sociale/ ONG-uri din domeniul social
- Sprijinirea dezvoltării activității ONG-urilor din domeniul social
- Intervenții integrate pentru creșterea accesului la servicii de educație, formare profesională, sănătate, servicii de igienă, cursuri de educație parentală, planificare familială, mese calde, dezvoltarea abilităților (cel puțin pentru adolescenți), campanii de combatere a discriminării, precum și alte activități sociale sau culturale pentru persoanele din comunitățile defavorizate.
- Încurajarea responsabilității sociale a întreprinderilor
- Crearea unor structuri regionale (Comitet Regional) pentru politici de îngrijire a sănătății și politici sociale

Prioritatea de investiții 4.4. Îmbunătățirea serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea

Obiectiv specific: Crearea la nivelul Regiunii Vest a unui sistem medical eficient, care funcționează în favoarea pacienților, contribuind la îmbunătățirea stării de sănătate a populației.

Justificare

Sănătatea reprezintă o problemă reală în Regiunea Vest. În conformitate cu Indicatorul de Competitivitate Regională, sănătatea este domeniul în care Regiunea Vest este mai puțin competitivă și este rămasă în urmă față de alte regiuni din România. Cu un scor de 23 puncte Regiunea Vest se află pe ultima poziție în România (media pe țară este 29) și locul 258 în UE 27.

Scorul scăzut al Regiunii Vest trebuie să fie considerat un semn de avertizare, din perspectiva înțelegerii capitalului uman în termeni de stare de sănătate și bunăstare, cu un accent special asupra forței de muncă. Condițiile bune de sănătate ale populației conduc la o participare mai mare în cadrul forței de muncă, la o viață activă mai lungă, la creșterea productivității și costuri de asistență medicală și sociale mai mici.

În ciuda dovezilor de îmbunătățire a indicatorilor de sănătate pentru Regiunea Vest, aceștia sunt încă îngrijorători. Stilul de viață și chiar formele tradiționale de activitate economică ar putea avea un anumit rol în explicarea acestei stări de fapt. Realitatea este că starea de sănătate slabă afectează potențialul uman și încetinește dinamismul din regiune.

Starea de sănătate a populației dintr-un anumit areal este caracterizată cu ajutorul unor indicatori parțiali, referitori la mortalitate și morbiditate. De asemenea, măsura demografică a speranței de viață a fost deseori folosită ca o măsură a stării de sănătate a unei țări. Regiunea Vest are speranța de viață la naștere de 73 de ani, fiind cu aproximativ 7 ani mai mică decât media europeană.

Regiunea Vest înregistrează în continuare un spor natural negativ (-3,67 ‰), datorat ratei ridicate de mortalitate - 12,1‰ și unei rate de natalitate încă scăzută -8,5‰. Un loc aparte în analiza mortalității îl reprezintă mortalitatea infantilă care reprezintă un indicator al stării de sănătate a unei populații. Regiunea Vest are o rată a mortalității infantile de 8,9 decese de copii sub un an la 1.000 născuți-vii. Dacă ne raportăm la Uniunea Europeană, trebuie precizat că trei sferturi (3/4) din regiunile UE au o rată a mortalității infantile sub 5, iar mai puțin de o cincime (1 / 5) au o rată sub 3.

O altă analiză pertinentă pentru starea generală de sănătate se referă la cauzele de deces. Astfel, Regiunea Vest se distinge negativ printr-o rată de mortalitate din cauza bolilor cardio-vasculare (761/100.000 locuitori) dublă față de media UE 27 și superioară mediei naționale.

În prezent spitalele din regiune realizează același tip de tratament, în condițiile în care o specializare a acestora ar putea conduce la avantaje deosebite în ceea ce privește costul și calitatea. Astfel, eficientizarea actului medical se poate realiza prin raționalizarea infrastructurii de sănătate, prin specializarea spitalelor și prin construirea unor noi pe specializările care se constată a fi necesare (ex spital de oncologie, spital regional de urgență, etc).

Starea de sănătate a populației este influențată în mare parte și de accesul la serviciile de sănătate. Accesul la serviciile de sănătate depinde în mare măsură de infrastructura sanitară. Pentru creșterea calității serviciilor medicale trebuie să se aibă în vedere existența unor spații adecvate pentru realizarea actului medical. Deși în aparență gradul de acoperire cu infrastructură de sănătate în regiune este bun (aproximativ 11% din infrastructura de sănătate din țară), multe dintre spitalele din regiune sunt uzate fizic (funcționând în clădiri foarte vechi), fiind improprii pentru oferirea unor servicii medicale adecvate și implicând costuri ridicate pentru mentenanță și energie.

O altă realitate din sistemul medical este faptul că echipamentele din spitale sunt vechi, uzate fizic și moral și trebuie înlocuite. Astfel, la nivelul spitalelor există numeroase protocoale privind realizarea tratamentelor, în condițiile în care spitalele nu dispun de mijloacele și echipamentele necesare pentru a le îndeplini corespunzător.

De asemenea, pentru alinierea la standardele internaționale privind eficiența și calitatea actului medical, este necesară modernizarea centrelor preventorii și a ambulatoriilor, acordându-se o mai mare importanță prevenției în detrimentul intervenției.

Disparitățile în accesul la serviciile sanitare apar din cauza diferențelor economice (co-plăți, costurile tratamentelor și transportului, timpii de așteptare, etc.), de așezare geografică (distanța față de unitățile medicale) și de calitate inegală a serviciilor de același tip. Pentru ca accesul la serviciile de sănătate să fie realizat inclusiv pentru pacienții din zone dezavantajate economic, respectiv cei aflați la distanțe mari de spital, o soluție o reprezintă creșterea numărului de mijloace de transport (ambulante, mini-bus-uri care să transporte pacienții la ambulatorii), dar și centrele și programele de prevenție și unitățile ambulatorii mobile. Prin astfel de modalități flexibile de furnizare a serviciilor medicale se poate realiza evaluarea stării de sănătate a populației, diagnosticul precoce, tratarea corectă a unor boli, dar și informarea și educarea populației pe teme de sănătate. De asemenea pot fi dezvoltate alternative de îngrijire la domiciliu și rețele de telemedicină, care pot reprezenta o soluție de optimizare a utilizării resurselor existente, asigurând accesul de la distanță la servicii specializate, îndeosebi în condițiile închiderii unor unități spitalicești.

Un aspect esențial care caracterizează sectorul sănătății este faptul că acest sector se bazează pe o forță de muncă înalt calificată. În Regiunea Vest sunt în medie 315 medici/100.000 locuitori, valoare sub media UE 27 (359 medici/100.000 locuitori), existând însă disparități uriașe

între județe (în județul Caraș-Severin sunt doar 179 medici/100.000 locuitori, iar în Timiș 499 medici/100.000 locuitori). Acest lucru sugerează că pot exista probleme deosebite în a convinge medicii să se localizeze și să lucreze în zonele mai puțin populate/ izolate, unde spitalele pot fi mai mici și oferă mai puține perspective de dezvoltare a carierei, iar posibilitățile de instruire sunt mai puține. Merită totuși precizat faptul că în județul Timiș funcționează de două ori mai multe spitale decât în județul Caraș-Severin. În acest sens, o soluție o reprezintă acordarea unor facilități medicilor pentru a se stabili în zonele izolate/ mediul rural.

Un alt risc deosebit cu care se confruntă sectorul medical îl reprezintă migrarea forței de muncă înalt calificată în Europa de Vest. Pentru a preveni acest fenomen este necesar a fi gândite măsuri naționale de stimulare și încurajare a acesteia pentru a nu părăsi sistemul medical. De asemenea, este nevoie de o mai bună anticipare și planificare a necesităților de formare a profesioniștilor în acest domeniu, fiind necesare programe de formare profesională specializată în vederea creșterii calității serviciilor medicale.

Finanțarea națională pentru sistemul de sănătate devine tot mai precară, fără a se evidența alte alternative. Existența unor bugete fixe destinate spitalelor generează probleme în achiziția materialelor necesare, existând frecvent situații în care nu mai rămân bani pentru plata tratamentului pacienților. Astfel, pacienții sunt nevoiți să plătească pentru tratament din surse proprii. O soluție la această problemă o poate reprezenta crearea unui sistem regional de asigurări, inclusiv un pachet de bază în regiune, astfel încât să se asigure accesul întregii populații la un pachet gratuit de servicii medicale.

Pentru eficientizarea sistemului și creșterea calității serviciilor medicale furnizate este necesară realizarea și implementarea la nivel regional a unor soluții de e-sănătate.

În cea ce privește situația sistemului medical de urgență acesta operează prin intermediul spitalelor de urgență, al departamentelor de urgență din spitalele județene și al serviciilor de ambulanță și serviciilor SMURD (Serviciul Medical de Urgență, Reanimare și Descarcerare) în cadrul sistemului național de urgență. Sistemul de intervenții în situații de urgență operează prin intermediul unităților integrate de răspuns de la nivel național, județean și local, alcătuite din echipaje SMURD, brigăzi de pompieri și unități de protecție civilă. Serviciile SMURD acționează în cazul operațiunilor de salvare și au scopul de a completa serviciile de ambulanță și de a îmbunătăți calitatea serviciilor în cazurile critice și în operațiunile de salvare speciale.

În ultimii ani activitatea SMURD a crescut substanțial. Față de anul 2009, numărul de intervenții SMURD din anul 2011 a crescut mai mult decât dublu, iar numărul de persoane asistate în regiune în anul 2011 a fost de 17.450, față de 11.828 în 2009. Sunt necesare însă în continuare măsuri pentru îmbunătățirea capacității de răspuns în situații de urgență la nivelul regiunii, prin achiziționarea de mijloace de transport și echipamente.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capital Uman
Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Construirea / reabilitarea / modernizarea / extinderea infrastructurii de sănătate, inclusiv dotarea cu echipamente și tehnologii moderne
- Înființarea de noi spitale în regiune, pe specializările considerate importante la nivel regional (spital regional de urgență, spital oncologic, cardio-vascular, etc)
- Specializarea la nivelul spitalelor care să răspundă necesităților medicale din regiune
- Crearea unui sistem integrat care să cuprindă unități de servicii "prespital", unități de primire și centre regionale de gestionare a urgențelor, centre specializate pe servicii paleative, recuperare neuromotorie, boli cronice
- Crearea unor unități medicale mobile, în vederea asigurării accesului persoanelor din zonele izolate la servicii medicale
- Dezvoltarea și dotarea cu echipamente a bazelor integrate pentru intervenții în situații de urgență, precum și dotarea cu mijloace de transport
- Crearea de facilități (de cazare) pentru familiile pacienților (în special în cazul copiilor)

Soft

- Transformarea spitalelor în unități eficiente din punct de vedere energetic
- Creșterea utilizării TIC în sistemul de sănătate, prin implementarea de soluții de tip e-sănătate, utilizarea rețelelor de telemedicină
- Realizarea unui sistem electronic integrat de colectare a datelor privind starea de sănătate a populației (în funcție de venituri, mediu de rezidență, educație), privind cererea de servicii medicale regionale, precum și de monitorizare a indicatorilor de sănătate.
- Colaborarea cu institutele de Cercetare Dezvoltare și valorificarea rezultatelor cercetării
- Îmbunătățirea abilităților de management
- Crearea unui sistem regional de asigurări, inclusiv un pachet de bază în regiune
- Măsuri de încurajare a dezvoltării sectorului medical privat
- Încurajarea dezvoltării unor asociații profesionale a personalului medical
- Creșterea accesului la învățarea pe tot parcursul vieții pentru personalul medical și dezvoltarea unor activități de training
- Dezvoltarea opțiunilor de îngrijire la domiciliu

- Asigurarea accesului real al tuturor categoriilor de populație la un pachet de bază de servicii medicale gratuite
- Crearea unor programe de prevenire pentru reducerea riscului îmbolnăvirilor (screening, vaccinare, informarea populației)
- Crearea unor structuri regionale pentru politici de îngrijire a sănătății și politici sociale
- Crearea unui program de educație medicală a populației și creșterea rolului medicilor de familie și implicarea activă a acestora în programele de prevenție și educație, în tratamentul precoce al bolilor comune, precum și în promovarea unui stil de viață sănătos
- Dezvoltarea de protocoale terapeutice pentru programe curative și afecțiuni cronice
- Valorificarea resurselor naturale (ex. potențialul balnear) în medicină

Axa prioritară 5. Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor

Obiectiv

Prezervarea resurselor naturale și îmbunătățirea calității factorilor de mediu în Regiunea Vest, în contextul tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon.

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 4: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele

Obiectivul tematic 5: Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;

Obiectivul tematic 6: Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Creșterea durabilă presupune construirea unei economii competitive, durabile și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, care să profite de rolul de lider al Europei în cursa pentru dezvoltarea unor noi procese și tehnologii, inclusiv a tehnologiilor ecologice, care să accelereze dezvoltarea de rețele inteligente, ce folosesc TIC, care să exploateze rețelele de la scara UE și să consolideze avantajul competitiv al mediului nostru de afaceri, în special în sectoarele de producție și în cadrul IMM-urilor și care să ajute consumatorii să realizeze meritele utilizării eficiente a resurselor. O asemenea abordare va ajuta UE într-o lume cu emisii reduse de dioxid de carbon, care dispune de resurse limitate și să prevină, în același timp, degradarea mediului, pierderea biodiversității și utilizarea nedurabilă a resurselor.

La nivel național, statele membre vor trebui:

- să elimine treptat subvențiile dăunătoare mediului, făcând excepții doar în cazul persoanelor defavorizate⁹³;
- să dezvolte instrumente de piață, precum stimulente fiscale și achiziții publice menite să adapteze metodele de producție și de consum;

⁹³ Subvențiile dăunătoare mediului constau în principal în granturi sau reduceri de impozite/scutiri care permit anumitor consumatori, utilizatori sau producători să-și suplimenteze veniturile sau să-și reducă costurile, având însă în ansamblu un efect negativ asupra mediului. UE se angajează să le elimine treptat până în 2020 (ex. în sfere precum cea a combustibililor fosili, transportului și apei)

http://ec.europa.eu/environment/enveco/taxation/pdf/report_phasing_out_env_harmful_subsidies.pdf

- să dezvolte infrastructuri energetice și de transport inteligente, modernizate și complet interconectate și să utilizeze pe deplin TIC;
- să asigure implementarea coordonată a proiectelor de infrastructură, în cadrul rețelei centrale a UE, care contribuie în mod decisiv la eficacitatea sistemului de transport al UE, în ansamblul său;
- să se concentreze asupra dimensiunii urbane a transporturilor, responsabile de o mare parte din emisiile generate și din congestiile rețelelor;
- să utilizeze reglementarea, dezvoltând standarde de performanță energetică în construcții și instrumente de piață precum impozitarea, subvențiile și achizițiile publice pentru a reduce consumul de energie și de resurse și să utilizeze fondurile structurale pentru a investi în construcția de clădiri publice eficiente din punct de vedere energetic și într-o reciclare mai eficientă;
- să stimuleze instrumente care permit economisirea de energie și care ar putea crește eficiența în sectoarele mari consumatoare de energie, precum cele bazate pe folosirea TIC

Eficientizarea consumului de resurse permite economiei să creeze mai mult, utilizând mai puțin și să producă o valoare crescută cu un input redus, prin utilizarea resurselor într-un mod sustenabil și minimizarea impactului asupra mediului.

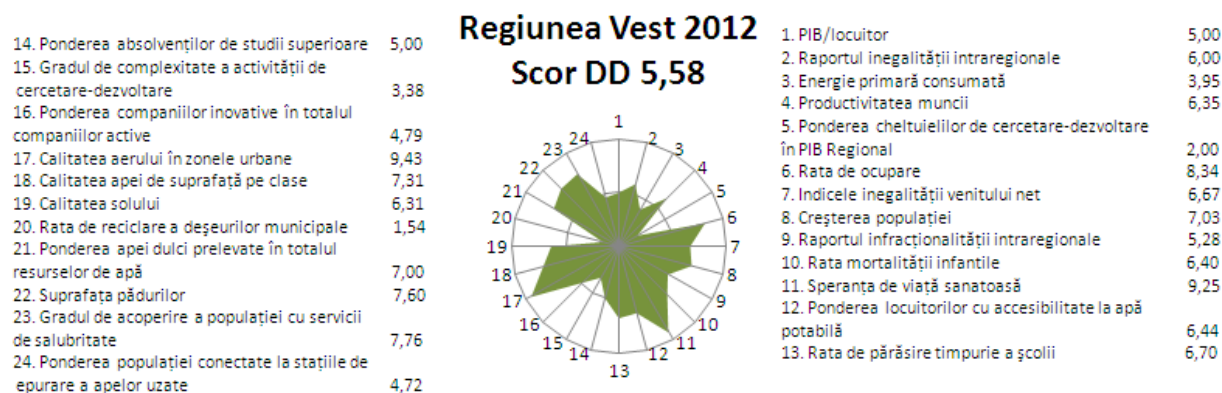
Ca țară Europeană, România va trebui să subscrie acestei strategii, acționând în vederea eliminării barierelor care stau în calea înverzirii economiei și valorificând oportunitățile existente, prin adoptarea unui cadru integrat pentru înverzirea economiei, crearea unui mediu de afaceri propice, sprijinirea inițiativelor verzi, valorificarea tehnologiilor de mediu și nu în ultimul rând punerea în aplicare a unui mix adecvat de instrumente.

În anul 2008, România a adoptat propria strategie națională de dezvoltare durabilă (SNDD) plecând însă de la un set de ipoteze care s-au dovedit mult prea optimiste cu privire la ratele de creștere economică (o medie de 4,5% - 5%/an până în 2020). Obiectivele stabilite au devenit greu de atins, în contextul țăntelor asumate, în special pentru pilonii economic și social. Un rezultat concret și extrem de util al adoptării SNDD l-a constituit elaborarea de către INS, a unei baze de date cuprinzând un set de 103 indicatori prin intermediul cărora, atât decidenții politici, dar și societatea civilă au posibilitatea să urmărească progresele realizate de România pe calea dezvoltării durabile. Principalele motive pentru care gradul de implementare al SNDD rămâne unul scăzut sunt lipsa unui plan național de acțiune, lipsa transunerii direcțiilor strategice în politici sectoriale și planuri de acțiune, inexistența unui buget separat, strategia reprezentând un document orientativ pentru programele care au urmat.

Din perspectiva trendurilor identificate de indicatorii selectați, evoluția dezvoltării durabile în Regiunea Vest apare ca fiind mixtă, cu o îmbunătățire semnificativă a indicatorilor de mediu urmare a implementării unor proiecte de realizare a sistemelor de distribuție a apei

potabile și canalizare, de gestionare integrată a deșeurilor (susținute cu finanțări din instrumente structurale)⁹⁴.

Profilul industrial al Regiunii Vest, activitatea economică și proiectele edilitare, exercită o presiune asupra calității aerului fiind prezente depășirile limitei admise a particulelor în suspensie în mediul urban dar și asupra solului prin contaminarea acestora.

Din perspectiva mediului natural, Regiunea Vest este considerată o regiune atractivă, datorită bogăției și diversității aceasta acoperind aproximativ 26% din totalul zonelor păstrate din România având astfel un potențial de valorificare relativ ridicat al patrimoniului natural conservat. Managementul zonelor naturale protejate și valorificarea lor turistică într-o manieră sustenabilă alături de tendința de dezvoltare a comunităților umane din interiorul acestora sau din imediata vecinătate trebuie să constituie priorități strategice.

Lipsa valorificării unor deșeuri precum cele biodegradabile, inclusiv a namolului din stațiile de epurare, a deșeurilor din construcții, depozitarea deșeurilor pe sol și menținerea activă a unor depozite de deșeuri neconforme care vor ridica probleme de mediu și costuri la închidere reprezintă priorități pentru Regiunea Vest.

De asemenea, schimbarea fundamentală a comportamentului consumatorului și dotarea din ce în ce mai largă a gospodăriilor cu bunuri electrocasnice dezvoltă în perspectivă nevoia unor soluții de reciclare și valorificare a D.E.E.

Deși nivelul de conștientizare privind problemele de mediu a crescut, iar cultura ecologică este pomovată în curricula școlară într-o formă opțională, în vederea schimbării comportamentului individual și instituțional într-unul sustenabil sunt necesare următoarele:

- Continuarea dezvoltării educației ecologice în mod sistematic la toate nivelurile de pregătire și implicit a noilor direcții de aplicabilitate: conștientizare&activism, politică, etică, design, investiții, construcții etc.;

⁹⁴ Studiu elaborat de ADR Vest, (2012), „Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest” p. 9

- Stimularea achizițiilor verzi și dezvoltarea de la simpla cumpărare a unor produse eco-inovative la servicii sau investiții care respectă mediul respectiv la care la implementarea și menținerea au o amprentă mică de CO₂;
- Creșterea transparenței și stimularea participării publice la deciziile cu implicații asupra mediului.

Sub Obiectivul tematic *Protectia mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor* sunt prevăzute ca exemple de priorități de investiții (Fondul de Coeziune) următoarele:

- investiții în sectorul managementului deșeurilor pentru a îndeplini cerințele acquis-ului comunitar de mediu,
- investiții în sectorul apei pentru a îndeplini cerințele acquis-ului comunitar pentru protecția mediului,
- îmbunătățirea mediului urban, inclusiv regenerarea zonelor poluate de tip "brownfield" și reducerea poluării aerului.

Priorități de investiții:

5.1 . Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate

5.2. Stimularea creșterii eficienței resurselor în economie

5.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale

5.4. Susținerea activităților de producere și utilizare a energiei regenerabile

5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc

Prioritatea de investiții 5.1. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate

Obiectiv specific

Îmbunătățirea accesului populației la servicii publice și edilitare de calitate prin dezvoltarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurare a apelor uzate, reciclarea și valorificarea deșeurilor.

Justificare

Mediul înconjurător la nivel regional, suferă o dublă presiune exercitată de sistemul de locuire care generează atât nevoi privind resursele (încălzire, energie, electricitate, apă caldă etc.), cât și output-uri negative datorate consumului acestora (apă menajeră, CO₂, deșeuri).

Extinderea diferitelor tipuri de rețele de utilități la comunitățile umane poate ține sub control externalitățile negative datorate locuirii, dar din punct de vedere al sustenabilității financiare a acestor investiții există o serie de întrebări. Accesibilitatea la aceste servicii

presupune pe de-o parte o abordare teritorială, de localizare a infrastructurii suport ex. având în vedere configurația bipolară a Județului Hunedoara (Deva/Hunedoara și Valea Jiului) ar trebui să existe 2 depozite de deșeuri și de transport al serviciului (ex. rețea apă, traseu de colectare deșeuri). Pe de altă parte costul investiției se reflectă în costul plății serviciilor de către beneficiari care poate fi eludat prin nebransare și depozitare ilegală. Abordarea sistemică a furnizării serviciilor necesită și investiții în tipuri de infrastructură care să urmărească întregul lanț al procesului. Extinderea și racordarea la rețeaua de apă necesită tratarea apei, extinderea și racordarea la canalizare și tratarea apelor reziduale.

La fel și în cazul deșeurilor, în ciuda extinderii sistemelor de colectare și în mediul rural, pasul următor care vizează valorificarea deșeurilor este încă departe, doar 15% din deșeurile municipale au fost valorificate în 2011, în contextul în care atingerea unui grad de reciclare de 50% reprezintă un obiectiv european⁹⁵.

Principalele provocări sunt legate de dezvoltarea unei infrastructuri de mediu care să permită reducerea poluării și ameliorarea factorilor de mediu precum și crearea unui mediu propice atât pentru nevoile populației, cât și pentru desfășurarea în condiții optime a activităților economice. Problemele identificate sunt:

- Gradul scăzut de racordare a gospodăriilor la sisteme de alimentare cu apă, sisteme de canalizare și tratare a apelor uzate în special în zonele rurale. Lipsa canalizării adecvate generează probleme la nivelul calității apei de suprafață și a celor subterane. Acest tip de intervenție este de anvergură în condițiile în care implementarea Master-planului de alimentare cu apă și canal doar pentru județul Timiș este estimat a costa 325 milioane Euro.
- Lipsa infrastructurii pentru valorificarea deșeurilor menajere biodegradabile inclusiv a nămolului provenit din stațiile de epurare orașenești și industriale. În prezent nu există nici o facilitare pentru tratarea deșeurilor biodegradabile (provenite de la populație, deșeuri vegetale, piete alimentare sau piața de retail). De asemenea, dacă în prezent se face o tratare preponderent primară a apelor uzate pe viitor, gestionarea nămolului care va fi produs în procesul de epurare a apei începând cu 2015 poate fi realizată prin diferite tehnologii, alegerea depinzând de factori precum: eficiență, complexitatea tehnologică, costuri.
- Lipsa infrastructurii necesare pentru valorificării deșeurilor din construcții, depozitarea deșeurilor pe sol și menținerea activă a unor depozite de deșeuri neconforme care vor ridica probleme de mediu și costuri la închidere reprezintă priorități pentru Regiunea Vest. Procesele ample de regenerare urbană, de dezvoltare în profunzime a infrastructurii datorită implementării unor proiecte cu finanțare europeană, vor menține fluxul deșeurilor din

⁹⁵ Directiva 2008/98/CE A Parlamentului European și a consiliului din 19 noiembrie 2008, *Articolul 11 Reutilizarea și reciclarea*, până în 2020, pregătirea pentru reutilizarea și reciclarea deșeurilor, cum ar fi, cel puțin, hârtie, metal, plastic și sticlă provenind din gospodării și, eventual, provenind din alte surse, în măsura în care aceste fluxuri de deșeuri sunt similare deșeurilor care provin din gospodării, se mărește la un nivel minim de 50 % din masa totală.

construcții în ciuda scăderii celui dinspre investițiile private de anvergură. În Regiunea Vest nu există nici o facilitate pentru recuperarea, reutilizarea și reciclarea deșeurilor din construcții. Având în vedere cantitățile mari de astfel de deșeuri rezultate din construcții sau demolări, dar și posibilitățile de reutilizare și reciclare a materialelor pe care acestea le înglobează, construirea unei astfel de facilități este o necesitate.

- Nivelul extrem de scăzut al colectării selective a reciclării deșeurilor reciclabile: hârtie, carton, plastic, echipamente electrice și electronice, dar și a deșeurilor toxice provenite de la populație. Această problemă se datorează gradului scăzut de educare și constientizare al populației cu privire la importanța colectării selective a deșeurilor și a regulilor de selectare dar și a incoerenței serviciilor de colectare selectivă oferite de către companiile de salubritate.

- Depășirile frecvente ale limitelor admise ale particulelor în suspensie în orașele mari (în special Timișoara), datorate traficului greu și datorită lucrărilor ample de infrastructură sau a șantierelor care nu iau măsuri în combaterea prafului.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul de Coeziune

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Construcția / reabilitarea de sisteme de alimentare cu apă și de stații de tratare a apelor menajere
- Construcția / reabilitarea de sisteme de canalizare
- Dezvoltarea de depozite ecologice de deșeuri municipale
- Construcții reabilitări de stații de transfer cu facilități de sortare - compactare
- Stații de recuperare și reciclare a deșeurilor din construcții atașate centrelor urbane
- Implementarea de sisteme de colectare selectivă pentru mai multe tipuri de deșeuri
- Dezvoltarea capacităților operatorilor de servicii de a asigura reciclarea de calitate a deșeurilor din gospodării prin adoptarea de tehnologii moderne
- Instalații de valorificare de înaltă calitate a deșeurilor biodegradabile, inclusiv a nămolurilor provenite din epurarea apei
- Închiderea și amenajarea depozitelor de deșeuri neconforme
- Implementarea de către companii a sistemelor de reținere a emisiilor
- Dezvoltarea de laboratoare de analiză și monitorizare a factorilor de mediu

Soft

- Campanii de sensibilizare a opiniei publice pentru reducerea deșeurilor și sporirea ratei de colectare selectivă
- Implementarea de mecanisme de stimulare a colectării selective prin crearea de parteneriate între administrațiile locale, actori privați și societatea civilă.
- Campanii de sensibilizare a opiniei publice pentru a spori utilizarea rațională a resurselor (apă, energie, etc.)
- Programe de îmbunătățire a serviciilor edilitare
- Dezvoltarea de programe bazate pe CDI de asistare a industriei și a operatorilor de servicii în identificarea de soluții tehnice de prevenire a poluării

Prioritatea de investiție 5.2. **Stimularea creșterii eficienței utilizării resurselor în economie**

Obiectiv specific

Eficientizarea utilizării resurselor în economie în vederea tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon.

Justificare

În justificarea acestei priorități am plecat de la Obiectivul Tematic de *Sprijinire a tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele*, care în esență urmărește scăderea consumului de energie.

În ceea ce privește consumul de energie, consum de resurse, eficiență energetică, emisii de gaze cu efecte de seră, în Regiunea Vest, nu există date oficiale disponibile, acestea fiind calculate și raportate de INS la Eurostat numai agregați la nivel național. Evoluția acestor indicatori și, se poate presupune că și Regiunea Vest urmează media națională, este mixtă, cu emisiile GES diminuate substanțial nu neapărat datorită unor investiții în re tehnologizare cât mai ales crizei economice și reducerii activității unor întreprinderi, precum și ca urmare a limitărilor de emisii impuse de reglementările comunitare la nivel de agent economic și nu numai cumulat pentru fiecare Stat Membru.

În condițiile inexistenței unor date concrete pentru Regiunea Vest și admitând că regiunea nu poate fi departe de trendul național este interesantă analiza principalilor indicatori de dezvoltare durabilă, calculați și prezentați de către Eurostat pentru țările membre ale Uniunii Europene, aceștia sunt: productivitatea resurselor; intensitatea energetică; număr de etichete ecologice sau EU Flower; număr de organizații certificate EMAS.

Productivitatea resurselor este definită ca și "cantitatea de produse și servicii obținută prin cheltuirea unei unități de resursă" indicând eficiența consumului de resurse, exprimată în mod

obișnuit ca raportul dintre produsul intern brut (PIB) și consumul direct de materiale (CDM) al economiei. Din datele prezentate de către Eurostat pentru anul 2011, România este caracterizată de o productivitate redusă a resurselor – cantitatea totală de materiale utilizate în economie este de 7 ori mai mare (0,21 PIB/CMD) în comparație cu alte țări dezvoltate din UE 27 (1,6 PIB/CMD). Cu cât productivitatea resurselor este mai mică, cu atât ineficiența în utilizarea resurselor este mai mare.

Una dintre explicațiile posibile pentru intensitatea utilizării resurselor din ultimii 20 de ani ar putea fi eficiența scăzută a sectorului industrial în ceea ce privește utilizarea resurselor materiale și a energiei, tehnologiile învechite, lipsa educației și a capacităților necesare. Pe de altă parte acest indicator indică menținerea specificului activității economice în zone cu valoarea adăugată redusă. Țările campioane la acest indicator sunt campioane ale inovării sau au activități economice preponderent bazate pe servicii ce implică un consum mai mic de utilizare a resurselor fizice.

În ceea ce privește intensitatea energetică a economiei, acesta redă raportul dintre consumul intern brut de energie (carbune, electricitate, petrol, gaz natural și surse de energie regenerabile) și PIB. Cu cât intensitatea energetică este mai mare eficiența energetică este mai scăzută. România are de 2,7 ori mai mare nivelul intensității comparativ cu media UE 27, indicând o risipă a energiei în producerea PIB-ului fiind a treia economie din Europa după Bulgaria și Estonia.

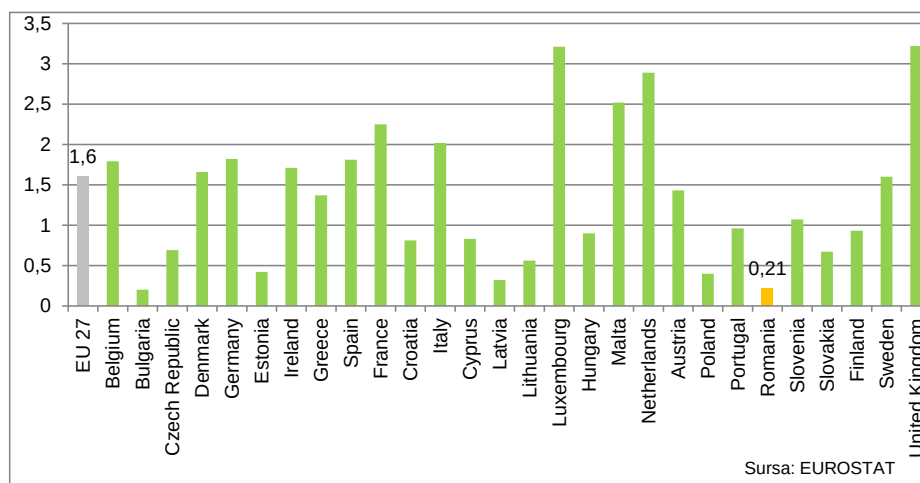

Figura 1 Productivitatea resurselor în țările Europene (2011)⁹⁶

⁹⁶

date preluat de pe site-ul Eurostat, 2012:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdpc100&plugin=1>

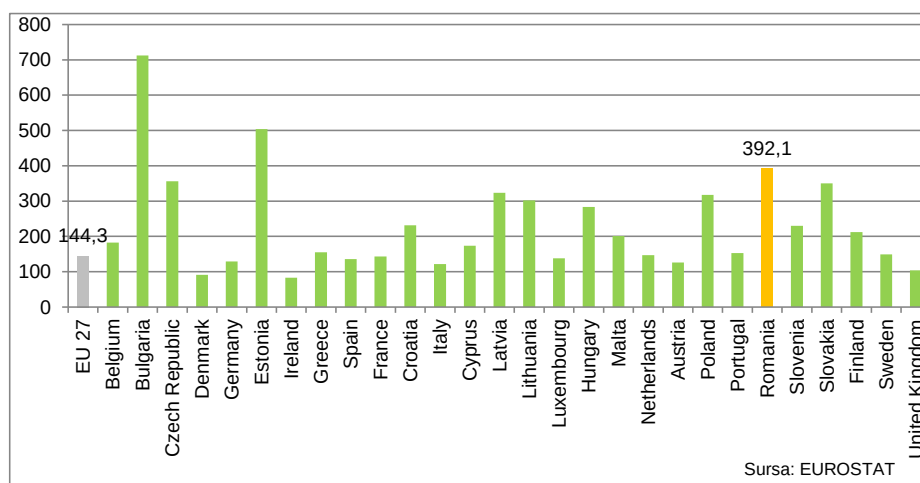

Figura 2 Intensitatea energetica a economiilor in tarile Europene (2011)⁹⁷

La nivel de management certificarea ecologică a produselor și înregistrarea EMAS⁹⁸ constituie un avantaj de marketing pe anumite nișe, dar și o recunoaștere internațională și implicit o deschidere spre parteneri internaționali.

La nivelul consumului și realizării investițiilor publice pasul spre o economie verde sunt achizițiile publice verzi, pentru care în România există un cadru de prevederi, dar se bucură de o popularitate prea redusă datorită presiunii exercitate asupra furnizorilor.

Per ansamblu, datele statistice existente conduc spre concluzia ca sistemul economic al țării și implicit al Regiunii Vest este puternic dependent de consumul de resurse existând o nevoie acută de a adopta și implementa măsuri clare care să conducă spre decuplarea creșterii economice de consumul de resurse naturale.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Investiții pentru adoptarea de tehnologii, instalații, echipamente performante și sisteme cu consum redus de resurse în procesele de producție, încălzire, răcire, iluminat, mentenanță etc.

⁹⁷ date preluate de pe site-ul Eurostat, 2012: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec360&plugin=0>

⁹⁸ EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) este un sistem de management de mediu voluntar implementat de organizații din toate sectoarele economice inclusiv autorități publice locale în scopul evaluării, raportării și îmbunătățirii performanțelor de mediu, înregistrarea făcându-se la nivel European pe baza respectării anumitor criterii.

- Investiții pentru modernizarea sistemelor de producere, distribuție și transport (Smart grid)⁹⁹
- Investiții în implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control al energiei în sectorul privat și al serviciilor publice
- Investiții în dezvoltarea infrastructurilor de afaceri în implementarea simbiozei industriale între companii sau companii și infrastructura urbană

Soft

- Transferul etichetelor verzi europene pentru certificarea produselor și serviciilor
- Sprijin în implementarea și certificarea EMAS acordată organizațiilor și locațiilor
- Sprijin în aplicarea principiilor de Ecodesign în vederea creării unor produse și servicii ecoinovative
- Programe de instruire a instituțiilor publice în domeniul ecoinovării și al achizițiilor publice verzi
- Implementare proiecte de tip Ecoprofit adresate companiilor în vederea eficientizării consumului de resurse – crearea cluburilor Ecoprofit în marile orașe¹⁰⁰
- Sprijinirea companiilor în vederea implementării sistemelor de management energetic
- Favorizarea creării de Eco parcuri industriale prin consultanță tehnică și mediere între companii și/sau instituții bazat pe principiul simbiozei industriale
- Dezvoltarea de servicii de eficiență a resurselor și producție curată
- Elaborarea de curricule în domeniul eco-eficienței și adoptarea lor în cadrul programelor educaționale a facultăților tehnice și economice

Prioritatea de investiție 5.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale

Obiectiv specific

Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia (încălzire – răcire iluminat) în clădirile instituțiilor publice (sedii primăriei, instituții de învățământ, spitale, instituții de cultură etc.) și în locuințe (noi și istorice) prin creșterea eficienței energetice și implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control.

⁹⁹ smart grid este un sistem de alimentare cu energie modernizat care utilizează tehnologia informației și comunicării pentru eficientizarea consumului, cum ar fi comportamentul furnizorului și al consumatorului și un sistem automat pentru a îmbunătăți eficiența, sustenabilitatea și costul producerii și distribuției de energie

¹⁰⁰ ECOPROFIT este o abordare de cooperare între autorități regionale și companiile locale, cu scopul de a reduce costul de deșeurilor, materii prime, apă și energie. Modelul se adresează companiilor de producție, precum și spitale, hoteluri, companii de servicii și comercianți.

Justificare

Problema eficienței energetice are loc atât în contextul discuției privind problemele de mediu / schimbările climatice în contextul creșterii imposibil de previzionat a costurilor energiei dar și în contextul oportunităților de afaceri asociată noii tendințe de a construi, de a locui și a nevoilor de confort.

Creșterea performanței energetice a clădirilor permite importante economisiri de energie și reducerea vizibilă a gazelor cu efect de seră. Pe de altă parte un astfel de trend poate debloca și reorienta piața construcțiilor într-o nouă zonă emergentă unde noii actori locali pot performa la nivel concurențial internațional în special în zona serviciilor cu valoare adăugată (testarea, materialelor, tratarea superioară a lemnului, design, software).

Regiunea Vest, datorită caracterului urban mai pregnant, are un fond construit de locuințe ante '89 important, caracterizate prin confort redus și prin eficiență energetică extrem de scăzută conform standardelor actuale. Fondul de locuințe (post '89) este mult mai scăzut, iar în cazul construcțiilor în perioada dezvoltării imobiliare, acestea respectă din faza de execuție un nivel ridicat de eficiență datorat materialelor disponibile, cât și experienței privind creșterea costurilor cu încălzirea. Aceste clădiri sunt mai puțin pretabile la politici de eficiență energetică bazate pe soluții de izolare termică.

Principala preocupare o reprezintă următoarele categorii:

- clădirile instituțiilor publice locale în contextul în care au intrat în posesia primăriilor sau instituțiilor subordonate primăriilor spitale, foste unități militare etc.
- clădirile publice care nu aparțin instituțiilor publice, dar îndeplinesc o funcție culturală, economică, socială sau de loisir (centre culturale, spații expoziționale, centre sportive etc.)
- clădirile vechi de locuințe (blocuri, case sau clădiri istorice sau chiar monument) care fiind în marea masă proprietate privată necesită cadru favorabil reabilitării termice suficient de motivant pentru a genera adeziunea asociațiilor de locatari cât și norme privind calitatea și factorul estetic.

La nivelul clădirilor instituțiilor publice (sedii primăriei, instituții de învățământ, spitale, instituții de cultură etc.) eficientizarea consumului energetic prin diferite soluții tehnologice însoțită de reabilitarea acestora reduce presiunea asupra banului public permițând investiții ulterioare în creșterea calității serviciilor aferente.

În cazul clădirilor publice care nu aparțin instituțiilor publice dar îndeplinesc o funcție publică, eficiența energetică înseamnă facturi scăzute care nu se regăsesc preturile serviciilor și implicit competitivitate.

La nivelul clădirilor de locuințe deja existente, lipsa eficienței energetice datorată atât specificului clădirilor, cât și a infrastructurii de distribuție a energiei termice determină în Regiunea Vest presiune grea pe bugetul a 41% din gospodării, și un procent de 20% restanțieri

la plata utilităților. Presiunea eficienței energetice este la fel de reală atât în blocuri cât și în clădirile istorice care cumulativ prezintă și o stare de degradare accentuată ce pune în pericol siguranța trecătorilor. Abordarea necesară trebuie să fie una integrată care să implice intervenții complete de izolare (fațade, beciuri, acoperisuri, țevi), etanșeizare, contorizare individuală dar și de integrare a sistemelor de iluminat eficiente cu durată mare de viață cel puțin pentru spațiile comune (ex. Iluminatul de tip LED). Un plus îl reprezintă suprapunerea peste sistemul energetic a sistemelor de control și management modern.

Eficiențizarea energetică implementată odată cu renovarea clădirilor istorice contribuie la reregenerarea urbană atât din punct de vedere urbanistic, dar mai ales prin faptul că spațiile devin atractive pentru locuit, investit, iar clădirile și cartierele pot avea un nou viitor. Eficiența energetică a spațiilor de locuit contribuie la sporirea confortului, la predictibilitatea costurilor în bugetul familiei și implicit la calitatea vieții și atractivitatea zonelor de locuit. Mai greu de modificat la nivel regional în orașe se pot implementa, promova sau recunoaște sisteme de etichetare ecologică, etichetare a eficienței energetice a clădirilor acest fapt având implicații directe asupra certificatului verde a clădirii sau a spațiului care face obiectul unei tranzacții imobiliare sau închiriere.

Dincolo de disponibilitatea tehnologiilor și soluțiilor, de sistemul de reglementare sau stimulente, esențială la nivel tehnic este dezvoltarea competențelor profesionale în vederea implementării în mod practic a eficienței energetice în clădiri (proiectare, sisteme de construcții și instalații, audit energetic, eco-design, arhitectură, utilizarea materialelor ecologice sau a tehnologiilor inteligente). Cunoașterea tehnologiilor și a condițiilor de mediu locale, alături de calificarea profesională permit alegerea optimă a soluției de eficiențizare energetică. Aportul inovării de pe întreg procesul: design-proiectare-testare-implementare este un plus în furnizarea unor soluții standardizate.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Reabilitarea-eficiențizarea termică și de iluminat inteligent a clădirilor precum și a sistemelor de alimentare cu căldură și apă caldă menajeră prin acțiuni de: anvelopare-reabilitare, sisteme de izolații, etanșeizare, iluminat eficient (ex. LED), introducerea sistemelor de ventilație, contorizare și management al energiei

- Implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control a energiei consumate, introducerea sistemelor de contorizare individuale
- Acoperirea cu verdeață a acoperișurilor, teraselor
- Implementarea de sisteme de iluminat eficient (ex. LED) și inteligent (de control al luminii) în vederea valorificării estetice prin iluminat public și arhitectural a zonelor de importanță socială și turistică (piețe, centre istorice, monumente, clădiri simbol sau cu arhitectură deosebită, puncte de informare turistică, culturale), inclusiv prin producerea energiei / autosusținerea sistemelor din resurse regenerabile (ex. panouri fotovoltaice).
- Creșterea eficienței iluminatului public prin extinderea-reabilitarea sistemelor de iluminat eficient (ex. LED) și inteligent (de control al luminii) în domeniile: stradal, arhitectural, de semnalizare rutieră și transport, panouri informative inclusiv prin utilizarea energiilor regenerabile (ex. Panouri solare).

Soft

- Acțiuni de testare pilot a soluțiilor eficienței energetice pe diferite tipuri de clădiri
- Campanii de promovare a eficienței energetice și a soluțiilor de succes în rândul asociațiilor de locatari în vederea informării și conștientizării beneficiilor
- Premiera directă a soluțiilor și tehnologiilor inovative elaborate la nivel local de eficientizare energetică
- Programe de finanțare-stimulare a procesului de reabilitare și eficientizare energetică a clădirilor
- Elaborarea de planuri de regenerare urbană prin eficientizare energetică
- Elaborarea de curricule în rândul învățământului profesional și universitar axate pe eficiență energetică, eco-design și regenerare urbană
- Implementarea sistemelor de etichetare ecologică a clădirilor și a sistemelor de evaluare a nivelului de eficiență energetică – sustenabilitate a clădirilor

Prioritatea de investiție 5.4. *Sprijinirea activităților de producerea și utilizarea a energiei regenerabile*

Obiectiv specific

Valorificarea locală a resurselor regenerabile în vederea creării de energie sau suplimentării necesarului de energie deja produs din surse convenționale și utilizarea acestora în vederea reducerii costurilor, creșterii nivelului de trai și stimulării activității economice și turistice.

Justificare

Regiunea Vest are un important potențial de valorificare a majorității surselor de energie regenerabilă bucurându-se de disponibilitatea diferitelor surse de energie regenerabile care se pot utiliza în următoarea ordine relativă privind ușurința accesării acestora:

Resursa solară este cea mai la îndemână sursă de energie datorită poziției Regiunii Vest, ușor implementabilă în zona de câmpie în ciuda riscului deja semnalat de amplasare a parcurilor fotovoltaice pe terenuri agricole de calitate.

Resursa eoliană este disponibilă limitativ datorită nevoii de constanță în producerea energiei. A fost implementată în județul Caraș-Severin în vederea alimentării rețelei naționale de energie fiind mult mai greu utilizabilă în soluții individuale și consum punctual.

Biomasa agricolă este prezentă în zona de câmpie ca resursă primară, datorită producției agricole dar lipsește infrastructura pentru întregul lanț de producție și desfacere. De asemenea, datorită costurilor de transport utilizarea este fezabilă pe o arie geografică limitată fiind extrem de ușor implementat pentru a deservi comunități rurale. Exploatarea salciei energetice în zona de câmpie poate fi o soluție utilă.

Biomasa forestieră este la fel prezentă în zona de deal-munte ca resursă primară însă necesită pe lângă infrastructura pentru întregul lanț de producție și desfacere un plan de management al pădurii, pentru o producție constantă având în vedere că se utilizează biomasa rezultată în urma lucrărilor de întreținere.

Biogazul poate fi ușor exploatată în urban prin utilizarea deșeurilor și descompunerea acestora prin reacții chimice controlate. Poate fi o soluție utilă în proximitatea zonelor industriale, sau ca re-utilizare a deșeurilor în industria zootehnică.

Resursele geotermală se regăsește în abundență. Posibilitatea utilizării multiple, cu costuri mici pe arii geografice restrânse face din această resursă o prioritate regională.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Implementarea de sisteme de utilizare a energiilor regenerabile în clădiri rezidențiale (noi și istorice), publice (noi și istorice), unități economice-turistice, unități de cultură și loisir
- Implementarea de sisteme centralizate eficiente de asigurare a energiei electrice și termice prin valorificarea energiilor regenerabile pentru comunități rurale izolate, zone periurbane emergente sau zone rurale situate periurban

Soft

- Analize, studii de fezabilitate punctuale privind potențialul utilizării energiilor regenerabile
- Campanii de promovare a energiilor regenerabile și a soluțiilor de succes în rândul asociațiilor de locatari
- Premiera directă a soluțiilor și tehnologiilor inovative elaborate la nivel local de valorificare a energiilor regenerabile
- Acțiuni de testare pilot a soluțiilor neconvenționale de producere a energiei pe diferite tipuri de clădiri
- Elaborarea de planuri de regenerare urbană și valorificare tristică prin utilizarea energiilor regenerabile
- Elaborarea de curricule în rândul învățământului profesional și universitar axate pe eficiență energetică, folosirea energiilor regenerabile și instalarea sistemelor de utilizarea a energiilor regenerabile

Prioritatea de investiție 5.5. **Management previzional și proactiv al situațiilor de risc**

Obiectiv specific

Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu, prin utilizarea de tehnologii moderne de analiză semnalizare, monitorizare, investiții în infrastructura de protecție, acces și tehnică de intervenție.

Justificare

Fenomenul schimbărilor climatice afectează în mod real viața comunităților umane putând schimba total parametrii de dezvoltare a acesteia. Dezvoltarea infrastructurii și activității economice, de la exploatarea forestieră, agricultură, localizarea unei investiții sau unei infrastructuri de afaceri trebuie să ia în calcul factorul de risc de mediu determinat fie de fenomenele climaterice extreme (inundații, secetă, alunecări de teren) fie de starea efectivă a mediului (pondere mai mare a precipitațiilor, proximitatea față de depozite de deșeuri etc.). Lipsa întreținerii și consolidării infrastructurii de protecție poate avea efecte catastrofale și poate favoriza fenomene de mediu ireversibile chiar dacă se întâmplă lent (ex. deșertificare, colmatarea canalelor de protecție).

Seceta prelungită provoacă scăderea nivelului apelor de acumulare amenințând siguranța energetică sau distrugerea ecosistemului de pe râurile de munte la fel cum ploile abundente pot provoca inundații importante pe principalele cursuri de apă și Dunăre.

Capacitatea de prognoză sprijinită de capacitatea de intervenție bazată pe scenarii, este esențială în gestionarea fenomenului și menținerea ordinii. Previziunea, analiza și comunicarea situațiilor de risc poate fi eficientizată prin achiziționarea tehnicii specifice.

În afara riscurilor imediate punctuale, datorate unei situații neprevăzute sau accentuării temporare a unor condiții meteo, Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climaterice sau efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu fenomenul de deșertificare poate fi un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an. Scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe afectând industrii. Creșterea temperaturii în orașe poate afecta sistemul verde generând implicit creșteri suplimentare de temperatură.

Și în această situație, riscurile pe termen lung trebuie prevăzute și acționat în consecință prin perdele de arbori, consolidări, planificări spațiale, urbane care să ia în calcul acest factor. Avantajul Regiunii Vest este că mediul universitar și liceal oferă competențele specifice performării în această problemă unde aportul cercetării & inovării poate oferi soluții specifice.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Creare – dotare capacități de previziune climatică și sisteme de comunicare a situațiilor de risc
- Achiziția de echipamente de intervenție în situații de risc
- Combaterea efectelor secetei și eroziunii solurilor prin crearea de perdele verzi în zonele afectate
- Combaterea prafului datorat deșertificării prin crearea de perdele verzi și coridoare de protecție în preajma localităților
- Consolidarea infrastructurii de protecție pentru situații de risc de mediu (inundații, alunecări de teren)

Soft

- Cartografierea zonelor cu situații de risc și elaborarea de scenarii de risc și intervenție

- Elaborarea de standarde de evaluare a poluării și inventarierea și analiza siturilor contaminate pe baza acestora
- Acțiuni de cercetare a riscurilor climatice
- Pregătirea personalului implicat în gestionarea situațiilor de risc de mediu în vederea intervenției
- Informarea și educarea comunităților vulnerabile la riscuri de mediu cu privire la măsurile de intervenție și tipul de comportament abordat

Axa prioritară 6: Încurajarea dezvoltării particularităților specifice comunităților urbane și rurale

Obiectiv: Diminuarea disparițiilor regionale prin dezvoltarea integrată și echitabilă a zonelor urbane și rurale, în context transfrontalier

Obiective tematice relevante:

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol (În cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru EMFF);

Obiectiv tematic 7. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurii de transport;

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;

Obiectiv tematic 9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Sistemul de localități urbane și rurale al Regiunii Vest este caracterizat de:

- *scăderea continuă a populației atât din mediul urban, cât și din cel rural:* După o perioadă de creștere a populației în perioada 1948-1989, începând cu anul 1992, regiunea urmează trendul național de scădere a numărului populației. În intervalul 2000-2011, populația din regiune a înregistrat o scădere cu 6,4%, scăderea fiind mai mare decât cea de la nivel național (4,6%). Între anii 2000-2011, mediul urban a pierdut aproximativ 71.010 persoane, evoluția populației fiind negativă (-5,92%), pe când mediul rural a pierdut 59.650 persoane, scăderea fiind mai mare decât cea din mediul urban (-8,36%).
- *un caracter mai degrabă rural decât urban:* Aplicarea tipologiei urban-rurale utilizată de Eurostat indică caracterul mai mult rural al Regiunii Vest, din perspectiva Uniunii Europene. Două regiuni de nivel NUTS III sunt clasificate ca intermediare, apropiate de oraș - Timiș și Hunedoara, județul Arad este clasificat ca fiind predominant rural în apropierea unui oraș - Arad, iar județul Caraș-Severin este caracterizat ca fiind predominant rural, izolat.
- *disparități în concentrarea populației în diversele zone din regiune:* Per ansamblu, densitatea regională este considerabil mai mică față de densitatea populației la nivel național. La nivel regional există 3 mari zone în care este concentrată populația, cea mai importantă fiind axa Arad-Timișoara, cu densități egale sau peste media națională, axa

Brad-Deva-Hunedoara-Hațeg și Bazinul Văii Jiului. În contrast cu aceste areale, există zone în regiune care datorită unor combinații de factori naturali și antropici înregistrează densități foarte scăzute (sub 25 loc/km²) și care pe termen lung pot avea anumite implicații negative, cumulate cu îmbătrânirea populației din zonele slab populate și creșterea presiunii antropice în zonele dens populate.

- *slaba localizare a unor servicii în mediul rural:* Deseori serviciile cele mai elementare (asistența socială, cabinetele medicale, poliția, pompierii, biblioteci, săli de cultură, frizerii, restaurante) sunt localizate cu precădere în mediul urban, locuitorii din mediul rural fiind nevoiți să parcurgă distanțe mari pentru a beneficia de acestea. Acest fapt denotă o mai slabă calitate a vieții în rural.
- *diferențieri însemnate intra-regionale la calitatea drumurilor și străzilor, inclusiv cele din mediul rural:* Media străzilor orășenești modernizate este ușor mai ridicată decât nivelul național însă se înregistrează decalaje însemnate în interiorul regiunii. Acest fapt influențează durata de deplasare în interiorul orașelor, comunelor și satelor cât și gradul de protecție pentru participanții la trafic.
- *scăderea gradului de siguranță a cetățeanului:* Potrivit statisticilor în perioada 2005-2011 a avut loc o creștere a ratei criminalității în regiune, deseori în orașele mari fiind identificate anumite zone cu un grad scăzut de siguranță. De asemenea, desființarea unor posturi de poliție din mediul rural poate avea ca efect scăderea siguranței cetățenilor din rural și creșterea numărului de infracționalități.
- *scăderea numărului de pasageri transportați cu mijloacele de transport în comun:* Evoluția pasagerilor transportați cu mijloace de transport în comun, în Regiunea Vest, în perioada 2000-2011 este negativă deoarece toate tipurile de transport înregistrează scăderi în numărul de pasageri. Cea mai mare scădere se înregistrează pentru tramvaie, pierzându-se un total de -28.623,6 călători (-41,6%). Teritorial, situația transportului în comun este contrastantă deoarece transportul în comun este localizat în principal în orașele mari. Chiar și aici există anumite deficiențe în materie de infrastructură (material rulant vechi, incapacitatea de a oferi informații reale călătorilor, etc.).
- *conectivitate insuficientă în interiorul orașelor și în zonele înconjurătoare acestora:*
 - o *Conectivitatea față de Timișoara-Arad:* timpii de deplasare până la aglomerarea Timișoara-Arad indică faptul că doar jumătățile vestice ale județelor Timiș și Arad se încadrează într-o navetă de o oră de la Timișoara sau Arad. Situația este și mai dificilă în cazul județelor Caraș-Severin și Hunedoara. În Caraș-Severin, doar o zonă foarte mică (Măureni-Gherțeniș) se încadrează într-o izocronă de o oră de Timișoara. Restul populației județului are nevoie de mai mult timp pentru a ajunge la Timișoara, cu timpi aproximativi de o oră și jumătate pentru Reșița și

Caransebeș, și peste 2 ore pentru zonele sudice din jurul localităților Moldova Nouă, Bozovici sau Băile Herculane. În cazul județului Hunedoara, timpii apropiați sau în jur de 2 ore și jumătate caracterizează orașe ca Hunedoara, Brad, Orăștie sau Hațeg. Zonele din Munții Metaliferi, Găina, Șureanu și Poiana Ruscă se află la peste 3 ore distanță, în timp ce Bazinul Petroșani este cel mai îndepărtat în ceea ce privește timpii de condus.

- Reșița-Caransebeș: Cele două centre urbane principale din județul Caraș-Severin, Reșița (municipiul de județ) și Caransebeș, se află la o distanță de circa 45 de minute unul de celălalt, morfologia mai degrabă muntoasă a celei mai mari părți a județului Caraș-Severin făcând ca timpii de deplasare să fie mai mari în general, datorită drumurilor în pantă și numărului redus de șosele. Izocrona de 20 de minute pentru Reșița include astfel doar o mică zonă din jurul orașului, până la Bocșa în nord, Carașova în sud, Brebu în est și Lupac în Vest. Aceeași izocronă pentru Caransebeș este mai amplă și alungită în direcția nord-sud, urmată de șoseaua principală, de-a lungul Coridorului Timiș-Cerna, până la Sadova Nouă în sud și până la Sacu în nord. Pe Coridorul Bistra către est, izocrona include orașul Oțelu Roșu.
- Deva-Hunedoara-Simeria: Deși județul Hunedoara este o regiune muntoasă, zona centrală a acesteia (inclusiv centrele urbane enumerate mai sus) este mai accesibilă decât în cazul județului Caraș-Severin. Marile coridoare Mureș și Strei sunt însoțite de șosele importante, astfel încât timpii de deplasare sunt mai mici față de situația din județul Caraș-Severin. Drept urmare, se poate ajunge la Deva, Hunedoara sau Simeria în mai puțin de 20 de minute de la Leșnic până la Orăștie de-a lungul Coridorului Mureș, până la Bretea Română de pe Coridorul Strei, precum și de la majoritatea așezărilor din sudul Munților Metaliferi, de la periferia estică a Munților Poiana Ruscă și a Dealurilor Hunedoarei. Se poate ajunge la Deva într-o oră sau mai puțin de la Săvârșin de pe Valea Mureșului sau Hălmagiu de pe Valea Crișului Alb, ambele din județul Arad, sau de la Făget, din județul Timiș.
- Petroșani-Valea Jiului: Dacă indicele conectivității se raportează la Petroșani, zona este foarte accesibilă, izocrona de 20 de minute, acoperind perfect zona Bazinului Văii Jiului, cât și localitățile rurale din apropiere. Bazinul Văii Jiului rămâne o zonă mai degrabă izolată datorită conectivității sale scăzute față de regiunile înconjurătoare și a barierelor (în principal relieful muntos) pe care drumurile trebuie să le traverseze pentru a asigura accesul.

- *suprafață redusă a spațiilor verzi în interiorul orașelor*: Legislația în vigoare recomandă ca până la data de 31 decembrie 2013 orașele trebuie să asigure un minimum de 26 m²/locuitor de spațiu verde, până la data de 31 decembrie 2013. Analizând acest indicator, s-a ajuns la concluzia că niciun municipiu reședință de județ nu a îndeplinit acest indicator și că doar 37,5% din municipii și 43,3% din orașe au îndeplinit acest indicator.
- *lipsa sau insuficienta utilizare a unor mijloace de transport alternativ, cu precădere biciclete*: Creșterea constantă a numărului de autoturisme duce la o presiune suplimentară asupra căilor de comunicație din interiorul localităților și are repercursiuni negative asupra mediului înconjurător. Măsurile care ajută integrarea în transportul urban a celui pe baza bicicletei, sunt foarte importante. Pe distanțe relativ mici (de până la 8 km), bicicleta poate înlocui autovehiculul. Cu toate că rețeaua de piste de biciclete este în expansiune în Regiunea Vest, trebuie luate măsuri suplimentare pentru promovarea acestui tip de transport. De asemenea, este necesară construirea unei infrastructuri specifice, separată de cea a celorlalte moduri.
- *frecvente încălcări ale regimului urbanistic și a documentației aferente (PUG, PUZ, etc.)*: Vechimea mare a PUG-urilor sau chiar inexistența acestora în unele orașe care pot determina o serie de disfuncționalități urbane. Mai mult de atât, extinderea intravilanului orașelor în mod haotic și cu dotări de slabă calitate duce la apariția unor zone subdezvoltate în interiorul acestora.
- *insuficiența sau chiar lipsa unor spații de cultură și loisir*: Atât în mediul urban cât și în cel rural, există o criză de spații în care cetățenii să își poată petrece timpul liber. Fie că este vorba de parcuri, terenuri de sport, piețe, zone pietonale, spații de agrement (ștranduri, parcuri, grădină botanică, grădină zoologică, etc.), acestea au un rol important în creșterea calității vieții locuitorilor. De asemenea, există posibilități reduse în special în orașele mici de a participa la evenimente culturale.
- *valorificarea insuficientă a multiculturalității, plurietnicității și multi confesionalității atât din regiune cât și în zonele transfrontaliere*: Un aspect pozitiv este creșterea numărului de inițiative în cooperarea transfrontalieră, însă cu toate acestea, trebuie derulate în continuare proiecte de parteneriat între regiune și zone similare din Ungaria și Serbia care vor putea duce la eliminarea decalajelor de dezvoltare din aceste zone.

Priorități de investiții:

6.1. Dezvoltare urbană integrată

6.2. Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii

6.3. Creșterea gradului de acces la cultură și agrement

6.4. Valorificarea caracterului transfrontalier

Prioritatea de investiție 6.1. Dezvoltare urbană integrată

Obiectiv specific: Creșterea rolului și funcțiilor orașelor din Regiunea Vest, astfel încât să ofere toate facilitățile necesare pentru a asigura condiții superioare de viață locuitorilor

Justificare

Populația Regiunii Vest este concentrată în 323 unități administrativ teritoriale, dintre acestea 42 sunt orașe (din care 12 municipii). Localitățile urbane ale Regiunii Vest sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici și mijocii (sub 20.000 locuitori), în timp ce orașe mari cuprind municipiul Timișoara (306.854 locuitori în anul 2011) și municipiul Arad (164.728 locuitori în anul 2011).

În cadrul teritoriului național, Regiunea Vest, este mai puternic urbanizată decât majoritatea regiunilor, regiunea deținând după București-Ilfov cea mai mare pondere a populației urbane (62,7%)

Analiza socio-economică a Regiunii Vest confirmă faptul că teritoriul regiunii nu este omogen. Cu toate că diferite zone din regiune se confruntă cu probleme și provocări specifice (întărirea conurbației Arad – Timișoara; diminuarea ratei șomajului, sprijinirea grupurilor dezavantajate și lipsa investitorilor îndeosebi în areale din Caraș-Severin și Hunedoara), acestea dețin oportunități specifice și anumite resurse pentru regenerarea economică și socială.

Orașele din regiune, se confruntă astăzi cu disfuncții majore la nivel de mediu construit, ca urmare a unor procese de transformare cu caracter radical (cu efecte și asupra țesutului urban tradițional valoros) suferite de țesutul urban în perioada anterioară anului 1990.

De cele mai multe ori, peisajul din mediul urban păstrează același mod de gândire, valori și organizare cu cel din perioada comunistă. În ziua de astăzi, multe zone din oraș (clădiri, piețe, parcuri) sunt depășite ca funcționalitate și implicit cetățenii nu mai păstrează același atașament față de spațiul trăit. Pentru a pune în valoare peisajul urban este necesară în primul rând valorificarea ansamblurilor arhitecturale existente. Renovarea fațadelor reprezintă cea mai stringentă problemă în regiune deoarece de cele mai multe ori, fie din lipsa fondurilor locatarilor, fie din cauza absenței unei legislații corespunzătoare, monumentele sau clădirile cu valoare estetică ajung într-o stare de degradare foarte avansată.

Procesul re-integrării în țesutul urban modern a spațiilor reziduale ale orașelor se aseamănă cu realizarea unor muzee în aer liber, care sunt deschise accesului public, devenind astfel veritabile spații publice destinate expunerii artei. Aceste operațiuni de arhitectură și

urbanism pot să fie factori importanți care să contribuie la regenerarea orașului și la îmbogățirea (sau în unele cazuri, la apariția) traseelor culturale.

Băncile, coșurile de gunoi, jardinierile, stâlpii și gardurile de delimitare, rastelurile de biciclete, adăposturile pentru așteptarea autobuzelor și parcurile de joacă pentru copii schimbă imaginea unui oraș și de cele mai multe ori încurajează convivialitatea.

Media străzilor orașenești modernizate în regiune este ușor mai ridicată decât nivelul național însă se înregistrează decalaje însemnate în interiorul regiunii. Acest fapt influențează durata de deplasare în interiorul orașelor, comunelor și satelor cât și gradul de protecție pentru participanții la trafic.

Insuficiența unor mijloace de transport alternativ (transportul în comun, biciclete) sau chiar lipsa acestora poate duce la adâncirea disparităților atât în interiorul localităților cât și între acestea.

Abordarea disparităților teritoriale prin simpla încercare de a aduce locurile de muncă locuitorilor este probabil să capete limitări semnificative și să nu genereze în mod real creșterea calității vieții locuitorilor. În schimb, este esențial să se promoveze și mobilitatea, să se permită locuitorilor să acceseze oportunități de angajare oriunde s-ar afla în regiune (sau în afara regiunii) deoarece gradul în care locuitorii și firmele dintr-o locație pot accesa aglomerările regionale și naționale importante are un impact semnificativ asupra perspectivelor de dezvoltare, în contextul în care cu cât este mai mare accesul pe care îl au persoanele și firmele la aceste aglomerări, cu atât mai productive vor fi acestea (prin exploatarea economiilor la scară și a efectelor externe ale activității economice).

În acest context, una dintre cele mai importante provocări în abordarea disparităților teritoriale din Regiunea Vest constă în îmbunătățirea conectivității interne față de principalele aglomerări, care sunt motoarele de dezvoltare ale regiunii. Abordarea acesteia implică observarea căilor de extindere a zonelor de captare ale centrelor urbane pentru a absorbi o forță de muncă navetistă mai mare în regiune, precum și îmbunătățirea conectivității generale pentru a permite ca firmele, angajații și consumatorii din regiune să beneficieze de accesul la o piață mai vastă.

Accentul trebuie pus pe dezvoltarea unor mijloace de transport ecologice deoarece creșterea constantă a numărului de autoturisme duce la o presiune suplimentară asupra căilor de comunicație din interiorul localităților, de cele mai multe ori rețelele de comunicație fiind sufocate de intensitatea traficului rutier. Mai mult de atât, creșterea numărului de autoturisme are anumite repercursiuni negative asupra mediului înconjurător dar și asupra sănătății umane.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European de Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni**Hard**

- Modernizarea centrelor istorice ale orașelor
- Modernizarea ansamblurilor / clădirilor arhitecturale de patrimoniu
- Conversia funcțională a clădirilor abandonate și punerea în valoare a arealelor urbane părăsite
- Înlocuirea mobilierului urban învechit
- Construcția de noi cartiere rezidențiale pentru grupurile dezavantajate sau pentru tineri
- Îmbunătățirea condițiilor de trai prin reabilitare și modernizarea fondului locativ și al utilităților
- Modernizarea / extinderea spațiilor verzi și parcurilor vechi, precum și amenajarea de parcuri și spații verzi noi
- Introducerea de noi obiective de atracție urbană
- Modernizare străzi urbane
- Creșterea calității serviciilor aferente transportului în comun
- Achiziționarea de material rulant nou, ecologic, precum și retehnologizarea / modernizarea materialului rulant vechi
- Modernizarea stațiilor de așteptare pentru toate tipurile de transport în comun
- Introducerea unui sistem performant de informare al călătorilor cu privire la durata, traseul, frecvența și legăturile sistemului de transport public local
- Accesibilizarea mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități
- Reducerea timpilor de deplasare prin crearea culoarelor speciale pentru transportul în comun (gradul de confort și siguranță a deplasărilor)
- Dezvoltarea unui sistem de "prioritate" în trafic (semafoare, intersecții, sensuri giratorii etc) în favoarea transportului public
- Crearea unor facilități de tipul park and ride îndeosebi în gări și puncte centrale din orașe
- Modernizarea și extinderea rețelei de piste de biciclete
- Construirea unor spații de parcare
- Crearea/ reabilitarea/ extinderea zonelor pietonale

Soft

- Instruirea de specialiști pe domeniul arhitecturii urbane și planificarea spațiului teritorial
- Ateliere de lucru regionale pe domeniul urbanistic și al peisajului rural
- Consultări publice cu cetățenii despre cum vor să fie definită imaginea localităților acestora
- Reactualizarea Planurilor Urbanistice Generale

- Inventarierea clădirilor istorice cu scopul restaurării acestora
- Sprijinirea proprietarilor pentru reabilitarea monumentelor istorice/ansamblurilor urbane de mare valoare
- Crearea unor schimburi de experiență între diversele regii de transport în comun din regiune
- Promovarea tipurilor de transport ecologice prin oferirea de anumite facilități
- Introducerea unui sistem de taxare pe baza unui raport de calitate și servicii oferite
- Îmbunătățirea coordonării activității de transport în comun la nivelul fiecărui județ (prin crearea unor centre de coordonare)
- Crearea unui centru regional de urbanism
- Realizarea de studii în domeniu

Prioritatea de investiție 6.2. Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii

Obiectiv specific: Creșterea atractivității zonelor rurale din regiune / îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban.

Justificare

După mediul de reședință, în Regiunea Vest, aproximativ 37,2% din populația Regiunii Vest locuiește în mediul rural, în principal, regiunea fiind mai puternic urbanizată decât nivelul național. Cu toate acestea, există anumite diferențieri în regiune, populația rurală fiind predominantă în județele Arad și Caraș-Severin, județele Timiș și Hunedoara fiind predominant urbane.

Datorită deciziilor politice în perioada de dinainte de '89, localitățile rurale au pierdut un număr mare de locuitori, astăzi spațiul rural din regiune fiind într-un amplu proces în care se încearcă modernizarea acestuia și ridicarea nivelului de trai al populației. Paradoxul localităților rurale din regiune este faptul că unele localități din jurul orașelor mari reușesc să se dezvolte din punct de vedere economic însă unele zone rurale înregistrează pierderi constante de populație și fie nu reușesc să atragă investiții, fie impactul investițiilor și proiectelor implementate nu este unul așteptat.

Indicatorii demografici analizați reflectă următoarele aspecte deloc îmbucurătoare:

- natalitatea în mediul rural (8,4‰) este apropiată de cea a mediului urban (8,5‰);
- în mediul rural mortalitatea (14,2‰) este mai mare decât cea înregistrată în mediul urban (11‰);

- sporul natural este așadar negativ în ambele medii de reședință, dar semnificativ mai mic în zonele rurale (-5,8‰) decât în zonele urbane (-2,5‰);
- în mediul rural regăsim o mortalitate infantilă mai mare decât cea înregistrată în zonele urbane: rural 10,7‰, urban 7,8‰;
- speranța de viață este mai mică în spațiul rural (72,57 ani) decât în spațiul urban (73,34 ani).

Cu toate acestea, spațiul rural nu trebuie deloc neglijat deoarece, acesta dispune de un potențial de creștere substanțial și deține un rol social vital.¹⁰¹ Spațiul rural constituie un spațiu al conservării tradițiilor, obiceiurilor și gastronomiei poporului românesc.

De asemenea, spațiul rural are capacitatea de a conserva și reconstrui cadrul natural, ca urmare a unei presiuni antropice mai reduse, asociată cu tipul exploatarei economice și nivelul general de dezvoltare al forțelor de producție. Câmpurile extinse de culturi, absența căilor principale de comunicație, prezența insulară a cadrului construit de dimensiuni mai mici și a turmelor de animale, trădează prezența ruralului.

În Regiunea Vest regăsim la nivelul agriculturii o combinație între terenuri mici (sub 20 ha), necompetitive și valorificate pentru producție proprie cât și terenuri mari de peste 50 ha, bine tehnologizate (în general deținute de companii mari) care practică o agricultură cu productivitate înaltă. Lipsa asocierii, fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigațiile necorespunzătoare, unitățile de producție mici și slaba dotare tehnologică sunt câteva din cauzele care nu permit practicarea unei agriculturi eficiente și competitive.

Cu toate că Regiunea Vest deține suprafețe agricole însemnate (îndeosebi în județele Timiș și Arad), acestea nu sunt suficient valorificate. Comparativ cu nivelul național, producția regională de cereale și cartofi ocupă doar locul IV, pe când producția de floarea-soarelui, legume și struguri ocupă locul V. La capitolul productivitate, Regiunea Vest se poziționează foarte bine la nivel național îndeosebi pentru grâu, ovăz, secară, orz și orzoaică și sfeclă de zahăr, unde s-au înregistrat producții (kg/ha) mai mari decât media națională.

Conform datelor înregistrate de Institutul Național de Statistică se observă o mare tendință de fluctuație a producției vegetale, acest lucru fiind datorat cel mai probabil faptului că există o strânsă legătură între condițiile meteorologice și producție și anume că lipsa sistemelor de irigații, cât și lipsa precipitațiilor pot duce la scăderea producției agricole.

Chiar dacă dinamica ponderii populației ocupate în agricultură din România arată o tendință de scădere treptată a acesteia, populația activă din agricultură rămâne printre cele mai numeroase din Europa.

În Regiunea Vest, aproximativ 141.000 de locuitori, adică 17,3% din totalul forței de muncă desfășoară activități în sectorul agricol, pe când numai o mică parte din populația tânără desfășoară activități în acest sector.

¹⁰¹ old.madr.ro/pages/dezvoltare_rurală

Dotarea cu mașini agricole (tractoare, pluguri, cultivatoare, semănători mecanice) este superioară mediei la nivel național (locul III), în special datorită acordării de sprijin financiar din fonduri naționale și europene.

Un sistem de cadastru funcțional reprezintă o adevărată piatră de temelie a funcționalității agriculturii. Cu toate acestea, de cele mai multe ori sistemul de cadastru din România este deficitar, identificarea precisă a terenurilor și stabilirea hotarelor fiind uneori extrem de dificilă. Mai mult de atât, transferul terenurilor (atât prin vânzare, cât și prin arendă) este complicat de absența unui sistem de cadastru funcțional și a unor titluri sigure asupra terenurilor.

În general, rețeaua de utilități (canalizare, alimentare cu gaz, alimentarea cu apă potabilă) este mai slab dezvoltată în mediul rural decât în mediul urban. Comparativ cu nivelul din România, Regiunea Vest se situează mai bine la rețeaua de utilități însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru a aduce gradul de acoperire cu utilități din mediul rural la același nivel cu mediul urban.

- alimentare cu apă: România: 67,6%; Vest: 71,9%
- canalizare: România: 17,1%; Vest: 23,5%
- gaze naturale: România: 21,9%; Vest: 17,8%

Activitatea economică în mediul rural este scăzută. Pe ansamblu, valoarea adăugată pe cap de locuitor în localitățile urbane din Regiunea Vest a fost în anul 2010 de aproape 2,4 ori mai mare decât aceea din localitățile rurale. Localitățile urbane din regiune cuprind 90% din forța de muncă și valoarea adăugată. Acestea susțin de 2,6 ori mai multe firme pe cap de locuitor decât localitățile rurale, de patru ori mai multe firme mari și de două ori mai multe firme cu capital majoritar străin. Este interesant, totuși, că împărțirea urban-rural variază considerabil în interiorul județelor. Cele mai remarcabile în această privință sunt județele Arad și Caraș-Severin. În Arad, împărțirea este dramatică – localitățile sale urbane au cea mai ridicată concentrare de firme din regiune, însă regiunile sale rurale susțin de 4,3 ori mai puține firme pe cap de locuitor. Acest fapt contribuie la cel mai mare dezechilibru în contribuția rurală-urbană din Regiunea Vest, cu doar 5 procente din valoarea adăugată a județului Arad ce derivă din localități rurale. Această disparitate este deosebit de importantă deoarece județul Arad are a treia cea mai mare pondere a populației ce locuiește în localități rurale. În Caraș-Severin, atât localitățile rurale cât și cele urbane au rate extrem de scăzute de înființare de firme. Pentru a avea o perspectivă, localitățile rurale din Timiș susțin de peste două ori numărul de firme pe cap de locuitor decât cele urbane din Caraș-Severin.

De asemenea, trebuie menționată o trăsătură remarcabilă a pieții muncii din Regiunea de Vest. Deși ratele șomajului sunt ușor mai mari în zonele urbane decât în cele rurale din

regiune (și considerabil mai mari în rândul persoanelor cu calificări slabe), șomajul pe termen lung este de departe un fenomen rural. De fapt, Regiunea de Vest este singura regiune în afară de București-Ilfov în care ratele șomajului pe termen lung sunt mai mari în zonele rurale decât în cele urbane.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni orientative / acțiuni:

Hard

- Modernizarea vetrei satului și a zonelor centrale
- Restaurarea, conservarea și consolidarea obiectivelor de patrimoniu cultural și natural
- Conversia funcțională a clădirilor abandonate și punerea în valoare a arealelor rurale părăsite
- Sprijinirea modernizării târgurilor și piețelor comunale
- Înlocuirea/ modernizarea mobilierului public învechit
- Modernizarea și extinderea rețelelor de drumuri din interiorul comunelor și satelor, a drumurilor comunale, vicinale, precum și a drumurilor agricole și forestiere
- Amenajarea de parcuri și spații verzi
- Modernizarea și extinderea rețelei de depozite speciale de colectare, distribuție și valorificare a produselor agricole
- Modernizarea exploatațiilor agricole prin: dotare cu echipamente moderne, introducerea de noi tehnologii, construirea/ modernizarea clădirilor operaționale
- Modernizarea și extinderea rețelei de conducte de irigații și adaptarea acesteia la cerințele agriculturii regionale
- Crearea în regiune a unor laboratoare independente de testare și certificare a produselor agricole și agroalimentare
- Sprijinirea dezvoltării mediului antreprenorial prin investiții în dezvoltarea IMM-urilor existente și prin sprijinirea creării de noi IMM-uri
- Introducerea/ extinderea rețelei de utilități (apă, canalizare, gaz, electricitate) și telecomunicații (internet) în mediul rural
- Îmbunătățirea valorificării pădurilor prin: refacerea/ extinderea pădurilor, achiziția de echipamente
- Investiții pentru îmbunătățirea procesării produselor agricole și forestiere și realizarea de produse cu valoare adăugată ridicată

- Modernizarea și/sau re tehnologizarea lucrărilor de desecare și drenaj și de corectare a torenților situați pe fondul agricol
- Sprijinirea dezvoltării turismului în mediul rural, prin crearea/ modernizarea structurilor de cazare și de agrement
- Achiziționarea de utilaje și echipamente pentru serviciile publice
- Crearea și amenajarea spațiilor publice de recreere pentru populație
- Modernizarea și extinderea infrastructurii existente pentru distribuția și comercializarea produselor agro-alimentare (piețe agroalimentare)
- Modernizarea parcului de utilaje agricole
- Încurajarea efectuării unor lucrări de îmbunătățiri funciare

Soft

- Îmbunătățirea serviciilor de bază în mediul rural: educație, sănătate, social
- Programe de instruire și conversie profesională a locuitorilor din mediul rural
- Sprijinirea constituirii formelor asociative în agricultură
- Dezvoltarea și promovarea produselor tradiționale și/ sau ecologice și crearea unor branduri locale și regionale
- Creșterea competitivității produselor agricole și agro-alimentare și implementarea standardelor europene de calitate
- Sprijinirea accesului producătorilor locali în calitate de furnizori pentru marile lanțuri de magazine
- Îmbunătățirea furnizării de informații, prin utilizarea rețelelor existente: administrația publică locală, asociații de producători, grupurile de acțiune locală
- Dezvoltarea unor rețelele specifice de consiliere și consultanță în domeniul agricol
- Crearea unui mecanism permanent de informare cu privire la prețurile produselor și mărfurilor, atât din piața regională cât și din piețele cu care există relații comerciale
- Sprijin pentru activități de marketing și promovare pe plan național și internațional a produselor agricole/ agro-alimentare locale
- Încurajarea și promovarea meșteșugurilor tradiționale
- Formare profesională pentru îmbunătățirea managementului exploatațiilor agricole
- Sprijin pentru dezvoltarea tinerilor fermieri (training, consultanță, sprijin financiar, etc)
- Sprijinirea elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare locală
- Stimularea cercetării de bază și aplicate în domeniul agro-alimentar
- Încurajarea utilizării sustenabile a terenurilor din regiune
- Încurajarea luării de măsuri împotriva secetei și fenomenelor de risc climatic

Prioritatea de investiție 6.3. Creșterea gradului de acces la cultură, turism și agrement

Obiectiv specific: Promovarea culturii în toate domeniile din regiune și oferirea unor game largi de facilități de petrecere a timpului liber.

Justificare

Conform UNESCO, **cultura este alcătuită de un întreg complex care include cunoștințe, convingeri, arte, morală, legi, obiceiurile, precum și oricare alte capacități și deprinderi dobândite de [un om] ca un membru al societății.**" În mod practic, cultura cuprinde valorile comune, înțelegerile, ipotezele și obiectivele care sunt învățate de la generațiile anterioare, impuse actualilor membri ai unei societăți și transmise generațiilor următoare.

În ultimele decenii, un număr important de contribuții și analize au jalonat evoluțiile teoretice și reperele strategice dezvoltate atât la nivel regional (Uniunea Europeană, Consiliul Europei, etc.) cât și național cu privire la rolul și contribuția culturii în noua arhitectură socio-economică și au influențat în mod decisiv dezbaterile publice în acest domeniu.¹⁰²

Discursul politic contemporan, atât la nivel european, cât și în multe State membre ale Uniunii, tratează din ce în ce mai mult cultura nu doar ca pe un sector consumator de resurse financiare publice, ca pe un etern asistat ce depinde de subvenții, mecenat sau sponsorizări, ci și ca un producător de valoare adăugată și ca un factor semnificativ de dezvoltare economică și socială. În această abordare, cultura capătă valențe semnificative ca instrument important pentru realizarea unor obiective sociale și economice identificate prin alte strategii sau politici sectoriale (e.g., coeziune socială, dezvoltare durabilă, creștere economică, ocupare, formare și reconversie profesională etc.) și trebuie reconsiderată, întrucât are nu numai valoare proprie ci și valori și dinamici trans-sectoriale.¹⁰³

Asigurarea accesului efectiv la participarea la activități culturale pentru toți este o dimensiune esențială pentru promovarea unei societăți incluzive. În plus, participarea la activități culturale poate avea, de asemenea, un rol esențial în a ajuta oamenii și comunitățile pentru a depăși sărăcia și excluziunea socială.¹⁰⁴

În ultima perioadă, la nivel european, a apărut un concept interesant pentru sfera culturii, și anume conceptul de *sectoare culturale și creative*. Acest concept a apărut și a început să fie utilizat ca răspuns la necesitatea de a armoniza două abordări diferite și anume cea care susținea de cultură și cea care susținea centralitatea ideii de creativitate.¹⁰⁵

¹⁰² [http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA %20SECTORIALA IN DOMENIUL CULTURII 2014-2020.pdf](http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf), p. 7

¹⁰³ Ibidem, p. 13

¹⁰⁴ http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/studyculture_leaflet_en.pdf

¹⁰⁵ [http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA %20SECTORIALA IN DOMENIUL CULTURII 2014-2020.pdf](http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf)

În acest context, se poate afirma că definiția adoptată la nivelul Uniunii este cea mai cuprinzătoare și anume:

*Sub denumirea de **sectoarele culturale și creative** se regăsesc artele vizuale, artele spectacolului, patrimoniul, film și video, televiziune și radio, software (inclusiv jocuri video), muzică, carte și mass-media, design, arhitectură, publicitate, precum și industriile suport (o categorie foarte largă, care include acele activități care depind de industriile culturale și creative pentru a exista).*¹⁰⁶

Sunt considerate activități culturale toate tipurile de activități bazate pe valori culturale și/sau pe expresii artistice, incluzând activități orientate sau nu către piață, cu caracter comercial sau nu și realizate de orice tip de producător sau de structură (de individ, grup de amatori sau de profesioniști, organizații, societăți comerciale, instituții publice). Astfel, activitățile culturale sunt considerate a reprezenta cadrul conceptual general, întrucât o activitate culturală este realizată în cadrul unui domeniu cultural și potrivit funcționării necesare îndeplinirii sale. Activitățile culturale pot fi puse în corespondență cu clasificările statistico-economice naționale. Sunt multe dovezi care susțin cultura ca fiind un motor pentru reînnoirea socială și regenerarea economică. De asemenea, numeroase studii susțin faptul că cei mai săraci oameni dintr-o localitate/zonă sunt cei mai puțin probabil să participe la activitățile culturale. Luată ca un întreg, cultura aduce beneficii economice directe și indirecte clare la nivel local și în zonele înconjurătoare.

Îndeosebi spațiile rurale sunt locuri unde încă se păstrează anumite tradiții și obiceiuri, acestea având o mare valoare în cadrul patrimoniului cultural imaterial. Manifestările culturale, în special în zonele rurale trebuie sprijinite deoarece fără susținere se vor pierde unele abilități cât și autenticitatea spațiului rural românesc.

Loisir-ul sau timpul liber, reprezintă un concept care definește *o folosire optimă a timpului liber, potrivit dorințelor și înclinațiilor individului*. Spațiul urban sau rural trebuie să răspundă nevoilor de petrecere a timpului liber de către cetățeni, așadar pot să fie create anumite facilități proiectate care să vină în întâmpinarea acestor nevoi.

Cu toate că rolul spațiilor verzi și a celor recreaționale sunt de cele mai multe ori subestimate, aceste zone dețin un potențial real pentru îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, având o serie de beneficii pozitive.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

¹⁰⁶ http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf, p. 22

Operațiuni orientative / acțiuni:**Hard**

- Modernizarea, extinderea și dotarea rețelelor de biblioteci din localitățile urbane și rurale
- Modernizarea și extinderea rețelelor de cămine culturale din mediul rural și a caselor de cultură din mediul urban
- Modernizarea și extinderea rețelelor de teatre publice sau private
- Amplasarea unor spații pentru a încuraja expresia liberă (districte creative)
- Modernizarea și re tehnologizarea cinematografelelor vechi
- Modernizarea și construcția infrastructurii adecvate pentru practicarea sporturilor (terenuri sportive, inclusiv bazine de înot, pârtii pentru sporturile de iarnă, amenajări pentru sporturile nautice, etc)
- Modernizarea și amenajarea de parcuri tematice (pentru copii, botanice, grădină zoologică, de distracții, dendrologice, etc)
- Modernizarea și diversificarea activităților palatelor copiilor și amenajarea de noi locații în zone urbane defavorizate
- Înființarea, amenajarea spațiilor publice de recreere pentru populația rurală (parcuri, spații de joacă pentru copii, terenuri de sport, piste de biciclete);
- Reabilitarea, modernizarea și dotarea aferentă a muzeelor și altor așezăminte culturale, în vederea promovării patrimoniului cultural imaterial

Soft

- Sprijinirea centrelor de cultură
- Sprijinirea ONG-urilor din domeniul cultural
- Sprijinirea manifestațiilor culturale care promovează valorile autentice românești
- Promovarea și sprijinirea evenimentelor culturale locale și regionale
- Sprijinirea municipiilor Arad și Timișoara pentru competiția *Capitală Culturală Europeană*
- Elaborarea de studii și analize privind cultura în Regiunea Vest
- Înființarea unor asociații / clustere la nivel regional pentru promovarea și dezvoltarea culturii și a artei
- Crearea unor districte creative în interiorul orașelor
- Participarea institutelor culturale la schimburi de experiență
- Crearea și promovarea unei agende a evenimentelor pentru fiecare sezon

Prioritatea de investiție 6.4. Valorificarea caracterului transfrontalier al Regiunii Vest

Obiectiv specific: Întărirea legăturilor și cooperării din zona transfrontalieră cu scopul de a genera o dezvoltare social-economică sustenabilă.

Justificare

Având o istorie comună, zona de graniță dintre Regiunea Vest, Ungaria și Serbia prezintă caracteristici similare, de aceea provocările cu care se confruntă această zonă trebuie tratate într-un mod coerent și integrat.

Cooperarea tradițională în zona transfrontalieră (România – Ungaria și România – Serbia), dar și relațiile culturale economice și sociale existente între comunitățile locale de-a lungul istoriei și până astăzi au fost argumente solide pentru a trece spre următorul stadiu de colaborare și dezvoltare regională și teritorială.¹⁰⁷

Scopul strategic al programelor de cooperare transfrontalieră este acela de a obține o dezvoltare mai echilibrată și durabilă din punct de vedere socio-economic a zonei de graniță.

Un aspect pozitiv este creșterea numărului de inițiative în cooperarea transfrontalieră, însă cu toate acestea, trebuiesc derulate în continuare proiecte de parteneriat în regiune cu Ungaria și Serbia care vor putea duce la eliminarea decalajelor de dezvoltare din aceste zone.

Abordare teritorială:

Județele Arad și Timiș pentru granița România –Ungaria, județele Timiș și Caraș-Severin pentru granița România – Serbia

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul de Cooperare Teritorială România-Ungaria

Programul de Cooperare Teritorială România-Serbia

Operațiuni orientative / acțiuni:

Hard

- Realizarea unor noi puncte de frontieră cu Serbia și Ungaria
- Modernizarea unor drumuri de legătură din zona transfrontalieră
- Achiziționarea unor echipamente pentru unitățile spitalicești
- Construirea unor stații de reciclare / epurare a apelor
- Extinderea rețelelor de acoperire cu internet (broadband, hotspots, etc.)
- Proiecte comune pentru reabilitatea monumentelor cu valoare arhitecturală
- Îmbunătățirea sistemului de apărare cu diguri pe principalele râuri: Mureș, Crișul Alb, Timiș, Nera, Cerna, Bârzava și Caraș.
- Dezvoltarea unor centre comune de cercetare și dezvoltare tehnologică

¹⁰⁷ <http://www.brct-timisoara.ro/ro/499/prezentare-regiune.htm>

- Dezvoltarea unor parcuri de afaceri, zone libere, etc.
- Extinderea rețelelor de biciclete în zona transfrontalieră

Soft

- Schimburi de experiență între partenerii din regiune
 - Sesiuni de instruire pentru medici, profesori, mediul antreprenorilor, personalul din administrația publică, etc.
 - Realizarea unor programe de instruire – reconversie profesională pentru forța de muncă
- Promovarea turistică a regiunii de graniță; crearea de circuite turistice în zona transfrontalieră

Axa prioritară 7: Dezvoltarea durabilă a turismului

Obiectiv

Îmbunătățirea performanței sectorului de turism prin punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic.

Obiectiv(e) tematic(e) relevant(e)

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol (În cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru EMFF);

Obiectiv tematic 6. Protecția mediului și promovarea eficientă a resurselor;

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Caracteristicile sectorului de turism fac din acesta un sector cheie pentru promovarea creșterii inteligente, durabile și favorabile incluziunii pe care Europa 2020 dorește să o încurajeze. Acest lucru este confirmat chiar în cadrul strategiei, care prezintă creșterea competitivității sectorului de turism din Europa ca fiind una dintre prioritățile acestuia în cadrul inițiativei emblematice "O politică industrială pentru era globalizării".

Există trei caracteristici de bază care poziționează sectorul turismului în centrul strategiei Europa 2020:

1. turismul este a treia cea mai importantă activitate socio-economică din UE după sectorul comerțului și distribuției și sectorul construcțiilor. Acest sector generează peste 5% din PIB din economia europeană și folosește 5,2% din forța de muncă. Când sunt luate în calcul sectoarele conexe turismului, aceste procente cresc la 10%, respectiv 12%.
2. turismul este una dintre activitățile economice cu cel mai mare potențial pentru crearea creșterii și a locurilor de muncă în UE. În ultimii ani, acesta nu numai că a creat mai multe locuri de muncă decât media din economie, ci a generat și mai multe oportunități de ocupare a forței de muncă pentru tineri, femei și muncitori necalificați. Acest lucru este ilustrat prin faptul că proporția de tineri care lucrează în sectorul turismului este dublă față de restul economiei, pentru UE în ansamblu.
3. sectorul turismului este esențial pentru stimularea coeziunii teritoriale în UE, în special pentru încurajarea integrării economice și sociale a zonelor rurale și de munte, a

regiunilor de coastă și a insulelor, a regiunilor periferice și ultraperiferice, precum și a regiunilor mai puțin prospere.

Este important de reținut faptul că sectorul turismului trebuie să fie dezvoltat în același timp cu sectorul infrastructurii (îndeosebi transporturi și tehnico-edilitară), deoarece accesibilitatea spre anumite obiective sau zone turistice este vitală pentru atragerea fluxurilor de turiști și implicit punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic. În acest context, localitățile sau zonele turistice tind sau ar trebui să dorească să aibă o infrastructură de transport și tehnico-edilitară mai dezvoltată.

Întreaga gamă de resurse turistice prezentate mai sus pot genera o multitudine de forme de turism. Cu toate acestea, din analiza sectoarelor economice din Regiunea Vest efectuată de Banca Mondială, a reieșit faptul că **turismul balnear și wellness, ecoturismul și turismul activ, și turismul urban și MICE¹⁰⁸** dețin un avantaj comparativ al sectorului turismului.

Privind numărul *structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică*, se observă că la nivel național Regiunea Vest se situează pe doar pe *locul 6* cu 513 unități de cazare, reprezentând 10.25% din totalul unităților de cazare. Ca și în alte părți din România, Regiunea Vest este dominată din punct de vedere al unităților de cazare de hoteluri (mai mult de 50% din capacitatea de cazare instalată).

În România, după categoria de confort, structurile de primire turistică nu dețin o calitate foarte ridicată, în anul 2011, 76% erau reprezentate de unități cu clasificări de 2 și 3 stele și 9% erau reprezentate de unități clasificate cu 1 stea, ceea ce relevă faptul că sunt necesare investiții atât pentru modernizarea infrastructurii de cazare cât și pentru îmbunătățirea și diversificarea serviciilor oferite.

Capacitatea turistică totală de cazare din Regiunea Vest o plasează între regiunile cele mai dezvoltate din România din acest punct de vedere. Fiind una din regiunile de dezvoltare cel mai puțin populate, Regiunea Vest este cu toate acestea a 3-a din țară în ceea ce privește numărul locurilor de cazare la 100 de locuitori. Este depășită doar de Regiunea Sud-Est (care include stațiunile de pe litoralul Mării Negre) și de Regiunea Centru (cu orașul Sibiu și stațiunile de schi din județul Brașov precum Poiana Brașov), în timp ce regiunile București-Ilfov și Regiunea Sud (inclusiv orașele-stațiune de pe Valea Prahovei: Sinaia, Bușteni, Azuga) au o capacitate de cazare mai mică raportată la 100 de locuitori.

Priorități de investiții:

7.1. Valorificarea patrimoniului natural și antropic

7.2. Dezvoltarea capacității de cazare și îmbunătățirea serviciilor

¹⁰⁸ meetings, incentives, conventions and exhibitions - întâlniri, stimulente, convenții și expoziții

7.3. Dezvoltarea unor nișe turistice cu potențial ridicat

Prioritatea de investiție 7.1. Valorificarea patrimoniului natural și antropic

Obiectiv specific:

Punerea în valoare a obiectivelor turistice din Regiunea Vest prin activități de modernizare, promovare și diversificare a ofertei turistice.

Justificare:

Patrimoniul natural

Peisajul natural al Regiunii Vest este dat de varietatea și diversitatea formelor de relief întâlnite în această regiune, varietate determinată atât de factori naturali (climă, apă, relief, etc.) cât și de factori antropici (diverse exploatare de minerale, defrișarea pădurilor, extinderea terenurilor agricole, etc.).

Teritoriul Regiunii Vest cuprinde în totalitate sau doar parțial 5 parcuri naționale (*Parcul Național Retezat, Parcul național Domogled – Valea Cernei, Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița, Parcul Național Semenic – Cheile Carașului și Parcul Național Defileul Jiului*) și 4 parcuri naturale (*Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Natural Porțile de Fier¹⁰⁹, Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina în Munții Orăștiei¹¹⁰ și Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului*). Principalele parcuri naționale și naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.282 kmp¹¹¹, ceea ce reprezintă 13,4% din suprafața terestră a Regiunii Vest. Mai mult de atât, Regiunea Vest deține aproximativ 40,2%¹¹² din total suprafață parcuri naționale și naturale din România, ceea ce reprezintă un potențial extraordinar de valorificare a acestor zone cu particularități naturale deosebite.

Spre deosebire de ariile naturale strict protejate, într-un sit NATURA 2000 activitățile socio-economice sunt permise cu condiția să nu pericliteze speciile și habitatele care au stat la baza declarării aceluși sit drept arie protejată. Altfel spus, NATURA 2000 dorește armonizarea activităților antropice cu menținerea biodiversității prin intermediul dezvoltării durabile. Până în prezent¹¹³, pe teritoriul Regiunii Vest au fost declarate 25 situri NATURA 2000 din categoria SPA (Special Protection Areas – Arii Speciale de Protecție).

¹⁰⁹ bilateral cu Serbia, pe ambele maluri ale Defileului Dunării

¹¹⁰ Cetățile Dacice

¹¹¹ Valoare aproximativă (suprafață conform legislației) deoarece parcurile naționale și naturale sunt împărțite și cu alte județe, nefiind disponibile date exacte pe fiecare județ (sursa datelor: INS – Anuarul statistic al României 2012)

¹¹² Ibidem

¹¹³ conform listelor publicate de Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile

Ale zone naturale cu potențial de valorificare a turismului sunt parcurile dendrologice de la Ineu (Mocrea), Simeria și Bazoș.

Fluviul Dunărea reprezintă un alt avantaj important cu potențial de a deveni o resursă turistică semnificativă pentru Regiunea Vest, fluviul având potențial pentru turismul de circulație și tranzit, turismul sportiv (sporturile nautice) și turismul de pescuit sportiv.

O altă resursă prețioasă a cadrului natural este dată de apele minerale și factorii naturali de cură. Stațiuni balneoclimaterice ca Băile Herculane, Buziaș, Geoagiu-Băi și Moneasa sunt recunoscute pe plan național și stațiunile Călacea, Lipova și Vața de jos care sunt atestate ca stațiuni de interes local. Stațiunile balneoclimaterice din Regiunea Vest sunt bine cunoscute pentru factorii naturali de cură: ape minerale termale sulfuroase, clorurate, sodice, climat blând, de cruțare, cu influențe submediteraneene și cu o aeroionizare negativă ridicată, toate acestea având efecte benefice asupra organismului.

Cu toate că regiunea deține un important potențial de valorificare a acestor resurse naturale, infrastructura de tratament este în numeroase cazuri învechită și degradată. Mai mult de atât numărul turiștilor este în scădere și datorită faptului că în unele stațiuni facilitățile de tratament sunt nefuncționale.

Apele termale sunt larg răspândite în regiune. La Arad se găsesc izvoare de apă geotermală, exploatate în ștrandul termal cât și în localitățile Șofronea și Curtici. De asemenea, un mare potențial pentru turismul termal îl are și județul Timiș: 2 ștranduri termale în Timișoara și câte un ștrand termal în Jimbolia, Lovrin, Deta și Sânmihaiu Român. Din nefericire, această resursă este insuficient exploatată în regiune, cetățenii români de cele mai multe ori optând pentru ștrandurile termale din Ungaria, atractive din punct de vedere al dotărilor și serviciilor oferite.

Zona montană prezintă un interes deosebit pentru turiștii români și străini deopotrivă datorită gradului redus de impact antropic asupra locurilor. Sporturile de iarnă se practică îndeosebi în zona Munților Semenic, Muntele Mic, zona Petroșani-Parâng, zona Straja.

Zona rurală din regiune deține un potențial deosebit în valorificarea turismului. Potențialul este reprezentat de gospodăriile tradiționale din mediul rural, dar și de spațiile monahale și cabanele de vânătoare.

În regiune, un mare potențial de valorificare a turismului îl dețin și zonele viticole, îndeosebi în zona Podgoriei Aradului, zona Recaș și zona Moldova Nouă.

Patrimoniul antropic

În ceea ce privește patrimoniul istoric și arhitectural, în 2010, 2.104 monumente și situri istorice situate în Regiunea Vest au fost înregistrate pe lista națională a Monumentelor Istorice din România.

În județul Arad, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt obiectivele și orașele istorice, peste 20 castele, mănăstiri și biserici, centre etnografice și obiectivele turistice de patrimoniu din mediul rural. Județul Arad este recunoscut pentru cetățile medievale ca Arad Vauban, Șiria, Dezna, Șoimoș.

În județul Caraș-Severin, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt de natură arheologică: siturile Geto-dacice (Bocșa, Colțan, Ocna de Fier, Oravița, Sasca Montană, etc.), arhitectură romană militară (Vărădia, Mehadia, Teregova, Moldova Veche, etc.), cetățile medievale (Carașova, Mehadia, Coronini, Caransebeș, etc.), monumentele istorice și religioase (mănăstiri, biserici din lemn), monumentele istorice și arhitecturale (Caransebeș Oravița, Băile Herculane Bocșa și Anina), muzeele și casele memoriale (Reșița, Caransebeș, Oravița, Varadi, Ocna de Fier, Anina, Moldova Nouă). Deși în județul Caraș-Severin există un număr important de monumente înregistrate, fluxurile de turiști sunt extrem de mici. Acest lucru se datorează în principal accesibilității reduse și lipsei de infrastructură rutieră integrată și de facilități de cazare în zona rurală.

Patrimoniul cultural din zona rurală reprezintă, de asemenea, un avantaj semnificativ pentru Caraș-Severin. Acesta include morile de apă din valea Rudăriei (în comuna Eftimie Murgu) care nu numai că au o utilizare utilitară, ci au inspirat legende și folclor în legătură cu ritualurile și tradițiile rurale de nuntă. Istoria antică și caracteristicile arhitecturale ale acestora formează un spirit al locului extrem de specific.

În județul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăți și fortărețe romane (complexul Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa, Sarmizegetusa Regia), cetăți medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă și arhitectură istorică și religioasă (Deva, Hunedoara, Calugara), muzee și galerii de artă, etnografie și folclor.¹¹⁴

În județul Timiș, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt: castelele și cetățile medievale (Castelul Huniade din Timișoara), grupuri de clădiri și mănăstiri (Palatul Baroc din Timișoara, Castelul Reginei Elisabeta din Banloc, Mănăstirea Partos, Mănăstirea Săraca), evenimente culturale și festivaluri, muzee și case memoriale (Lugoj Traian Vuia), etnografie și artizanat (Muzeul Satului Bănățean, Dumbrava).

O importantă pondere din monumentele arhitecturale din Regiunea Vest se află în diferite stări de degradare, fiind necesare ample investiții de modernizare, conservare și restaurare în vederea reintroducerii în circuitul turistic. De asemenea, trebuie identificate acele monumente care pot fi valorificate din punct de vedere cultural și susținute în contextul candidaturii orașelor Timișoara și Arad la titlul de Capitală Culturală Europeană.

¹¹⁴ Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa – a fost capitala și cel mai mare oraș al Daciei Romane. Sarmizegetusa Regia a fost capitala și cel mai important centru militar, religios și politic al Dacilor, iar *Castelul Corvinilor* datează de la jumătatea secolului 15 și a fost construit în principal în stil gotic târziu, însă are elemente arhitecturale renascentiste.

De o certă valoare sunt monumentele culturale incluse în patrimoniul UNESCO și anume cele 5 cetăți din Munții Orăștiei, toate din județul Hunedoara: Sarmizegetusa Regia-Grădiștea de Munte, Costești Cetățuia, Costești Blidaru, Luncani-Piatra Roșie, Bănița.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

Hard:

- Restaurarea, protecția și conservarea obiectivelor din patrimoniul cultural UNESCO din regiune (cetățile dacice din Munții Orăștiei)
- Reabilitarea monumentelor istorice cu valoare turistică și culturală cu scopul (re)introducerii în circuitul turistic
- Crearea și dezvoltarea infrastructurii corespunzătoare obiectivelor de interes turistic, parcurilor naționale și ariilor protejate
- Valorificarea și amenajarea obiectivelor turistice naturale pentru activități turistice: lacuri, peșteri, formațiuni geologice, chei, cascade, saline, mine, etc.
- Reabilitarea drumurilor de acces
- Modernizarea și crearea unor dotări de agrement
- Sprijinirea creării și dezvoltării unor noi obiective turistice
- Implementarea unui sistem de marcaje turistice inscripționate în mai multe limbi pentru fiecare obiectiv turistic
- Înființarea unor centre de informare turistică

Soft:

- Crearea și promovarea resurselor turistice cu specific regional pe plan național și internațional
- Sprijinirea Centrelor de Informare Turistică
- Inventarierea tuturor resurselor turistice regionale
- Parteneriate între autoritățile locale/regionale și autorități din alte state europene
- Valorificarea apelor termale
- Sprijinirea dezvoltării muzeelor și institutelor culturale din regiune
- Sprijinirea evenimentelor culturale
- Realizarea de studii în domeniu

Prioritatea de investiție 7.2. Dezvoltarea capacității de cazare și îmbunătățirea serviciilor

Obiectiv specific:

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii turistice de cazare cu scopul îmbunătățirii și diversificării ofertei de servicii turistice propuse.

Justificare:

Evoluția structurilor de primire turistică în Regiunea Vest între anii 2005-2011 urmează în principiu aceeași tendință cu nivelul național; atât regiunea cât și România marchează o scădere a structurilor de primire între 2006-2007. Spre deosebire de nivelul național care înregistrează în anul 2010 o ușoară scădere, regiunea are o creștere constantă începând cu anul 2007, ceea ce denotă o oarecare creștere a nivelului de implicare a mediului de afaceri în sectorul de turism.

Cu toate că s-au realizat importante investiții în modernizarea și extinderea structurilor de cazare turistică, trebuie menționat faptul că baza turistică din regiune este parțial învechită. În acest context, cu toate că nu sunt disponibile date la nivel de regiune, în România, peste 40% din structurile de cazare sunt clasificate cu 1 sau 2 stele, fapt ce denotă o slabă calitate a infrastructurii și serviciilor turistice.

Cu toate acestea, s-a observat o oarecare creștere a gradului de modernizare în contextul în care, față de anul 2010, în anul 2011 s-a observat o creștere a structurilor de cazare cu 3 stele de 27,3% și a celor cu 4 stele cu 25%. Mai mult de atât, structurile de cazare clasificate cu 1 stea s-au diminuat cu -43,8%, iar cele cu 2 stele s-au diminuat -8,1%.

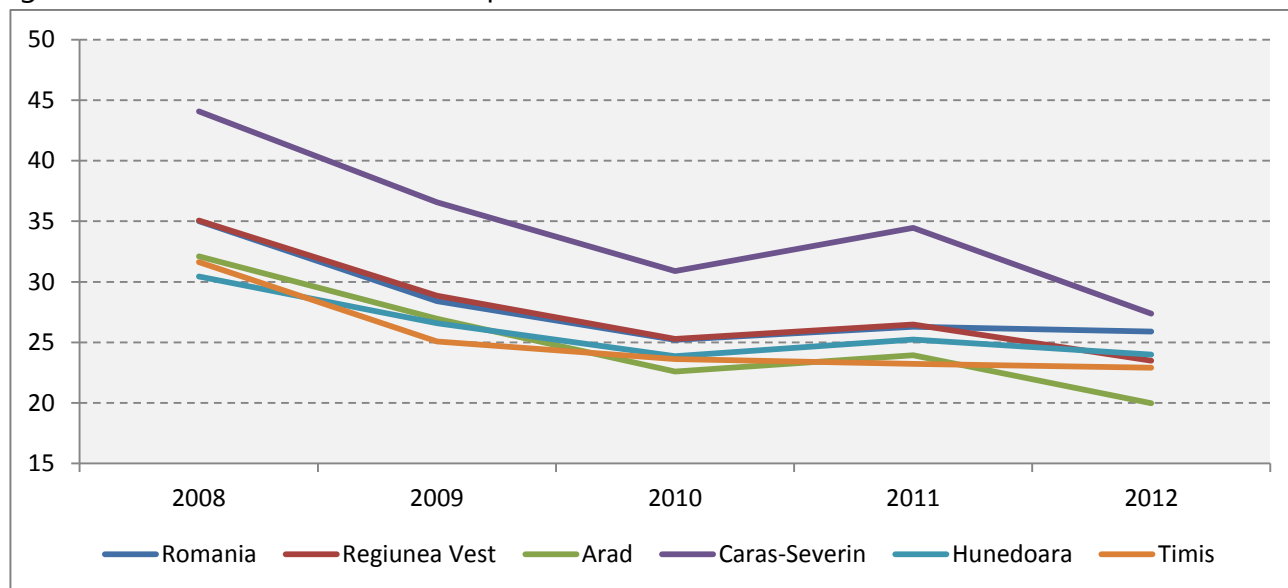
În anul 2011, *capacitatea de cazare* a Regiunii Vest deținea 23.671 locuri, plasându-se pe locul 5 dintre cele 8 regiuni ale României, cu 8,5% din numărul total de paturi din România.

Un aspect important al sectorului de turism este reprezentat de sezonalitatea sa. O sezonaltate bine echilibrată asigură o economie de turism viabilă și efecte externe puternice și pozitive pentru sectoare conexe cum ar fi transportul, serviciile de vânzare cu amănuntul, serviciile publice, etc. Sezonalitatea Regiunii Vest este similară cu cea de la nivel național, cu un sezon turistic ridicat pe timpul verii și început de toamnă, și cu un sezon dificil redus în timpul lunilor de iarnă (înnoptările din ianuarie, februarie și martie reprezintă mai puțin de 50% din înnoptările din iulie și august). Acest model de sezonaltate reprezintă o caracteristică extrem de nefavorabilă a economiei turismului în regiune, deoarece dă naștere unui "cerc vicios": sezonaltate nefavorabilă → profitabilitate redusă în industria turismului → nivel scăzut al investițiilor pentru dezvoltarea unităților de cazare și facilităților de agrement → atractivitate scăzută a turismului → sezonaltate nefavorabilă.

Rata de ocupare reprezintă un alt indicator important al situației economice a sectorului de turism. Conexiunea sa cu sezonalitatea este importantă din moment ce furnizorii de servicii în turism din România încearcă de obicei să atenueze această sezonalitate printr-o mai mare flexibilitate a volumului de servicii/locuri puse la dispoziție pe piață pe perioada sezonului slab. Rata de ocupare poate prin urmare fi folosită pentru a înțelege gradul de adaptare a operatorilor de turism la sezonalitatea regiunii.

Regiunea Vest a urmat o tendință similară cu restul României și reprezintă o regiune medie din punct de vedere al ratelor lunare de ocupare. Graficul de mai jos indică gradul anual de ocupare la nivelul județelor din Regiunea Vest în comparație cu performanța la nivel regional și situația la nivel național.

Fig. 1 – Gradul mediu anual de ocupare (%)

Sursa: Calcule ale echipei Băncii Mondiale pe baza datelor INS

Câteva concluzii pot fi trase din aceste cifre privind gradele de ocupare. În primul rând, gradul general de ocupare în Regiunea Vest este aproape identic cu media națională, care este una scăzută. În al doilea rând, tendința generală în Regiunea Vest reflectă tendința la nivel național: o scădere puternică în anii de criză în perioada 2008-2010 și o ușoară revenire în 2011.

În al treilea rând, în 2012 gradul de ocupare în Regiunea Vest a fost de 23,5%, o cifră relativ scăzută. Caraș-Severin are un grad de ocupare ușor mai ridicat (care este în scădere rapidă față de media la nivel de regiune și la nivel național) datorită performanței înregistrate de stațiunea balneară Băile Herculane. În cele din urmă, județul Timiș a prezentat un grad de ocupare mai stabilă și o creștere moderată ca urmare a deschiderii de noi hoteluri a căror construcție a început înainte de criză.

Competitivitatea sectorul de turism este dată și de nivelul de calificare a forței de muncă. Un anumit grad de calificare a forței de muncă din turism va putea să crească nivel de competitivitate deoarece cererile turistului vor putea fi îndeplinite și satisfăcute doar dacă personalul din sectorul de turism va dobândi anumite cunoștințe și aptitudini care să fie în acord cu standardele europene în vigoare.

Cu toate acestea, nivelul de calificare a forței de muncă din sectorul turismului, din Regiunea Vest este destul de scăzut și nu îndeplinește pe deplin cerințele și standardele turiștilor, îndeosebi ale celor străini. În acest context, în următoarea perioadă de programare, trebuie implementate anumite proiecte de creștere a nivelului de calificare în turism în materie de cursuri de calificare, stagii de pregătire, transfer de bune practici, etc.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman / Fondul Social European

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

Hard:

- Reabilitarea spațiilor de cazare vechi, slab dotate și învechite
- Crearea de spații de cazare noi
- Amenajarea de spații de parcare și alte facilități aferente spațiilor de cazare
- Inventarierea tuturor spațiilor de cazare din regiune și prezentarea ofertelor prin intermediul internetului
- Implementarea unui sistem de rezervări online

Soft:

- Participarea la târguri și conferințe
- Promovarea ofertei turistice de cazare în cadrul unor mari operatori de turism și în mediul virtual
- Formarea profesională a resurselor umane din domeniul turismului, prin adaptarea învățământului la exigențele U.E.
- Adaptarea curriculei din școlile de meserii dar și din liceele economice cu profil turistic la noile cerințe de pe piața forței de muncă din domeniul turismului
- Servicii de consultanță pentru firmele care activează în domeniul turismului
- Sprijinirea firmelor din domeniul turismului în vederea obținerii certificatelor de calitate
- Oferirea unor anumite facilități investitorilor din domeniul turismului

Prioritatea de investiție 7.3. Dezvoltarea sectoarelor turistice cu potențial ridicat

Obiectiv specific:

Dezvoltarea unui sector competitiv al turismului prin îmbunătățirea performanțelor unor nișe de turism care prezintă avantaje comparative cu potențial mare de valorificare.

Justificare:

- Constrângeri orizontale care afectează sectorul de turism:
- Sectorul turismului în Regiunea Vest și în general în România nu este conectat la rețelele globale iar oferta de turism la nivel național și regional nu este comercializată în afara țării sau chiar pe piața locală;
- Utilizarea inefficientă a sectorului TIC pentru a face publicitate resurselor naturale ale regiunii;
- Procedura administrativă lungă, complicată și costisitoare adesea descurajează antreprenorii, îndeosebi cei din mediul rural;
- Întreprinderile din sectorul turistic se confruntă cu dificultăți semnificative în accesarea unei finanțări externe și ratele dobânzilor bancare sunt considerate prea mari;
- În regiune, problemele majore de accesibilitate au fost identificate în principal, în zonele rurale;
- Lipsa și îndeosebi nerespectarea legislației privind planificarea arhitecturală și peisagistică duce la o dezvoltare haotică și nesustenabilă a zonelor turistice;

Ecoturism și turism activ

Regiunea Vest poate deveni prima regiune din România care să dezvolte destinații ecoturistice având în vedere că potențialul patrimoniului său natural este unul dintre cele mai importante din țară.

Discuțiile cu părțile interesate din turismul din regiune sugerează că, deși afluxul turismului în parcurile naturale tinde să fie scăzut, ponderea turiștilor străini este ceva mai ridicată când este vorba de ecoturism și bunurile naturale ale Regiunii Vest par a fi extrem de apreciate de către turiștii străini din Serbia, Ungaria, Austria sau Republica Cehă.

Este evident că Regiunea Vest cuprinde un număr semnificativ de monumente și obiective istorice. Totuși, acestea nu sunt incluse într-un singur drum tematic integrat și nu au fost promovate în mod adecvat. Multe castele din secolul 18 din zonele rurale din Regiunea Vest (în principal Arad și Timiș) s-au degradat din cauza drepturilor neclare de proprietate și din lipsă de fonduri pentru lucrările de reabilitare. Patrimoniul cultural intangibil este, de asemenea,

bine reprezentat în această regiune prin folclor și tradiții. Cel mai cunoscut element de patrimoniu intangibil din Regiunea Vest este reprezentat de dansul Călușarii, un dans foarte dinamic ce pare să aibă origini antice, precreștine și care a fost inclus pe lista de patrimoniu intangibil al UNESCO.

Principalele provocări pentru dezvoltarea ecoturismului în Regiunea Vest a României includ: i) infrastructura de turism montan/natural nedezvoltată sau învechită; ii) lipsa legăturilor cu rețeaua europeană Greenway; iii) lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informații turistice, în special în ecoturism.

Resurse balneare și turism medical (wellness)

Regiunea Vest are mai multe stațiuni balneare importante, cum ar fi: i) Buziaș și Băile Călacea din județul Timiș; ii) Moneasa și Băile Lipova din județul Arad; iii) Băile Herculane din județul Caraș-Severin; și iv) Geoagiu Băi și Vața de Jos din Județul Hunedoara. Aceste stațiuni sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, datorită amplasării lor, patrimoniului istoric, obiceiul național de a merge în concediu în stațiuni și noua tendință internațională de turism balnear și medical.

Însă aceste stațiuni balneare nu au fost modernizate de la căderea comunismului și au suferit de pe urma unei strategii ineficiente de privatizare inițiată la sfârșitul anilor 1990. Spațiile de cazare din aceste stațiuni nu mai sunt competitive și turiștii din Regiunea Vest preferă să meargă în stațiunile balneare din Ungaria. Alte puncte slabe ale stațiunilor balneare din Regiunea Vest sunt: i) accesul dificil la resursele naturale (drepturile de exploatare ANRM); ii) spațiile vechi de cazare care necesită lucrări de renovare; iii) îmbătrânirea personalului medical; iv) lipsa spațiilor de agrement; v) o proporție mare de turiști sociali: pensionari finanțați prin sistemul de stat de bilete subvenționate în stațiunile balneare; vi) ambiguități legale cu privire la dreptul de proprietate asupra terenurilor ce rezultă din procesul de retrocedare a proprietăților confiscate în perioada comunistă și eșecul privatizărilor efectuate de autoritățile publice; vii) predominarea tratamentelor balneare reactive față de tratamentele medicale proactive; viii) lipsa renovării centrelor orașelor din stațiunile balneare istorice; și ix) probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare cu excepția lunilor de vară.

Potrivit studiului Băncii Mondiale, pot fi urmărite 2 inițiative principale pentru dezvoltarea turismului medical:

- crearea unei **regiuni pilot anti-îmbătrânire** în partea de Vest a României: România este încă bine cunoscută pentru expertiza sa în tratamente anti-îmbătrânire. Între timp, procesul de îmbătrânire a devenit o preocupare pentru toate statele din UE. Speranța de viață a crescut la peste 70 de ani și 2012 a fost Anul european al Îmbătrânirii Active și al Solidarității între generații. Uniunea Europeană își propune să proiecteze și să adopte

politici speciale în scopul sprijinirii rolului activ pe care persoanele în vârstă îl joacă tot mai mult în societate și necesitatea de a trăi o viață mai sănătoasă.

- poziționarea Regiunii Vest ca **destinație turistică medicală transfrontalieră**: Directiva UE 24/2011/UE, cu privire la drepturile pacienților pentru servicii medicale transfrontaliere a intrat în vigoare la 24 aprilie 2011. Stațiunile balneare sunt bine cunoscute pentru tratamentele fizice și de recuperare care sunt decontate de companiile de asigurare europene, regionale sau naționale private sau publice. Această directivă creează un cadru general european pentru furnizarea de servicii medicale pe teritoriul UE. Directiva impune adoptarea de norme naționale pentru implementarea sa deplină începând cu octombrie 2013. Aceasta poate reprezenta astfel, o oportunitate de dezvoltare și promovare pentru produsele de turism de sănătate în Regiunea Vest.

Turism urban și MICE

Turismul urban este văzut tot mai mult ca un instrument și element de facilitare pentru promovarea orașelor europene ca destinații turistice. Acesta crează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente/infrastructură (muzee, spații de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calității vieții locuitorilor. În plus, dezvoltarea turismului influențează imaginea orașelor și modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraș este perceput ca destinație turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turiști, ci și pentru locuitorii săi și sectorul afacerilor în ansamblu.

Principala formă de turism în orașele din Regiunea Vest este reprezentată de turismul de afaceri. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic și al investițiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile din principalele orașe din Regiunea Vest.

Apropierea geografică a Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală, aeroporturile din Arad și Timișoara, cele trei rute europene principale (E68, E70, E79), cele trei linii de cale ferată internaționale și potențialul economic al regiunii atrag investitori, contribuind astfel la apariția și dezvoltarea turismului de tip MICE: meetings, incentives, conventions and exhibitions în Regiunea Vest.¹¹⁵ Cele două centre de expoziții și conferințe – Expo Arad Internațional și CRAFT Timișoara – au un impact regional transfrontalier și consolidează poziția zonei Arad-Timișoara ca centru economic regional european.

În scopul de a valorifica potențialul Regiunii Vest, pot fi urmărite două modele alternative.

¹¹⁵ MICE include participarea vizitatorilor la următoarele activități: i) Asociații/Caritate/Institute/Evenimente Sociale; ii) Întâlniri și conferințe guvernamentale; iii) Evenimente Corporative – dineuri, lansări de produse, conferințe, acordări de premii etc; iv) Călătorii de stimulare; v) ospitalitate corporativă; și vi) expoziții și prezentări comerciale

Primul este cel al zonelor metropolitane care au plasat industria turismului și administrarea evenimentelor în centrul strategiilor lor. Aceasta a fost opțiunea adoptată de orașe precum Sevilla, Barcelona, Valencia și Atena. Toate aceste orașe au în comun crearea unui eveniment important precum un eveniment de lansare sau catalizator (Expoziția Universală în Sevilla, Jocurile Olimpice în Barcelona sau Turin, Capitala Culturală Europeană pentru Glasgow sau Lille). În plus, aceste orașe au promovat renovarea urbană; de exemplu, reabilitarea zonei portuare în Barcelona pentru activități de agrement, crearea unui parc de distracții în Sevilla, crearea unei ample infrastructuri turistice (muzeul de tehnică, acvariul, etc.) în Valencia, renovarea urbană în Atena, toate cu un accent deosebit pe activitatea turistică și de agrement.

Cel de-al doilea model este cel din zonele metropolitane care au investit în turismul de agrement, întâlniri și evenimente profesionale, ca parte a unei strategii mai ample. Exemplele includ Marsilia unde renovarea portului și dezvoltarea activităților culturale, de agrement și turistice a reprezentat un element cheie al strategiei sale de dezvoltare. Lyon figurează, de asemenea, ca un caz interesant cu investiții în turismul de tip MICE - prin crearea unui centru de convenții, renovarea bulevardului Tony Garnier și construirea unui parc de expoziții - precum și în turismul de agrement - obținând o clasificare în Patrimoniul Mondial UNESCO și creând un centru cultural semnificativ - Muzeul Confluențelor. În cele din urmă, Hanovra este, de asemenea, indicat ca un oraș cu o strategie bazată pe turismul de afaceri, târguri și expoziții. Merită subliniat aici faptul că centrul Expoziției Universale a obținut o finanțare externă importantă de la UE și din partea statului german.

În ceea ce privește turismul de tip MICE, strategia culturală și a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru a atrage turiștii în orașele care se află într-o permanentă căutare de originalitate. În acest scop, prezența unei agende a evenimentelor care este echilibrată și include evenimente în fiecare sezon reprezintă un aspect important pentru o destinație urbană. Cu condiția ca o serie de probleme cheie să fie soluționate în mod adecvat, turismul urban și MICE au potențialul de a face ca Regiunea Vest să prospere. Următoarele probleme reprezintă blocaje importante pentru acest segment de turism: i) caracterul sezonier mare și șederea medie mică; ii) capacitatea mică de a transforma fluxurile de turiști de afaceri în turiști de agrement; iii) conectivitatea scăzută între două orașe economice importante (trenuri puține, lipsa liniilor de autobuz între aeroport și Arad centrul expozițional); și iv) lipsa unor centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.

Abordarea teritorială:

- zonele montane cu potențial turistic
- zonele rurale
- stațiunile balneare

- principalele orașe din regiune cu tradiție turistică

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman / Fondul Social European

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

Hard:

- Dezvoltarea / modernizarea infrastructurii de interpretare/ghidare, informații turistice și elaborarea de hărți tematice regionale
- Crearea de facilități turistice și de agrement care să reducă sezonalitatea, de exemplu ștranduri termale acoperite
- Refacerea și modernizarea peisajului antropic (căi de acces, parcuri, etc.)
- Căi de acces facile cu aeroporturile și gările din apropierea obiectivelor turistice.
- Construirea de infrastructuri de sprijin a turismului ecologic: centre de informare, centre de primire, centre de închiriat echipamente și mijloace de transport ecologic.
- Renovarea și reabilitarea unor clădiri tradiționale din mediul rural și introducerea în circuitul economic
- Modernizarea pârtiilor de schi la standarde europene
- Amenajarea de noi domenii schiabile cu infrastructura aferentă
- Amenajarea de posturi salvamont și de refugii montane
- Modernizarea drumurilor de acces spre stațiunile balneare
- Modernizarea bazelor de tratament din stațiunile balneare
- Realibitarea și introducerea utilităților îndeosebi în stațiunile balneare
- Dezvoltarea peisajului comun și regulamentul de planificare arhitecturală în special pentru stațiunile montane și balneare în Regiunea Vest
- Centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.
- Dezvoltarea infrastructurii de facilitare a desfășurării activității turistice: sisteme de semnalizare a traseelor, panouri de atenționare, popasuri, pavilioane / faleze de observație, refugii anlimale, refugii pentru turiști, sisteme de alertare a situațiilor de urgență ex. accidente, alunecări de teren, inundații, incendii.

Soft:

- Sprijinirea asociațiilor familiale, proprietarilor de pensiuni și microîntreprinderi pentru a oferi diverse produse și servicii care promovează specificul zonei

- Organizarea unor campanii și acțiuni de promovare a agroturismului, a turismului rural și a antreprenoriatului rural
- Sprijinirea activităților sportive (piste de cățărare, piste de ciclism, mountain-bike, etc.)
- Parteneriate interjudețene și internaționale de protejare și promovare turistică a zonelor protejate
- Realizarea de calendare de reglementare și promovare a turismului ecologic pe baza ritmurilor ecosistemului natural.
- Analiza ecosistemelor din zonele protejate și identificarea posibilităților de dezvoltare a turismului ecologic.

Axa prioritară 8. Dezvoltarea capacității administrative regionale

Obiectiv: Îmbunătățirea capacității instituționale

Obiectiv tematic relevant

Obiectiv tematic 11. Consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă

Justificare

Instituțiile pot fi considerate ca fiind o barieră importantă pentru viitoarea dezvoltare economică și o problemă ce trebuie luată serios în considerare în orice strategie de dezvoltare. Mai toate documentele programatice cu privire la capacitatea instituțională și eficientizarea administrației publice din România reflectă o serie de deficiențe majore:

- slaba capacitate la nivel de resurse, lipsa de personal sau angajați slab motivați și cu rezultate sub așteptări;
- capacitate strategică redusă, caracterizată prin incoerență la nivelul inițiativelor și prin absența instrumentelor de coordonare;
- probleme structurale și procedurale, pornind de la proceduri greoaie până la lipsă de transparență.

Totuși, o capacitate instituțională slabă nu înseamnă neapărat un handicap important pentru dezvoltarea viitoare. În schimb, lipsa îmbunătățirii calității instituțiilor reprezintă un astfel de handicap. Aceasta a fost una dintre principalele probleme din Regiunea Vest în ultimii ani. Percepția este aceea că această regiune a înregistrat foarte puține îmbunătățiri în domeniile instituționale cheie. Va fi necesar un efort susținut pentru a aborda barierele instituționale pentru ca regiunea să urmărească un nivel durabil de dezvoltare și în același timp să își continue convergența către regiuni puternice din Europa Centrală. În caz contrar, deficiențele din cadrul instituțiilor și guvernării vor reprezenta în continuare piedici pentru dezvoltare. În acest sens, pentru Regiunea Vest va fi nevoie de *sprijin pentru construirea capacității instituționale locale*. Premisele procesului de regionalizare în România oferă speranțe în garantarea unei planificări strategice și a unor servicii specifice contextului. De asemenea, oferă posibilitatea de a crea un mediu instituțional mai transparent și mai deschis. Cu toate acestea, este important să nu se subestimeze problemele de capacitate ce vor apărea în unele părți din regiune. Regiunea Vest trebuie să investească constant astfel încât toate părțile regiunii să dispună de beneficii egale, iar capacitatea acestora de a dezvolta proiecte și a elabora documente strategice să fie în creștere. Totodată este nevoie de *intervenții suport pentru dezvoltarea unui cadru 'instituțional consistent'* care să permită implicarea activă a tuturor celor interesați, precum și dezvoltarea

ascendentă. În paralel cu construirea capacității sectorului public, pentru construirea unei economii regionale puternice este nevoie de o participare mai activă a unor părți interesate din sectorul privat, precum și din societatea civilă. Dialogul activ public-privat, poate crea și consolida parteneriate între întreprinderile locale și cele străine, între specialiștii din mediul universitar, guvern și alte părți interesate la nivel regional și poate facilita reforma politicilor și investițiile.

Economiile regionale, integrate tot mai mult în comerțul național și global, pe piața de capital și cea a muncii, sunt conturate constant de o serie de forțe economice, sociale și politice. Cu toate acestea, o regiune nu este doar o scenă pe care se desfășoară aceste forțe – modul în care actorii individuali și instituționali ai acesteia anticipează și reacționează la schimbare îi conturează traiectoria de dezvoltare. Prin urmare, acordurile instituționale, natura și dimensiunea rețelelor sociale sunt factori determinanți esențiali pentru capacitatea unei regiuni de a se adapta și de a evolua.

Dezvoltarea capacității administrative în regiune implică pe de o parte modernizarea și eficientizarea instituțiilor publice existente, iar pe de altă parte crearea unor noi organisme și instituții regionale care să răspundă lacunelor existente în sistemul instituțional regional în anumite sectoare și domenii. De asemenea, modernizarea sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor vor reprezenta priorități ale sistemului instituțional din regiune.

În ultimii ani sistemul judiciar a cunoscut evoluții și transformări importante. În ciuda unor aspect pozitive, de modernizare a sistemului prin reabilitarea infrastructurii, informatizarea instanțelor și reducerea termenelor pentru anumite cauze, în sistemul juridic există încă numeroase disfuncționalități. Aspecte precum durata proceselor, caracterul neunitar al jurisprudenței, problemele de integritate din sistem și cazurile de corupție au condus la erodarea treptată a încrederii cetățenilor în justiție.

Sistemul penitenciarelor a făcut de asemenea obiectul unor reforme fundamentale, în perioada 2004-2009 fiind înregistrate progrese importante, în special în ceea ce privește domeniul legislativ, pregătirea resurselor umane, informatizarea sistemului și modernizarea spațiilor de detenție. Totuși, la nivelul sistemului administrației penitenciarelor au fost semnalate încă vicii și nereguli generate de ineficacitatea planificării strategice a acțiunilor și de implementarea inconsecventă a politicilor. Se impune astfel continuarea procesului de reformă și de modernizare a sistemului de justiție și cel al penitenciarelor.

Priorități de investiții:

8.1. Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea

8.2. Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent

8.3. Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor

Prioritatea de investiție 8.1. Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea

Obiectiv: Creșterea eficienței și transparenței mediului instituțional, pentru a oferi servicii de calitate cetățenilor regiunii.

Justificare

Lipsa îmbunătățirii calității instituțiilor publice reprezintă un handicap, fiind una dintre principalele probleme din Regiunea Vest în ultimii ani. Percepția este aceea că această regiune a înregistrat foarte puține îmbunătățiri în domeniile instituționale cheie. Va fi necesar un efort susținut pentru a aborda aceste bariere, pentru ca regiunea să beneficieze de dezvoltare durabilă în viitor. În caz contrar, deficiențele din cadrul instituțiilor și guvernării vor reprezenta în continuare piedici pentru mediul de afaceri din România și vor submina grav randamentele oricărui alt tip de intervenție în dezvoltare. În acest sens, în Regiunea Vest va fi nevoie de sprijin pentru îmbunătățirea capacității instituționale locale.

Performanța instituțională la nivel regional este puternic afectată de instituțiile naționale. Instituțiile publice existente în regiune se confruntă cu probleme precum: lipsa personalului și insuficienta pregătire și motivare a acestuia, lipsa resurselor financiare și materiale, slaba capacitate strategică, proceduri de lucru greoaie și puțin transparente, abordări neunitare între instituțiile de același tip.

Studiul elaborat de Banca Mondială intitulat *Evaluare Teritorială: Profil, Performanță și Vectori de Creștere în Regiunea Vest*, relevă faptul că, în conformitate cu analiza, cetățenii regiunii nu sunt mulțumiți de regimul instituțional actual sau nu au încredere în acesta. Acest lucru în sine are implicații importante pentru potențialul de creștere viitoare și pentru planificarea dezvoltării regionale.

Strategiile de dezvoltare economică locală și programele de schimburi inter-județene pot fi utilizate ca instrumente pentru consolidarea capacității administrative. Zonele mai puțin dezvoltate ale regiunii trebuie încurajate să exploateze mai bine resursele. Există multe asemenea resurse, inclusiv potențialul de extindere a sectorului de turism în zonele estice ale județelor Arad, Hunedoara și Caraș-Severin, dezvoltarea potențialului agricol organic și local în întreaga regiune, utilizarea eficientă a resurselor de lemn și exploatarea potențialului de

dezvoltare durabilă în domeniul energiei (inclusiv eoliene, fotovoltaice, geotermale), pentru a numi doar câteva. Provocarea constă în a cuantifica oportunitățile, a identifica ceea ce va fi necesar pentru a le valorifica și a mobiliza resurse pentru realizarea acestora. Acest lucru se poate face efectiv prin elaborarea de jos în sus a strategiilor de dezvoltare economică locală, de către părțile interesate locale, bazându-se pe patrimoniul local. Una dintre prioritățile regiunii în următorii ani ar trebui fie reprezentată de valorificarea resurselor și experienței UE în facilitarea acestor eforturi. Dezvoltarea și realizarea strategiei vor depinde de asigurarea faptului că instituțiile locale sunt reprezentative, orientate către viitor și capabile (în ceea ce privește atât experiența cât și resursele). Din nou, partenerii europeni au o experiență semnificativă în finanțarea și implementarea programelor pentru susținerea dezvoltării și a mobilizării partenerilor locali.

Prin intervențiile aferente acestui domeniu de intervenție se urmărește creșterea eficienței și eficacității instituțiilor publice din regiune, în beneficiul socio-economic al populației regiunii.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

- Reabilitarea/ modernizarea sediilor instituțiilor publice și dotarea acestora (inclusiv cu echipamente IT)
- Sprijin pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare locală/ sectorială
- Cursuri de formare profesională continuă pentru funcționarii publici și dezvoltarea abilităților specifice ale acestora
- Realizarea de schimburi de experiență și bune practici între personalul instituțiilor similare
- Implementarea unor proceduri și mecanisme de lucru unitare în cadrul instituțiilor similare
- Implementarea unor programe de e-guvernare

Prioritatea de investiție 8.2. *Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent*

Obiectiv: Crearea mecanismelor și a unui cadru instituțional corelat cu realitățile și necesitățile regionale, care să sprijine atingerea obiectivelor regionale de dezvoltare.

Justificare

În lumina procesului de regionalizare, și pentru a promova obiectivele de competitivitate și dezvoltare ale regiunii, crearea și dezvoltarea cadrului instituțional reprezintă o prioritate stringentă. La nivel regional se constată lacune în sistemul instituțional existent, fiind necesară acordarea de sprijin pentru dezvoltarea unui cadru instituțional consistent, pentru a face posibilă implicarea activă și dezvoltarea ascendentă a regiunii.

În paralel cu construirea capacității sectorului public, pentru construirea unei economii regionale adaptabile va fi nevoie de o participare mai activă a unor părți interesate din sectorul privat, precum și a societății civile.

Crearea unui mecanism și cadru instituțional eficace reprezintă cheia pentru dezvoltarea regiunii, promovarea potențialului local și creșterea competitivității sectorului privat din regiune. Domenii strategice pentru dezvoltarea regională precum inovarea și cercetarea dezvoltarea, exportul, turismul, se remarcă prin lipsa unor instituții regionale care să coordoneze crearea și implementarea unor politici și strategii sectoriale coerente la nivel regional. Aceste obiective pot fi atinse doar prin coordonarea dintre autoritățile locale, regionale și naționale cu privire la elaborarea și implementarea de politici, în strânsă cooperare cu sectorul privat, instituțiile de cercetare, mediul universitar, societatea civilă.

O implementare adecvată a investițiilor de specializare inteligentă în Regiunea Vest necesită o entitate administrativă care poate coordona, monitoriza și evalua progresul investițiilor, pentru a identifica blocajele posibile și soluțiile adecvate. În acest context, este necesar să se creeze cadrul instituțional pentru sprijinirea inovării în Regiunea Vest, prin crearea în regiune a unei instituții care să vizeze acest domeniu. Scopul acesteia va fi de a asigura implementarea eficace și eficientă a investițiilor în specializarea inteligentă și de a menține dialogul și coordonarea cu actorii regionali și cu autoritățile naționale. Mai specific, această instituție ar putea supraveghea implementarea, continuitatea și extinderea investițiilor în specializarea inteligentă, precum și coordonarea și sincronizarea acestora cu alte instrumente sau politici. Aceasta ar putea menține și consolida consensul între actorii regionali cu privire la măsurile necesare de sprijinire a inovării în regiune, putând dezvolta de asemenea instrumente de colectare a informațiilor la nivel regional pentru a sprijini un proces decizional în cunoștință de cauză. Această agenție ar urma să acționeze ca un parteneriat solid și permanent între universități, centre de cercetare și industrie, lucrând împreună pentru a crește competitivitatea regională.

În ciuda potențialului turistic evident existent la nivelul regiunii, turismul este un sector subdezvoltat care trebuie să fie susținut de o strategie de dezvoltare integrată teritorială în perioada de programare 2014-2020. Din cauza lipsei unui actor comun de turism regional, poate fi creat un instrument public-privat, un centru regional de turism. Centrul regional de

turism va promova finanțarea investițiilor legate de turism precum și proiectele trans-sectoriale cu efecte externe pozitive orizontale și verticale. Pe perioada de programare 2014-2020, centrul regional de turism poate acționa ca o platformă și ghida fondurile europene către proiectele turistice integrate și durabile.

De asemenea, Regiunea Vest este o regiune cu performanțe bune la export, fiind pe locul doi pe țară în ceea ce privește ponderea exporturilor în PIB, fără a exista însă la nivel regional o instituție care să sprijine activitatea de export. Crearea unei structuri regionale care să susțină și să orienteze activitatea de export din regiune, prin promovarea politicilor favorabile activității de export și acordarea de sprijin întreprinderilor din regiune pentru a pătrunde pe piețele externe poate reprezenta un stimul important pentru creșterea competitivității economice a regiunii.

Înființarea unor **comitete regionale** pe domeniile considerate de interes strategic poate introduce un nou tip de format de parteneriat în vederea promovării cooperării dintre factorii politici de la nivel național și regional. Astfel de structuri partenariale ar putea fi create în domenii precum: inovare, resurse umane, sănătate și incluziune socială, dezvoltare economică. Una dintre problemele principale cu care se confruntă IMM-urile din regiune este lipsa oportunităților adecvate de finanțare. Introducerea unor noi mecanisme de finanțare, inclusiv crearea unui fond de dezvoltare regională, finanțat parțial prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) ar putea reprezenta o soluție sustenabilă. Rolul unui astfel de instrument este multiplu: de la asigurarea cofinanțării proiectelor, până la asigurarea cash-flow-ului pe perioada de implementare până la rambursarea cheltuielilor. Acest tip de instrumente poate crește disponibilitatea finanțării prin efectul de multiplicare al nivelului economiei regiunii.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

- Înființarea unor instituții (centre, birouri, agenții) regionale în domenii considerate relevante: inovare, export, turism
- Crearea unor structuri partenariale / comitete sectoriale în domenii considerate relevante: inovare, resurse umane, sănătate și incluziune socială, dezvoltare economică.
- Crearea unor mecanisme financiare pentru a accelera dezvoltarea economică, inclusiv crearea unui fond regional de dezvoltare

Prioritatea de investiție 8.3. *Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor*

Obiectiv: Modernizarea sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor

Justificare

Justiția reprezintă o politică națională. În același timp, justiția joacă rolul de abritu în societate, fiind alături de legislativ și executiv cea de-a treia putere în stat.

Prezentul document stabilește o serie de obiective și măsuri care presupun utilizarea de resurse financiare pentru diminuarea problemelor și vulnerabilităților în sistemul judiciar. Principalul document utilizat pentru fundamentarea acestui capitol este *Strategia de dezvoltare a justiției ca serviciu public 2010 -2014*.

Încă de la început trebuie spus că în ultimii ani sistemul judiciar a cunoscut evoluții și transformări importante. Aspectele de progres, cum ar fi informatizarea instanțelor, renovarea unor sedii de instanțe și parchete, termene rezonabile pentru anumite cauze, coexistă cu unele vicii de sistem. Astfel, durata proceselor, caracterul neunitar al jurisprudenței, problemele de integritate din sistem și cazurile de corupție au condus la erodarea treptată a încrederii cetățenilor în justiție.

La fel ca în cazul altor servicii publice, un accent major se pune pe dezvoltarea infrastructurii sistemului judiciar, prin îmbunătățirea condițiilor de lucru ale magistraților și personalului auxiliar. Se impun măsuri de tipul: construirea de noi sedii de instanțe și parchete, dar și reabilitarea / modernizarea acolo unde situația o impune, precum și dotarea cu mobilier și aparatură tehnică adecvată (cu precădere aspecte ce țin de informatizare).

Un aspect care afectează negativ sistemul judiciar este o urmare a numărului mare de cazuri care trebuiesc analizate, fapt care prelungește foarte mult durata unei cauze. Astfel, atingerea unei durate rezonabile a judecării cauzelor se poate realiza prin dezvoltarea activității de mediere care reprezintă un element care ar putea contribui la degrevarea instanțelor. Totuși, condiția pentru ca acest deziderat să devină o practică se referă la creșterea profesionalismului mediatorilor și a încrederii cetățenilor în această profesie. O altă soluție de scurtare a duratei proceselor este legată de îmbunătățirea constantă a pregătirii experților, atunci când dezlegarea cauzelor impune cunoștințe specializate în diverse domenii care exced sferei juridice. Elaborarea în timp rezonabil a unor rapoarte de expertiză complete și utile cauzelor condiționează celeritatea proceselor.

În ceea ce privește sistemul administrației penitenciarelor se poate observa că începând cu anul 2004, a fost inițiat un intens proces de reformă, care a început prin demilitarizarea sistemului și prin restructurarea Direcției Generale a Penitenciarelor din cadrul Ministerului Justiției. În perioada 2004-2009 au fost înregistrate progrese importante, în special prin modificarea legislației în materie, inițierea de proiecte de informatizare, de modernizare a spațiilor de

detenție, precum și prin derularea de programe de pregătire inițială și de specializare a personalului. Cu toate acestea, la nivelul sistemului administrației penitenciare au fost semnalate și disfuncționalități generate de discontinuitatea adoptării și implementării deciziilor și politicilor inițiate, precum și de ineficacitatea planificării strategice a acțiunilor.

În fundamentarea părții strategice a fost utilizată *Strategia sistemului administrației penitenciare pe perioada 2010-2013*. Potrivit acesteia, Administrația Națională a Penitenciarelor are obligația de a asigura ordinea și disciplina locurilor de detenție și trebuie să evalueze permanent nevoile de asistență socială, educație și terapeutice ale persoanelor private de libertate, acest proces constituind baza strategiei de reintegrare socială a acestora. În ceea ce privește siguranța detenției, pot fi evidențiate următoarele aspecte: sistemul de siguranță, pază și escortare dispune de mijloace materiale învechite; condițiile de detenție rămân precare existând riscul creșterii numărului de persoane private de libertate cu afecțiuni dobândite în timpul perioadei de detenție; controlul nu este foarte riguros, dovadă fiind numărul mare de obiecte/substanțe interzise introduse în spațiile de deținere.

Din prezentarea problemelor cu care se confruntă sistemul penitenciar se conturează următoarele tipuri de intervenție: la nivelul **managementului organizațional** pentru remedierea și anticiparea problemelor identificate în zona sistemului organizațional și al funcțiilor suport; la nivelul activităților de **reintegrare socială** prin programe de consiliere și formare; la nivelul activităților de **siguranță, pază și escortare** (prevenirea conflictelor între deținuți, prevenirea tentativelor de evadare și a celor de părăsire a locului de muncă, agresiune a personalului de supraveghere și pază) și la nivelul măsurilor de **asistență medicală** (politici de sănătate adaptate mediului privativ de libertate).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

a) justiție

- Organizarea / desființarea de instanțe
- Dimensionarea personalului în raport cu activitatea instanțelor
- Îmbunătățirea sistemului de recrutare în magistratură
- Dezvoltarea infrastructurii sistemului judiciar
- Informatizarea sistemului judiciar
- Îmbunătățirea imaginii sistemului judiciar
- Dezvoltarea serviciului de probațiune
- Dezvoltarea unor proiecte de asistență externă

- Modernizarea statutului unor profesii juridice sau conexe sistemului juridic

b) penitenciare

- Îmbunătățirea condițiilor de detenție
- Dezvoltarea unor programe de instruire pentru personalul din sectorul operativ
- Dotarea corespunzătoare a personalului care desfășoară activități de pază, supraveghere și escortare
- Derularea unor programe de consiliere și formare pentru persoanele private de libertate adaptate profilului (minori, tineri, femei, recidiviști, etc.)
- Încurajarea persoanelor private de libertate să participe la activități lucrative și gospodărești, programe de consiliere și formare
- Dezvoltarea centrelor de producție și a gospodăriilor agrozootehnice în vederea calificării deținuților și furnizării de produse în sistemul penitenciar
- Crearea unor întreprinderi sociale

5. ESTIMAREA NECESITĂȚILOR DE FINANȚARE ALE REGIUNII VEST

Planul pentru Dezvoltare Regională 2014-2020 realizat la nivelul Regiunii Vest este un document cuprinzător pentru nevoile de dezvoltare la nivel regional, iar necesitățile de finanțare ale celor 8 axe prioritare identificate în cadrul demersului strategic au menirea să reflecte potențialele resurse financiare necesare pentru implementarea acestora.

În cadrul acestei estimări au fost însumate bugete la nivel de axă prioritară și prioritate de investiții pe baza nevoilor exprimate de autoritățile publice locale și județene, indiferent de sursa de finanțare, dar orientate cu precădere înspre oportunitatea reprezentată de fondurile europene disponibile pentru perioada 2014-2020.

Pentru prioritățile de investiții destinate mediului de afaceri s-a plecat de la o analiză a solicitărilor din perioada actuală și de la câteva prognoze legate de evoluția principalilor indicatori macro-economiци: creștere a PIB de cel puțin 2,5% anuală în perioada 2014-2017 și de cel puțin 3,5% anuală în perioada 2018-2020, o creștere a populației civile ocupate de 1% anual în perioada 2014-2017 și de 1,5% anual în perioada 2018-2020 și o creștere a câștigului salarial mediu net lunar de 2,5-3% anual.

În tabelul de mai jos este prezentată estimarea la nivel de axă prioritară și prioritate de investiții:

Axa prioritară	Priorități de investiții	Buget estimativ milioane Euro
1. Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente	1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență;	118
	1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori;	72
	1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune.	110
	Total Axă prioritară 1.	300 milioane Euro
2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenariat	2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune	145
	2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri	112
	2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite	33
	2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate	95
	Total Axă prioritară 2.	385 milioane euro

3. Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional	<i>Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T</i>	750
	<i>Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T</i>	573
	<i>Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional</i>	165
	Total Axă prioritară 3.	1.488 milioane euro
4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității serviciilor în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale	<i>Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională, precum și creșterea calității acestora</i>	162
	<i>Creșterea ocupării forței de muncă din regiune</i>	77
	<i>Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie</i>	83
	<i>Îmbunătățirea calității serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea</i>	115
	Total Axă prioritară 4.	437 milioane euro
5. Promovarea creșterii sustenabile	<i>5.1. Îmbunătățirea calității factorilor de mediu</i>	672
	<i>5.2. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale</i>	113
	<i>5.3. Valorificarea resurselor pentru producerea și utilizare energiei regenerabile</i>	65
	<i>5.4. Protecția, conservarea și valorificarea biodiversității</i>	47
	<i>5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc</i>	21
	Total Axă prioritară 5.	918 milioane euro
6. Încurajarea dezvoltării particularităților specifice comunităților urbane și rurale	<i>Dezvoltare urbană integrată</i>	320
	<i>Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii</i>	350
	<i>Creșterea gradului de acces la cultură și agrement</i>	140
	<i>Valorificarea caracterului transfrontalier</i>	160
	Total Axă prioritară 6.	970 milioane Euro
7. Dezvoltarea durabilă a turismului	<i>7.1 Valorificarea patrimoniului natural și antropic</i>	82
	<i>7.2 Dezvoltarea capacității de cazare și îmbunătățirea serviciilor</i>	97
	<i>7.3. Îmbunătățirea performanțelor nișelor turistice</i>	108
	Total Axă prioritară 7.	287 milioane Euro
8. Dezvoltarea capacității	<i>8.1 Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea</i>	78
	<i>Mecanisme și instrumente de dezvoltare</i>	86

administrative regionale	<i>instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent</i>	
	<i>8.3 Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor</i>	81
	Total Axă prioritară 8.	245 milioane Euro
TOTAL AXELE 1-8		5.030 miliarde Euro

Având în vedere programele operaționale descrise în Acordul de parteneriat, am imaginat un exercițiu care vizează corelarea nevoilor regionale cu potențialele intervenții ale acestor programe. De asemenea, am inclus în cadrul ultimei coloane potențiale resurse naționale.

Program	Priorități de intervenție																												
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	6.1	6.2	6.3	6.4	7.1	7.2	7.3	8.1	8.2	8.3
POR	45	22	50	80	100	33			430		80		70	80		95				250		90		60	67	60			21
POSIM								725		70					560		40	27	11										
POSCU											42	77	13																
POSDCA																											70	80	50
POSCoM	68	50	30	10			95																						
PNDR			30	40						70	22			15	50	13	25	10			350	35		12	30	30			
PO coop										25	10			20	20			10	10	37		15	140	10					
Buget național	5			15	12			25	143		8				42	5				33			20			18	8	6	10

Legendă:

POR – Programul Operațional Regional

POSIM – Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare

POSCU – Programul Operațional Sectorial Capital Uman

POSDCA – Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Capacității Administrative

POSCoM – Programul Operațional Sectorial Competitivitate

PNDR – Planul Național de Dezvoltare Rurală

PO coop – Programe Operaționale aferente cooperării teritoriale (Romania-Ungaria, România-Serbia, SUERD, INTERREG)

În următorul tabel am realizat o centralizare a alocărilor financiare la nivelul Programelor Operaționale:

Programul Operațional (PO)	Alocare milioane euro	% din total
PO Infrastructură Mare	1.433	28,49
PO Capital Uman	132	2,62
PO Capacitate Administrativă	200	3,98
PO Regional	1.633	32,47
PO Competitivitate	253	5,03
PO Cooperare teritorială	297	5,90
PN Dezvoltare Rurală	732	14,55
Buget național	350	6,96
Total	5.030	100%

6. INDICATORI DE REALIZARE A OBIECTIVELOR CUPRINSE ÎN STRATEGIA PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ A REGIUNII VEST 2014-2020

În cadrul Strategiei Europa 2020, a fost stabilite 5 obiective europene pentru anul 2020, fiecare dintre ele cu cel puțin un indicator aferent:

1. **Ocuparea forței de muncă** - o rată de ocupare a forței de muncă de 75 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani;
2. **Cercetare și dezvoltare** - alocarea a 3% din PIB-ul UE pentru cercetare și dezvoltare;
3. **Schimbările climatice și utilizarea durabilă a energiei** - reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (sau chiar cu 30%, în condiții favorabile) față de nivelurile înregistrate în 1990, creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 20%, creșterea cu 20% a eficienței energetice;
4. **Educație** - Reducerea sub 10% a ratei de părăsire timpurie a școlii creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani;
5. **Lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale** - reducerea cu cel puțin 20 de milioane a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale.

Fiecare stat membru al Uniunii Europene și-a stabilit o serie de ține la nivelul acestor indicatori. Ca și idee generală, România și-a asumat obiective inferioare față de media UE, cu excepția ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut, unde deja – cu 22,4% - depășim ținta de 20% pentru întreaga UE în 2020.

În tabelul de mai jos am realizat o analiză comparativă la nivelul indicatorilor care vizează obiectivele 1,2,4 și 5¹¹⁶, plecând de la obiectivul European către cel național și regional.

Obiectiv	Obiectiv Strategia Europa 2020	Țintă asumată de România	România 2012	Regiunea Vest 2012	Țintă asumată de Regiunea Vest
Rata ocupării %	75%	70%	62,8%	62,9%	71%
Cercetare-dezvoltare ca % din PIB	3%	2%	0,5%	0,22%	2,2%
Părăsirea timpurie a școlii %	10%	11,3%	17,4%	13,6%	10%
Învățământ terțiar %	40%	26,7%	21,8%	20,3%	30%

¹¹⁶ Nu am luat în considerare **obiectivul 3 Schimbări climatice și utilizarea durabilă a energie** în contextul în care nu dispunem de informații la nivel regional.

Reducerea populației expuse riscului de sărăcie	20.000.000 persoane	580.000 persoane	40,3% din populație (8.109.021 persoane)	33,1% din populație (600.000 persoane)	Reducerea cu 55.000 persoane (față de anul 2008).
---	---------------------	------------------	--	--	---

Dincolo de această abordare generală, pentru fiecare axă prioritară la nivel de priorități de intervenție din cadrul PDR, am prezentat un număr limitat de indicatori cheie. Ulterior aceștia vor fi completați cu țintele corespunzătoare.

AXA PRIORITARĂ	PRIORITĂȚI DE INVESTIȚII	INDICATORI DE REZULTAT	UNITATE DE MĂSURĂ	VALOARE DE BAZĂ	ȚINTĂ	SURSA INFORMAȚIILOR
1. Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente	1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență	Centre de inovare / birouri de transfer tehnologic înființate (nr); Participarea institutelor de cercetare și dezvoltare în rețele, programe internaționale (nr); Ponderea cheltuielilor cu C&D în PIB, din care cheltuielile întreprinderilor (%); Număr întreprinderi inovative % din totalul IMM-uri; Platforme de inovare pentru echilibrarea cererii (nr); Forța de muncă ocupată în activități de cercetare-dezvoltare (%).				
	1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori	Proiecte de cooperare legate de procese, produse, transfer de tehnologii noi cu implicarea IMM-urilor (nr.); Rețelele de furnizori în regiune (nr.); Companii locale implicate în clustere (nr.); Clustere noi (nr.); Spin-off-uri (nr.). IMM-urile care desfășoară în propria firmă activități de cercetare-inovatoare (nr.).				
	1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune.	IMM-uri inovative nou create în aceste sectoare (nr.);				

		Companiile intrate pe piețe noi (nr.); Creșterea rezultatelor la export, dar și acoperirea pieței interne cu unele produse cheie (%). Creșterea ocupării forței de muncă în IMM-uri (%); Utilizarea eficientă a resurselor locale și a serviciilor suport; Diversificarea portofoliului de produse și servicii.				
2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat	2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune	Locuri de muncă nou create (nr.); IMM-uri nou create (nr.); Rata de supraviețuire a afacerilor (%); Creșterea volumului exporturilor (%); Rata crescută a IMM-urilor cu activități de export (%).				
	2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri	Infrastructuri suport pentru afaceri nou create sau modernizate (nr.); Rata de ocupare a structurilor suport pentru afaceri (%); Servicii oferite în cadrul structurilor suport pentru afaceri (nr.); Companii asistate în demersul de localizare (nr.); Scheme de sprijin financiar pentru întreprinderile localizate în structurile suport (nr.).				
	2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite	Suprafață ocupată de site-uri industriale reabilite și pregătite pentru noi activități (ha); Îmbunătățirea calității mediului înconjurător și îmbunătățirea imaginii și peisajului; Conversia funcțională și economică a zonelor rurale și urbane.				
	2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și	Proiecte de rețele broadband (nr.);				

	implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate	Aplicații de tip "e" utilizate (nr.); IMM-uri care utilizează aplicațiile TIC în cadrul afacerilor (nr.); Creșterea accesului la serviciile de internet în cadrul gospodăriilor, îndeosebi a populației defavorizate și a populației din zonele izolate (%).				
3. Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional	3.1 Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T	Drumuri noi - autostrăzi (km);	Km VEST	120 (2014)		http://www.cnadnr.ro/www.hotnews.ro
		Lungime cale ferată pe care se poate rula cu viteză superioară (km de șine pe care se poate rula cu 160 km / oră);	km	41,185 (preconizat 2015)		http://www.cfr.ro/files/proiecte/FC/Date_site-km%20614.pdf
		Reducerea duratei de transport ca urmare a unei infrastructuri rutiere și feroviare moderne (%)				
		Creșterea ponderii transportului feroviar în transportul total (%);	Cotă piață RO	16,8%		INS, Tempo Online, TRN 135A
		Creșterea fluxului naval de pasageri și de mărfuri (%);	Cotă piață RO	0,04%		INS, Tempo Online, TRN 135A
		Creșterea capacității pentru transportul aerian (%).	Cotă piață RO	3,12%		INS, Tempo Online, TRN 135A
	3.2 Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T	Dumuri județene modernizate (km);	Km	97 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Drumuri expres construite (km);				
		Șosele de centură construite (km);	Km	10 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Creșterea capacității portante a rețelelor rutiere (%);				
		Scăderea accidentelor pe tronsoanele de drum reabilitate (%).				
	3.3 Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional	Rețea de străzi urbane modernizate (km);	Km	35,84 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013

		Drumuri comunale noi / modernizate (km);				
		Terminale multimodale realizate (nr.);		0		
		Gări modernizate (nr.);				
		Centre de management al traficului realizate (nr.);		2		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Reducerea numărului de accidente și creșterea siguranței în transporturi (%);				
		Sisteme ITS implementate (nr.).				
4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității serviciilor în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale	4.1 Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională, precum și creșterea calității acestora	Unități din învățământul obligatoriu modernizate / extinse / dotate (nr.);		19 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Elevi (inclusiv preșcolari) și studenți care beneficiază de infrastructura reabilitată (nr.);		15.052 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Campusuri pre-universitare și universitare reabilite / modernizate / extinse / dotate (nr.);		1 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Cadre didactice care s-au perfecționat prin participarea la cursuri de formare profesională continuă și stagii în companii (nr.);				
		Elevi / studenți care beneficiază de stagii de practică și ucenicie în cadrul întreprinderilor (nr.);				
		Parteneriate încheiate între unitățile de învățământ și mediul de afaceri, între școli, părinți și comunități pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii (nr.).				
	4.2 Creșterea ocupării forței de muncă din regiune	Persoane care participă la cursuri de formare profesională (nr.);				
		Insertia tinerilor pe piața forței de muncă în maxim 6 luni de la absolvirea ultimei forme de educație (%);				

		Întreprinderi care implementează politici de responsabilitate socială (nr.);				
		Parteneriate între întreprinderi, organizații sindicale, patronate, furnizori de formare profesională continuă, ONG-uri și alți actori relevanți pe piața muncii (nr.); Burse de locuri de muncă și job shopuri pentru șomeri/ persoane inactive (nr.).				
	4.3 Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie	Servicii sociale cu cazare (inclusiv centre de tip familial pentru copii și locuințe protejate) și servicii de zi fără cazare (centre de zi multifuncționale, unități mobile) create/ reabilite/modernizate/ extinse, inclusiv în mediul rural și în comunitățile dezavantajate (nr.);		11 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Beneficiari ai centrelor sociale cu cazare și ai centrelor sociale fără cazare create/ reabilite/modernizate/ extinse (nr.);		1.882 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Persoane din comunitățile dezavantajate sprijinite prin măsuri integrate și / sau implicate în programe de formare profesională (nr.);				
		Persoane care lucrează în sistemul serviciilor sociale care au participat la formare profesională continuă (nr.);				
		Campanii de conștientizare/ informare pentru publicul larg, dar și pentru grupurile vulnerabile (nr.);				

		Parteneriate create între furnizorii publici și furnizorii privați de servicii sociale/ ONG-uri din domeniul social (nr.).				
	4.4 Îmbunătățirea calității serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea	Obiective de infrastructură sanitară (spitale, ambulatorii) construite/ reabilite/ modernizate/ extinse/ echipate (nr.); Unități pentru intervenții în situații de urgență echipate, inclusiv cu facilități de transport achiziționate (nr.);		4 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Pacienți care beneficiază de infrastructura construită/ reabilitată/ modernizată (nr.);		1.915 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Medici care au participat la formare profesională continuă (nr.);				
		Programe de informare, prevenire și educație a populației pentru reducerea riscului îmbolnăvirilor (nr.);				
		Îmbunătățirea stării de sănătate a populației refelectată în îmbunătățirea principalilor indicatori (reducerea ratei de mortalitate, reducerea ratei de mortalitate infantile, creșterea speranței de viață).	natalitate	8,7‰ (2012)		INS, <i>Tempo Online, POP201A</i>
			mortalitate	12‰ (2012)		INS, <i>Tempo Online, POP204B</i>
			mortalitate infantilă	9,1‰ (2012)		INS, <i>Tempo Online, POP208A</i>
			Durata medie a vieții (ani)	73,72 (2012)		INS, <i>Tempo Online, POP217A</i>
5. Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor	5.1. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate	Reducerea depășirilor limitelor admise de particule în suspensie PM ₁₀ (nr.);	Nr. depășiri total regiune /an	267 (2011)		APMTM, <i>Raport anual de mediu (2011)</i>
		Depozite de deșeuri urbane neconforme închise și conservate (nr.);	Nr. / regiune	24 sistate (2011)	15 din care 5 sunt in curs de inchidere	APMTM, <i>Raport anual de mediu (2011)</i>
		Deșeuri municipale nepericuloase valorificate provenite de la populație și	% din total cantitate deșeuri	28,3% rată valorificar e deșeuri	atingerea unui grad de reciclare	APMTM, <i>Raport anual de mediu (2011)</i>

		din activități economice (%);		municipale (2010) 36,9% rată valorificare deșeurilor producție nepericuloase (2010)	de 50% a deșeurilor	
		Campanii de conștientizare și educare derulate pentru colectarea selectivă a deșeurilor (nr.);	Nr campanii desfășurate	Nu avem date		
		Suprafață terenuri poluate cu deșeurile industriale monitorizate și decontaminate (ha);	Ha/ regiune	15.049 ha suprafață ocupată (2011)	Reducerea cu 5000 ha a suprafeței afectate	APMTM, <i>Raport anual de mediu (2011)</i>
		Localități conectate direct la rețele de alimentare cu apă potabilă și la canalizare (%).	% localități (orase și comune)	80,5% din total (orase și comune) racordate la rețeaua de distribuție a apei 37,5% din total (orase și comune) racordate la rețeaua de canalizare	90% din total (orase și comune) racordate la rețeaua de distribuție a apei 50% din total (orase și comune) racordate la rețeaua de canalizare	INS, <i>Anuar Statistic (2013)</i>
		Persoane cu acces la apă și canalizare (%)	% din populație totală	65% acces la apă 49,5% acces la canalizare	80% acces la apă 60% acces la canalizare	INS, <i>Tempo Online, PMI109A PMI109B</i>
	5.2. Stimularea creșterii eficienței resurselor în economie	Organizații care au adoptat sisteme de management energetic (nr.);	Nr. organizații	Nu avem date		
		Proiecte de ecoeficiență implementate în companii (nr.);	Nr. proiecte	Nu avem date		
		Produse și servicii ecoinovative implementate (nr.);	Nr. Produse ecoinovative	Nu avem date		

		Etichete ecologice adoptate la nivel regional (nr.);	Nr etichete	0	5	Eurostat, (2014)
		Locații și organizații care au adoptat sisteme de management de mediu bazate pe EMAS (nr.)	Nr organizații	0	5	Registru EMAS
	5.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale	Scădere amprente de CO ₂ a clădirilor;	reducere amprentă CO ₂ / clădire eficientizată	4200 kgCo ₂ /clădire de blocuri standard	4200 kgCo ₂ /clădire de blocuri standard	POR, DMI 1.2
		Clădiri reabilitate termic (nr.);	Nr clădiri	81 (2013)		Situație POR ADR VEST 13.12.2013
		Suprafață acoperișuri verzi (mp);		Nu avem date		
		Eficientizare energetica a clădirilor prin măsuri integrate: izolare termica. management al consumului energetic și utilizarea resurselor regenerabile.	Nr clădiri eficientizate energetic integrat	Nu avem date	50	
	5.4. Valorificarea resurselor pentru producerea și utilizare energiei regenerabile	Energie termoelectrică produsă din surse regenerabile la nivel regional (%);	% din total energie produsă	Nu avem date regionale 1,2% la nivel national (2012)	24%	INS, <i>Tempo Online</i> , IND120A
		Clădiri cu sisteme de producere a energiei din surse regenerabile (nr.);	Nr. clădiri care utilizează energie din surse regenerabile	Nu avem date		
	5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc	Echipamente de intervenție (nr.);	Nr. unități mobile de intervenție	151		www.adrvest.ro
		Personal calificat în intervenții pentru situații de risc (nr.);	Nr. persoane pregătite	513		www.adrvest.ro
		Persoane pregătite și informate privind măsurile de siguranță în situații de risc (nr.);	Nr. Persoane informate	Nu avem date		

		Analize - scenarii de risc elaborate/realizate (nr.);	Nr scenarii de risc	Nu avem date		
		Suprafață perdele verzi de protecție a comunităților umane (ha);	Ha perdele verzi	Nu avem date		
6. Valorificarea specificului local al comunităților urbane și rurale	6.1 Dezvoltare urbană integrată	Clădiri și ansambluri urbane de patrimoniu restaurate și puse în valoare (nr.);				
		Suprafață parcuri și spații verzi create/ extinse/ reabilitate (mp);	Ha (spații verzi)	2607 (2012)		INS, <i>Tempo Online</i>
		Străzi urbane, piste de biciclete, locuri de parcare și spații pietonale create /reabilitate/ modernizate (km, mp);	% străzi modernizate	68,6% (2012)		INS, <i>Tempo Online</i>
		Mijloace de transport în comun ecologice achiziționate și rute îmbunătățite ale transportului în comun (nr.);	Nr. vehicule transport public	764 (2012)		INS, <i>Tempo Online</i>
		Creșterea satisfacției cetățenilor privind calitatea vieții în orașele de reședință (%);				
		Creșterea gradului de acces la serviciile publice de calitate (%).				
	6.2 Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii	Creșterea conectivității (rutier, feroviar și transport în comun) (%);				
		Rețele de utilități extinse/ modernizate (% acoperire alimentare cu apă, canalizare și gaze naturale, internet);	% apă rural	77,5% rural 100% urban		INS, <i>Tempo Online</i>
			% canalizare rural rural	28,5% rural 97,6% urban		INS, <i>Tempo Online</i>
			% gaze naturale rural	17,8% rural 76,2 urban		INS, <i>Tempo Online</i>
			% acces internet	63% total		EUROSTAT, <i>isoc_r_iacc_h</i>
		Creșterea satisfacției cetățenilor privind calitatea vieții în mediul rural (%);				

		Creșterea densității IMM-urilor în rural (nr. IMM-uri / 1000 locuitori);	Număr total	22,9		INS, <i>Tempo Online</i>
		Creșterea producției și productivității agricole (t/ha);	Mii lei prețuri curente	7627658		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013</i>
		Creșterea ratei ocupării pe segmentul de vârstă 20 -64 ani și reducerea ratei șomajului pe termen lung în mediul rural (%);		3,2% (șomaj rural) 305.000 (pers-ocupare rural)		INS, <i>Anuarul Statistic al României, 3.31t, 3.33t</i>
		Spații publice create / modernizate (nr.);				
		Lucrări de îmbunătățiri funciare și de pregătire a terenurilor degradate pentru activități agricole (ha).	ha suprafață irigată	52.834 (2012)		INS, <i>Tempo Online, AGR 102A</i>
			ha suprafață agricolă desecată	675.220 (2012)		INS, <i>Tempo Online, AGR 102B</i>
			ha suprafață ameliorare și combater eroziune	142.896 (2012)		INS, <i>Tempo Online, AGR 102C</i>
	6.3 Creșterea gradului de acces la cultură și agrement	Creșterea numărului de evenimente artistice și culturale (%);				
		Creșterea și diversificarea ofertei de activități de agrement (%);				
		Infrastructuri culturale și de agrement (biblioteci, cinematografe, cămine culturale, teatre) modernizate / dotate / reabilite (nr.);	Biblioteci publice	252 (2012)		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, 9.16t</i>
			cinematografe	7 (2012)		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, 9.17t</i>
			Instituții culturale	13 (2012)		INS, <i>Tempo Online, ART 103C</i>
		Crearea unor facilități noi de petrecere a timpului liber (nr.).				

	6.4 Valorificarea caracterului transfrontalier	Realizarea unor noi puncte de trecere a frontierei (nr.);		7 P.T.F (2014)		www.politiadefrontiera.ro
		Proiecte de infrastructură derulate între parteneri din zona transfrontalieră (nr.);				
		Schimburi de experiență între partenerii din zona transfrontalieră (nr.).				
7. Dezvoltarea durabilă a turismului	7.1 Valorificarea patrimoniului natural și antropic	Clădiri și ansambluri de patrimoniu restaurate (nr.);	Stare colaps și precolaps	39 (2012)		www.cultura.ro
		Campanii de informare, vizibilitate și semnalizare a obiectivelor / traseelor / spațiilor de cazare turistice (nr.);				
		Puncte de informare și promovare turistică (nr.);		2 (2012)		
		Creșterea volumul de investiții în sectorul turistic din regiune (%);				
		Festivaluri și manifestări tradiționale și culturale (nr.);				
		Platformă web de prezentare a ofertei turistice regională (nr.).		1 (2014)		www.banator.eu
	7.2 Îmbunătățirea capacității de cazare și diversificarea serviciilor turistice	Structuri de cazare construite / modernizate / reabilite (nr.);		600 (2012)		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, 20.15t</i>
		Creșterea capacității de cazare a regiunii (%);		8,7%		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, 20.16t</i>
		Turiști sosiți (nr.);		684.383 (2012)		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, TUR 104B</i>
		Creșterea numărului de înnopțiuni în structuri de cazare (%);		1.755.149 (2012)		INS, <i>Anuarul Statistic al României 2013, 105D</i>
		Creșterea duratei medii a sejurului (%);		2,6 (2013)		INS, <i>Tempo Online 104B, 105D</i>
		Companii asistate în turism / start-upuri în turism (nr.);				

		Site-uri de promovare și prezentare cu structuri de cazare (hoteluri, pensiuni, etc) (nr.);				
		Participări la târguri și expoziții turistice (nr.).				
	7.3 Dezvoltarea unor tipuri de turism cu potențial ridicat	Stațiuni balneare modernizate (nr.);		2 (2014)		Situație POR Regiunea VEST
		Stațiuni montane modernizate (nr.);		1 (2014)		Situație POR Regiunea VEST
		Centre istorice, ansambluri și clădiri cu valoare cultural-istorică din orașe reabilitate (nr.);		5 (2014)		Situație POR Regiunea VEST
		Evenimente specifice turismului de aventură (nr.);				
		Obiective de tip patrimoniu natural incluse în circuite turistice (nr.);				
		Evenimente și manifestări culturale (inclusiv cele tradiționale) (nr.);				
		Orașe promovate ca destinații de tip city-break (nr.).				
8. Întărirea capacității administrative regionale	8.1 Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea	Strategii elaborate (nr.); Angajați în cadrul instituțiilor publice care participă la cursuri de formare profesională continuă (nr.); Schimburi de experiență (nr.); Sedii de instituții publice reabilitate/ modernizate/ dotate (nr.); Programe de e-guvernare implementate (nr.).				
	8.2 Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent	Instituții nou create (număr); Mecanisme financiare / fonduri create (număr, valoare); Structuri parteneriale / comitete create (număr).				
	8.3 Sprijinirea procesului de modernizare a	Instanțe organizate/ desființate (nr.);				

	sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor	Infrastructuri create/ reabilite/ modernizate (nr.); Creșterea gradului de încredere a populației în justiție (%);				
--	---	---	--	--	--	--

7. MONITORIZAREA PDR

a) Introducere

Activitatea de monitorizare – evaluare reprezintă principalul instrument de feed-back concret al oricărui proces managerial de implementare a dezvoltării, gradul de generalitate al acesteia variind în funcție de nivelul supus analizei: program, axă de finanțare, proiect.

Per ansamblu, activitatea de monitorizare – evaluare, se opune analizei ex-ante care reprezintă o activitate de evaluare premergătoare – preliminară, care indiferent de profesionalismul cu care este realizată are dezavantajul de a fi abstractă, imposibil de a se justifica pe rezultate concrete ci doar estimate. Dimpotrivă, activitatea de monitorizare presupune o măsurare curentă sau imediată a indicatorilor urmăriți, iar evaluarea presupune intervenții transversale de măsurare a efectelor obținute în raport cu cele asumate. În acest caz se discută de o evaluare-ex post care poate propune diverse abordări de la nivelul macro al atingerii obiectivelor UE 2020, la indicatorii concreți de rezultate la nivel de program, axă sau proiect inclusiv perspectiva impactului¹¹⁷ sau sustenabilității intervenției. Evident că o evaluare poate lua în considerare și alte efecte pozitive, rezultate multiplicatoare sau derivate din intervențiile propriu-zise care nu constituiau obiective în sine dar care adaugă plus-valoare per ansamblu.

Dincolo de aceste chestiuni prezentate, activitatea de monitorizare – evaluare reprezintă mai mult decât o provocare intelectuală și metodologică, este un demers de publicitate și asumare publică în fața unui colectiv tehnic sau politic a unor rezultate în vederea identificării de soluții de moment sau de perspectivă.

Prezentul capitol stabilește o metodologie de realizare a activității de monitorizare a implementării PDR 2014-2020, plecând de la cadrul oferit de Metodologia Națională pentru Elaborarea PDR 2014-2020.

b) Obiectiv și metodologie

Activitatea de monitorizare a implementării PDR 2014-2020 a Regiunii Vest urmărește:

- realizarea activităților incluse în strategie;

¹¹⁷ În perioada 2008-2009, ADR Vest a realizat studiul *Analiza de impact a finanțărilor nerambursabile alocate Regiunii Vest și gestionate de ADR Vest în perioada 2000-2008*, care propune o metodologie specifică de lucru valabilă pentru a fi replicată și pentru PDR 2014-2020. Studiul poate fi consultat la următoarea adresă: <http://www.strategvest.ro/media/dms/file/Studii/Analiza%20de%20impact%202000-2008.pdf>

- evaluarea gradului de îndeplinire a indicatorilor și Țintelor asumate în cadrul documentului la diferite nivele: geografic, de program, de axă sau chiar proiect;
- evaluarea impactului per ansamblu a programului asupra regiunii raportat la indicatorii UE 2020;
- semnalarea problemelor sau riscurilor;
- identificarea și promovarea de proiecte-pilot și de bune practici;
- optimizarea pe parcurs a unor aspecte metodologice;
- asigurarea publicității și diseminării rezultatelor la nivelul factorilor interesați;
- facilitarea schimbului de informații între „actorii” dezvoltării regionale și beneficiari de proiecte la nivelul Regiunii Vest.

c) Durata și etapele monitorizării

Activitatea de monitorizare se desfășoară în **2016, 2019 și 2020** și cuprinde următoarele 5 etape: ***pregătirea, colectarea datelor, analiza rezultatelor, elaborarea unui raport strategic de monitorizare și prezentarea rezultatelor.***

Etapă de pregătire cuprinde selectarea instrumentelor de monitorizare utilizate și identificarea ariei activității de monitorizare.

Colectarea datelor se realizează prin aplicarea instrumentelor selectate în vederea completării tabloului cu indicatori.

Dintr-o perspectivă de ansamblu, în cadrul Strategiei Europa 2020, a fost stabilite 5 obiective europene pentru anul 2020, fiecare dintre ele cu cel puțin un indicator aferent:

1. ***Ocuparea forței de muncă*** - o rată de ocupare a forței de muncă de 75 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani;
2. ***Cercetare și dezvoltare*** - alocarea a 3% din PIB-ul UE pentru cercetare și dezvoltare;
3. ***Schimbările climatice și utilizarea durabilă a energiei*** - reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (sau chiar cu 30%, în condiții favorabile) față de nivelurile înregistrate în 1990, creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 20%, creșterea cu 20% a eficienței energetice;
4. ***Educație*** - Reducerea sub 10% a ratei de părăsire timpurie a școlii creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani;
5. ***Lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale*** - reducerea cu cel puțin 20 de milioane a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale.

Fiecare stat membru al Uniunii Europene și-a stabilit o serie de ținte la nivelul acestor indicatori. Ca și idee generală, România și-a asumat obiective inferioare față de media UE, cu excepția ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut, unde deja – cu 22,4% - depășim ținta de 20% pentru întreaga UE în 2020.

În tabelul de mai jos s-a realizat o analiză comparativă la nivelul indicatorilor care vizează obiectivele 1,2,4 și 5¹¹⁸, plecând de la obiectivul European către cel național și regional.

Obiectiv	Obiectiv Strategia Europa 2020	Țintă asumată de România	România 2012	Regiunea Vest 2012	Țintă asumată de Regiunea Vest
Rata ocupării %	75%	70%	62,8%	62,9%	71%
Cercetare- dezvoltare ca % din PIB	3%	2%	0,5%	0,22%	2,2%
Părăsirea timpurie a școlii %	10%	11,3%	17,4%	13,6%	11%
Învățământ terțiar %	40%	26,7%	21,8%	20,3%	28%
Reducerea populației expuse riscului de sărăcie	20.000.000 persoane	580.000 persoane	40,3% din populație (8.109.021 persoane)	33,1% din populație (600.000 persoane)	25% din populație

Dincolo de această abordare generală, pentru fiecare axă prioritară la nivel de priorități de intervenție din cadrul PDR, s-au propus un număr limitat de indicatori cheie. Ulterior aceștia vor fi completați cu țintele corespunzătoare.

Axa prioritară	Priorități de investiții	Indicatori de rezultat
1. Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente	1.1.Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea	Centre de inovare / birouri de transfer tehnologic înființate (nr); Participarea institutelor de cercetare și dezvoltare în rețele, programe internaționale (nr); Ponderea cheltuielilor cu C&D în PIB, din care cheltuielile întreprinderilor (%); Număr întreprinderi inovative % din totalul IMM-uri; Platforme de inovare pentru echilibrarea cererii (nr);

¹¹⁸ Nu am luat în considerare **obiectivul 3 Schimbări climatice și utilizarea durabilă a energie** în contextul în care nu dispunem de informații la nivel regional.

	centrelor de competență	Forța de muncă ocupată în activități de cercetare-dezvoltare (%).
	1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori	Proiecte de cooperare legate de procese, produse, transfer de tehnologii noi cu implicarea IMM-urilor (nr.); Rețelele de furnizori în regiune (nr.); Companii locale implicate în clustere (nr.); Clustere noi (nr.); Spin-off-uri (nr.). IMM-urile care desfășoară în propria firmă activități de cercetare-inovatoare (nr.).
	1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune.	IMM-uri inovative nou create în aceste sectoare (nr.); Companiile intrate pe piețe noi (nr.); Creșterea rezultatelor la export, dar și acoperirea pieței interne cu unele produse cheie (%). Creșterea ocupării forței de muncă în IMM-uri (%); Utilizarea eficientă a resurselor locale și a serviciilor suport; Diversificarea portofoliului de produse și servicii.
2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenariat	2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune	Locuri de muncă nou create (nr.); IMM-uri nou create (nr.); Rata de supraviețuire a afacerilor (%); Creșterea volumului exporturilor (%); Rata crescută a IMM-urilor cu activități de export (%).
	2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri	Infrastructuri suport pentru afaceri nou create sau modernizate (nr.); Rata de ocupare a structurilor suport pentru afaceri (%); Servicii oferite în cadrul structurilor suport pentru afaceri (nr.); Companii asistate în demersul de localizare (nr.); Scheme de sprijin financiar pentru întreprinderile localizate în structurile suport (nr.).
	2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite	Suprafață ocupată de site-uri industriale reabilite și pregătite pentru noi activități (ha); Îmbunătățirea calității mediului înconjurător și îmbunătățirea imaginii și peisajului; Conversia funcțională și economică a zonelor rurale și urbane.
	2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate	Proiecte de rețele broadband (nr.); Aplicații de tip "e" utilizate (nr.); IMM-uri care utilizează aplicațiile TIC în cadrul afacerilor (nr.); Creșterea accesului la serviciile de internet în cadrul gospodăriilor, îndeosebi a populației defavorizate și a populației din zonele izolate (%)
3. Îmbunătățirea	3.1 Continuarea investițiilor la infrastructura	Drumuri noi - autostrăzi (km); Lungime cale ferată pe care se poate rula cu viteză superioară (km de șine pe care se poate rula cu 160 km / oră);

accesibilități și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional	aferentă rețelelor TEN-T	Reducerea duratei de transport ca urmare a unei infrastructuri rutiere și feroviare moderne (%); Creșterea ponderii transportului feroviar în transportul total (%); Creșterea fluxului naval de pasageri și de mărfuri (%); Creșterea capacității pentru transportul aerian (%).
	3.2 Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T	Dumuri județene modernizate (km); Drumuri expres construite (km); Șosele de centură construite (km); Creșterea capacității portante a rețelelor rutiere (%); Scăderea accidentelor pe tronsoanele de drum reabilitate (%).
	3.3 Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional	Rețea de străzi urbane modernizate (km); Drumuri comunale noi / modernizate (km); Terminale multimodale realizate (nr.); Gări modernizate (nr.); Centre de management al traficului realizate (nr.); Reducerea numărului de accidente și creșterea siguranței în transporturi (%); Sisteme ITS implementate (nr.).
4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității serviciilor în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale	4.1 Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională, precum și creșterea calității acestora	Unități din învățământul obligatoriu modernizate / extinse / dotate (nr.); Elevi (inclusiv preșcolari) și studenți care beneficiază de infrastructura reabilitată (nr.); Campusuri pre-universitare și universitare reabilitate / modernizate / extinse / dotate (nr.); Cadre didactice care s-au perfecționat prin participarea la cursuri de formare profesională continuă și stagii în companii (nr.); Elevi / studenți care beneficiază de stagii de practică și ucenicie în cadrul întreprinderilor (nr.); Parteneriate încheiate între unitățile de învățământ și mediul de afaceri, între școli, părinți și comunități pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii (nr.).
	4.2 Creșterea ocupării forței de muncă din regiune	Persoane care participă la cursuri de formare profesională (nr.); Insertia tinerilor pe piața forței de muncă în maxim 6 luni de la absolvirea ultimei forme de educație (%); Întreprinderi care implementează politici de responsabilitate socială (nr.); Parteneriate între întreprinderi, organizații sindicale, patronate, furnizori de formare profesională continuă, ONG-uri și alți actori relevanți pe piața muncii (nr.); Burse de locuri de muncă și job shopuri pentru șomeri/ persoane inactive (nr.).
	4.3 Promovarea incluziunii sociale și	Servicii sociale cu cazare (inclusiv centre de tip familial pentru copii și locuințe protejate) și servicii de zi fără cazare (centre de zi multifuncționale, unități mobile) create/

	combaterea riscului de sărăcie	reabilitate/modernizate/ extinse, inclusiv în mediul rural și în comunitățile dezavantajate (nr.); Beneficiari ai centrelor sociale cu cazare și ai centrelor sociale fără cazare create/ reabilitate/ modernizate/ extinse (nr.); Persoane din comunitățile dezavantajate sprijinite prin măsuri integrate și / sau implicate în programe de formare profesională (nr.); Persoane care lucrează în sistemul serviciilor sociale care au participat la formare profesională continuă (nr.); Campanii de conștientizare/ informare pentru publicul larg, dar și pentru grupurile vulnerabile (nr.); Parteneriate create între furnizorii publici și furnizorii privați de servicii sociale/ ONG-uri din domeniul social (nr.).
	4.4 Îmbunătățirea calității serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea	Obiective de infrastructură sanitară (spitale, ambulatorii) construite/ reabilitate/ modernizate/ extinse/ echipate (nr.); Unități pentru intervenții în situații de urgență echipate, inclusiv cu facilități de transport achiziționate (nr.); Pacienți care beneficiază de infrastructura construită/ reabilitată/ modernizată (nr.); Medici care au participat la formare profesională continuă (nr.); Programe de informare, prevenire și educație a populației pentru reducerea riscului îmbolnăvirilor (nr.); Îmbunătățirea stării de sănătate a populației reflectată în îmbunătățirea principalilor indicatori (reducerea ratei de mortalitate, reducerea ratei de mortalitate infantile, creșterea speranței de viață).
5. Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor	5.1. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate	Reducerea depășirilor limitelor admise de particule în suspensie (nr.); Depozite deșeuri neconforme închise și conservate (nr.); Deșeuri valorificate provenite de la populație și din activități economice (%); Campanii de conștientizare și educare pentru colectarea selectivă a deșeurilor (nr.); Suprafață terenuri poluate monitorizate și decontaminate (ha); Gospodării conectate direct la rețele de alimentare cu apă potabilă și la canalizare (%).
	5.2. Stimularea creșterii eficienței resurselor în economie	Organizații care au adoptat sisteme de management energetic (nr.); Proiecte de ecoeficiență implementate în companii (nr.); Produse și servicii ecoinovative implementate (nr.); Etichete ecologice adoptate la nivel regional (nr.); Locații și organizații care au adoptat sisteme de management de mediu bazate pe EMAS (nr.).
	5.3. Creșterea eficienței energetice în	Scădere amprentei de CO ₂ a clădirilor (%); Clădiri reabilitate termic (nr.); Clădiri cu eficiență energetică ridicată (nr.); Suprafață acoperișuri verzi (mp);

	clădirile publice și rezidențiale	Eficiență energetică a clădirilor sporită (%).
	5.4. Valorificarea resurselor pentru producerea și utilizare energiei regenerabile	Energie produsă din surse regenerabile la nivel regional (%); Clădiri cu sisteme de producere a energiei din surse regenerabile (nr.); Creșterea ponderii în consum a energiei din surse regenerabile (%).
	5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc	Echipamente de intervenție (nr.); Personal calificat în intervenții pentru situații de risc (nr.); Persoane pregătite și informate privind măsurile de siguranță în situații de risc (nr.); Analize - scenarii de risc elaborate/realizate (nr.); Suprafață perdele verzi de protecție (ha);
6. Încurajarea dezvoltării particularităților specifice comunităților urbane și rurale	6.1 Dezvoltare urbană integrată	Clădiri și ansambluri urbane de patrimoniu restaurate și puse în valoare (nr.); Suprafață parcuri și spații verzi create/ extinse/ reabilitate (mp); Străzi urbane, piste de biciclete, locuri de parcare și spații pietonale create /reabilitate/ modernizate (km, mp); Mijloace de transport în comun ecologice achiziționate și rute îmbunătățite ale transportului în comun (nr.); Creșterea satisfacției cetățenilor privind calitatea vieții în orașele de reședință (%); Creșterea gradului de acces la serviciile publice de calitate (%).
	6.2 Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii	Creșterea conectivității (rutier, feroviar și transport în comun) (%); Rețele de utilități extinse/ modernizate (% acoperire alimentare cu apă, canalizare și gaze naturale, internet); Creșterea satisfacției cetățenilor privind calitatea vieții în mediul rural (%); Creșterea densității IMM-urilor în rural (nr. IMM-uri / 1000 locuitori); Creșterea producției și productivității agricole (t/ha); Creșterea ratei ocupării pe segmentul de vârstă 20 -64 ani și reducerea ratei șomajului pe termen lung în mediul rural (%); Spații publice create / modernizate (nr.); Lucrări de îmbunătățiri funciare și de pregătire a terenurilor degradate pentru activități agricole (ha).
	6.3 Creșterea gradului de acces la cultură și agrement	Creșterea numărului de evenimente artistice și culturale (%); Creșterea și diversificarea ofertei de activități de agrement (%); Infrastructuri culturale și de agrement (biblioteci, cinematografe, cămine culturale, teatre) modernizate / dotate / reabilitate (nr.); Crearea unor facilități noi de petrecere a timpului liber (nr.).

	6.4 Valorificarea caracterului transfrontalier	Realizarea unor noi puncte de trecere a frontierei (nr.); Proiecte de infrastructură derulate între parteneri din zona transfrontalieră (nr.); Schimburi de experiență între partenerii din zona transfrontalieră (nr.).
7. Dezvoltarea durabilă a turismului	7.1 Valorificarea patrimoniului natural și antropic	Clădiri și ansambluri de patrimoniu restaurate (nr.); Campanii de informare, vizibilitate și semnalizare a obiectivelor / traseelor / spațiilor de cazare turistice (nr.); Puncte de informare și promovare turistică (nr.); Creșterea volumul de investiții în sectorul turistic din regiune (%); Festivaluri și manifestări tradiționale și culturale (nr.); Platformă web de prezentare a ofertei turistice regională.
	7.2 Îmbunătățirea capacității de cazare și diversificarea serviciilor turistice	Structuri de cazare construite / modernizate / reabilitate (nr.); Creșterea capacității de cazare a regiunii (%); Turiști sosiți (nr.); Creșterea numărului de înnoptări în structuri de cazare (%); Creșterea duratei medii a sejurului (%); Companii asistate în turism / start-upuri în turism (nr.); Site-uri de promovare și prezentare cu structuri de cazare (hoteluri, pensiuni, etc) (nr.); Participări la târguri și expoziții turistice (nr.).
	7.3 Dezvoltarea unor tipuri de turism cu potențial ridicat	Stațiuni balneare modernizate (nr.); Stațiuni montane modernizate (nr.); Centre istorice, ansambluri și clădiri cu valoare cultural-istorică din orașe reabilitate (nr.); Evenimente specifice turismului de aventură (nr.); Obiective de tip patrimoniu natural incluse în circuite turistice (nr.); Evenimente și manifestări culturale (inclusiv cele tradiționale) (nr.); Orașe promovate ca destinații de tip city-break (nr.).
8. Dezvoltarea capacității administrative regionale	8.1 Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea	Strategii elaborate (nr.); Angajați în cadrul instituțiilor publice care participă la cursuri de formare profesională continuă (nr.); Schimburi de experiență (nr.); Sedii de instituții publice reabilitate/ modernizate/ dotate (nr.); Programe de e-guvernare implementate (nr.).
	8.2 Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent	Instituții nou create (număr); Mecanisme financiare / fonduri create (număr, valoare); Structuri partenoriale / comitete create (număr).

	8.3 Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor	Instanțe organizate/ desființate (nr.); Infrastructuri create/ reabilite/ modernizate (nr.); Creșterea gradului de încredere a populației în justiție (%);
--	---	---

Analiza rezultatelor presupune prelucrarea tuturor datelor și stă la baza întocmirii raportului strategic de monitorizare.

Elaborarea raportului strategic de monitorizare se efectuează pe baza informațiilor colectate în etapele anterioare. Aceste informații vor fi corelate cu activitățile, indicatorii și țintele asumate prin Strategie. În cadrul raportului vor fi evidențiate: situația și evoluția socio-economică la nivelul regiunii; realizările, problemele și perspectivele în ceea ce privește implementarea PDR; exemplele de bună practică. orice propuneri de modificare a PDR și a tabelelor financiare. Se vor realiza recomandări atât la nivelul procesului de monitorizare, cât și la nivelul activităților, indicatorilor și țintelor.

Prezentarea rezultatelor procesului de monitorizare se realizează în cadrul ședințelor CDR, CRP ulterior fiind transmise autorităților de la nivel național (AMPOR – Direcția Strategii și Coordonare Program).

8. PROCESUL PARTENERIAL

Context

În elaborarea oricărui demers strategic, consultarea publică este esențială în generarea de feed-back, realizarea consensului și în final asumarea publică a unui document strategic. Fără parcurgerea acestor etape strategiile nu devin eficace și nu produc efecte, fiind simple încercări intelectuale de a da un conținut sistematic pe marginea unei probleme de diferite complexități.

În procesul de planificare 2014-2020, ADR Vest, și-a asumat leadership-ul realizării analizei Planului pentru Dezvoltare Regională și al coordonării procesului de informare și de elaborare în parteneriat al Strategiei pe Dezvoltare Regională, care reprezintă partea de intervenție efectivă în problemele cu care se confruntă Regiunea Vest.

Strategia pentru Dezvoltarea Regiunii Vest 2014-2020 respectă atât logica internă privind structura respectiv viziune, obiective, axe, domenii de intervenție, acțiuni și indicatori dar și logica externă respectiv convergența cu marile direcții strategice ale UE 2020, concretizate în obiective și inițiative.

Dincolo de structura logică a strategiei, demersul consultării publice și validării rezultatelor obținute are propria rațiune și structură, furnizată de cadrul metodologic al Comitetului Regional pentru elaborarea Planului pentru Dezvoltare Regională Vest 2014-2020, regulament aprobat la ședința de constituire din 22 noiembrie 2012.

A. Comitetul Regional pentru elaborarea Planului pentru Dezvoltare Regională Regiunea VEST 2014 - 2020

S-a constituit în 22 noiembrie 2012, la ședință participând 46 de invitați, reprezentanți ai administrației locale și județene, mediul de educație, instituții descentralizate de interes regional societatea civilă și mediul de afaceri.

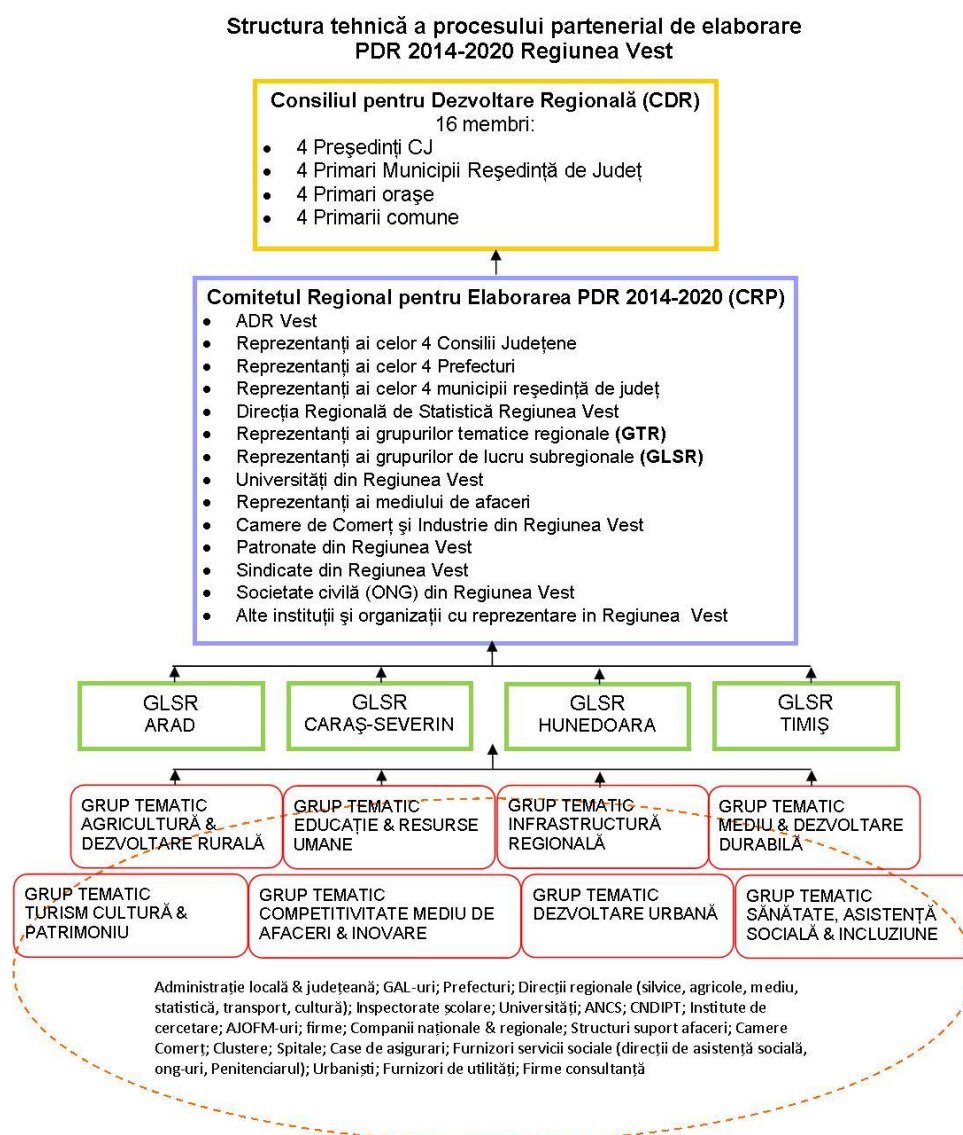
Ședința a avut ca scop constituirea Comitetului Regional pentru elaborarea Planului pentru Dezvoltare Regională 2014-2020 (CRP).

De asemenea, în cadrul întâlnirii s-au prezentat informații despre:

- viitorul politicii de finanțare ale Programului Operațional Regional;
- profilul economic regional;
- studiile aflate în desfășurare de către ADR Vest;
- problemele privind absorbția fondurilor Europene și implicațiile acestora;
- principalele elemente de noutate ale noului orizont de finanțare 2014-2020;
- principalele provocări economice, sociale, de infrastructură și administrative, precum și condiționalitățile ex-ante;
- metodologia privind planificarea dezvoltării regionale 2014-2020 axată pe structură și elemente de noutate (indicatori, monitorizare, criterii pentru proiecte strategice/proiecte cu impact regional);
- politica de dezvoltare urbană.

Din punct de vedere al structurii procesului partenerial, regulamentul adoptat prevede următoarea delimitare:

Din punct de vedere al implicării în procesul elaborării PDR Regiunea Vest 2014-2020 fiecare nivel are competențe specifice:

Structura competențelor procesului partenerial de elaborare PDR 2014-2020 Regiunea Vest

Consiliul pentru Dezvoltare Regională (CDR)

16 membri:

Nivel politic: aprobă PDR-ul care devine astfel document public și își asumă angajamentul în implementarea lui

Comitetul Regional pentru Elaborarea PDR 2014-2020 (CRP)

Nivel tehnic și decizional:

Avizează analizele, strategia, programarea financiară, lista proiectelor regionale, rapoarte.

Oferă sugestii și formulează opinii pe seama documentelor primite

GLSR

Nivel tehnic:

Examinează analizele economice și sociale

Oferă sugestii, formulează opinii și recomandări pe seama documentelor primite

Participă la întrunirile grupurilor județene

GRUPURI TEMATICE

Nivel tehnic și operațional:

Examinează analizele tematice

Oferă sugestii, formulează opinii și recomandări la nivel tematic

Participă la întrunirile specifice și contribuie la realizarea documentelor necesare elaborării PDR Regiunea Vest

În extenso, rolul **CRP Vest** este de a aviza:

- analizele economice și sociale elaborate în scopul fundamentării strategiei de dezvoltare regională a **PDR Regiunea Vest**, precum și concluziile acestora privind problemele majore identificate la nivelul Regiunii Vest elaborate pe baza documentelor adoptate în **GTR**;
- strategia pentru atingerea obiectivelor prioritare de dezvoltare din **PDR Regiunea Vest**;
- programarea financiară orientativă a obiectivelor prioritare de dezvoltare;
- proiectul **PDR Regiunea Vest** care va fi supus aprobării **CDR Vest**;
- rapoartele strategice de monitorizare ale **PDR Regiunea Vest**, care vor fi supuse aprobării **CDR Vest**;
- lista indicativă a proiectelor strategice din **PDR Regiunea Vest** identificate la nivelul Regiunii Vest.

B. Grupurile de lucru Subregionale pentru elaborarea Planului de Dezvoltare Regională VEST 2014 - 2020

Grupurile de lucru subregionale sunt constituite din grupurile subregionale județene (GSRL) și din cele tematice (GT). Acestea au rol tehnic în elaborarea PDR prin aportul în abordarea problemelor județene sau a celor tematice:

- examinează analizele economice și sociale, precum și concluziile acestora privind problemele majore identificate la nivel județean (care pot fi de competența a 2 sau mai multe județe învecinate), obiectivele de dezvoltare stabilite și strategia pentru realizarea acestora;
- formulează recomandări și propuneri către **CRP Vest**;
- contribuie la realizarea documentelor necesare elaborării **PDR Regiunea Vest** și le transmite **CRP Vest**;

În **februarie 2013** au avut loc întâlniri județene de diseminare și dezbateri a analizei socio-economice:

- Grup județean Timiș: 18 februarie (32 de participanți),
- Grup județean Caraș-Severin : 19 februarie (50 de participanți),
- Grup județean Hunedoara: 20 februarie (53 participanți),
- Grup județean Arad: 21 februarie (41 participanți).

În **septembrie 2013** au avut loc întâlniri de diseminare și dezbateri a strategiei PDR 2014-2020:

- Grup județean Arad: 19 septembrie (49 de participanți),
- Grup județean Timiș: 20 februarie (31 de participanți),
- Grup județean Hunedoara: 23 februarie (43 participanți),
- Grup județean Caraș-Severin: 24 februarie (19 participați).

C. Grupurile de lucru Tematice pentru elaborarea Planului de Dezvoltare Regională VEST 2014 - 2020

La nivelul grupurilor tematice, întâlnirile au fost mai dese și organizate atât în vederea diseminării - dezbaterii analizei socio-economice, cât și în vederea prezentării analizei SWOT. O atenție deosebită s-a acordat capacității creative a grupurilor tematice respectiv discutării problemelor fiecărei teme și elaborării viziunii strategice printr-o metodologie specifică de GOPP¹¹⁹.

Au fost constituite 8 grupuri după cum urmează:

- grupul **Agricultură și dezvoltare rurală** a avut întâlniri în: 13 februarie, 23 aprilie și 3 iunie;
- grupul **Educație, cercetare-dezvoltare și resurse umane** a avut întâlniri în: 23 aprilie și 30 mai;
- grupul **Competitivitate, inovare și mediu de afaceri** a avut întâlniri în: 25 aprilie și 29 mai;
- grupul **Sănătate și incluziune socială** a avut întâlniri în: 26 aprilie și 4 iunie;
- grupul **Dezvoltare urbană** a avut întâlniri în: 14 februarie, 12 și 26 aprilie;
- grupul **Mediu și dezvoltare durabilă** a avut întâlniri în: 14 februarie și 24 aprilie;
- grupul **Turism, patrimoniu și cultură** a avut întâlniri în: 13 februarie și 25 aprilie;
- grupul **Infrastructura regională și locală** a avut întâlniri în: 14 februarie și 24 aprilie.

Tot în cadrul grupurilor tematice, au avut loc o serie de întâlniri pe domeniile esențiale ale PDR, în vederea completării sesiunii de GOPP cu idei de proiecte strategice pentru Regiune:

- în cadrul grupului **Competitivitate, inovare și mediu de afaceri** a avut loc o întâlnire în 22 iulie;
- în cadrul grupului **Educație, cercetare-dezvoltare și resurse umane** a avut loc o întâlnire în 23 iulie;

¹¹⁹ Goal Oriented Project Planning

- în cadrul grupului **Agricultura și dezvoltare rurală** a avut loc o întâlnire în 24 iulie;
- în cadrul grupului **Sănătate și incluziune socială** a avut loc o întâlnire în 25 iulie;
- în cadrul grupului **Infrastructura regională și locală** a avut loc o întâlnire în 11 noiembrie.

D. Grupurile de lucru studii transversale pentru elaborarea Planului de Dezvoltare Regională VEST 2014 - 2020

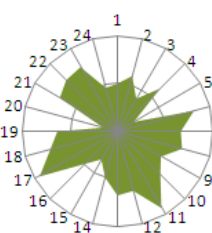
În vederea completării demersului de elaborare al PDR Regiunea Vest, ADR Vest a elaborat o serie de studii transversale de aprofundare a cunoașterii în anumite domenii neacoperite de statisticile oficiale decât tangențial sau de loc. Astfel, aceste studii oferă o imagine care sprijină demersul de planificare și la rândul lor au presupus activități de dezbateră publică și validare a rezultatelor obținute.

Cele 5 studii sunt:

- ❖ **Sustenabilitatea – Motor al dezvoltării în Regiunea Vest (2012)** - proiectul de cercetare s-a realizat prin finanțare primită în cadrul Programului Operațional Asistență Tehnică 2007-2013 și a avut ca scop elaborarea unei metodologii de analiză a nivelului dezvoltării durabile în Regiunea Vest pe baza unui index de dezvoltare care să permită o mai bună activitate de programare regională, cu proiecte de finanțare.

14. Ponderea absolvenților de studii superioare	5,00
15. Gradul de complexitate a activității de cercetare-dezvoltare	3,38
16. Ponderea companiilor inovative în totalul companiilor active	4,79
17. Calitatea aerului în zonele urbane	9,43
18. Calitatea apei de suprafață pe clase	7,31
19. Calitatea solului	6,31
20. Rata de reciclare a deșeurilor municipale	1,54
21. Ponderea apei dulci prelevate în totalul resurselor de apă	7,00
22. Suprafața pădurilor	7,60
23. Gradul de acoperire a populației cu servicii de salubritate	7,76
24. Ponderea populației conectate la stațiile de epurare a apelor uzate	4,72

Regiunea Vest 2012 Scor DD 5,58

1. PIB/locuitor	5,00
2. Raportul inegalității intraregionale	6,00
3. Energie primară consumată	3,95
4. Productivitatea muncii	6,35
5. Ponderea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în PIB Regional	2,00
6. Rata de ocupare	8,34
7. Indicele inegalității venitului net	6,67
8. Creșterea populației	7,03
9. Raportul infracționalității intraregionale	5,28
10. Rata mortalității infantile	6,40
11. Speranța de viață sănătoasă	9,25
12. Ponderea locuitorilor cu accesibilitate la apă potabilă	6,44
13. Rata de părăsire timpurie a școlii	6,70

- ❖ **Studiu regional de transport și mobilitate (2012)** - proiectul de cercetare s-a realizat prin finanțare primită în cadrul Programului Operațional Asistență Tehnică 2007-2013 cu scopul de a sprijini dezvoltarea politicii în domeniul transporturilor și îmbunătățirea accesibilității. Rezultatele studiului sunt: analiza, modelarea mobilității, Strategie transport, Plan pentru mobilitate, listă de proiecte.
- ❖ **Creșterea impactului utilizării fondurilor structurale asupra calității vieții locuitorilor din Regiunea Vest (2013)** - proiectul de cercetare s-a realizat prin finanțare primită în cadrul Programului Operațional Asistență Tehnică 2007-2013 cu scopul sondării opiniei cetățenilor privind calitatea vieții din localitățile în care trăiesc sub aspectul: siguranței, utilităților, confortului, impactului proiectelor, accesului la servicii și la un mediu economic dinamic.
- ❖ **Studiu de potențial privind dezvoltarea axei Timișoara-Arad centrul de polarizare al dezvoltării în Regiunea Vest (2013)** - proiectul de cercetare s-a realizat prin finanțare primită în cadrul Programului Operațional Asistență Tehnică 2007-2013 în vederea identificării posibilităților de dezvoltare urbană integrată în comun și complementară. Proiectul propune ca viziune conurbația Timișoara-Arad ca interfață a României cu Europa Centrală și de Vest.
- ❖ În vederea elaborării **Strategiei Regionale de Inovare – RIS3 2014-2020** – și plecând de la conceptul de specializare inteligentă propus de CE, ADR Vest a desfășurat un studiu al competitivității regionale printr-un contract cu finanțare primită în cadrul Programului Operațional Asistență Tehnică 2007-2013 cu sprijinul Băncii Mondiale pe următoarele capitole:
 - Evaluarea geografiei economice,
 - Evaluare Teritorială: Profil, Performanță și Vectori de Creștere,
 - Evaluarea rezultatelor comerțului exterior,
 - Infrastructura pentru facilitarea comerțului exterior, a transportului și logisticii,
 - Competitivitatea Firmelor din Regiunea Vest: Diagnosticare, Provocări și Oportunități,
 - Studii de caz privind sectoarele economice de specializare inteligentă,
 - Raport final.

E. Paginile de internet www.adrvest.ro și www.strategvest.ro

Varianta draft a fiecărei etape din Planul pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest 2014-2020 a fost încărcată pe site-urile www.adrvest.ro și www.strategvest.ro, fiind accesibile pentru consultare tuturor factorilor interesați. În baza acestor postări au fost primite peste 40 de observații de-a lungul întregului proces.

În prezent, toate documentele realizate în cadrul activității de planificare sunt disponibile pe site-urile www.adrvest.ro și www.strategvest.ro secțiunea **Planificare 2014-2020 / Planul pentru Dezvoltare Regională 2014-2020**.

ANEXE

Anexa 1: Lista proiectelor prioritizate la nivel regional

În cadrul procesului de planificare pentru perioada 2014-2020, un demers important a fost stabilirea la nivel regional a unei liste cu proiecte specifice de drumuri județene care vor putea fi finanțate prin **POR 2014 – 2020, Axă prioritară 6: Îmbunătățirea infrastructurii rutiere de importanță regională**. Această listă de proiecte a fost aprobată prin hotărârea Consiliului de Dezvoltare Regională Vest (nr.7/2015).

Această listă cuprinde proiectele prioritare și proiectele de rezervă și anume:

❖ **Proiecte prioritare:**

1. Reabilitare DJ 709 Arad - Pâncota + DJ 792C Buteni - Șilindia - Târnova - Pâncota
2. - Modernizare DJ 709E Sânpetru German - limită jud. TM
- Reabilitare DJ 682, km 117+080 - 120+800, 121+100 - 123+700, 124+200 - 126+200
3. Modernizare DJ 572 Comorîște - Berzovia - limită jud. TM
4. Modernizare DJ 684 Ruschița - Voislova, limită jud. TM, conexiune cu jud. HD
5. Culoar trafic Mureș Nord (DJ 706A, DJ 761, DJ 107A, DJ 705, DJ 705H)
6. Modernizare DJ 687 Sântuhalm - Hunedoara - Călan
7. Noduri descărcare circulație A1: Bethausen + Șanovița
8. Modernizare DJ 693 pentru interconectare A1 (AR)
9. Modernizare DJ 593

❖ **Proiecte în rezervă:**

1. Reabilitare DJ 682C, inclusiv pod Mureș
(Centură Est Arad)
2. Reabilitare DJ 794: DN 79 - Mișca - Apateu - Berechiu
3. Reabilitare DJ 572 Lipova - Șiștarovăț - lim. jud. TM
4. Modernizare DJ 581 Grădinari - Goruia
5. Modernizare DJ 707A limită jud. AR - Pojoga - Grind
6. Reabilitare DJ 705A Orăștie - Costești - Sarmisegetuza Regia
7. Nod descărcare circulație A1: Recaș
8. Reabilitare DJ 684: DN 68A (Coșava) - Tomești - Luncaii de Sus - limită jud. CS

REGIUNEA VEST - PROPUNERI PROIECTE DRUMURI JUDEȚENE

